

Urška Valenčič Arh, Irena Samide (ur.)

**100 LET
GERMANISTIKE
NA SLOVENSKEM**

Ljubljana 2021

100 let germanistike na Slovenskem

Zbirka: *Historia facultatis* (ISSN 2712-6242, e-ISSN 2712-6250)

Uredniški odbor zbirke: Tine Germ, Janica Kalin, Ljubica Marjanovič Umek, Gregor Pompe, Jure Preglau, Matevž Rudolf, Tone Smolej

Odgovorni urednik: Tine Germ

Glavni urednik: Tone Smolej

Urednici: Urška Valenčič Arh, Irena Samide

Recenzentki: Nataša Jakop, Anita Srebnik

Lektorice: Mateja Gaber, Irena Samide, Urška Valenčič Arh

Prevod povzetka v angleščino: Jason Blake

Prevod povzetka v nemščino: Christiane Leskovec

Tehnično urejanje, oblikovanje in prelom: Jure Preglau

Izdala in založila: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Za založbo: Roman Kuhar, dekan Filozofske fakultete

Ljubljana, 2021

Druga e-izdaja. Publikacija je v digitalni obliki prosto dostopna na <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/>

DOI: 10.4312/9789610605263

Knjiga je izšla s podporo Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License. / To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna licenca

Kataložni zapisa o publikaciji (CIP) pripravili
v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=76660739

ISBN 978-961-06-0526-3 (PDF)

Kazalo vsebine

Prvih 100 let	7
-------------------------	---

HISTORIA

1 Vzpon in padec germanske filologije na Univerzi v Ljubljani – od 1919 do 1949	13
1.1 Uvodna beseda	13
1.2 Začetki slovenske univerze in germanske filologije: 1919–1929	15
1.2.1 Prva predavanja in prvi študentje	17
1.2.2 Izpitni predpisi	19
1.2.3 Študijski programi: določila in izvajanje	24
1.2.4 Število slušateljev in slušateljic	28
1.3 Drugo desetletje 1929–1939: Zlata doba germanske filologije	28
1.3.1 Nove zaposlitve	30
1.3.2 Študentsko življenje	32
1.4 Tretje desetletje 1939–1949: svinčena leta vojne in padec nemščine	34
1.4.1 Študij	34
1.4.2 Učno osebje	35
1.5 Kdo so bili študentje in študentke germanistike?	38
1.5.1 Diplomanti in diplomantke »prve ure«	39
1.5.2 Delež žensk in moških	45
1.5.3 »Pravi« germanisti in germanistke	46
1.5.4 Vpisani na germansko filologijo	48
2 Od germanistike do germanistike: pot v samostojnost 1950–2019.	55
2.1 Druga generacija slovenske germanistike.	56
2.1.1 Nove zaposlitve	57
2.1.2 Zanimanje za nemščino	59
2.1.3 Vloga lektorjev in lektorice	61
2.2 Tretja generacija slovenske germanistike	62
2.2.1 Lektorati	63
2.2.2 Razvoj literarne vede	64
2.2.3 Pomoč iz tujine: nemški lektorji in lektorice, gostujoči profesorji iz Avstrije	66
2.3 Četrta generacija slovenskih germanistk in germanistov	71

2.4	Peta generacija slovenskih germanistk in germanistov na samostojnem oddelku	73
2.5	Razvoj študijskih programov	79
2.5.1	Začetki in prvi val sprememb: petdeseta leta	79
2.5.2	Drugi val sprememb.	82
2.5.3	»Bolonjska« prenova programov	83
2.6	Zagotavljanje kvalitete, permanentno izobraževanje, knjižnična podpora	86
2.7	Knjižnica.	88
2.8	Organizacija in vodenje oddelka.	90
2.9	Znanstvenoraziskovalno delo	91
2.10	Mednarodni stiki, mednarodno sodelovanje in medkulturno posredovanje.	95
2.11	Zahvala in pogled naprej	97

PRAESENTIA

3	Odderek se predstavi	105
3.1	Katedra za starejši nemški jezik in starejšo književnost	105
3.2	Katedra za novejšo nemško književnost	110
3.2.1	Mednarodno sodelovanje	115
3.2.2	Vizija katedre	119
3.3	Katedra za moderno in sodobno nemško književnost	120
3.4	Katedra za nemški, nizozemski in švedski jezik: moderni nemški jezik.	126
3.4.1	Nekdanji pedagoški delavci	127
3.4.2	Sedanji pedagoški delavci	129
3.4.3	Sodelovanje na znanstvenem in pedagoškem področju	134
3.5	Trideset let lektorata za nizozemski jezik in kulturo na Filozofski fakulteti	140
3.5.1	Pedagoški proces	140
3.5.2	Mednarodno sodelovanje	142
3.5.3	Študentje	143
3.5.4	Predavatelji	144
3.5.5	Študijske in obštudijske dejavnosti	145
3.6	Zgodovina lektorata švedskega jezika na Filozofski fakulteti	149
3.6.1	Mednarodno sodelovanje	150
3.6.2	Študijske in obštudijske dejavnosti	150

3.7	Katedra za didaktiko nemščine	153
3.8	Knjižnica za anglistiko, germanistiko in prevajalstvo	158
3.9	Die Germanistikabteilung der Universität Ljubljana und Österreich: Alte Freundschaft rostet nicht!	165
3.10	Aktivnosti študentov in študentk na oddelku	170

MEMORIA

4 Spominjanja **189**

4.1	Zgodbe drugega časa: »Ach, weißt du, die Zeiten damals waren wenig anekdotisch.«	189
4.2	Glasovi iz tujine	197
4.2.1	85-letnica prof. dr. Siegfrieda Heusingerja	197
4.2.2	Dr. Wolfgang Held (1933–2016), prvi pravi nemški lektor.	200
4.2.3	Der Lektor als Kollektor	204
4.2.4	Erinnerungen	208
4.3	Bilo je nekoč	211
4.3.1	Preteklost je tuja dežela: tam se vse dogaja drugače	211
4.3.2	Utrinki iz tistih daljnih let	219
4.3.3	Mojih 35 let v oddelčni knjižnici	221
4.3.4	Freundschaften im Ost-West-Gerangel	226
4.3.5	Mojih prvih petdeset let na Filozofski fakulteti	239
4.3.6	Nič ni bilo naključno	245
4.3.7	Študijska in službena leta na FF	248
4.3.8	Vtisi in obrisni mojih 35 let na Filozofski fakulteti	250
4.4	Z ljubljanske na mariborsko germanistiko	257
4.4.1	»Über Sterne zu den Sternen«.	257
4.4.2	Aškerčeva, kraj neznanega imena	259
4.4.3	Z goriških bregov v belo Ljubljano na Filozofsko fakulteto	261
4.4.4	Spomini na ljubljansko germanistiko	263
4.5	Iz študijskih klopi	264
4.5.1	Kultura in mediji	264
4.5.2	Izobraževanje in znanost	276
4.5.3	Gospodarstvo in mednarodne inštitucije.	286

Povzetek. 293

Zusammenfassung295
Summary297
Imensko kazalo299

Prvih 100 let

Irena Samide, Urška Valenčič Arb

Ponosni smo, da lahko ob 100. obletnici Univerze v Ljubljani govorimo hkrati tudi o 100 letih germanistike na Slovenskem. Germanska filologija je bila ena od tistih programov na ljubljanski univerzi, ki jo je bilo mogoče vpisati že v študijskem letu 1919/20, Jakob Kelemina, ki se ponaša z laskavim nazivom nestorja slovenske germanistike, pa je skupaj z Rajkom Nahtigalom, Franom Ramovšem, Ivanom Prijateljem in Francetom Kidričem krojil prva desetletja slovenske akademske krajine.

Pričujoči zbornik, v katerem smo želeli predstaviti začetke germanistike v Sloveniji in njeno sedanje stanje na Univerzi v Ljubljani, razumemo simbolično kot vezni člen med preteklostjo, sedanjostjo in prihodnostjo. Tako se v prvem delu, v katerem se je Neva Šlibar podrobno posvetila zgodovini oddelka, ukvarjamo z začetki germanistike, prvimi predavatelji in prvimi študenti, odstiramo pogled v zakulisje, številke in nekatera imena, ki so bila zaslužna za vzpon in razcvet germanistike, in obenem strnjeno prikažemo razvoj oddelka do današnjega časa. V nadaljevanju se podrobneje posvetimo posameznim katedram, lektoratom in knjižnici, ki so danes sestavni del oddelka, in ob tem ne pozabimo na številne obštudijske dejavnosti, brez katerih si študija danes skorajda ne moremo več predstavljati. V zadnjem, tretjem delu, pa pustimo besedo tistim, ki so ta študij soustvarjali v preteklosti – oziroma ga izkusili na lastni koži: našim seniorjem, bivšim profesorjem, sodelavkam in sodelavcem, tujim lektorjem, kolegom, ki

danes soustvarjajo germanistiko na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru, ter našim alumnom. Prav njihovi spomini in njihove zgodbe so tisti, ki pričajo o tem, da študij nikoli ne pomeni le suhih črk na papirju, temveč bistveno oblikuje in sooblikuje osebnost ter tlakuje raznolike življenjske poti.

Jubilejni zborniki so vedno proizvod kolektiva; raznorodno avtorstvo vanje vnaša različna stališča, različne pristope, različne poglede in različna razumevanja. Temu vtisu heterogenosti se tudi tu ne moremo – in nočemo – izogniti. Želeli smo povezati že raziskano, pa tudi nanizati marsikaj od še neznanega ter na tak način spodbuditi željo po nadaljnjem razkrivanju zgodovinskih niti našega oddelka. Urednici zbornika se tako zahvaljujeva številnim, ki so pripomogli k temu, da je ta zbornik lahko izšel: najprej vsem tistim, ki so se ukvarjali z zgodovino germanistike v preteklosti in v svojih prispevkih, ki so bili objavljeni v dosedanjih fakultetnih in oddelčnih zbornikih, osvetljevali pomen in vlogo te znanstvene discipline: Antonu Janku, Mirku Juraku, Miri Miladinović Zalaznik, Janezu Stanoniku in Nevi Šlibar, nato seveda vsem avtoricam in avtorjev prispevkov v pričujočem zborniku, vodjem posameznih kateder, lektoratov in knjižnice, zlasti pa Nevi Šlibar, ki je celovito osvetlila celotno zgodovino oddelka. Hvala vsem tistim, ki so delovali »v senci«, Niku Hudelji, ki je začel sistematično zbirati podatke o prvih študentih na germanski filologiji, Mateji Maslo, ki je v v svoji magistrski nalogi njegovo delo nadaljevala, poglobila in sistematizirala, Christiane Leskovec, ki se je še posebej aktivno angažirala pri navezovanju stikov z alumni in Brigiti Kosevski Puljić, ki je v živo organizirala srečanje svoje generacije, Tini Štrancar, ki je sistematično zbrala informacije o študentskih aktivnostih zadnjih desetletij, in Timoteju Klopčiču, ki je prispeval podatke zadnjih nekaj let. Prav posebej se zahvaljujeva nekdanjim sodelavkam in sodelavcem Oddelka za germanistiko, ki so s svojimi reminiscencami na pretekla leta izjemno dragoceno osmislili pretekla desetletja in nama s svojimi anekdotami približali oddelek z doslej neznane perspektive, tako Doris Križaj, hčerki Jakoba Kelemine, ki naju je prijazno sprejela v svojem stanovanju in z nama delila spomine, Katarini Bogataj Gradišnik, Angeliki Hribar, Heleni Spanring, Kasildi Bedenk, Ani Mariji Muster, Nini Grah, Maditi Šetinc Salzmann in mnogim drugim. Najina velika zahvala velja tudi številnim alumnom, ki so z nami delili svoje unikatne spomine in utrinke iz študentskih let – ter nenazadnje hvala vsem, ki so pripomogli k temu, da je

ta zbornik tak, kot mora biti – Mateji Gaber za jezikovni pregled besedila, Juretu Preglauu za potrpljenje in ekspeditivnost, Matevžu Rudolfu in celotni založbi za razumevanje. Hvala vsem in vsakomur posebej!

Oddelku za germanistiko želiva za njegovih prvih sto let vse najboljše – in na mnoga leta!

Urednici

HISTORIA

1 Vzpon in padec germanske filologije na Univerzi v Ljubljani – od 1919 do 1949

Neva Šlibar

1.1 Uvodna beseda

Le redkim je dano, da v svojem življenju dosežejo sto let; institucijam, posebno znanstvenim in izobraževalnim, pomeni prva stoletnica pogosto eno od mnogih in je zato vredna posebne pozornosti in spoštovanja. Za radost in resnost, ki ju taki dogodki vzbujajo, je človeštvo v svoji dolgi zgodovini izumilo različne oblike praznovanja, rituale, ki povezujejo generacije in vse udeležene, obenem pa tudi zahtevajo, da ti s pogledom nazaj kritično ovrednotijo tako pretekle dosežke kot trenutno stanje in na tej osnovi ustvarijo vizijo za prihodnost.

Jubileji nas torej pozivajo, da se poglobimo v lastno zgodovino, da se na različne načine poklonimo umetnosti spominjanja, vsaj tako, da skušamo ohraniti del tistega, kar nam je po stotih letih še dosegljivo. To nalogo si z vso skromnostjo nalaga tudi naš zbornik. V noriji vsakdana namreč ni ne časa ne pravega trenutka za postanek, za ukvarjanje z lastno institucionalno preteklostjo; ko se bližajo okrogle obletnice, pa začutimo prijetno in hkrati obremenjujočo obvezo, da za hip ali dva izstopimo iz vrveža vsakdana, se zazremo nazaj in skušamo določiti mesto in vlogo, ki nam pripadata na namišljeni časovni osi iz preteklosti prek sedanosti v prihodnost. Jubilejni zborniki imajo svojo formo

in številne funkcije. Prav prek svojega časovno povezovalnega značaja nudijo vpogled v preteklo dogajanje in dosežke na izbranem področju, izražajo potrebo po (kritični) presoji sedanjega stanja in so usmerjeni v prihodnost: pozivajo k ustvarjanju vizije, ki nam omogoča načrtovanje zelene poti in razvoja. Prenešeno v človeško dimenzijo pa to pomeni, da predvsem skušamo razumeti: si predstavljati ljudi in okoliščine, v katerih so delovali naši predhodniki in predhodnice, torej si predočiti vsakokratne strokovne, znanstvene, socialne, ekonomske, prostorske, komunikacijske, ideološke in diskurzivne okoliščine, ki so se nam v glavnem precej odtujile in jih je potrebno ponovno postaviti v zgodovinske okvire.

Pred desetimi leti smo si prizadevali, da Oddelek za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko predstavimo širši strokovni javnosti, predvsem v tujini, zato je naša knjiga ob 90-letnici tudi izšla v nemščini;¹ takrat je bila objavljena tudi prva skica zgodovine oddelka (prim. Šlibar 2010).² Ob prelistavanju nekaterih arhivskih gradiv, od starih seznamov predavanj, vpisnih listov do nekaterih osebnih map in drugih dokumentov v univerzitetnem in fakultetnem arhivu, se je razkrilo bogastvo vsega tistega še ne raziskanega in vsekakor vrednega natančneje proučitve. Zato se pričujoči prispevek osredinja na bolj celostni in sistematični oris prvih treh desetletij germanistike oz. germanske filologije na Univerzi v Ljubljani.

Pri tem bi se rada najprej zahvalila tistim, ki so omogočili njegov nastanek. Pionirska zasluga za kopanje po neraziskanih mapah in drugih gradivih gre našemu kolegu, mag. Niku Hudelji. Za prenos vpisnic in drugega gradiva v transkribirano digitalno obliko, npr. tudi seznamov predavanj, za statistično obdelavo zbranih podatkov po določenih kriterijih (spol, poreklo, narodnost, veroizpoved, socialni status), za izdelavo seznamov tako predmetov kot učnega osebja, za zbiranje biografskih podatkov, predvsem za sezname vseh študentk in študentov germanistike, ki so kasneje postali pomemben del javnega, kulturnega in znanstvenega življenja, je poskrbela študentka Mateja Maslo in njej velja

1 Povezanost nemškega in slovenskega prostora simbolično označuje naslov jubilejnega zbornika s citatom Anastasiusa Grüna, grofa Auersperga: *Zur Linde hier, sich dort zur Eiche wende. 90 Jahre Germanistik an der Universität Ljubljana*. Zbornik, ki sta ga uredili Mira Miladinović Zalaznik in Irena Samide, v nadaljevanju navajamo kot *90 Jahre Germanistik*.

2 To je bila res skica, ki jo velja brati skupaj s tem prispevkom, saj sem lahko v pričujočem zapisu na osnovi širšega gradiva tudi popravila nekaj napačnih sklepov in navedb.

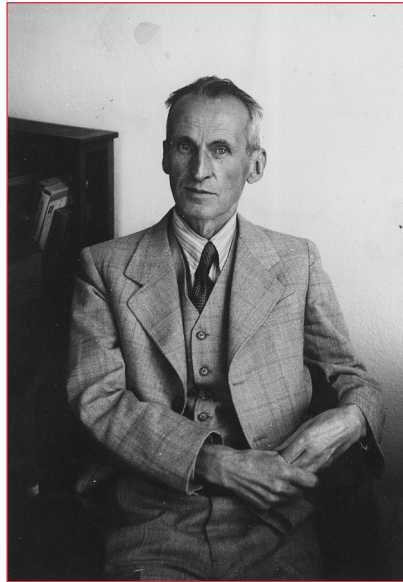
posebna po- in zahvala.³ Iz njenih seznamov in prikazov bom črpala tudi v svojem prispevku, prav tako bodo vključene nekatere njene nazorne tabele. Sklenem lahko, da brez potrpljenja, vztrajnosti in požrtvovalnega dela Nika Hudelje in Mateje Maslo ne bi bilo mogoče sestaviti tako poglobljenega in z arhivskim gradivom podprtega prikaza študija germanistike in delovanja nekaterih njenih akterjev v prvih desetletjih. Podatke o diplomantkah in diplomantih in posameznih izpitnih redih sem pridobila iz arhiva Filozofske fakultete in jih dopolnila s podatki univerzitetnega arhiva, zato se na tem mestu zahvaljujem tudi vsem, ki so mi pri tem pomagali: kolegicam in kolegom na oddelku, fakultetnim sodelavkam in knjižničarkam Oddelka za germanistiko ter arhivsko muzejski službi UL.

Ta zbornik – in s tem tudi moj prispevek – je tako posvečen vsem tistim predhodnicam in predhodnikom, ki so s svojim delom, s svojo ustvarjalnostjo, znanstveno doslednostjo in pedagoškim erosom soustvarili kvaliteto in primerljivost študija germanistike. Prav tako je namenjen mlajšim kolegicam in kolegom, študentkam in študentom, ki vedo le malo o zgodovini oddelka oz. študija nemškega jezika in književnosti na Slovenskem. Njim, ki iz razumljivih razlogov še nimajo odnosa do preteklosti, do kolektivnega institucionalnega spomina, naj nudi ta publikacija s svojo ponudbo identifikacijskih vzorcev, razlag in sledi možnost orientacije. Čeprav se bomo lahko le bežno posvetili nekaterim posameznikom, tako učiteljem kot študentkam in študentom, upamo, da nam bo vendarle uspelo oživeti vsaj delček preteklosti, pričarati minuli svet študija stroke, ki nas povezuje. O tistih prvih desetletjih žal ni več prič, ki bi nam lahko živo pripovedovale o svojih izkušnjah in doživljajih. Zato bomo morali zaupati virom in lastni domišljiji, spustili se bomo na področje, ki bi nam moralo biti domače: med resničnost in poezijo.

1.2 Začetki slovenske univerze in germanske filologije: 1919–1929

Datum, kraj in predvsem predavatelj ter tema prvega predavanja na Univerzi v Ljubljani so bili očitno skrbno izbrani in so še danes zelo zgovorni. 3. decembra 1919, na dan Prešernovega rojstva, je takrat šele 29-letni redni profesor Fran Ramovš, jezikoslovec in narodoslovec, v zbornični dvorani deželnega

3 Mateja Maslo zaključuje svoj magistrski študij z delom na tem področju z naslovom: *Študij germanske filologije na Univerzi v Ljubljani od 1919 do 1945*.

Slika 1: Profesor Jakob Kelemina, okrog 1920 (vir: osebni arhiv Doris Križaj).

dvorca,⁴ ki je bil delno prepuščen novoustanovljeni univerzi, imel predavanje o zgodovini slovenskega jezika. S tem uradnim aktom se je začel pouk tudi na Filozofski fakulteti,⁵ ki je bila takrat po tradiciji ena izmed štirih oz. v primeru Univerze v Ljubljani petih fakultet (filozofska, juridična, medicinska, teološka in tehnična), kar je bil znak moderne visokošolske ustanove. Pod njenim okriljem so – običaj, ki je segal vse od srednjega veka – delovale tudi prirodoslovno-matematične stroke, kar je ob pregledovanju številčnih in statističnih podatkov o fakulteti vsekakor treba upoštevati.⁶ Čeprav je spadala germanistika med ustanovne stroke univerze in se je v prvi, zimski semester 1919/20 vpisalo na triurna predavanja doc. dr. Kelemine na temo *Historična*

4 Glede prostorske stiske, ki še danes pesti marsikateri oddelek oz. fakulteto, se velja spomniti na besede rektorja Matije Slaviča ob dvajsetletnici univerze: »[...] da slovenska univerza na začetku ni imela niti enega lastnega prostora in ga nima niti danes [1939], da nima niti ene z državnimi sredstvi dovršene stavbe. Univerza si je poiskala za svoje prostore idealno mesto, Cekinov grad z obsežnim zemljiščem, mojster Plečnik je narisal lepe načrte, a ni bilo denarja, da bi jih uresničili« (Mikuž 1969: 53).

5 Od tega odstopa npr. navedba v zborniku ob desetletnici ustanovitve: »Dne 1. decembra 1919 je bilo na fakulteti prvo predavanje« (*Zgodovina 1929*: 285).

6 Srednjeveška tradicija štirih fakultet se je obdržala presenetljivo dolgo: na dunajski univerzi recimo vse do spremembe univerzitetnega zakona leta 1975. V Ljubljani je bila že od vsega začetka tudi peta, tehnična fakulteta, kar je omogočalo razvoj prirodoslovno-matematičnih strok tako v okviru Filozofske fakultete kot tehnične.

gramatika nemškega jezika šest slušateljev in ena slušateljica, lahko domnevamo, da se je pouk germanske filologije začel šele januarja 1920, saj vemo, da je bil Kelemina imenovan v docenta 29. januarja tega leta.⁷

1.2.1 Prva predavanja in prvi študentje

Šest od sedmih slušateljev, ki jih tu izjemoma navajamo poimensko, torej Ivan Albreht, Janko Glaser, Franjo Modrijan, Dragoljub Obradović, Stanislav Rapé in Marijana Zalaznik, je pred tem že študiralo na drugih univerzah, konkretno na Dunaju, v Gradcu, Zagrebu in Beogradu, le France Pacheiner je vseh osem semestrov absolviral v Ljubljani. V naslednjih semestrih sta se število slušateljev in slušateljic ter ponudba predavanj in seminarjev bistveno povečala.

Od začetnih treh ur se je tako že v prvem letu obstoja univerze v letnem semestru 1920 ponudba dvignila na sedem ur tedensko, kar je z redkimi izjemami veljalo za celo prvo desetletje.⁸ Triurno (v LS 1920 peturno) predavanje o *Historični slovnici nemškega jezika* je ustvarilo vsebinsko konstanto. Prof. Kelemina je historično gramatiko obdelal celostno, z različnih vidikov (npr. glagol, oblikoslovje, skladnja ipd.), tako da je celotno snov predaval kar polno desetletje, kar odstopa od sedanje prevladujoče prakse razporeditve učnih vsebin po letnikih. V tistem času (in tudi še mnogo let pozneje) so vsi germanisti in slušatelji drugih strok, ki so hodili na germanistična predavanja, snov poslušali skupaj, zato je moral predstojnik poskrbeti, da se njegova snov ni ponavljala. Le v LS 1926 opazimo odstopanje: historično slovnico zamenja *Zgodovina nemške literature*, ki pa se nato v ZS 26/27 spet pomakne na drugo mesto. Tudi pri literarnozgodovinskih predavanjih je bilo upoštevano načelo cikličnosti. LS 1926 pomeni vrh popularnosti predavanj prof. Kelemine, saj je njegov *Uvod v*

7 Prim. njegovo personalno mapo v univerzitetnem arhivu (ZAMU IV-86/1149). Glede na podatek, da se je pouk na tehnični fakulteti – resda v bolj propedevtični obliki, kot tečajji – začel že pred uradnim odprtjem univerze (prim. Mikuž 1969: 61), bi se lahko teoretično tudi delo na »germanistiki« začelo že prej, kar pa je vendarle le malo verjetno: »V prvem semestru se je predavala le splošna slovanska filologija, slovenski jezik, novejše slovanske literature in matematika. Da se omogoči tudi drugim filologom vsaj začetni študij, je filozofsko fakultetni svet začasno supletorično organiziral predavanja 2–3 ure na teden tudi iz primerjalne gramatike indoevropskih jezikov s posebnim ozirom na grščino, latinščino in pa germanščino« (*Zgodovina 1929*: 285–286).

8 Izjemi sta letnik 1921/22, ko je Kelemina izvajal devet ur, in ZS 1925/26, ko je imel le 5 ur predavanj. Vse te podatke povzemam po seznamih predavanj, ki so na voljo v univerzitetnem arhivu, ter njihovega prepisa za tisti del, ki se nanaša na germansko filologijo in ga je naredila Mateja Maslo v okviru svojega magistrskega dela. V nadaljevanju sta za izraza zimski in letni semester uporabljeni okrajšavi ZS in LS.

literarno vedo obiskovalo kar 51 študirajočih, 30 študentov in 21 študentk. Med njimi Srečko in Anica Kosovel, ki sta bila oba vpisana na oddelkih za slavistiko in romanistiko. Srečko Kosovel, ki je že 26. 5. 1926, ko je bil uradno v 8. semestru študija, umrl za meningitisom, je poleg uvoda vpisal še seminarske vaje z referati o novjših publikacijah iz literarne vede. Njegova sestra Anica (1901–1983), tri leta starejša od slavnega brata, ki je kasneje postala učiteljica slovensščine, pa k seminarju ni hodila.

Študijsko leto 1925/26 Fakulteta *filozofska*
 Oddelak *romanistična slavistična*

Univerza kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani.

Študijski semester *3. leto* Število semestra: *VIII*
 Poletni semester od *28. juna 1926*

Osební izkaz
 rednega študenta.

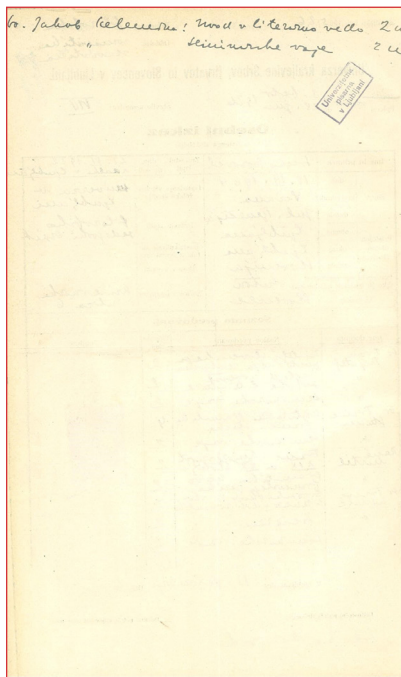
Ime in priimek	<i>Srečko Kosovel</i>	Začetni letni dan in mesec	<i>21. 11. 1904</i>
Rojen dne	<i>19. 11. 1904</i>	Prisostna visokošolska študija	<i>Univerza v Ljubljani</i>
Rojen kraj (okraj)	<i>Košice</i>	Državni listini	<i>filozofsko pedagoški študij</i>
delala	<i>Publ. Bečevca</i>	Imatrilicirana na tuk. univerzi dne	
obitna	<i>Ljubljana</i>	Štev. v matrici	
Prisostjen (domo- vladno)	<i>Ljubljana</i>	Nastov v Ljubljani	<i>Križevnikih ulica 6</i>
delala	<i>Košice</i>		
Ima očka ali mater (oko je slabotni mladoletec)	<i>mita</i>		
Narodnost	<i>Slovenec</i>		

Seznam predavanj.

Ime docenta	Naslov predavanj	Rednosta ure	Opombe
<i>Dr. Tomež</i>	<i>Historija slovenskega pisateljstva</i>	2	
<i>"</i>	<i>Historija slovenskega pisateljstva</i>	2	
<i>"</i>	<i>seminarske vaje</i>	2	
<i>Dr. Tomež</i>	<i>Uvod v literarno vedo</i>	4	
<i>"</i>	<i>seminarske vaje</i>	2	
<i>Rada</i>	<i>Prisostna visokošolska študija</i>	2	
<i>"</i>	<i>seminarske vaje</i>	2	
<i>Dr. Tomež</i>	<i>Historija slovenskega pisateljstva</i>	2	
<i>"</i>	<i>seminarske vaje</i>	2	

v Ljubljani, dne *13. februarja 1926*

Lastnoročni podpis študenta: *Srečko Kosovel* Datum potrdit. vseljens. semestra:

Slika 2: izkaz Srečka Kosovela (Vir: ZAMU)

Poleg predavanj *ex cathedra* so imeli študenti in študentke možnost aktivnejšega sodelovanja pri pouku, saj je Kelemina že od drugega semestra dalje, torej od LS 1920, ponujal seminarje, kjer so se študentke in študenti ukvarjali s konkretnimi besedili, najprej staronemškimi, semester kasneje pa tudi že z novjšimi pesniškimi in pripovednimi, nato tudi dramskimi deli. V ZS 1921/22 je predstojnik ponudil prvi seminar z literarnovedno vsebino, in sicer teorijo romana. V prvem desetletju so se študentje in študentke poleg pogostih branj srednjeveških literarnih besedil lahko urili v tehniki analiz različnih zvrsti in v

seminarju o »literarni vedi« predstavljali svoje referate. Kelemina je vodil tudi seminarje z bolj jezikoslovno tematiko, recimo gotščino in anglosaščino, pa tudi fonetiko in stilistiko.

Anglistika, ki prevladuje od povojnega časa do danes, je bila v prvem desetletju germanske filologije bolj v ozadju: poleg že omenjenega uvoda v anglosaščino (LS 1923) so imeli slušatelji in slušateljice možnost interpretirati Beowulfa v ZS 1922/23, semester kasneje pa staroangleška besedila. S prihodom lektorice za angleški jezik, legendarne **Fanny Copeland** (1872–1970), je bila od leta 1921⁹ organizirana ponudba tečajev angleščine na treh stopnjah. O Fanny Copeland, tej izjemno zanimivi in posebni ženski, bi se lahko na dolgo razpisali, vendar se zaradi omejenega prostora na tem mestu osredinjamo zgolj na germanistiko v ožjem smislu.

1.2.2 Izpitni predpisi

Kakšen je bil študij germanistike v tem prvem obdobju? Prof. Kelemina je predaval vse dni v tednu razen nedelje. Očitno mu je prijalo delo zjutraj, saj so se v prvih treh dneh tedna njegova predavanja o historični slovnici praviloma pričela že ob osmih. Študenti in študentke so obiskovali predavanja tudi na drugih oddelkih – iz osebnih izkazov je razvidno, da so lahko imeli tudi po 26 ur tedensko.¹⁰ Na začetku so si lahko precej prosto izbirali predmete, ki so jih zanimali, seveda odvisno od študijske povezave, v katero so bili vpisani. Čeprav se je v pogovornem jeziku za študij germanistike dolgo obdržala fraza »germanski seminar«, kar je pravzaprav označevalo prostor, v katerem se je pouk odvijal, navaja seznam predavanj izraz »germanska filologija«, medtem ko je na osebnih izkazih pod rubriko »oddelek« zavedeno zgoraj

9 Čeprav se letnica 1921 kot začetek delovanja Fanny Copeland ponavlja tudi v njenih življenjepisih, pa navajajo sezname predavanj njeno ime šele leta 1922.

10 O obveznem številu ur na teden lahko preberemo v Navodilih za inskripcijo: »Nato izpolni slušatelj osebni izkaz in vpiše v indeks vsa predavanja, ki jih želi poslušati, in vse vaje, katerih se hoče udeleževati. Pri tem mora paziti na to, da vpiše predpisani minimum tedenskih ur (12) – ure vaj pri tem niso vštete« (*Seznam predavanj 1920/21*: 1) In kakšne so zahteve 100 let kasneje? Z uvedbo kreditnega vrednotenja študijskih programov po ECTS (*Uradni list RS* 95/2010 (29. 11. 2010), točka 4995) je predpisanih za vsak letnik 60 kreditnih točk, pri čemer pomeni 1 kreditna točka 25 do 30 ur obremenitve študenta. V tem je poleg organiziranih oblik študijskega dela zajeto tudi vse individualno delo študentov in priprava na izpite. Zagotovo pa je zanimiva tudi neposredna primerjava kontaktnih ur: študent/ka germanistike ima v letu 2019/2020 v okviru študijskega programa prve stopnje v prvih treh letih študija na teden povprečno 13 ur predavanj in seminarjev ter 11 ur vaj.

desno »germanistika«. Že od ZS 21/22 so na nekaterih osebnih izkazih vpisani tudi oddelki, na tabeli o diplomantkah in diplomantih pa so v rubriki »opis študijskega programa/študijske skupine« kasneje zavedene in oštevilčene posamezne »študijske skupine«.

Ker je velika večina prvih študentov in študentk nadaljevala drugje začetni študij, je morala univerza hitro urediti tudi pogoje, pod katerimi so študentje lahko študij zaključili v Ljubljani. Tako je bilo v seznam predavanj, ki je imel do druge svetovne vojne lep latinski naslov *Catalogus lectionum universitatis labacensis* (pri čemer se je naslov seveda prilagajal spremembam imena univerze), že leto po ustanovitvi univerze vključeno *Študijsko navodilo za diplomski izpit na filozofski fakulteti. Snov, ki se zahteva za posamezne predmete*. Iz tega dokumenta je razvidna možnost študija »nemščine« (in ne germanske filologije oz. germanistike) kot glavnega ali stranskega predmeta. Kar z današnjega vidika navdušuje in kaže, da so imeli sestavljalci zahtev, morda celo nehote, izrecno sodobno stališče, je dejstvo, da se je od diplomantk in diplomantov pri nemščini kot glavnem predmetu zahtevalo:

Domača naloga [danes diplomsko delo] mora biti pisana v pravilni francoščini [nemščini], tako v gramatičnem, kot stilističnem oziru. [...] Kandidat mora tudi praktično obvladati jezik, zaradi česar se vrši del ustmenega izpita v francoskem [nemškem] jeziku.¹¹

Čeprav to pri stranskem predmetu ni tako poudarjeno, se je tekoče znanje jezika pričakovalo tudi tam:

Temeljito znanje novofrancoske [novovisokonemške] gramatike. [...] Ustmeni izpit: Obvladanje francoskega [nemškega] jezika v govoru [...] Pismeni izpit: pravičen prevod iz francoščine [nemščine] v slovenščino (srbohrvaščino) ali obratno brez pripomočkov ali pa mora kandidat v pravilni francoščini [nemščini] razpravljati o kaki lažji literarnohistorični ali gramatični nalogi (*Seznam predavanj 1920/21*).

11 *Seznam predavanj 1920/21*, strani niso navedene. Ker je pri nemščini navedeno, da se uporabljajo isti predpisi kot pri francoščini, veljajo citati za oba jezika.

Določilo za pisne izpite se je v rahlo spremenjeni obliki obdržalo vse do bolonjskih programov: prevod je bil bistveni sestavni del preddiplomskega izpita, medtem ko se je na diplomskem izpitu ustalilo razpravljanje o lažjih literarno-zgodovinskih vprašanjih. Značilna za strokovne poudarke tistega časa, ki so se osredinjali na stare oblike jezika in starejšo literarno zgodovino, je bila zahteva pri ustnem delu nemščine kot glavnega predmeta: »gladko prevajanje in gramatično tolmačenje starofrancoskih [starih nemških] tekstov. Temeljito znanje fonetike in historične gramatike francoskega [nemškega] jezika ter francoske [nemške] literarne zgodovine« (ibid.). Pri nemščini kot stranskem predmetu je bil poudarek na novejših besedilih in literarni zgodovini od 17. stoletja dalje.

Tako pri temah, ki jih je Kelemina zadal svojim študentom in študentkam ob zaključku, opazamo, da je tako pri klavzurni nalogi kot pri ustnem spraševanju pogosto vključeval vprašanja novejše, sodobnejše nemške književnosti, ne le – kot bi sicer pričakovali pri nekom, ki je bil predvsem medievist – teme do konca baroka. V diplomskih zapisih se tako pogosto pojavljata literatura 19. stoletja vključno z naturalizmom ter seveda nemška klasika.

Takoj po ustanovitvi se je fakulteta morala spopasti z zapleti, ki so izhajali iz dveh sistemov, torej po eni strani iz dejstva, da so za slovensko univerzo zaradi pomanjkanja posebnega zakona, ki kljub številnim poskusom nikoli ni bil sprejet,¹² veljale uredbe iz let 1906 in 1911 beograjske filozofske fakultete, torej po srbskem izobraževalnem sistemu, po drugi strani pa je bilo srednje šolstvo, za katerega naj bi se študentke in študenti med drugim usposobili, v svojem »ustroju« ostanek avstrijskega sistema. Prvi izpitni red je skušal rešiti težave študentov in študentk, ki so začeli študij drugod in ga nadaljevali v Ljubljani ali pa so ga celo že zaključili:

Radi vsega tega je bilo predvsem treba prirediti izpitne skupine tako, da so odgovarjale didaktičnim potrebam naših srednjih šol, dalje pa urediti izpite tako, da gori omenjena vrsta kandidatov v nobenem pogledu ne trpi škode (*Zgodovina 1929*: 288).

12 Tatjana Dekleva v svojem članku (Dekleva 1998: 112) omenja te večkratne poskuse in navaja uredbe, ki »niso nikoli stopile v veljavo« (ibid.: 114).

V prvem izpitnem redu je bilo vodilo, »da polaga absolvirani filozof, kadar si hoče pridobiti pravico za pouk na srednjih šolah, le en izpit« (ibid.). Ker sta bila po novem strnjena v enega tako »diplomski in profesorski izpit [...], je postal ta seveda strožji« (ibid.) in je obsegal za dva glavna in en stranski predmet dve domači nalogi iz obeh glavnih predmetov, torej po današnjem razumevanju dve diplomski deli, dve klavzuri in ustni izpit ter, kot je razvidno iz opomb na osebnih izkazih, pred tem že opravljeni »državni izpit: filozofsko–pedagoški predizpit« (ibid.: 289).¹³

V fakultetnem arhivu sta dostopni dve zgovorni knjižici z izpitnimi predpisi iz let 1925 in 1928. Zanimivi sta predvsem iz dveh razlogov: najprej zato, ker pojasnjujeta pojem »študijskih skupin« in so te tudi navedene, drugič pa zato, ker ponujata vpogled v načine zaključevanja – tako diplomiranja kot doktoriranja. Preseneča že prva navedba (v 10. členu), ki se glasi: »Na filozofski fakulteti so izpiti diplomski in doktorski. / Obe ti vrsti izpitov imata značaj strokovnih znanstvenih izpitov« (*Izpitni predpisi 1925*: 1), saj namiguje, da druge vrste izpitov, torej letnih ali semestrskih po zaključku predavanj ali drugih vrst učnih oblik sploh ni bilo. Proti tej domnevi govori debela knjiga v univerzitetnem arhivu, ki je naslovljena *Seznam izpitov na Filozofski fakulteti od 1919/20 do 1940* in je hranjena izven fonda. V njej so zavedena imena slušateljev in slušateljic, ki so opravljali posamezen izpit, ime učitelja, predmet (ponekod tudi *sem. vaje*), ocena in datum (opravljanja in vpisa v knjigo). Določena imena učiteljev se ponavljajo, iz filologij so to Ramovš, Nahtigal in Prijatelj; Kelemina se prvič pojavi pri Mari(j)ani Zalaznik 1. 7. 1920 za predmet *Vaje za germansko filologijo*, nato prav tako pri njej 13. in 17. februarja 1921 za predmeta *Hist. gram. nem. jezika* in *Zgodovina nemške literature* (ibid.). Primerjava z letnimi seznamei slušateljev in slušateljic in seznamei predavanj privede do ugotovitve, da je k izpitu pristopil le majhen odstotek študentk in študentov, iz česar sledi, da so študentje sicer imeli možnost opravljati letne izpite, vendar so bili ti zgolj opcionalni.

To domnevo podkrepiti tudi člen 12, ki določa pogoje za pristop k diplomskemu izpitu:

Pravico do polaganja diplomskega izpita imajo oni redni slušatelji filozofske fakultete, ki s svojimi vpisnicami dokažejo, da imajo

13 *Zbornik 1929* navaja še »splošen izpit [...] iz učnega jezika« (289).

osem polnoveljavnih semestrov in da so v tem času dovoljno poslušali vse predmete one skupine, iz katere želé delati izpit, da imajo dalje iz strokovnih razdelkov tudi vse potrebne običajne in seminarske vaje (*Izpitni predpisi 1925: 7*).

Snov svoje stroke oz. strok in posameznih predmetov so morali diplomanti in diplomantke torej znati v celoti na diplomskem izpitu, opravljanje posameznih letnih izpitov ni imelo pri tem nobene teže. Taka, sicer logična praksa se precej razlikuje od danes, ko težimo celo k semestrskim izpitom, da bi bila snov za študente čim bolj obvladljiva.¹⁴ Člen 15 to zahtevo po celotnem znanju še zastruje, namreč: »Izpraševanje kandidatov pri diplomskem izpitu obsega vede dotične skupine v celoti in brez ozira na to, ali so bili vsi deli predmeta pri predavanjih dovršeni ali ne« (ibid.: 8). Konkretno to pomeni, da je kandidat/ka za diplomu moral/a poznati celotno nemško historično slovnico, ne le delčkov, ki jih je v štirih letih poslušal/a; enako je veljalo za vsa obdobja literarne zgodovine. Razlog za tako prakso, ki bi si jo želeli še danes, je, da je diploma potrditev zaokroženega znanja, ki naj bi ga diplomantka ali diplomant nato potreboval v svojem poklicu.

Izvedba diplomskega izpita je tudi od učiteljev zahtevala obsežno pripravo. Svet fakultete je namreč za vsako strokovno skupino določil tričlanski odbor, sestavljen iz predmetnih učiteljev, ki so predložili naloge; te je nato morala »usvojiti« celotna komisija. Dva pisna izdelka, za vsako stroko enega, ki so ju kandidatke in kandidati pisali vsakega po štiri ure, sta namreč pregledala in ocenila dva člana odbora, in če je eden od njiju podelil negativno oceno od 4 dalje, kandidat/ka ni bil/a pripuščen/a k ustnemu izpitu. Tega so opravljali najmanj dve uri¹⁵ pred tričlansko komisijo, sestavljeno iz učiteljev, ki so zastopali tri stroke oz. predmete, iz katerih so bile sestavljene »znanstvene skupine«.¹⁶

14 Prim. Dekleva 1998: 108 in ZAMU IV–208: *Poročilo o stanju in delovanju FF 1919/20*. Kot ugotavlja Dekleva, so v tem poročilu omenjeni »kolokviji«, o katerih drugje ni govora: »Učni napredek se lahko presoja iz velikega števila kolokvijev, h katerim so se priglašali slušatelji koncem tečajev in iz doseženih dobrih in odličnih v[!]spehov razvidnih iz spričeval«.

15 Trajanje diplomskega izpita je predpisano v členu 23, in sicer za glavni razdelek eno uro in za ostala dva po pol ure. Vsebinsko pa je kandidat izprašan »ob enem iz vseh predmetov svoje skupine« (*Izpitni predpisi 1925: 11*).

16 Nomenklatura glede skupin ni enotna: v izpitnih predpisih je v členu 11 govora o znanstvenih skupinah, v ostalem besedilu se uporablja tudi izraz »strokovni razdelki«, v seznamu diplomantov in diplomantk uporabljajo izraze »študijske skupine« in »študijski program«.

1.2.3 Študijski programi: določila in izvajanje

Te znanstvene skupine, ki so v obeh izpitnih predpisih navedene na začetku, pomenijo neke vrste regulacijo v povezovanju strok oz. večji prosti izbiri, ki je očitno veljala na začetku, in so nasledile delitev v glavni in stranski predmet. Vsaka od 19 navedenih znanstvenih skupin Filozofske fakultete¹⁷ je sestavljena iz treh hierarhično razvrščenih »razdelkov«. Prvi je »glavna stroka«, drugi očitno ni poimenovan, verjetno zato, ker je prvotno uporabljan izraz »stranski predmet« bil ne le pejorativen, temveč tudi neustrezen, saj je imel v praksi drugi predmet glede usposobljenosti enako veljavnost, tretji razdelek so »pomožni predmeti«. Stroki, navedeni pod A in B, se lahko znotraj skupine zamenjata. Prvo je treba poslušati najmanj šest semestrov, drugo najmanj štiri, pomožne predmete pa najmanj dva. XIII. skupina, v kateri se je po teh predpisih znašla germanistika, je videti takole:

- a) Nemški jezik in književnost s primerjalno gramatiko germanskih jezikov.
- b) Primerjalna književnost s teorijo književnosti.¹⁸
- c) Zgodovina srednjega in novega veka ali zgodovina slovenske ali srbohrvatske književnosti (po izbiri) ali latinski jezik ali zgodovina klasične književnosti (po izbiri) ali temelji primerjalne gramatike.¹⁹

Ta omejenost na zgolj eno stroko B pomeni zoženje možnosti povezovanja interesov študentov in študentk glede na prejšnjo prakso, prav tako pa je v nasprotju s sedanjo široko izbiro pri dvopredmetnem študiju. Lahko pa pogled obrnemo in trdimo, da taka vezanost dejansko pogloblja germanistično stroko; kljub temu ni jasno, zakaj recimo ni bila mogoča povezava dveh filoloških študijev – oz. je bila dopuščena zgolj izjemoma.²⁰ Nemščina se v nobeni skupini ne pojavlja kot B-stroka (razen v

17 Od teh je leta 1925 šest matematično-prirodoslovnih, in sicer matematika, fizika, kemija, biologija, mineralogija/geologija, fizična geografija/geologija, ostalih trinajst pa ustreza sedanjim disciplinam na Filozofski fakulteti.

18 Čeprav si je fakultetni svet prizadeval za to katedro, ta ob ustanovitvi – očitno iz finančnih razlogov – še ni bila zasedena (prim. Dekleva 1998: 110 in *Zbornik 1969*: 255, 276). Kasneje, leta 1937, se je habilitiral Anton Ocvirk, ki je doštudiral že na Univerzi v Ljubljani, obenem se je izpopolnjeval tudi v Parizu in Londonu.

19 Ker je tu spet navedeno, da se je treba ravnati po prejšnji skupini, namreč francoščini, sem citirano navedla skupaj. Prim. *Izpitni predpisi 1925*: 4, 5.

20 V osebnih izkazih in seznamu diplomantov je navedenih nekaj študentk in študentov, ki so očitno dobili dovoljenje, da vpišejo več strok vzporedno. Njihov program se glasi: izjemna skupina. Mihael Orthaber je tako npr. zaključil l. 1932 študij nemščine, ruščine in francoščine, Mihael Schaffer nemščine, francoščine, latinščine in jugoslovanske književnosti (1941), Larisa Gorec l. 1944 umetnostne

svoji skupini), najdemo jo pa posamično, pri zgodovini slovenske ali srbohrvaške književnosti, klasični filologiji, primerjalni književnosti, spoznavni teoriji/filozofiji in pedagogiki/psihologiji kot enega izmed izbirnih C-predmetov. Zakaj je pod B ponujena prav primerjalna književnost s teorijo književnosti, lahko povežemo z dejstvom, da se je začelo delo na tej stolici šele v študijskem letu 1925/26, ko je slavist oz. slovenist prof. France Kidrič posvetil »svoja stranska predavanja komparativni literarni zgodovini, prof. Kelemina pa literarni vedi. Redna predavanja so zaživela s študijskim letom 1929/30, predaval je Kidrič, prof. Prijatelj pa je nekaj časa vodil seminarske vaje« (Dekleva 1998: 110). Resnično nas preseneča, da ni ponujene možnosti povezave s slovenščino oz. srbohrvaščino, saj bi taka vezava podpirala prevajalske veščine. Kakšne službe so bile diplomantkam in diplomantom nemščine odprte poleg šolstva, ostaja prav tako še nepojasnjeno vprašanje.²¹

Tri leta kasneje, 1928, je izšel prenovljeni izpitni red, ki večinoma ohranja stanje iz leta 1925. Pomembnejša razlika za našo stroko se pojavi v prvem delu, v povečanju števila skupin na 27, od tega je bilo 10 prirodoslovno-matematičnih in 17 humanističnih. Nemščina se sedaj pogosteje pojavlja kot izbirni C-predmet, predvsem velja opozoriti na skupino za narodni jezik s književnostjo in brez nje, za narodno književnost, za zgodovino in umetnostno zgodovino; obenem pa nemščina izgine iz filozofske, psihološke in klasično filološke skupine. V sami germanski skupini, ki je sedaj poimenovana kot skupina XIX, se poleg nemškega jezika s staronemškim jezikom (književnost je verjetno pomotoma kar izginila) pojavi tudi že »angleški jezik s staroangleškim jezikom« (*Izpitni predpisi 1928*: 5)²², pod B je dodana na izbiro »primerjalna slovnica indoevropskih jezikov« (ibid.), največ sprememb pa je pod C, in sicer je možna naslednja izbira:

Zgodovina južnoslovanske književnosti in poleg tega slovenski (ali srbohrvaški) jezik ali narodna zgodovina ali nemški jezik (za one, ki imajo pod a angleškega) ali angleški jezik (za one, ki imajo pod a nemškega) ali francoski jezik« (ibid.).

zgodovine, klasične arheologije, primerjalne književnosti, nemščine in angleščine ter Josipina Tomišek-Kralj istega leta nemščine, jugoslovanske književnosti in slovenščine.

21 Ko se sprašujemo, ali bi v gimnazijah tudi v tistih časih lažje zaposlili nekoga z dvema drugačnima, bolj različnima predmetnima povezavama, moramo upoštevati, da je bilo takrat gimnazij manj, verjetno tudi predmetov, razredi pa so imeli praviloma večje število dijakov in dijakinj. Morda od tod tendenca k zoženju, prim. tudi *Zbornik 1929*: 288.

22 Anglistiko najdemo tudi že v *Seznamu predavanj 1920/21*.

V prvem desetletju obstoja sta se skušali univerza in fakulteta konsolidirati in razvijati v smeri izpopolnjevanja strok z uvajanjem potrebnih stolic, urediti materialne delovne pogoje in zakonske podlage. Toda od vsega začetka je njune vizije in potrebe onemogočal prekarni gmotni položaj (prim. *Zgodovina UL*), ki traja še danes, pa čeprav se je v stotih letih marsikaj izboljšalo. Poleg tega je celotno univerzo pestila prostorska stiska, tako da je moralo učno osebje poučevati na najrazličnejših lokacijah.

Kje točno je bila lega germanskega seminarja v stavbi Deželnega dvorca, ni povsem jasno, saj se dokumenti in pričevanja rahlo razhajajo. Prof. Milan Hladnik, ki se je podrobneje ukvarjal z lego prostorov za matematiko in fiziko v predvojnem času, je odkril dokumente iz leta 1941, ko se je zaključila gradnja NUKa in se je načrtovala selitev nekaterih seminarjev v knjižnico. Tako prvi rokopisno sestavljen dokument iz leta 1941 navaja, da ima nemški germanski institut dve sobi v skupni velikosti ca. 52 m² (natančno 3,25 x 5,70 in 5,80 x 5,70), in sicer št. 5 in 6 v »prizemlju«, kar očitno ne pomeni pritličja, ker je to navedeno posebej, temveč morda »souterrain« (ZAMU – FF I –163). Iz tipkane primerjave prostorov let 1941 in 1953 izhaja, da imajo filologije, romanske, germanske in primerjalne v NUKu prostore v velikosti 318 m², medtem ko je germanski seminar v nasprotju z načrti iz leta 1941 obdržal še pritlične prostore v velikosti 100 m². Iz dokumentov ni jasno, kje točno so se ti prostori nahajali in ali so bili vedno isti. Po ustnih pričevanjih naj bi se germanski seminar v petdesetih letih nahajal v zadnjem delu stavbe z okni na Peternelovo in delno Vegovo ali Gosposko ulico, v NUKu pa naj bi bili kabineti učiteljev na podstrešju.²⁴

24 Katarina Bogataj-Gradišnik, ki je kasneje vodila knjižnico germanistike, se iz svojih študijskih let v petdesetih spominja lege dveh prostorov germanistike: seminarske sobe in učiteljske, ki sta bili po njenih izjavah v prvem nadstropju (kar se bistveno razlikuje od navedenih dokumentov) zadnjega dela deželnega dvorca s pogledom na Peternelovo ulico (po vsej verjetnosti pod zbornično dvorano desno, kjer so okna res v prvem nadstropju). Če bi besedo »prizemlje« lahko razumeli kot »mezanin«, bi bila razlika med dokumentom in spominom naše knjižničarke lažje rešljiva, toda rokopis navaja »prizemlje« pred »pritličjem«. Hčerka prof. Kelemine, Doris Križaj, pa mi je pred leti razložila, da so bili očetovi prostori s pogledom na Vegovo ulico. Seveda je možno, da se je vmes germanski seminar tudi selil. Poleg tega so bile po pričevanju Katarine Bogataj-Gradišnik knjige shranjene v malem ozkem prostoru. Predavanja, posebno tista, kjer je bilo veliko slušateljic in slušateljev, so se izvajala v različnih za te namene usposobljenih večjih prostorih, ki so bili razporejeni na različnih lokacijah v veliki stavbi, recimo v »fizikalnici« – to je bila velika predavalnica fizikov v prvem nadstropju –, ter v sobah 40 in 41 s pogledom na Gosposko ulico (prim. el. pošto prof. Milana Hladnika z dne 1. 3. 2019).

1.2.4 Število slušateljev in slušateljic

V primerjavi z univerzo in celo fakulteto, ki sta, po statističnih podatkih, rasli zmerno – od nekaj manj kot tisoč na približno 1500 na celotni univerzi oz. od 245 na 352 na filozofski fakulteti – se je število slušateljev na germanističnih predmetih zviševalo veliko hitreje:

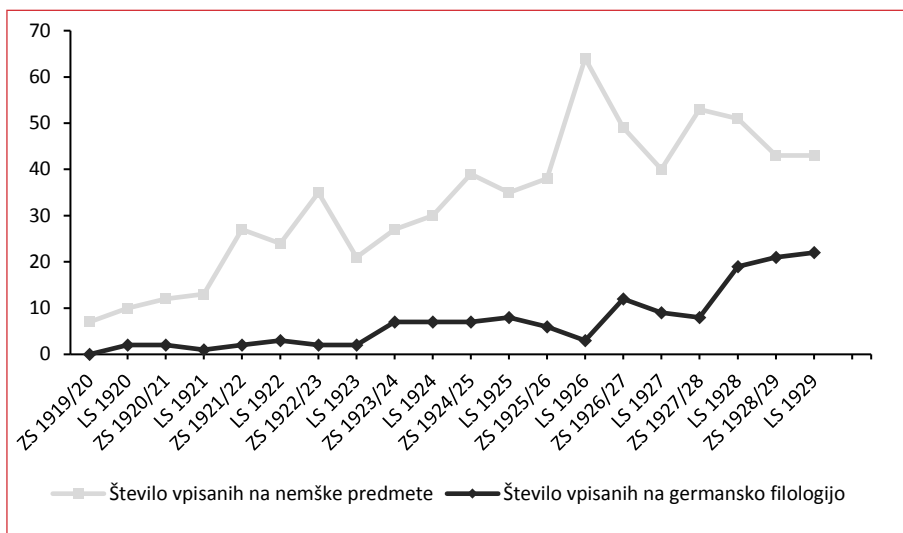

Diagram 1: Število vpisanih na nemške predmete in germansko filologijo od 1919 do 1929

Od osem slušateljev oz. slušateljic v prvem študijskem letu se je število v naslednjih osmih letih šestkrat povečalo. Zato se je že kmalu pojavila zahteva po razširitvi oddelka: »današnji ogromni obseg [...] germanske filologije, veliki vpliv romanskih in germanskih kultur zahtevajo posebno stolico za romansko oz. germansko jezikoslovje in drugo za romanske oz. germanske literature (anglistika)« (Zgodovina 1929: 287), ki pa se je uresničila šele precej kasneje.

1.3 Drugo desetletje 1929–1939: Zlata doba germanske filologije

Drugo desetletje lahko zaradi števila študentov in študentk ter diplomantov in diplomantk imenujemo »zlato obdobje«. Če se je na celotni Filozofski fakulteti število študentov in študentk podvojilo šele leta 1940/41, je, kot je razvidno iz

diagrama,²⁵ na germanski filologiji to število skokovito naraščalo: V tridesetih letih je germanistiko študiralo desetkrat več studentov in študentk kot na začetku, še veliko več pa jih je poslušalo posamezne germanistične predmete.

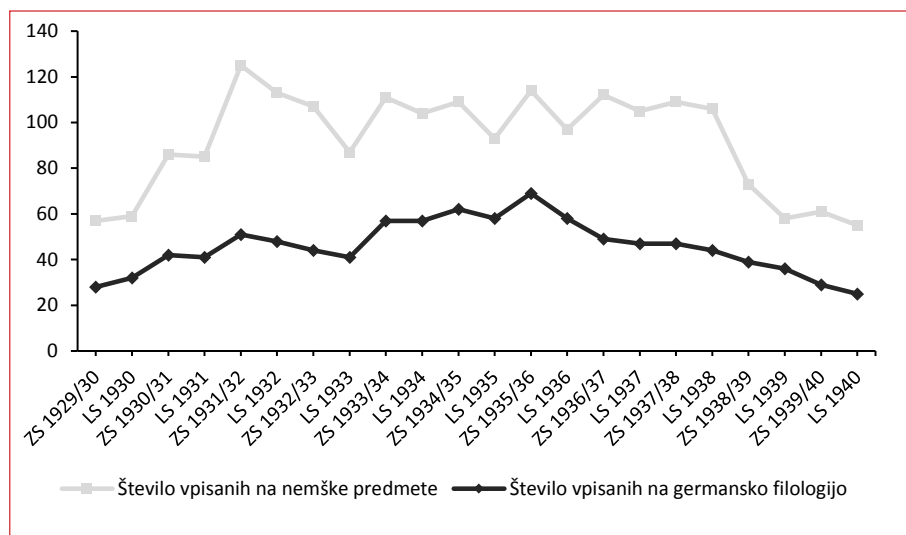

Diagram 2: Število vpisanih na nemške predmete in germansko filologijo od 1929 do 1944

Medtem ko je v prvem desetletju študij zaključilo le osem »čistih« germanistov, jih je bilo v drugem desetletju skupno 80 (prim. *Zbornik 1969*: 644), glede na naše sezname celo 83.²⁶ Več diplomantov in diplomantk (90) so imeli v tem obdobju le še romanisti, slavisti so se ustavili pri številki 73.

Poglejmo si še, katere znanstvene skupine – in v kakšnem obsegu – navajajo nemščino kot stranski predmet pod C. Poleg študijskega programa X (po uredbi 1925), t. j. »Zgodovina slovenske ali srbohrvatske književnosti (po izberi) z jugoslovanskimi književnostmi« (*Izpitni predpisi 1928*: 4), v katerem je bila najpogosteje izbrana nemščina – od 1926 do 1929 kar 11-krat –, so imeli študenti in študentke tudi možnost, da nemščino povežejo v bolj nenavadnih kombinacijah, recimo z matematiko, ali, kot npr. **Dora Pegam Vodnik** (1898–1975), z znanstveno skupino XVIII »spoznavno teorijo, logiko, psihologijo, zgodovino

25 Vsi diagrami so povzeti po magistrskem delu Mateje Maslo (*Študij germanske filologije 2020*). Za pričujočo publikacijo jih je prevedla in priredila Irena Samide.

26 Podatki, navedeni v prilogi *Statistični podatki*, v tej točki niso povsem transparentni. Predvsem za prvi dve leti študija bi bilo treba številke ponovno pregledati.

filozofije, pedagogiko, estetiko, nemški jezik in književnost s primerjalno gramatiko germanskih jezikov« (ibid.: 6).

Tudi v drugem desetletju, ko se je oštevilčenje skupin spremenilo, so študentje zgodovine jugoslovanskih literatur in jezika²⁷ najpogosteje (22) izbrali nemški jezik s književnostjo, takoj zatem (21) sledi znanstvena skupina XXVII, to so pedagogi, ki imajo pod B psihologijo in logiko ter zgodovino filozofije.

Zaradi velikega zanimanja za germanistične predmete se je v tem obdobju pojavila tudi potreba po dodatnih zaposlitvah na oddelku. Poleg tega lahko domnevamo, da je bilo znanje nemščine študentov in študentk – glede na to, da so hodili v gimnazijo že v Kraljevini SHS – v tem obdobju že precej slabše, zato je bila tudi večja potreba po izboljšanju jezikovnih kompetenc. V seznamih predavanj so učne enote za pridobivanje tujejezikovnih veščin navedene bodisi pri ustreznih filologiji (če gre za filološki program) ali na koncu seznama predavanj (če so ponujene nefilološkimi študentom). Iz tega lahko sklepamo, da so bile te učne enote na razpolago vsem študirajočim, ki so v svoji znanstveni skupini pod C lahko izbrali »en moderni jezik«.

1.3.1 Nove zaposlitve

Tako je fakultetni svet razpisal delovno mesto »kontraktualnega« (pogodbenega) lektorja, na katero sta se prijavila dva kandidata. 17. septembra 1929 so zaposlili **Henrika Baerenta**, ki je pri Kelemini diplomiral tri leta pred tem, 1. 7. 1926. Očitno so bili razpisni pogoji napisani na kožo prav njemu, saj so zahtevali maternega govorca in nekoga, ki ga zanimajo slovanske študije in jeziki (prim. ZAMU IV–2/20). Baerentova biografija v več ozirih odstopa od življenjepisov njegovih študijskih kolegov in kolegic. Po današnjem razumevanju je bil Baerent »migrant«, rojen 1892 v nemški družini²⁸ v Sankt Peterburgu, kjer je 1911 maturiral. Tam je tudi, kot je razvidno iz njegovih osebnih izkazov, študiral štiri semestre, ki so mu bili očitno naknadno priznani, torej je očitno študiral podobno stroko. Na Filozofsko fakulteto se je vpisal v letnem semestru 1923 in nato študiral še štiri semestre, najprej na filozofiji in enem modernem jeziku, nato pa na germanistiki in

27 Zanimivo je, da se v *Izpitnih predpisih* prejšnja skupina X razdeli, tako da imamo sedaj pod XIII: »narodni jezik in književnost«, pod XIV pa: »narodna književnost«, ki pa ni slovenska, temveč jugoslovanska.

28 V osebnih izkazih je Baerent kot narodnost navedel nemško, medtem ko je njegovo rusko državljanstvo, ki ga je leta 1938 zamenjal za jugoslovansko, označeno kot »podanstvo: rusko« (prim. Henrik Baerent ZAMU IV–2/20).

romanistiki – tako je napisal v svoje osebne izkaze. Toda zaključil je, vsaj če lahko zaupamo navedbam v seznamu diplomantov, le germansko filologijo, primerjalno književnost in književno teorijo ter temelje primerjalne gramatike.

Študijsko leto 1925/26 Fakulteta *Filozofska*
 Oddelak *Filozofija in germ. filologija*

Univerza kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani. **5**

Zimski semestr od *1. oktobra 1925* Število semestra: *11*
 Fakultet do *27. januarja 1926*

Osební izkaz
 rednega študenta

Ime in priimek	<i>Henrik Baerent</i>	Zrlošilni listi	<i>28. 11. 1911</i>
dne	<i>20. dec. 1892</i>	na šoli	<i>Šk. od. št. 16. v Ljubljani Baerent</i>
Rojen kraj (okraj)	<i>Rusija</i>	Dosedajni vsilko	<i>4 semestr. na Rusovack in 6 na katoliški gimnaziji</i>
dežela	<i>Rusija</i>	Učni listi	<i>Filozofski, jezikovni, predi študij</i>
Prišležen (domovinstvo)	občina <i>Rusija</i> okraj <i>Rusija</i>	Inmatriculiran na tuk. univerzi dne	<i>5. oktobra 1922</i>
dežela	<i>Rusija</i>	Štev. v matrici	<i>2</i>
Ime očet. oz. varuha (ako je študent mladoleten)	<i>Karl Baerent</i>	Naslov v Ljubljani	<i>črnaška planota št. 1.</i>
Narodnost	<i>nemška</i>		

Seznam predavanj.

Ime docenta	Naslov predavanj	Tedensko ura	Opombe
<i>Dr. Franc Vider</i>	<i>Filozofija</i>	<i>4</i>	
<i>— — —</i>	<i>Germanska filologija</i>	<i>2</i>	
<i>Dr. Franc Pirn</i>	<i>Filozofija germ. jezik. jez.</i>	<i>4</i>	
<i>Dr. Jozef Kötner</i>	<i>Filozofija germ. nemške jezika</i>	<i>3</i>	
<i>— — —</i>	<i>Latinska: indijant beseda</i>	<i>2</i>	
<i>Dr. Karl Otker</i>	<i>Indijant beseda</i>	<i>3</i>	
<i>— — —</i>	<i>Latinska: izkaze govilni listi</i>	<i>2</i>	
<i>Dr. Martek</i>	<i>Francoška književnost 19. st.</i>	<i>2</i>	
<i>— — —</i>	<i>Švedska avtorji jezika</i>	<i>2</i>	
<i>Dr. Antonia</i>	<i>Angličtina II</i>	<i>2</i>	

V Ljubljani, dne *7. 1. 1926*

Lasnostno podpis študenta: *Henrik Baerent* Dokazni potrdi veljavnost semestra: *✓*

Slika 4: Izkaz Henrika Baerenta za ZS 1925/25 (Vir: ZAMU I-238)

Nejasno je tudi, kdaj je dokončno zapustil Rusijo oz. Sovjetsko zvezo in kako to, da se je znašel v Ljubljani. Leta 1928 do jeseni 1929 je bil zaposlen kot pogodbeni suplent na gimnaziji v Zaječarju v Srbiji. Na Univerzi v Ljubljani je kot pogodbeni lektor²⁹ Baerent dvanajst let izvajal štiri predmete, in sicer različne vidike »gramatike novovisokonemškega jezika«, prevajanje v slovenščino (na literarnih besedilih, v glavnem iz književnosti 19. stoletja) in v nemščino (slovenske avtorje) ter vaje iz stilistike in kompozicije. Iz tega lahko sklepamo,

29 Iz osebne mape je razvidno, da mu je univerza pogodbo podaljšala vsako leto oz. vsaka tri leta. (Prim. ZAMU IV-2/20).

da so bile jezikovne veščine študirajočih dokaj dobre, in da so morali izpopolniti in nadgraditi predvsem svoje prevajalske kompetence.³⁰

Proti koncu tega drugega desetletja, leta 1938/39, se v seznamih predavanj v okviru germanske filologije pojavita dve novi imeni: redni prof. Karel/Karol/ Dragotin **Oštir** (1888–1973) je kot primerjalni jezikoslovec germanistom in germanistkam nudil vpogled v indoevropsko lingvistiko in prevzel branje in interpretacijo gotskih tekstov do konca petdesetih let. Druga pridobitev je bila na področju anglistike: Za kratek čas, do leta 1941, je **Alexander Cameron Lawrenson** predaval angleško gramatiko, imel seminar o fonetiki, interpretaciji besedil in celo o angleški drami.

1.3.2 Študentsko življenje

Kako so v tistih prvih desetletjih živeli študenti in študentke? V veliki meri je bilo to seveda odvisno od gmotnega položaja staršev oz. koliko so lahko in želeli prispevati k študiju, pa tudi, ali so stanovali v Ljubljani in v bližini ali pa prihajali od drugod. Vsem ostalim, tistim, ki so si morali v Ljubljani poiskati sobo oz. prenočišče, posebno pa tistim iz revnih družin, ki so si morali priskrbeti zaslužek za preživetje in/ali živeti čim skromnejše, je pogosto trda predla in so se preživljali z inštrukcijami, občasnimi deli, honorarji in pomočmi.³¹ Lakoto je doživljal med svojim študijem tudi Jakob Kelemina, saj je bil »najmlajši sin siromašnega viničarja« (Luskovič 2008: 5) iz okolice Ormoža in se je moral od gimnazije dalje preživljati z inštrukcijami, ker mu je stric, ki je bil duhovnik, odtegnil pomoč, saj ni želel po njegovi poti.³²

Domovi, v katerih so stanovali dijaki ali študentje, so bili v tistih časih redki in tudi precej neudobni, kot npr. Akademski kolegij (na sedanji Kolodvorski 22), kjer je nekaj časa prebival tudi Srečko Kosovel v zgodnjih dvajsetih letih.³³

30 Kot ugotavlja Mateja Maslo (2020), je leta 1939/40 poučeval nemščino na trgovski akademiji, morda tudi že pred tem, vsekakor je sodeloval pri nekaterih publikacijah za srednje šole.

31 Ne glede na težak finančni položaj pa je bilo za slovensko mladino gotovo lažje študirati v bližnji Ljubljani kot prej v Gradcu, na Dunaju ali v Padovi, saj je večja bližina doma olajšala tudi fizično preživetje.

32 Keleminova hči Doris je tako napisala v svojih osebnih spominih na očeta: »Na univerzi se je v glavnem preživljal sam in bil pogosto več lačen kot sit. Tako si je [...] pokvaril prebavo, ki ga je nato mučila vse življenje« (Križaj 2008: 10).

33 Izredno zanimiv projekt literarne geografije med drugim identificira in opisuje vse lokacije, ki so vezane na primorskega pesnika Kosovela in njegovo sestro Anico. Prim.: *Literarni atlas Ljubljane* 2014: 104–107.

Sicer so si pa študentje in študentke morali – kot danes – poiskati sobe kot podnajemniki, pogosto so si jih delili in tudi menjavali, če se z gospodinjami niso razumeli. Ponekod so jim bili naklonjeni, pa ne le zato, ker so marsikateri družini ali gospodinji pomenili važen vir preživetja. Hranili so se po menzah in pri dobrohotnih družinah.

V centru mesta je bilo veliko kavarn in gostiln, kamor so lahko zahajali: Srečko Kosovel je npr. hodil »v kavarne hotela Union [...], Emona, vogal sedanje Cankarjeve in Slovenske [...], Zvezdo v Kazini [...], največkrat pa v Narodno kavarno, na vogalu Dvornega trga in Gosposke, nasproti Univerze« (*Literarni atlas Ljubljane*: 106). Morda so se germanisti in germanistke lahko zadrževali tudi v germanskem ali slovanskem seminarju v stavbi bivšega Deželnega dvorca. Vsekakor je začetek gradnje stavbe NUKa 5. 10. 1936, ki ga je projektiral Jože Plečnik v letih 1930–1931 in ki so ga izsilili študentje s številnimi protesti,³⁴ dal upati, da bodo imeli študentje in profesorji končno boljše študijske in delovne pogoje. Pred tem se je centralna univerzitetna knjižnica stiskala v nadomestnih prostorih II. državne gimnazije na Poljanah, kamor so fonde preselili potem, ko je bila zaradi poškodb ob potresu 1895 kakih deset let kasneje porušena stavba bivšega liceja na Vodnikovem trgu.

Ljubljana je tudi v tistih časih kulturno zainteresiranim študentkam in študentom nudila številne možnosti udejstvovanja, seveda od tradicionalnih gledaliških predstav, likovnih razstav, filmov do plesov v Kazini. Srečanj različnih regionalnih društev, pesniških večerov, diskusij o aktualnih kulturnih temah, ki so jih pogosto organizirali sami, so se lahko udeležili tudi tisti slabše situirani. O njihovih izvenfakultetnih političnih aktivnostih poroča Slavko Kremenšek v prispevku *Študentsko gibanje od ustanovitve univerze do druge vojne* (Kremenšek 1969). Čeprav so študentske organizacije s svojim delovanjem marsikdaj dosegle pozitivne rezultate za razvoj univerze, so po drugi strani večkrat žalosten odsev splošne politične razdrobljenosti, malodušnih razprtij in škodljivih medsebojnih napadov. V kakšni meri so bili v vse te dejavnosti vpleteni slušatelji in slušateljice na germanski filologiji, bi bilo zanimivo ugotoviti, toda zaradi pomanjkanja živih virov zelo zahtevno raziskati.

34 O borbi za prostore univerzitetne knjižnice piše Slavko Kremenšek v že omenjenem prispevku (Kremenšek 1969: 105–108).

1.4 Tretje desetletje 1939–1949: svinčena leta vojne in padec nemščine

1.4.1 Študij

Z vpisom v študijsko leto 1938/39 se je na germanistiki pokazal prvi resni upad, naznanilec kasnejših daljnosežnih sprememb za germanistično stroko in znanost. Diagram, ki kaže število študentov in študentk od leta 1919 do 1943 v triletnih razmikih, morda najbolje ponazarja, kako se je v vseh teh letih spreminjalo število študentov:

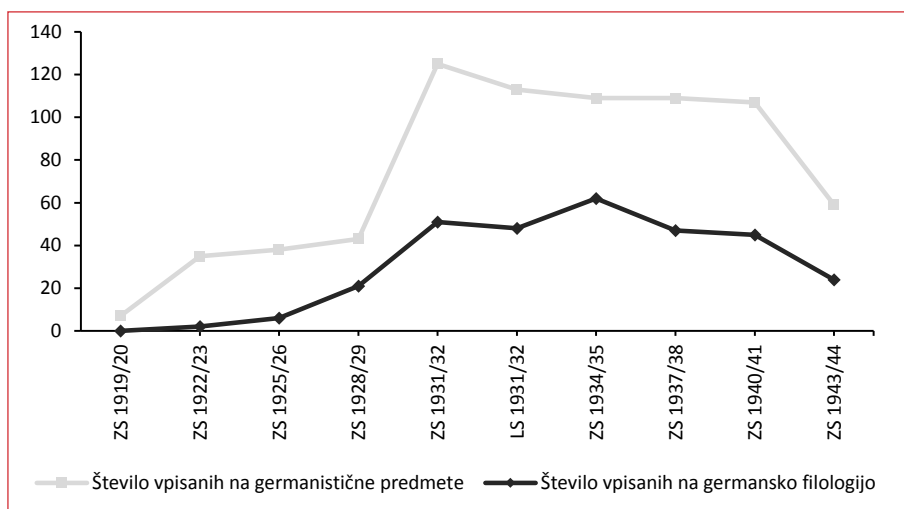

Diagram 3: število vpisanih od 1919 do 1943 v 3-letnih razmikih

Če je bilo še v ZS leta 1937/38 vpisanih 41 »čistih« sluhateljic in sluhateljev, germanistične predmete pa je obiskovalo več kot 100 študentov, je v letih 1938–1940 to število padlo na polovico. V naslednjih letih spet upada: v LS 1941 na 88, v študijskem letu 1941/42 na 68 (ZS) oz. 53 (v LS). V letu 1942/43 je v ZS poslušalo predavanja Kelemine le še 30 študentk, na germansko filologijo pa jih je bilo vpisanih le še 11. Razlogov za precejšen dvig v ZS 1943/44 (59 oz. 24 študentov) ne poznamo, morda je temu botrovala želja po čimprejšnjem zaključku študija. Za LS 1944 ter študijsko leto 1944/45 podatkov nimamo.

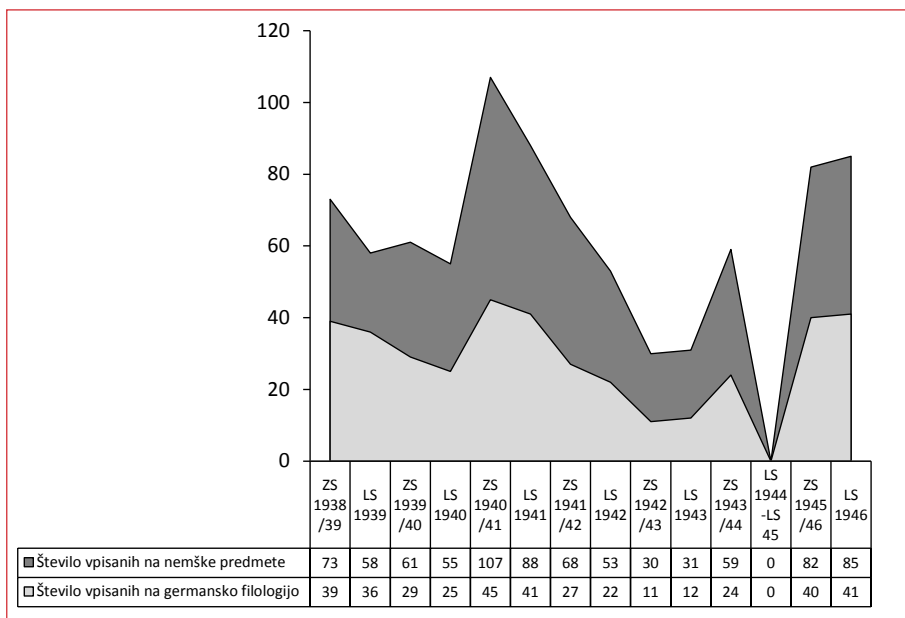

Diagram 4: Število vpisanih od 1938 do 1946

Znižanje je še posebno drastično, ko ga primerjamo z upadom študentk in študentov na fakulteti in celotni univerzi: tako upad v študijskem letu 1941/42 na fakultetnem in univerzitetnem nivoju še skoraj ni opazen (fakulteta od 507 na 499, univerza od 2474 na 2365), zares viden je šele v letu za tem (fakulteta od 499 na 313, univerza od 2365 na 1382). Razlogov za tako zmanjšanje števila študentov ni treba iskati daleč: zaradi okupacije in vojne veliko mladih pristane v taboriščih okupatorjev, se pridruži NOB in zapusti Ljubljano, kolaborira z okupatorjem idr. Naredbo, s katero je šef pokrajinske uprave, gen. Rupnik, dne 11. novembra 1943 odpravil predavanja, hrani univerzitetni arhiv (ZAMU IV-217), ne glede na zaprto univerzo pa so izpiti, rigorozi in promocije potekali tudi v teh svinčenih časih, ko je nemščina postala jezik okupatorja in nacizma; s tem pa se je rušil tudi njen ugled in pomen germanske filologije. Od tega udarca si germanistika še dolgo ne bo opomogla.

1.4.2 Učno osebje

V tem desetletju opazimo tudi precejšnjo fluktuacijo učnega osebja: stalnica je sicer še vedno Kelemina, ki je v zadnjem letu vojne tretjič prevzel naloge dekana

fakultete (1930/31, 1938/39, 1944/45). Že med vojno, morda tudi prej, pa se je začel pripravljati (kakor mi je pripovedovala njegova hčerka), da delno spremeni stroko, zato se je intenzivno ukvarjal z anglistiko. Odločitev Henrika Baerenta, da se takoj po začetku vojne 1941 javi k nemški Wehrmacht, preseneča in morda vzbuja nelagodje, saj se mu je tako mudilo, da je – kot je razvidno iz personalne mape – vest o svoji odpovedi prepustil kar svoji ženi. Od kod Baerentu tako močen občutek pripadnosti nemštvu in nemškemu rajhu, ni povsem jasno, saj iz njegovega, seveda nepopolnega, življenjepisa tudi ni razvidno, da bi kdaj v Nemčiji živel ali si tja želel. Izhajal je sicer iz nemške družine, ki je živela v Rusiji in nato v Sovjetski zvezi, neko nagnjenje do slovanstva bi mu pripisali že zaradi tega, ker se je odločil za študij v Sloveniji oz. Kraljevini SHS in svojo službo iskal tu, se naučil slovenščine, se ukvarjal s slovensko literaturo (in poznal tudi jugoslovanske literature) ter 1938 zaprosil za jugoslovansko državljanstvo, ki ga je tudi prejel. Ne glede na to pa se je na začetku druge svetovne vojne očitno deklariral kot Nемеc. Kot je znano, so Ljubljano, pa tudi Kočevsko, kjer je živelo največ avtohtonih Nemcev, t. i. Kočevarjev, zasedli Italijani. Zato sta nemška in italijanska vlada 31. avgusta 1941 podpisali sporazum, ki je predvideval odselitev vseh nemških državljanov oz. tistih, ki so se deklarirali kot »Volksdeutsche«, torej nemške narodnosti, iz Ljubljane in Kočevja v »rajh«. Ti optanti bi tudi takoj prejeli nemško državljanstvo (prim. Ferenc; Zupan 2011–2013). Na seznamu optantov sta bila navedena tako Henrik Baerent kot njegova dveletna hčerka Ingrid (prim. *Seznam Kočevarji*). Za Kočevarje je bila predvidena izselitev na območje Krškega in Brežic, za Nemce iz Ljubljane pa južna Koroška. Toda očitno se je Baerent odločil, da gre najprej v vojsko. Tu pa se sled za njim kot tudi za njegovo družino izgubi.

V teh letih se pojavita imeni dveh pogodbeno zaposlenih Nemcev, ki ju je po vsej verjetnosti poslala Nemška akademija iz Münchna, predhodnica današnjega Goethejevega inštituta: prvi je dr. **Franc Hille**, v Klumu (današnjem Chlumu) rojeni češki Nемеc, ki je študiral slavistiko in germanistiko v Pragi, kjer je 1934 tudi doktoriral. Akademija ga je leta 1935 poslala v Beograd, kjer naj bi organiziral pouk nemščine na Nemškem znanstvenem inštituta (ZAMU IV–17/287). Njegovo delovanje v Ljubljani je bilo očitno zelo kratko, verjetno le v LS 1941.³⁵ Izbran je bil,

35 Hille, ki je predaval o vzhodnoevropskih zadevah in nemško-jugoslovanskih odnosih, je bil 28. 01. 1941 izbran za honorarnega predavatelja in takoj začel poučevati. Njegova predavanja za naslednji semester so na osebnih izkazih prečrtana, saj naj bi odšel v Zagreb (prim. ZAMU IV–17/287 in pregled osebnih izkazov Mateje Maslo).

tako kot kasneje Drüner, za področje »deskriptivne gramatike nemškega jezika in stilistične vaje«, poučeval je pa literarne vaje o nemških pisateljih 19. stoletja. Leto kasneje je prevzel vaje iz istega predmeta **Oton Drüner**, ki ga je prav tako poslala Nemška akademija (ZAMU IV–10/163) in je izvajal štiriurne vaje o nemških, avstrijskih in švicarskih avtorjih 19. stoletja; v ZS je napovedal vaje o Gottfriedu Kellerju in Conradu Ferdinandu Meyerju in odprto predavanje (Collegium Publicum) o Richardu Wagnerju in Friedrichu Nietzscheju, a slednje očitno ni bilo izvedeno.³⁶ Od leta 1943 v seznamih predavanj ni tujih imen, saj sta tudi Fanny Copeland in Alexander Cameron Lawrencon odšla, prva je bila internirana v Italiji in se je lahko vrnila v Ljubljano šele 1953. Od LS 1942 dalje ju je nadomestil **Josip Sodja**, ki je postopoma večal ponudbo angleščine in jo v zadnjem semestru pred prepovedjo predavanj na univerzi izenačil z nemščino, kar je bilo za tiste čase presenetljivo; Sodja je deloval tudi še po vojni vse do leta 1956, ko se je upokojil (*Zbornik* 1999: 374–375).

Konec vojne in leto 1945 lahko podobno kot v nemški literarni zgodovini proglasimo za »Stunde Null«, torej »leto nič«, saj je to leto zaznamoval jasen preobrat za slovensko germanistiko in za njene pretekle in prihodnje orientacije. Takorekoč od danes na jutri, s seznamom predavanj za študijsko leto 1945/46, se germanska filologija spremeni v temeljih: razen Keleminove historične gramatike nemškega jezika – pa še ta kasneje odpade –, so v njem le predavanja in vaje k anglističnim predmetom. Temeljna predavanja, na katera se je pripravljajl že vrsto let, je prevzel Kelemina, ki je zaradi tega, ker je bil predsednik ljubljanskega angleškega kluba, takoj po vojni celo preživel tri tedne v zaporu (prim. Mòle 1970: 506).

Vprašanje, kako po vseh grozotah vojne in okupatorstva ravnati z *linguo non grato* in kako kljub vsemu obdržati germansko filologijo, se je preprosto rešilo tako, da se je fokus pomaknil na angleščino. V povojnem študijskem letu 1945/46 je tako na seznamu predavanj le en nemški predmet, in to je predavanje Kelemine iz *Historične slovnice nemškega jezika*.³⁷ Vsi ostali predmeti germanske filologije, tako pri Kelemini kot Josipu Sodji, so s področja anglistike. Če je bila pred tem »germanska

36 Oboje verjetno ni bilo izvedeno, ker ima deset od enajstih slušateljev in slušateljic predmet o obeh švicarskih avtorjih prečrtan (prim. Maslo 2020).

37 Pregled knjig z osebnimi izkazi nudi glede števila študentov in študentk v dveh semestrih študijskega leta 1945/46 naslednjo sliko: v ZS je bilo na predavanje prof. Kelemine vpisanih 57, od tega 37 slušateljic in 20 slušateljcev, več kot tretjina germanistk in germanistov; v LS se zniža na 53, od tega 20 slušateljcev in 33 slušateljic. V glavnem gre za povsem druge študentke in študente kot tiste, ki so bili vpisani v zadnji letnik med vojno pred zaprtjem univerze.

filologija« v prvi vrsti germanistika v smislu nemškega jezika in književnosti, se je po 1945, predvsem pa od naslednjega študijskega leta dalje, obrnila k anglistiki: vse do leta 1950 ni bil ponujen noben predmet s področja nemščine, kar nas glede na posledice, ki sta jih pustili okupacija in vojna, ne sme presenečati. Še vedno pa ostaja neznanka, kaj je bilo tisto, kar je dejansko botrovalo temu popolnemu izbrisu nemščine: ali je šlo za odločitev predstojnika ali bolj za politične dejavnike oz. takratno politično voljo ali pa za skupek več razlogov.

Germanistika kot veda o nemškem jeziku in literaturi se je začela postavljati na noge šele od petdesetih let dalje; resentment proti vsemu nemškemu in odpor oz. nenaklonjenost do nemškega jezika tudi iz nepolitičnih razlogov pa je občasno čutiti vse do danes. Začetek zmagovalnega pohoda angleščine lahko torej na Filozofski fakulteti datiramo že v leto 1945, saj je bilo treba po vojni poskrbeti tudi za učiteljske kadre za pouk angleščine v šolah. Germanistika v ožjem smislu je potem potrebovala številna desetletja, da je dosegla anglistiki primerljiv status in položaj. S habilitacijo in docenturo dr. Dušana Ludvika l. 1962 se je oddelek razdelil na dve katedri, eno za nemcistiko in eno za anglistiko, leta 1998 pa se je skupni Oddelek za germanske jezike in književnosti sporazumno razdelil na dva oddelka, Oddelek za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko ter Oddelek za anglistiko in amerikanistiko.

1.5 Kdo so bili študentje in študentke germanistike?

Poleg splošnega orisa zgodovine germanske filologije želimo v tem zborniku predstaviti tudi celotni študijski proces ter postaviti v ospredje študentke in študente, diplomantke in diplomante germanske filologije. Že samo omembe ali kratke predstavitve vseh, ki so v kasnejšem življenju postali družbeno pomembni in so navedeni v eni izmed slovenskih biografij, v nacionalni ali regionalnih, so se izkazale kot naloga, ki presega okvir tega zbornika.³⁸ Zato naj navedemo le na kratko nekaj podatkov o diplomantkah in diplomantih »prve generacije« ter opozorimo na nekaj tistih, ki so študirali na našem oddelku in kasneje zasloveli na tem ali onem področju: število tistih, ki se jih je vpisalo v slovenski kolektivni spomin, je presenetljivo visoko.

38 Ker so se življenjske zgodbe germanistk in germanistov izkazale kot izredno zanimive in raznolike, načrtujemo posebno publikacijo, v kateri bomo poglobljeno predstavili predhodnice in predhodnike študija germanistike in vključili številne zanimivosti, do katerih smo se pri raziskovanju dokopali.

1.5.1 Diplomanti in diplomantke »prve ure«

Prvi diplomant na germanski filologiji je bil slovenist, jezikoslovec, leksikograf in prevajalec **Ivan Tominec** (1890–1965), rojen v Lomeh pri Črnem vrhu. Ker je študij absolviral že v Gradcu in mu je bil ta priznan, predavanj pri Kelemini sploh ni obiskoval, temveč se je takoj po začetku delovanja ljubljanske univerze, že 19. 12. 1919, prijavil »k polaganju diplomskega izpita iz nemščine kot glavnega predmeta«³⁹.

Čeprav je zaključil obe stroki kot glavni,⁴⁰ je veljalo njegovo zanimanje predvsem slovenščini. Postal je strokovnjak za domače, črnovrško narečje, in leta 1964 izdal monografijo ter slovar, ki veljata za prvi pomembni dialektološki študiji. Bil je učitelj na ljubljanski Tehnični srednji šoli, pisal je številne jezikoslovne in leksikografske razprave ter prevajal leposlovje iz nemščine in ruščine. V reviji *Jezik in slovstvo* je objavil več kot petdeset razprav, s katerimi je, kot navaja Suhadolnik (2013), »[z]aradi leksikografske prakse in široke razgledanosti (npr. v botaniki) [...] uspešno posegal v terminologijo«.

Po drugem diplomantu, **Janku Glaserju** (po vojni: Glazer) (1893–1975), je poimenovana Osnovna šola in knjižnica v Rušah, kjer se je rodil in tudi umrl. Že v mladosti ga je pritegnila poezija, saj je že v času šolanja na klasični gimnaziji v Mariboru objavljala pesmi v *Ljubljanskem zvonu* (1909). Maturiral je z odliko l. 1913 in nato študiral v Gradcu, na Dunaju, v Zagrebu in slednjič v Ljubljani. Iz življenjepisa, ki je priložen diplomski mapi, beremo o njegovih dvomih glede izbire študija, saj so ga zanimala zelo različna področja.⁴¹ Posebno zanimiva za naš zbornik je njegova »domača naloga«, torej diplomsko delo, z naslovom *Die slowenische Frage in der neueren deutschen Dichtung (Slovensko vprašanje v novejši nemški književnosti)*. Obsežno (143 str.) in v lepi pisavi izdelano diplomsko delo navdušuje iz več razlogov: po eni strani prikazuje vzvišen odnos nemških domačijskih avtorjev do slovenstva in kritično ovrednoti ter umesti slovensko »inferiornost« ter niza in analizira skupek besedil, ki so danes povsem pozabljena. Po drugi strani je delo dragoceno, ker ponazarja raven takratnih »domačih nalog« ter strogo, toda povsem umestno ocenjevanje prof. Kelemine. Danes nas

39 Citiram iz besedila prve strani Fakultetne diplome z zgovorno številko 1 z dne 8. 7. 1920, ki je v fakultetnem arhivu, ni pa bibliografsko obdelana.

40 Eksplicitno navedeno v diplomski mapi pri poročilu o rezultatih izpitov, gl. ZAMU I-1-1.9 in v že omenjeni Fakultetni diplomi.

41 ZAMU I-2/2.3 slovenščina s srbohrvaščino in nemščina; delitev v dva glavna predmeta, diplomiral 17. junija 1922.

Glazerjeva diploma nagovarja prav zaradi svoje »avtentičnosti«, ki je botrovala pomanjkanju (znanstvene) distance. Že iz diplomskega besedila veje njegova ljubezen do domovine, o čemer priča tudi antologija *Slovenska narodna lirika*, ki jo je izdal l. 1920 (prim. SB-Glaser). Od leta 1920 do 1926 je poučeval na mariborski klasični gimnaziji. Poleg svojega pesniškega in literarnozgodovinskega dela se je proslavil predvsem kot bibliotekar, bil je ravnatelj Študijske knjižnice v Mariboru ter po vojni vodil njeno obnovo, urejal rokopisno zbirko itd. V našem kontekstu je pomembno tudi njegovo urednikovanje, izdal je recimo *Prešernove nemške poezije* (1950) in več izborov Goethejevih pesmi (1950, 1961, 1967). 1968 je za življenjsko delo dobil Prešernovo nagrado (prim. Zobec).

Mariani⁴² Zalaznik (1899–1982), edini slušateljci »prve ure«, pripada kar dvoje primatov: je sicer tretja diplomantka, toda pravzaprav prva »prava«, saj je bila nemščina njen prvi glavni jezik,⁴³ pri Tomincu in Glaserju pa drugi; predvsem pa je prva oseba, ki je na germanski filologiji doktorirala, že 18. 10. 1922. To je bilo možno v prehodnem času veljavnosti izpitnih predpisov do leta 1925 zaradi dvojnosti sistemov, o katerih je bilo že govora.⁴⁴ Ne glede na to, da je Kelemina svoje slušatelje in slušateljico »prve ure« zaradi skromnega števila v tistem prvem letu lahko dobro spoznal že med predavanji in vajami, se je Mariana Zalaznik s svojim znanjem bolj fokusirano predstavila prav med izpiti, kar bi lahko bil razlog, da jo je profesor pozval oz. napotil k poglobljenemu študiju starega jezika (prim. življenjepis v ZAMU I–4/3.10).

42 Pisava imena Mariane Zalaznik se po dokumentih razlikuje, enkrat z j, drugič brez, kasneje najdemo tudi pisavo po nemškem vzoru z dvojnimi n: Marianna; sama se je podpisovala kot »Mariana« in uporabljala najraje ime Miriam.

43 Prim. diplomsko mapo, iz katere je ta prednost nemščine povsem jasna. Žal pa navaja, očitno pomotoma, kasnejše *Izpričevalo o usposabljanju za pouk na srednjih šolah* obraten vrstni red: »da more učiti francoščino in nemščino v vseh razredih srednjih šol«.

44 V *Seznamu predavanj 1920/21* veljajo namreč za prijavo na doktorat isti pogoji kot za diplomu, z razliko, da morajo kandidati in kandidatke priložiti »izvirno disertacijo iz enega, v členu 3. navedenih glavnih predmetov [...] V disertacija mora biti označena vsa znanstvena literatura, ki jo je kandidat uporabljal« (Člen 3 razdelka *Doktorski izpiti na filozofski fakulteti*, nepag.). V nekaterih obdobjih, v nekaterih strokah (recimo pri juristih) in nekaterih državah (do Bolonjske reforme recimo v Italiji) se je lahko študij zaključil z doktoratom z disertacijo ali brez nje, to so lahko nadomestili rigorozi. Če je bila disertacija aprobirana, jo je moral kandidat oz. kandidatka zagovarjati pred pripravljeno komisijo, ki je lahko teze tudi ovrгла, poleg tega je bil še obsežen doktorski izpit iz strokovnega in filozofskega dela. Kako stroga je bila zahteva po izvornosti, obvladanju metodologije in obsegu znanstvenega prispevka, iz dokumentov ni jasno, ker so ti tozadevno bolj skopi, vsekakor lahko domnevamo, da je bil bistveno večji poudarek na zagovoru in ustnem izpitu in morda – v primerjavi z današnjo prakso – manjši na samem doktorskem delu (prim. tudi Dekleva 2013: 26).

Po diplomi je Mariana Zalaznik poučevala nemščino in francoščino, mdr. tudi na liceju v Ljubljani. Medtem se je odločila, da postane redovnica pri loretanskih sestrah oz. »angleških gospodičnah« na Bavarskem in je, kot piše Jože Kokalj, po pripravi v Angliji

odšla l. 1930 v Indijo. Najprej je poučevala v Patni, kjer je bila od l. 1940 tudi prednica. Bila je še ravnateljica gimnazije v Allahabadu, Džhansi in Kanpurju. L. 1959 je prišla v Evropo, vendar v domovino ni mogla, ker ni dobila vizuma. Zadnja leta so jo mučile bolezni (siva mrena na očeh, huda revma, pogoste omedlevice). [...] Ko jo je 1964 obiskal duhovnik Vinko Zaletel, je bila kot ravnateljica v Kanpurju odgovorna za 1000 učenk. (Kokalj 1986: 68).

Dr. Mariana oz. Miriam Zalaznik je umrla v vele mestu Kanpurju, ki leži v Severni Indiji, v zvezni državi Uttar Pradesh in dolini Gangesa.

Slika 5: Mariana Zalaznik verjetno ob promociji
(Vir: zapuščina M. Zalaznik, osebni arhiv)⁴⁵

45 Fotografija je v lasti Dušanke Jovanović, pranečakinje dr. Mariane Zalaznik, ki se ji na tem mestu zahvaljujem tako za informacije o njeni teti kot tudi za poslane fotografije in dovoljenje za objavo. Posredovala mi je tudi zvezo z dr. Heleno Matoh iz ZRC Koper, ki natančneje proučuje delo in življenje naše prve doktorandke in me je napotila na Kokaljevo knjigo.

Njen študijski kolega »prve ure« **Stanislav** (oz. Stanko) **Rapè** (1898–1969) je svoje življenje posvetil povsem drugim področjem: bil je »pedagog, politik, organizator športnega in prometnega letalstva« (Braz 2013). Kljub temu pa je doktoriral istega leta kot M. Zalaznik iz pedagogike, torej 1922, in morda sta bila celo skupaj promovirana.⁴⁶ Nemščino je vpisal kot stranski predmet pedagogike in psihologije in obiskoval predavanja od prvega do četrtega semestra. Kratek čas je poučeval, nato pa deloval kot politik in se kasneje profesionalno zaposlil v letalstvu, saj se je že v avstro-ogrski vojski izučil za pilota. Bil je dolgoletni tajnik slovenske letalske organizacije, zelo je bil aktiven pri gradnji domačih letal, pri izgradnji letališča v Ljubljani (1928–1933) ter jadralnega središča na Blokah, po vojni pa se je začel ukvarjati s filmom (prim. Braz 2013).

Francè Pacheiner je študiral na ljubljanski Filozofski fakulteti slovenistiko in germanistiko. V marcu 1922 je z odliko opravil dva izpita pri prof. Kelemini. Leto kasneje je bil zaposlen kot suplent na Kočevski gimnaziji in zaključil študij februarja 1926 (prim. ZAMU I–12/61 in *Izpričevalo FF*). Čeprav je pisal domačo nalogo na temo *Lautverschiebung*, se je tema klavzurne naloge glasila *Das Bleibende in Herders Wirksamkeit*. Po podatkih iz šolskega arhiva je na gimnaziji Kočevje služboval osem let in dva meseca.⁴⁷ Nato je bil l. 1932 »premeščen na državno realno gimnazijo v Starem Bečeju«⁴⁸. Skupaj s kolegom Rudolfom Kolaričem je v tridesetih letih objavil nekaj učbenikov za nemščino,⁴⁹ po vojni pa se je očitno bolj posvetil slovenščini (gl. *Cobiss*).

Njegov kolega **Rudolf Kolarič** (1908–1975), ki je vnesen v Slovenski biografski leksikon kot »jezikoslovec«, izhaja iz drugega konca Slovenije, in sicer je bil rojen v Hermancih pri Ptujju (prim. *Izpričevalo FF*), gimnazijo je obiskoval v Mariboru in Ljubljani, kjer je 1919 maturiral z odliko (očitno je bil tudi sošolec

46 V tem letu je bilo skupaj 12 promovirancev, 8 doktorjev s Pravne fakultete, 3 doktorji in ena doktorica s Filozofske fakultete. Poleg M. Zalaznik in S. Rapèta še pesnik Mirko Pretnar in Vasilij Isajević.

47 Podatek mi je posredoval sedanjí ravnatelj Gimnazije in srednje šole Kočevje, g. Tomaž Markovič, prav tako germanist, ki se mu tu zahvaljujem (osebno el. sporočilo z dne 11. 3. 2019).

48 Prim. el. sporočilo ravnatelja T. Markoviča, ki je tudi opozoril na to, da je bila stavba, kjer se je nahajal šolski arhiv, aprila 1945 zaradi padca letala delno uničena, z njo pa tudi arhivsko gradivo.

49 V Cobissu so zavedeni naslednji učbeniki: *Nemška vadnica za srednje šole II*, 1938; *Nemška vadnica za meščanske šole II*, 1938; *Nemška vadnica za srednje šole III*, 1939; *Nemška vadnica za meščanske šole III*, 1939; *Nemška vadnica za meščanske šole IV*, 1940; *Nemška slovnica za srednje in sorodne šole III*, 1939; *Nemška čitanka za srednje šole IV*, 1940.

Franceta Pacheinerja, saj sta oba hodila v I. drž. gimnazijo). Tudi on je vpisal slovensko in germansko filologijo, odločil se je za doktorat in ga 27. junija 1923 opravil oz. bil promoviran iz slovanske filologije, skupaj s francistom in nemcistom ter pesnikom Pavlom Karlinom. (Istega leta, toda verjetno decembra, je bila promovirana prva dekanja Filozofske fakultete Alma Sodnik, ki je prav tako poslušala Kelemino.) Za klavzuro je prav tako kot Pacheiner dobil temo o Herderju: *Das Fortwirken Herderscher Ideen in der Doktrin der Romantiker*. Bil je soavtor *Slovenske slovnice* in član uredniškega odbora *Slovenskega pravopisa* ter se v številnih svojih člankih in razpravah ukvarjal tudi z otroškimi govorom (prim. *Slovenski veliki leksikon*, 2004: 295).

V prvi, zimski semester sta se vpisala še slušatelja **Franjo Modrijan**, roj. 23. 7. 1894 v Zatičini pri Litiji, in **Dragoljub Obradović**, roj. 7. 8. 1898 v Ljuboviji (Srbija); Modrijan se v naslednjih semestrih ne pojavlja več, Obradović je vpisal Kelemino (predavanje in seminar) še en semester in nato tudi izginil iz seznamov. Prav tako **Stevan A. Obradović**, rojen 2. 4. 1870 v Gradu Srijemskemu; očitno je zaključil študij bogoslovja in naredil izpit za paroka in župnika. Zato pa naletimo v letnem semestru 1919/20 na kar dva kasneje znana slušatelja, zgodovinarja in šolnika **Janka Orožna** (1891–1989), ki pa je bil slušatelj le en semester in se tudi kasneje z nemščino očitno ni posebej ukvarjal, saj se je osredinil na zgodovinska, zemljepisna in pedagoška vprašanja ter pisal učbenike za ruščino in češčino (prim. Šlebinger 2013). Drugačen primer je **Fran/c Sušnik** (1898–1980), saj spada med ne prav redke slušatelje na germanski filologiji, ki so svoj študij zaključili na drugi univerzi. Poleg letnega semestra 1920 je Sušnik poslušal prof. Kelemino še celo štud. leto 1920/21, nato pa odšel v Zagreb, kjer je l. 1924 doktoriral iz nemške književnosti. V svoji disertaciji je obravnaval delo takrat še živečega nemškega pisatelja Gerharta Hauptmanna (1862–1946), in sicer na temo *Der Ideengehalt seines Dramas*.⁵⁰ Fran/c Sušnik st. je izhajal iz delavske in kmečke družine, kar je zaznamovalo predvsem njegovo delovanje po drugi svetovni vojni. Po diplomi je poučeval na različnih šolah, mdr. tudi na učiteljski in klasični gimnaziji v Mariboru, po vojni pa je deloval zlasti na Ravnah na Koroškem, kjer je bil že

50 Prim. Arhiv Filozofske fakultete Univerze v Zagrebu: AFF, Knjiga doktorata (br. 269 i 270): »Fran Sušnik, r. 14. 11. 1898. u Prevalju [...] rasprava (disertacija): Gerhart Hauptmann: Der Ideengehalt seines Dramas; ocijenili: Stjepan Tropsch i Dragutin Boranić; ocjena dobar; 16. 1. 1924.« Zahvaljujem se Milki Car in Ivani Cvijovic Javorina za posredovanje tega podatka.

leta 1945 pobudnik in ustanovitelj gimnazije in nato še študijske knjižnice, ki danes nosi njegovo ime. Gimnazijo je vodil do upokojitve, nato pa je prevzel vodenje študijske knjižnice. Prav njegovo poreklo je bilo odločilno pri njegovih prizadevanjih, da bi dostop do izobrazbe in kulture omogočil tudi delavcem in kmetom. Poleg zaslug, ki jih ima Franc Sušnik za kulturo in izobraževanje na Ravnah, je bil tudi literarno dejaven, objavil je številne članke in razprave z zgodovinskim ozadjem, v tridesetih letih pa tudi znanstvene preglede jugoslovanskih književnosti in svetovne literature (prim. SB Sušnik).

Slika 6: Franc Sušnik na delovišču gimnazije na Ravnah, 1949 (Vir: wikipedia)

Zanimanje za književnost in želja po lastnem literarnem ustvarjanju sta v preteklosti zagotovo velikokrat botrovala izbiri študija na filologijah. To lahko domnevamo tudi za **Ivana Albrehta** (1893–1955), zadnjega slušatelja »prve ure«, ki pa študija – tako kot mnogi drugi – ni zaključil. Po končani gimnaziji v Ljubljani 1913 in vpoklicu v vojsko med prvo svetovno vojno je študiral fiziko v Gradcu in bil po razpadu monarhije prostovoljec na Koroškem. Nato je bil vpisan v prva dva semestra na germanski filologiji v Ljubljani, v štud. letu 1923/24 in ZS 1924/25. Poznanstvo z Ivanom Cankarjem že v gimnazijskih časih, ko je

začel literarno ustvarjati, ga je uvedlo »v krog ustvarjalcev *Ljubljanskega zvonca*« (Koron 2013), tako da tudi njegovo kasnejše pesniško in prozno delo izhaja iz moderne. Objavljal je v številnih revijah, pisal tudi za otroke in mladino, v našem kontekstu pa moramo izpostaviti njegove prevode iz nemščine, in sicer Petra Altenberga, Heinricha Heineja in Nikolausa Lenaua.

1.5.2 Delež žensk in moških

Za filologije danes velja, da so to izrazito »ženski« študiji, saj znaša delež moških na današnjih študijskih programih manj kot četrtino. Prvih deset let germanske filologije je bilo to razmerje obrnjeno: ⁵¹

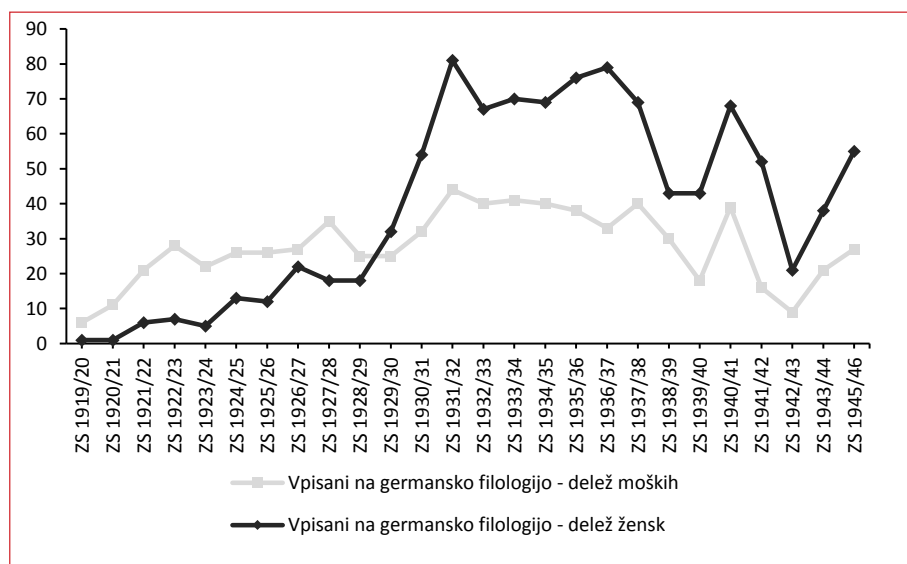

Diagram 5: Vpisani na germansko filologijo: delež žensk in moških

Iz diagrama je razvidno, da se je delež študentk naglo povečeval: če je v prvem študijskem letu študirala zgolj ena študentka, se je razmerje med moškimi in ženskami deset let kasneje, v študijskem letu 1929/30, prvič spremenilo v korist žensk: na germansko filologijo je bilo vpisanih 32 žensk in 25 moških. V študijskem letu 1931/32 je študiralo skoraj dvakrat več žensk kot moških (81 žensk in 44 moških), v naslednjih letih pa se je večinoma ustalilo razmerje 2/3 žensk in 1/3 moških.

51 Diagram je na podlagi zbranih podatkov naredila Mateja Maslo (2020), poglavje pa dopolnila Irena Samide.

Ves ta čas – vse do svoje smrti leta 1957 – je bil predstojnik oddelka Jakob Kelemina. Kot zanimivost lahko dodamo, da je moški spol pri vodenju oddelka prevladoval vse do leta 2000. V prvih osemdesetih letih obstoja oddelka je bila le šest let v vodstvu ženska – prof. dr. Meta Grosman je vodila takratni Oddelek za germanske jezike in književnosti v letih 1988 do 1992 in ponovno od 1996 do 1998. Po letu 2000 se je ta trend povsem obrnil.

1.5.3 »Pravi« germanisti in germanistke

V prvih treh desetletjih obstoja univerze je študij germanske filologije kot glavnega predmeta zaključilo približno 130 študentk in študentov. V nadaljevanju omenjamo nekaj tistih, ki so se s svojim delom in ustvarjanjem posebno izkazali.⁵² Verjamemo, da jih lahko tudi tako ohranimo v kolektivnem spominu.

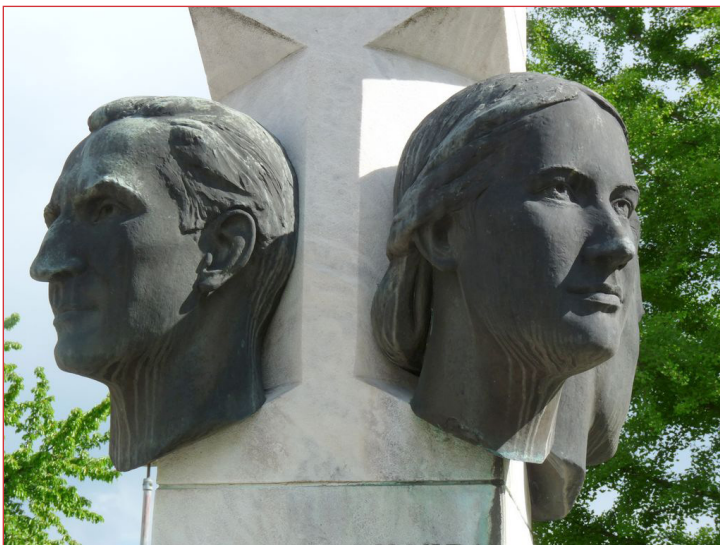
Od kasnejših univerzitetnih učiteljic in učiteljev germanistike so v prvem desetletju študirali že večkrat omenjeni **Henrik Baerent**, ki je diplomiral 1. 7. 1926, ob prehodu v drugo desetletje pa **Adela Žgur** (1909–1992) in **Melita Pirc Počkar** (1909–1984), obe v letih 1928–1932. Tržačan **Valter Braz** (1914–1988; štud. l. 1933–1937) je študij zaključil 16. 10. 1937. Dolgoletni predstojnik prof. **Dušan Ludvik** (1914–2001) je diplomiral pred koncem vojne, 3. 7. 1944.⁵³

Tudi pisateljica **Milena Mohorič Premru** (1905–1972) spada med »prave« germanist(k)e. Po zaključku ženske reformne realne gimnazije v Ljubljani se je vpisala na germanistiko in diplomirala 17. oktobra 1928 (ZAMU I–15/7.38). Poučevala je v Ljubljani, Novem Mestu in Kranju, po vojni pa je delovala na Višji pedagoški šoli v Ljubljani. Poleg krajših literarnih prispevkov je v različnih revijah objavljala tudi kritike in prevode ter izdala več spominskih in mladinskih knjig. Za nas je zanimivo, da je že 1935 prevedla Goethejevega *Egmonta* in l. 1946 *Toma Sawyerja* Marka Twaina. Med pisatelje spada tudi **Leopold Stanek** (1908–1970), ki je študij zaključil 16. 10. 1931, predvsem je pa za nas pomemben zato, ker je prevajal Stefana Zweiga, Goetheja in druge nemške avtorje. V gledališki in filmski branži se je udeleževal v različnih vlogah pomembni vizionar umetnosti **Ferdo Delak** (1905–1968), ki je bil vpisan na germanski filologiji osem semestrov od 1925 do 1929 in nato še v ZS 1938/39 in mdr. pisal v nemščini za

52 Večina teh podatkov je vzeta iz *Slovenske biografije* (<https://www.slovenska-biografija.si/>), ki je prosto dostopna na spletu in v kateri so mdr. zbrani podatki iz *Slovenskega biografskega leksikona* in *Primorskega slovenskega biografskega leksikona*. Podrobnejši podatki so navedeni v seznamu literature.

53 Več o naših kolegih in kolegih v drugem poglavju.

revijo *Sturm* o novi umetnosti v Jugoslaviji. Celjan **Bogomir Skabernè** (1903–1939) je bil na germanistiki vpisan v letih 1925–1929 in jo zaključil 31. 2. 1930, nato pa je od l. 1933 nadaljeval študij v Berlinu, poleg filologij tudi časnikarske vede. Iz te stroke je doktoriral z disertacijo *Die Anfänge der jugoslawischen Presse u. die Bestrebungen zur sprachlichen Einheit*. **Vida Lojk (Fakin)** (1915–2001; štud. l. 1933–1937) je bila vsestransko nadarjena: študirala je germanistiko ter se po vojni vpisala še na ALU, kjer je 1949 diplomirala. Delovala je kot likovna pedagoginja in se zavzemala za estetsko vzgojo otrok. Njen slikarski opus je zaznamovan bolj intimistično in nadrealno, razstavljala je na številnih osebnih in skupinskih razstavah. Tržačanka **Silvira Tomasini** (1913–1942; štud. l. 1933–1937) je diplomirala 18. 6. 1938. Že za časa študija se je priključila levo usmerjeni akademski mladini in postala življenjska sopotnica proletarskega pesnika, pisatelja in dramatika Toneta Čufarja. Po končanem študiju sta se preselila v Maribor in Silvira kot številni drugi diplomanti Filozofske fakultete ni mogla dobiti dela; šele l. 1940 so ji ponudili mesto v Kosovski Mitrovici. Tam je delovala na socialnem in kulturnem področju ter organizirala ženske za narodnoosvobodilni upor; tam jo je gestapo zaprl in ustrelil. Silvira Tomasini je narodna herojka; po njej so imenovali dve šoli in ji postavili spomenik (prim. Nedog 2013).

Slika 7: Spomenik Silviri Tomasini pred Filozofsko fakulteto v Mariboru
(Vir: Wikipedia, foto Miran Hladnik)

1.5.4 Vpisani na germansko filologijo

Tudi med tistimi, ki germanske filologije niso študirali kot glavnega predmeta, temveč so hodili na predavanja le nekaj semestrov, je veliko kasnejših znanih osebnosti. Zlasti številni so – kar je razumljivo – literati in literatke, ki so svojo strast za književnost prenesli v lastno ustvarjanje, se z njo znanstveno ukvarjali ali/in o njej pisali. Med literarno ustvarjalnimi velja omeniti pesnika Milana Bekarja⁵⁴ (1897–1966), ki si je dopisoval s Kosovelom, Antona Podbevška (1898–1981; štud. l. 1921/22), nato pripovednika in literarnega zgodovinarja ter kritika Antona Slodnjaka (1899–1983; 5 sem. 1922–1924), pisateljico in profesorico francoščine ter srbohrvaščine na različnih gimnazijah Marijano Kokalj (Željeznov) (1898–1964; ZS 22/23) ter pisatelja dr. Pavla Karlina (1899–1965; štud. l. 23/24), ki je bil l. 1961 za kratek čas zaposlen tudi na germanistiki.

V prvem desetletju germanistike naletimo tudi na pesnika, kritika, esejista in prevajalca Franceta Vodnika (1903–1986; štud. l. 25/26 in 26/27) in seveda Srečka Kosovela (1904–1926; LS 25/26). V drugem desetletju študirata na germanistiki pravnik in pesnik Ivan Korošec (1913–1942; ZS 31/32) in Branka Jurca (1914–1999; l. 34/35 in 35/36), priljubljena otroška pisateljica.

Med pesnike in pisatelje, ki so v tretjem desetletju obiskovali pouk na germanski filologiji, spadata Tone Seliškar (1900–1969; l. 39/40 in 40/41) ter Zdenka Serajnik (1911–2003; LS 30/31, štud. l. 31/32), ki zavzema posebno mesto med literarnimi ustvarjalkami, saj je njen obsežni pesniški opus postal znan šele po njeni smrti. V njeni zapuščini so našli tudi veliko prevodov iz štirih jezikov, med njimi odlomke iz del Alme Karlin (prim. Miličević). Kot literarne zgodovinarke so se proslavile romanistka in leksikografka Milena Uršič (1901–1990; l. 24/25 in 25/26) slovenistki Mar(i)ja Boršnik (1906–1982; l. 25/26 in 26/27 ter LS 27/28) in Silva Trdina (1905–1991; enako kot Boršnik). Njihova študijska kolega sta bila v posameznih semestrih Bratko Kreft (1905–1996; l. 25/26 in 26/27) in Vladimir Kralj (1901–1969; l. 23/24, ZS 24/25), medtem ko je nekaj časa kasneje, štiri semestre od 1928 do 1930, na germansko filologijo hodil tudi Anton Ocvirk (1907–1980), ki je sicer diplomiral 20. 10. 1931 na slovenistiki–slavistiki in se nato usmeril predvsem na komparativistiko in literarno teorijo.

54 V tem razdelku so vsi markantni slušatelji in slušateljice, ki nemščine niso imeli kot glavnega oz. prvega predmeta, napisani v navadnem tisku, t. i. »pravi« germanisti in germanistke pa so pri prvi omembi izpostavljeni s krepkim tiskom.

Seveda ne preseneča, da so se svojim delom kasneje izkazali književni prevajalci in prevajalke. Med najbolj eminentne spadajo: pesnik Jože Udovič (1912–1986; ZS 33/34, l. 34/35), ki je iz nemške književnosti prepesnil in prevedel Goetheja, E. T. A. Hoffmanna, Rilkeja, Kafko, Brocha, Hesseja, Celana in Ingeborg Bachmann, Janko Moder (1914–2006; ZS 34/35, l. 35/36 in 36/37), Helena Menaše (1918–1980; l. 37/38, LS 38/39, ZS 41/42) in Radojka Vrančič (1916–2009; LS 37/38, ZS 40/41). Francistka Radojka Vrančič se je uveljavila predvsem kot izvrstna prevajalka iz francoščine, ndr. je prevedla celotno Proustovo epohalno delo *Iskanje izgubljenega časa*. Po njej pa se danes imenuje tudi nagrada za mladega prevajalca oz. prevajalko, ki so jo dobile že številne današnje germanistke. Svojestven prevajalski fenomen je Janko Moder, saj je iz dvajsetih jezikov prevedel nad 400 del.

Glasbo kot glavno področje udejstvovanja sta si izbrala Pavel Šivic (1908–1995; l. 1926–29), skladatelj in pianist, ki je poleg študija na Glasbeni akademiji vpisal še germanistiko, in pianistka Zora Zarnik (1904–1972; ZS 26/27). Med pomembne pedagoge spada Ivan Andoljšek (1909–1992), ki je nemščino poslušal 6 semestrov od 1931 do 1934 in diplomiral l. 1937 (ZAMU I – 42/17.1). Prav tako je kasnejši prvoborec, politik in statistik Ante Novak (1911–1991), oče pesnika Borisa A. Novaka ter Jerka in Mira Novaka, od 1930 do 1934 obiskoval šest semestrov na germanski filologiji. Svojevrsten sloves zaradi svojega interesa za pedagoško evgeniko si je pridobila Ema Deisinger (1901–2007; ZS 32/33, l. 33/34, LS 40/41), ki se je kasneje preselila v Nemčijo in tam poučevala.

Nemščino kot stranski predmet sta poslušali že omenjeni Dora Pegam (1898–1975)⁵⁵ in filozofinja Alma Sodnik (1896–1965). Dora Pegam Vodnik je primer, kako je pri marsikom tudi stranski predmet postal eksistenčni vir. Še pred vojno je poučevala nemščino na učiteljski, od 1945 do 1948 je delovala na Bežigradski gimnaziji kot ravnateljica, nato do upokojitve 1960 kot profesorica nemščine na Poljanski gimnaziji, po tem pa je še honorarno poučevala na Ekonomski fakulteti do l. 1972 (prim. Buttolo 2019). Dejavna je bila tudi kot publicistka na pedagoškem področju, spisala je nekaj nemških vadbic, prevajala eseje in romane, med njimi tudi *Biljard ob pol desetih* Heinricha Bölla, se ukvarjala z Rainerjem Mario Rilkejem idr. (prim. Melik 2007: 342–346). Podobno velja tudi za Silvo Exel (Škerlak) (1906–1987; l. 26/27, LS 30/31), ki se je kasneje posvetila

55 Kot navaja Mateja Maslo (2020), je bila Dora Pegam vpisana na germansko filologijo v letih 1921/22, 1922/23, 1923/24, v LS 1924/25 in ZS 1925/26. Datum izdaje diplome je 9. 4. 1927.

ekonomiji in postala predavateljica na Ekonomski fakulteti ter napisala številne pomembne razprave (prim. Leskošek 2007: 424–427).

Nizanje imen bivših študentk in študentov germanske filologije iz prvih desetletij deluje nedvomno fragmentarično, kljub temu pa lahko dobimo občutek, kako raznolike in bogate so bile življenjske poti prvih študentk in študentov germanistike – in koliko od njih se jih je vtisnilo v naš kolektivni spomin.

Seznam literature in virov

Arhivski viri in dokumenti – natisnjeno

Izpitni predpisi za diplomske in doktorske izpite na filozofski fakulteti univerze Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani (1925). Ljubljana: Univerza. [Okrajšava: *Izpitni predpisi 1925.*]

Izpitni predpisi filozofske fakultete univerze Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani (1928). Ljubljana: Univerza. [Okrajšava: *Izpitni predpisi 1928.*]

Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani: 1919–1969 (1969). Ur. Roman Modic. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. [Okrajšava: *Zbornik 1969.*]

Seznam izpitov na Filozofski fakulteti od 1919/20 do 1940. Debel zvezek. Rokopis. ZAMU – izven fonda.

Zbornik Filozofske fakultete: 1919–1999 (2000). Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: Filozofska fakulteta. [Okrajšava: *Zbornik 2000.*]

Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929 (1929). Zbornik. Ljubljana: Rektorat Univerze kralja Aleksandra prvega. [Okrajšava: *Zgodovina 1929.*]

ZAMU I–233 do ZAMU I–274: *Osebni izkazi od zimskega semestra 1919/20 do letnega semestra 1945/46* (z izjemo ZAMU I–274).

ZAMU I–42/17.1: *personalna mapa Ivan Andoljšek.*

ZAMU I–12/61: *personalna mapa France Pacheiner.*

ZAMU I–15/7.38: *personalna mapa Milena Mohorič Premru.*

ZAMU I–4/3.10: *personalna mapa Mariana Zalaznik.*

ZAMU IV–2/20: *personalna mapa Henrik Baerent.*

ZAMU IV–208: *Poročilo o stanju in delovanju FF 1919/20.*

ZAMU IV–217: *Naredba o ukinitvi predavanj na Univerzi v Ljubljani 1943.*

ZAMU IV–86/1149: *personalna mapa Jakob Kelemina.*

ZAMU IV-10/163: *personalna mapa Oton Drüner.*

ZAMU IV-17/287: *personalna mapa Franc Hille.*

ZAMU IV-43/660: *personalna mapa Karol Oštir.*

ZAMU IV-59/887: *personalna mapa Josip Sodja.*

Arhivski viri in dokumenti – spletni viri

Seznam predavanj na univerzi kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani za zimski semester 1920/21 (1920). Ljubljana: Univerza kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-LYL46F86> (14. 6. 2019). [Okrajšava: *Seznam predavanj 1920/21*].

Vereinbarungen zwischen der Deutschen Reichsregierung und der Italienischen Regierung vom 31. August 1941 über die Umsiedlung der deutschen Staatsangehörigen und Volksdeutschen aus der Provinz Laibach. <http://www.gottschee.de/Frames/Mainframe/Deutsch/Dokumente%20Geschichte.htm#umsiedlung>. (16. 8. 2019) [Okrajšava: *Sporazum Kočevarji*].

Verzeichnis der Volks- und Reichsdeutschen Umsiedler, die auf Grund des Abkommens vom 31. August 1941 aus der Provinz Laibach umgesiedelt wurden. <http://www.gottschee.de/Dateien/Dokumente/Web%20Deutsch/Umsiedlungsverzeichnis/nachname.php?b=M> (16. 8. 2019) [Okrajšava: *Seznam Kočevarji*].

Sekundarna literatura

Dekleva, Tatjana (1998): Oris razvoja Filozofske fakultete do leta 1941. V: *Kronika. Časopis za slovensko krajevno zgodovino* 46 (1998), št. 3, 107–115.

Dekleva, Tatjana (2013): Doktorat znanosti in promocije doktorjev znanosti na Univerzi v Ljubljani 1919–1990. V: *Doktorat znanosti in promocije doktorjev znanosti na Univerzi v Ljubljani 1919–2012. Razstavni katalog*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 25–45.

Ferenc, Mitja; Zupan, Gojko (2011–2013): *Izgubljene kočevske vasi. Nekoč so z nami živeli kočevski Nemci*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Kokalj, Jože (1989): *Pogovori ob Gangesu*. Ljubljana: Župnijski urad Dravljje.

Kremenšek, Slavko (1969): Študentsko gibanje od ustanovitve univerze do druge vojne. V: Modic, Roman (ur.): *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani: 1919–1969*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 93–117.

- Kresnik, Zdenka et al. (ur.) (2008): *Dr. Jakob Kelemina 1882–1957: Ob petdesetletnici smrti*. Ormož: Zgodovinsko društvo Ormož.
- Križaj, Doris (2008): Osebni spomini na očeta. V: Kresnik, Zdenka et al. (ur.): *Dr. Jakob Kelemina 1882–1957: Ob petdesetletnici smrti*. Ormož: Zgodovinsko društvo Ormož, 9–14.
- Leskošek, Vlasta (2007): Silva Exel Škerlak (1906–1987). V: Šelih, Alenka et al. (ur.): *Pozabljena polovica: Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Tuma, SAZU, 424–427.
- Luskovič, Tone (2008): Dr. Jakob Kelemina. V: Kresnik, Zdenka et al. (ur.): *Dr. Jakob Kelemina 1882–1957: Ob petdesetletnici smrti*. Ormož: Zgodovinsko društvo Ormož, 12–13.
- Maslo, Mateja (2020): *Študij germanske filologije na Univerzi v Ljubljani od 1919 do 1945 / Study of German and English Philology at University of Ljubljana from 1919 till 1945 / Studium der deutschen und englischen Philologie an der Universität Ljubljana von 1919 bis 1945*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Melik, Jelka (2007): Dora Vodnik-Pegam (1898–1975). V: Šelih, Alenka et al. (ur.): *Pozabljena polovica: Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Tuma, SAZU, 342–346.
- Mikuž, Metod (1969): Gradivo za zgodovino univerze v letih 1919–1945. V: Modic, Roman (ur.): *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani 1919–1969*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 53–92.
- Miladinović Zalaznik, Mira; Samide, Irena (ur.) (2010): »Zur Linde hier, sich dort zur Eiche wende«: 90 Jahre Germanistik an der Universität Ljubljana. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. (Okrajšava: 90 Jahre Germanistik).
- Molè, Vojeslav (1970): *Iz knjige spominov*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Slovenski veliki leksikon* (2004). Ur. Marta Kocjan-Barlé in Drago Bajt. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Šelih, Alenka et al. (ur.) (2007): *Pozabljena polovica: Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Tuma, SAZU.
- Šlibar, Neva (2010): 1920–2010: Germanistikzeit, Zeit für Germanistik? Ein historischer Überblick. V: Miladinović Zalaznik, Mira; Samide, Irena (ur.): »Zur Linde hier, sich dort zur Eiche wende«: 90 Jahre Germanistik an der

Universität Ljubljana. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 2010, 9–40.

Spletni viri

- Braz, Valter: Rape, Stanko (1898–1969). *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi486139/#slovenski-biografski-leksikon> (15. 8. 2019).
- Buttolo, Franca: Vodnik, Dora (1898–1975). *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi796511/#slovenski-biografski-leksikon> (15. 8. 2019).
- Koron, Alenka: Albreht, Ivan (1893–1955). *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi127076/#novi-slovenski-biografski-leksikon> (27. junij 2019).
- Miličević, Ana: Zdenka Sarajnik. V: Celjskozasavski.si. Biografski leksikon celjskega območja in Zasavja. <http://www.celjskozasavski.si/osebe/serajnik-zdenka/28/> (16. 8. 2019).
- Nedog, Alenka: Tomasini, Silvira (1913–1942). *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi703784/#slovenski-biografski-leksikon>.
- Suhadolnik, Stane: Tominec, Ivan (1890–1965). *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi708155/#slovenski-biografski-leksikon> (1. 9. 2019).
- Šlebinger, Janko: Orožen, Janko (1891–1989). *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi397476/#slovenski-biografski-leksiko> (15. 8. 2019).
- Uradni list RS*, 95/2010 (29. 11. 2010), točka 4995. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2010-01-4995/merila-za-kreditno-vrednotenje-studijskih-programov-po-ects> (1. 9. 2019).
- Uredništvo: Glaser, Janko (1893–1975). *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi127076/#novi-slovenski-biografski-leksikon>

www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi201370/#slovenski-biografski-leksikon
(15. 8. 2019). [Okrajšava: SB-Glaser].

Uredništvo: Sušnik, Franc st. (1898–1980). *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi632498/#slovenski-biografski-leksikon>
(15. 8. 2019). [Okrajšava: SB-Sušnik].

Zobec, Daša: Glazer (Glaser), Janko. [http://www.stajerci.si/osebe/glazer-\(glaser\)-janko/132/](http://www.stajerci.si/osebe/glazer-(glaser)-janko/132/) (15. 8. 2019).

2 Od germanistike do germanistike: pot v samostojnost 1950–2019

Neva Šlibar

Leta 1951 se na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani za filologije dokončno etablirajo moderni nazivi, ki so se sicer v nekaterih dokumentih, posebno osebnih izkazih, sporadično pojavljali že prej: germanistika oz. nemicistika, anglistika, amerikanistika, romanistika oz. francistika, italijanistika, hispanistika, slavistika, slovenistika ipd.¹ Ta poimenovanja, ki so navedena prvič v seznamu predavanj za leto 1951/52 (prim. *Seznam predavanj 1951/52*: 24), so se obdržala do danes, čeprav jim v zadnjih desetletjih konkurira bolj kulturološko, manj jezikovno in literarno usmerjeni termin »študiji«, prevzet iz angloameriških akademskih okolij. Zakaj je prišlo do uveljavitve te nomenklature, lahko le domnevamo, verjetno jo je moč interpretirati kot znak modernizacije, internacionalizacije in spremembe v samorazumevanju. Vsekakor pa zaznamuje to preimenovanje začetek niza reform, ki si od l. 1949 sledijo s hitrimi koraki: zdi se, da nikoli ni dovolj časa in volje za poglobljeno refleksijo in analizo posameznega modela.

1 Ta terminologija, ki se osredinja na poimenovanje stroke, se sicer rahlo razlikuje od imen samih oddelkov, v katerih se navadno zrcali tudi struktura. Do leta 1998 je naš oddelek – tako kot še danes velja za Oddelek za romanistiko – uporabljal »krovno« obliko Oddelek za germanske jezike in književnosti. Po delitvi na dva oddelka pa smo germanistiki dodali še nederlandistiko in skandinavistiko, s čimer smo poudarili vse jezike, ki jih poučujemo na oddelku. »Periodizacijo« po generacijah prevzemam od prof. Antona Janka v njegovem prikazu slovenske germanistike v knjigi *Germanistik in Mittel- und Osteuropa 1945–1992* (prim. Janko 1995).

2.1 Druga generacija slovenske germanistike²

Spremembam na univerzi botrujejo ne le akademske potrebe, temveč pogosto zunanji, gospodarski dejavniki. Za naše področje velja, da se z drugo generacijo jasno izrisuje tendenca k večji povezanosti s prakso, kar je nedvomno v veliki meri posledica povojne socialistične družbene ureditve. Prvo generacijo pogosto eminentnih in tudi mednarodno priznanih univerzitetnih profesorjev, h katerim je spadal prof. Kelemina, nasledi druga generacija, ki je bila s svojimi poklicnimi izkušnjami pred zaposlitvijo na univerzi veliko bolj zavezana šolski praksi ali pa, kot prof. Dušan Ludvik, knjižničnemu delu. Poleg tega je prevladovalo v teh povojnih časih pa vse do sedemdesetih let na marsikaterem oddelku oz. katedri prepričanje, da zadostuje en habilitiran učitelj, torej profesor. Tako lektorice in lektorjev ter predavateljev in (višjih) predavateljic največkrat nihče ni spodbujal k znanstvenemu delu, k pisanju doktoratov in habilitaciji in visokošolske učitelje – pa čeprav so imeli številni od njih dober vpogled v aktualno znanstveno produkcijo in so poleg strokovnih knjig objavljali tudi znanstvene članke. Vendarle pa pregled objav tistega časa jasno nakazuje prevladovanje kvalitetnega študijskega gradiva, recimo komparativnih slovníc, učbenikov ipd.³, medtem ko so akademske razprave izhajale večinoma na jezikovno-zgodovinskem in literarnem področju. Tak zasuk je mdr. tudi odziv na spremembe glede jezikovnega znanja in splošne izobrazbe študirajočih.

Razvoj v petdesetih letih je z retrospektivnega stališča prinesel vsekakor tudi nekaj pozitivnih in temeljnih sprememb. Večja navezava na prakso je namreč povzročila, da se je v študijskih programih za nemščino že zelo zgodaj zasedel visok delež jezikovnih vaj in izenačeno razmerje med lingvističnimi in literarnozgodovinskimi predmeti, kar je ostalo temeljno načelo kurikularnih

2 V nekaterih delih tega prispevka se naslanjam na zapis in na podatke, ki sem jih vključila v nemški predstaviti oddelka v Zborniku ob 90-letnici oddelka (prim. Šlibar 2010: 21–40). Ker sledijo temu pregledu predstavite posameznih kateder, bodo biografski in bibliografski podatki o osebjih bolj skopi. Kratke življenjepise s temeljnimi deli lahko najdemo za starejšo generacijo v *Slovenski biografiji*, za vse v *Zborniku 1999*, 329–384 in v Zborniku ob 90-letnici oddelka (*90 Jahre Germanistik*: 111–183). Do leta 1999 so se poleg tega objavljale bio- in bibliografije na univerzitetni ravni, ki obsegajo pet knjig in segajo do 1996 (prim. *Biografije in bibliografije UL*), danes so vsi bibliografski podatki razvidni iz znanstvene baze *Sicris*. Za predstavitev pete generacije sem med drugim uporabila podatke z oddelčne spletne strani. Navedeni viri niso posebej izkazani.

3 Posebno uspešna in očitno uporabna je bila nemška slovnica *Deutsche Grammatik* Adele Žgur, ki je bila v več kot dvajsetih letih – zadnja izdaja datira v leto 1987 – vedno znova ponatisnjena, predelana in razširjena (prim. Žgur 1958, 1962, 1972, 1973, 1981, 1987).

sprememb tudi pri sedanjih bolonjskih programih. Zavedati se moramo, da se germanistike po Evropi med seboj precej razlikujejo. Če v študijskih programih romanskih in deloma germanskih dežel jasno prevladujejo literarni, literarnovedni in zgodovinsko-jezikovni predmeti, v vzhodnoslovanskih in skandinavskih deželah pa dominirajo lingvistični, jezikovno-primerjalni in uporabni predmeti, medtem ko je književnost relativno marginalizirana in pogosto priključena t. i. »svetovni literaturi«, pomeni pristop, ki se je izoblikoval na našem oddelku in združuje tri enakomerne in enakovredne stebre, literarnega, lingvističnega in jezikovno uporabnega, smiselno povezavo med obema tradicionalnima modeloma. Ta tretja pot se je pri vseh različnih kurikularnih spremembah izkazala kot smotrna in kot zanesljivo vodilo pri posodabljanju programov.

2.1.1 Nove zaposlitve

V petdesetih in šestdesetih letih je zaposlitev novih predavateljev in predavateljic omogočila večjo diferenciacijo pouka: **Adela Žgur** (1909–1992) je po vojni, 1950, prevzela pouk nemščine na oddelku in je s svojo kontrastivno slovnico zaznamovala več generacij, saj se je upokojila l. 1977. Po diplomi 30. 6. 1932 je poučevala na gimnazijah v različnih krajih. Med vojno so jo Italijani zaprli, po vojni je pomagala pri pripravah za mirovno konferenco v Parizu in pri repatriaciji jugoslovanskih otrok v Avstriji. Ker je 1950 opravila še izpite za zaključek študija anglistike, je izven fakultete poučevala tudi angleščino in napisala zanjo nekaj učbenikov (prim. tudi Janko 2007: 467–471). Do leta 1958 pa je bila dejansko edina, ki je študentom posredovala praktične vsebine nemškega jezika. 19. 10. 1933 je germanistiko zaključila kasnejša tesna kolegica Adele Žgur na oddelku **Melita Pirc Počkar** (1909–1984), ki je začela poučevati l. 1958 prav tako kot lektorica in se je kasneje osredotočila na fonetiko nemškega jezika. Skupaj z Adelo Žgur sta poučevali tudi jezikovne vaje, izdelali zelo uporabna učna gradiva, skripta in že omenjeno kontrastivno slovnico, vsa namenjena reflektivnemu urjenju jezikovnih veščin. Nemščino za nefilologe⁴ je imel v petdesetih letih honorarni lektor dr. **Adolf Golia** (18. 6. 1889), ki je diplomiral iz angleščine in nemščine 21. 6. 1949, ko je bil torej star že 60 let. Najdemo ga v osebnih izkazih v letih 1946 do 1949, iz katerih je tudi razvidno, da je leta 1913 doktoriral iz prava na Dunaju in je po vojni

4 Verjetno so te vaje iz modernega nemškega jezika (Golia je ponudil v št. l. 1952/53 oblikoslovje za začetnike, skladnjo, čitanje tekstov in konverzacija) poslušali tudi nemčisti in nemčistke s slabšim znanjem jezika – podobno kot pred vojno pri. H. Baerentu.

študiral angleščino in francoščino. Četudi ga ne omenja nobeden od zbornikov, je iz seznamov predavanj razvidno, da je poučeval v študijskih letih 1951 do 1954. Novejšo književnost je od leta 1955 do 1956 predaval dr. **Hans Olschewsky** kot prvi povojni lektor, ki ga je poslal DAAD. V njegovi osebni mapi v fakultetnem arhivu sta dve priporočili izredno uglednih evropskih germanistov, Wolfganga Kayserja iz Göttingena in Wilhelma Emricha iz Kölna. Starejše kolegice se Olschewskega spominjajo iz dveh razlogov: ne le, da je bil prijeten na pogled, ponudil je izredno zahteven program: »Nihilizem v literaturi – *Die Nachtwachen* Bonaventure, Büchnerjeva *Dantonova smrt*, Nietzsche. Predavanja menda niso bila posebno dobro obiskana«, povzema njihova pričevanja nekdanji DAAD lektor Daniel Holl (Holl 2010: 68, prevod N. Š.) in razlaga, da je temu poleg izredno zahtevne teme botrovala tudi neobvezna prisotnost na predavanjih. Historično slovnico nemškega jezika in seminar o srednje visoki nemščini je že l. 1953, po Keleminovi smrti, prevzel kasnejši dolgoletni vodja katedre (1962–1983) **Dušan Ludvik** (1914–2001). Na Dunaju je obiskoval češko gimnazijo, nato študiral v Pragi bohemistiko, germanistiko in bibliotekarstvo ter nadaljeval v Ljubljani, kjer je 3. 7. 1944 diplomiral. Preden je prevzel področje medievistike na oddelku, je bil zaposlen v NUKu kot bibliotekar. Sprva je poučeval le honorarno, promoviral je l. 1955, nakar je l. 1957 dobil mesto asistenta, l. 1972 je postal redni profesor. Vse do svoje upokojitve l. 1983 je predaval historično slovnico in starejšo nemško književnost. Poleg znanstvenih razprav in knjig je izdal tudi šest pesniških zbirk.

Proti koncu petdesetih se je ekipi pridružila še dr. **Helena Stupan** (1900–1992), najprej kot lektorica, nato kot predavateljica za novejšo nemško književnost. Čeprav je bila ob zaposlitvi na univerzi skoraj v letih za odhod v pokoj, je po uradni upokojitvi l. 1965 še enajst let, vse do leta 1976, skrbela za pouk novejše književnosti. Glede na svoje predhodne izkušnje kot profesorica in ravnateljica na različnih šolah je bila posebno usposobljena za to, da je s svojim navdušenjem za literaturo in dolgoletno učiteljsko prakso posredovala literarno zgodovino, znanje o avtorjih in avtoricah, predvsem pa motivirala k branju. Da bi bodoči učitelji in učiteljice nemščine na različnih šolskih nivojih z veseljem vključevali literarna besedila v poklicno prakso, je med drugim objavila oris literarne zgodovine in čitanko s komentarji ter nasveti. Ti učbeniki za srednje šole zrcalijo takratno stališče, da je treba postopati biografsko, pozitivistično zgodovinsko in besedila predstaviti prek odlomkov, s čimer se danes praviloma

ne strinjamo. Kljub temu lahko trdimo, da je njeno temeljito poznavanje dela v praksi – poleg lastnih izkušenj je ob akademskem pouku delovala tudi kot inšpektorica ter vodja državne kurikularne komisije – botrovalo zavesti, da je za literaturo potreben poseben način posredovanja.⁵ Posredno je položila temelj za didaktiko in metodiko literature, čemur smo na germanistiki kasneje posvetili posebno pozornost.

Slika 1: Helena Stupan (Vir: Alenka Šelih idr. (ur.): *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Tuma, SAZU, 2007: 369)

2.1.2 Zanimanje za nemščino

V to drugo generacijo spadajo poleg dveh predavateljic in dveh univerzitetnih učiteljev, ki so pokrivali predavanja, tudi lektorji in lektorice, katerih naloga je bila, da študirajoče čim boljše naučijo nemščine. Znanje študentk in študentov je bilo dokaj različno: nekateri so se vpisali povsem brez znanja jezika in so se morali zelo potruditi, da so lahko čim prej spremljali pouk, ki je bil skoraj brez izjeme v tujem jeziku. Drugi so se prej učili nemščino od štiri do osem let, tretji pa so jezik obvladali izvrstno, pogosto zato, ker so imeli nemško govoreče sorodnike ali so živeli nekaj časa v nemškem okolju. Število vpisanih na germanistiki,

⁵ Nekaj zapisov o dr. Heleni Stupan, ki je promovirala iz arheologije, kjer pa ji očitno ni uspelo dobiti službe, je objavil Anton Janko (prim. Janko 2007, 369–372), prim. tudi Kramberger/Samide 2018.

tako na angleščini kot na nemščini, se je v petdesetih in šestdesetih letih hitro dvigovalo. Skromni podatki, s katerimi razpolagamo, kažejo naslednjo sliko:⁶

Tako je v seznamu predavanj za leto 1952/53 navedeno za germanistiko (torej anglistiko in nemcistiko) skupno število vpisanih 202, od tega 44 slušateljev (31 rednih, 13 izrednih) in 158 slušateljic (od tega 143 rednih in 15 izrednih), germanistiko prekaša le slovenistika s skupaj 234 vpisanimi, vsi ostali oddelki so krepko pod 200 ali 100 (prim. *Poročilo rektorja 52/53*: 10). Naslednje leto število naraste na skupaj 267, s čimer postane germanistika najpogosteje izbrani študij na Filozofski fakulteti (prim. *Poročilo rektorja 1953/54*: 30). Če te številke primerjamo s tistimi na začetku 60. let, ugotovimo, da se je moralo število v petdesetih letih postopoma dvigovati. L. 1960/61, ko so v seznamu predavanj podatki že navedeni ločeno za angleščino in nemščino, je skupno število vpisanih 317 (spet najvišje na fakulteti), na anglistiko kot prvi jezik skupaj 210, na nemcistiko pa 107 študentov in študentk, torej v razmerju 2:1. Tudi v letu 1961/62, ko se vpis zviša skupaj na 386, se razmerje ne poruši (prim. sezname predavanj 1960/61, 1961/62 in 1962/63, ZAMU).⁷ Primerjava z medvojnimi številkami tako kaže, da je v približno desetih letih po ponovni vzpostavitvi nemcistike interes zanjo bil podoben kot v najboljših letih medvojnega obdobja, pri čemer moramo upoštevati, da je bilo med vojnama na celotni univerzi vpisanih veliko manj študentov in študentk. Razlika je tudi v tem, da gre pri podatkih z začetka šestdesetih let za »prave« germaniste in ne, kot je bilo v medvojnem času, tudi za slušatelje drugih študijskih skupin, ne le germanske filologije.⁸

6 Podobno kot v začetnih letih germanske filologije, ko ne moremo takoj vzpostaviti diferenciacije med »pravimi« germanisti in drugimi, ki so germanske predmete obiskovali z drugim študijskim poudarkom, tudi v začetku povojnega časa pri ponudbi iz nemščine ni jasno, ali so jo slušateljice, ki so bile v veliki večini, in slušatelji vpisali in obiskovali zato, ker so jo želeli študirati ali pa so bili predmeti Adele Žgur obvezni za vse anglist/ke. V začetkih germanske filologije, od 1919 do 1925, so jo kot glavni predmet zaključili tudi nekateri, ki so imeli še drug glavni predmet in so bili zabeleženi v drugi študijski skupini (npr. Ivan Tominec). Prav tako je marsikdo oz. marsikatera tudi v petdesetih in šestdesetih letih zaključil/a germanistiko kot dodatni A predmet, kar je zabeleženo le na koncu, pri diplomah. Zbiranje podatkov se je pri dvo- ali večpredmetnosti izkazalo doslej v več ozirih kot izredno težavno in nezadovoljivo.

7 Na angleščini je vpisanih skupaj 265, na nemcistiki 121 slušateljic in slušateljev. Od šestdesetih let naprej so sezname predavanj še bolj diferencirani, tako je razvidna delitev na redne in izredne slušatelje, po spolu in po semestrih. V št. letu 1962/63 je skupaj vpisanih 333 študirajočih (228 na angl. in 105 na nem.).

8 Tabele ne navajajo metodologije zbiranja podatkov. Po vsej verjetnosti so se k nemcistom šteli le tisti, ki so nemški jezik in književnost študirali pod A. Ker je bila najpogostejša povezava z anglistiko, lahko domnevamo, da je vsaj polovica vpisanih na angleščini pod A študiralo nemščino pod B. V letih mojega študija od 1967 naprej se je govorilo, da študira nemščino več kot dvesto redno vpisanih, kar

Navedene številke pričajo o tem, da je bil interes za nemške predmete očitno takoj po njihovi ponovni uvedbi velik in je hitro naraščal,⁹ tako da so postale kadrovske potrebe na nemcistiki hudo pereče. Da bi to pomanjkanje omilili, so v začetku šestdesetih let zaposlili več lektorice in lektorjev.

2.1.3 Vloga lektorjev in lektorice

Najstarejši med njimi je bil pisatelj dr. **Pavel Karlin** (1899–1965; štud. l. 23/24), ki je sicer poslušal le dva semestra na ljubljanski germanistiki, toda pred tem več v Zagrebu in Pragi, tako da je zaključil študij romanistike, germanistike in slavistike. Že leta 1923 je promoviral z analitično študijo o Baudelaireu. Dolga leta pred vojno in med njo je učil na deklških gimnazijah, med vojno je bil knjižničar, l. 1961 se je le za kratek čas zaposlil na germanistiki kot lektor. Bil je vsestransko umetniško nadarjen – kot pesnik in kot glasbenik. Diplomantke iz tistega časa se ga spominjajo kot uglajenega, vljudnega gospoda »stare šole«, ki je včasih z njimi »konverziral«.

Tudi njegova kolegica **Meta/Marjeta Šega (Potokar)** (1916–1964) je bila nemcistka in francistka in tudi njej ni bilo dano, da bi dalj časa poučevala kot lektorica za moderni nemški jezik. Očitno briljantna študentka, ki je tik pred vojno prejela Humboldtovo štipendijo in pred zaposlitvijo na oddelku delala kot prevajalka ter – kar je razvidno iz osebne mape, shranjene v arhivu Filozofske fakultete – službovala na različnih gimnazijah in srednjih šolah, je preminula že avgusta 1964.¹⁰ Bila je žena mladinskega pisatelja Milana Šege.¹¹

Od l. 1961 do upokojitve l. 1975 je kot lektor za moderni nemški jezik deloval **Valter Braz** (1914–1988), ki je prišel iz Trsta in je dokončal študij 16. 10.

bi ustrezalo številkam in domnevam. To število se je nato obdržalo več desetletij, vsaj do uveljavitve bolonjskih programov. Kasnejši upad vpisa je bil mdr. posledica ustanovitve treh oddelkov, ki ponujajo nemščino: sedanje mariborske Filozofske fakultete ter obeh prevajalskih oddelkov v Ljubljani in v Mariboru.

9 Po znanih kasnejših podatkih lahko domnevamo, da je že v LS 1951 nemške predmete vpisalo kakih petdeset slušateljic in slušateljev. Pregled osebnih izkazov za ves povojni čas je zaradi varovanja osebnih podatkov zelo otežen.

10 Tu je mesto, da opozorim na neljubo napako pri biografskih podatkih Mete Šega, ki se je očitno prikradla v Zbornik 1999, na strani 379, in smo jo prevzeli v zbornik *90 let germanistike* (str. 173). Kolegica ni bila, kot je pomotoma navedeno v teh dveh publikacijah, rojena 19. 3. 1884 in je umrla 11. 6. 1969. Pravilni podatki, ki smo jih preverili v personalni mapi fakultetnega arhiva, so: 18. 3. 1916 do 1964.

11 V fakultetnem poročilu z leta 1963/64 (ZAMU IV–134) smo našli presenetljiv podatek, da naj bi Meto Šega nasledil nemški lektor iz Berlina Bodo Weidemann. To ime se ne pojavi ne v seznamih predavanj in tudi osebne mape s tem imenom nimamo v fakultetnem arhivu.

1937. Pred tem je poučeval na različnih gimnazijah in na srednji šoli za turizem. Aktiven je bil tudi v različnih strokovnih funkcijah. Zelo uspešni so bili njegovi učbeniki za pouk nemščine v srednjih šolah, napisal je tudi strokovni slovar za gostinstvo (*Zbornik* 1969: 343–344).

Veliko mlajša **Doris Debenjak** (roj. Krisch; 1936–2013) spada po letnici rojstva pravzaprav k naslednji, tretji generaciji. Kot potomka nemških Kočvarjev¹² je bila dvojezična, študirala je v petdesetih letih in diplomirala 25. 6. 1959 (pod imenom Doroteja Kosec) z nemščino kot A-predmetom. Eno leto je poučevala na novomeškem učiteljsišču, nato pa postala na oddelku asistentka in kasneje lektorica za moderni jezik. Na Filozofski fakulteti je bila zaposlena do leta 1982, ko se je preusmerila na prevajanje in kasneje na leksikografsko delo. S soprogom, filozofom in prevajalcem Božidarjem Debenjakom in kasneje tudi s sinom Primožem se je lotila pisanja in izdaje slovarjev (slovensko-nemških in nemško-slovenskih), ki so doslej najbolj obsežni in izpopolnjeni.

2.2 Tretja generacija slovenske germanistike

Kot sem že omenila, spada agilna in ironično duhovita Doris Debenjak glede na letnico rojstva k tretji generaciji germanistik in germanistov. Predstavnice in predstavniki te tretje generacije so bili vsi rojeni v tridesetih letih prejšnjega stoletja: Ana Renčelj in Helena Spanring l. 1930, Marjana Kordaš 1935, Käthe Grah 1936, Drago Grah 1937 in Anton Janko 1939. Na oddelku oz. takratni katedri so se zaposlili v različnih obdobjih: Drago Grah je bil dve leti, od 1966–1968 lektor, nato je postal asistent in docent, doktoriral je 1977 na temo *Jezik in čas epskega poročanja. Ob Döblinovem romanu Berlin, Alexanderplatz*. Käthe Grah, ki je diplomirala l. 1962 iz političnih znanosti, zgodovine in germanistike v Nemčiji, je dobila mesto lektorice za moderni nemški jezik l. 1975. Helena Spanring, ki je imela uspešno kariero na renomirani jezikovni šoli Center za tuje jezike v Ljubljani, se je prav tako kot lektorica zaposlila dve leti pozneje, l. 1977, medtem ko sta višji predavateljici Marjana Kordaš in Ana Renčelj zamenjali fakulteti (s Pedagoške na Filozofsko) l. 1986, ker se je takrat ukinil dvoletni višješolski študij jezikov na Pedagoški fakulteti. Vodstvo oddelka je dajalo pri kadrovskih odločitvah od nekdaj – z redkimi izjemami, npr. Doris Debenjak in morda še Drago Grah – prednost kandidatkam,

12 Doris Debenjak je bila mdr. članica Društva Kočvarjev staroselcev, ki je bilo ustanovljeno 1992.

ki so bile pri posredovanju jezikovnih ali drugih veščin in znanj zelo izkušene. To je imelo veliko dobrih strani, je pa tudi delno zaviralo pomladitev, obogatitev katedre z novimi idejami, vizijami in akademskimi cilji.

2.2.1 Lektorati

Na tem mestu se zdi smotno, da ob znatnem številu zaposlitev na delovnih mestih lektorice in lektorjev (in višjih predavateljic) obrazložimo to specifično jezikovnih oddelkov in z njo povezane prednosti in dileme. Lektorati spadajo na izmuzljivo področje strokovnih delovnih mest, ki se razlikujejo od tradicionalno akademskih nazivov (od asistenta/asistentke do rednega profesorja oz. profesorice), in sicer po tem, da po eni strani pokrivajo strokovno, na prakso vezano usposabljanje, po drugi strani pa – vsaj po trenutnih merilih – ne zahtevajo udejstvovanja na znanstveno raziskovalnem področju.¹³ Večja navezava na prakso je pozitivno učinkovala vsaj na dva načina: lektorice in višje predavateljice so se pri svojem delu lahko osredinile na potrebe študentk in študentov, na tista področja, ki so jim delala največje težave in kjer so zaznale pomanjkljivosti. Dober primer za to so učna gradiva, ki poleg splošnega strokovnega znanja upoštevajo tudi specifično slovenskih govorcev, kot sta to v svojih knjigah in učnih gradivih storili Adela Žgur in Melita Počkar. Druga prednost kolegic z dolgim stažem v poučevanju jezikov – tako v tradicionalnem šolskem izobraževanju kot pri pouku tujih jezikov za odrasle – je bila v njihovem bogatem didaktičnem znanju. Že od vsega začetka, torej s prihodom Melite Počkar, so si predavateljice in lektorice izbrale določena jezikovna polja, na katerih so se specializirale, strokovno izpopolnjevale in pripravljale učna gradiva. Sedaj je velik del teh področij znanstveno nadgrajen in spada med lingvistične vsebine.

Glede na svoje nemško ozadje se je **Käthe Grah** posvetila prevajanju, predvsem v nemščino, kar je za slovenske študirajoče vedno predstavljalo velik izziv; s tem je odgovorila na željo in potrebo po bolj diferenciranih poklicnih profilih, ki so se odmikali od tradicionalne pedagoške naravnosti. Kasneje se je v okviru izzivov za korektno prevajanje ukvarjala s toponimi in njihovimi ustreznici v drugem jeziku. **Helena Spanring** se je lotila obsežnega področja idiomatike,

13 Večkrat smo se trudili, da bi uredili habilitiranje in napredovanje lektorskih nazivov, med drugim tudi l. 2001. Skupaj s kolegicami z drugih fakultet, ki so predavale tuje strokovne jezike, smo predlagale stopnjevanje lektorskih nazivov, in sicer glede na znanstveni magisterij in doktorat. Čeprav je bil predlog usklajen z vsemi zainteresiranimi fakultetami, se je takratna univerzitetna administracija odločila, da postopka ne izpelje.

predvsem glagolske, in s tem načela temo, ki je za nenemškega govorca posebno zanimiva in zapletena. **Ana Renčelj** je prevzela področje Melite Počkar, fonetiko in fonologijo, ter proučevala pravopisne napake in načine, kako bi jih lahko odpravili. **Marjana Kordaš** si je izbrala metodiko (kasnejšo specialno didaktiko) nemškega jezika, s čimer je na tem področju orala ledino. Poleg tega je dolga leta poučevala nemščino za nefilologe na Oddelku za primerjalno književnost. Seveda so kolegice izvajale tudi »klasične« jezиковne vaje za študente nemščine, t. i. »lektorske vaje«.

Leta 1970 se je ponudba jezikov na Oddelku za germanistiko razširila. Zaposlitev Švedinje **Lene (Petrič) Holmqvist** (1936; v. p. 1995) je omogočila, da so se študentke in študenti anglistike in nemicistike seznanili tudi s švedščino in švedskim kulturnim prostorom. To tradicijo vzdržujemo do danes; žal pa nam kljub več poskusom v zadnjih dvajsetih letih¹⁴ ni uspelo pridobiti finančnih sredstev za razširitev skandinavistike z danščino, norveščino in finščino. Lena Holmqvist je bila dejavna do svoje upokojitve 1995 tudi kot prevajalka; izdala je še švedsko-slovenski slovar.

Kljub številnim prednostim, ki so izhajale iz kvalitetnega, strokovno podprtega dela lektorice in predavateljic, lahko iz retrospektive vidimo tudi njihovo temnejšo plat. Sprašujem se, zakaj splošno vzdušje ni bilo naklonjeno akademskemu razvoju in napredovanju. Zakaj predavateljice niso dobile vzpodbude in podpore, da bi izvrstno strokovno delo tudi znanstveno nadgradile in se akademsko habilitirale? Za katedro in kasneje oddelek je taka praksa navsezadnje pomenila izgubljeno priložnost: če bi bolj načrtno spodbujali znanstveno delovanje, bi lahko že prej dosegli raven sodobne, mednarodno primerljive germanistike, ki se lahko pohvali s paleto predmetov in raziskovalnih področij, podprtimi z lastnimi znanstvenoraziskovalnimi dosežki. Da so temu med drugim botrovali tudi finančni in osebni razlogi ter spolni stereotipi, je zelo verjetno.

2.2.2 Razvoj literarne vede

Odpiranje k novim in sodobnejšim obzorjem se prične z delovanjem Draga Graha in Antona Janka. Kljub temu, da je bilo doc. dr. **Dragu Grahu** (1937–1980) v življenju dodeljenega premalo časa za korenito učinkovanje, saj je komaj

14 Več o tem in na splošno o razvoju švedskega lektorata gl. prispevek Mite Gustinčič Pahor v pričujočem zborniku.

triinštiridesetleten podlegel poškodbam ob padcu, mu je z njegovim skrbnim in daljnovidnim vodenjem ter odprtostjo za nove teme in področja uspelo vidno zaznamovati katedro. K temu je seveda sodila tudi moderna in sodobna književnost, o kateri je prof. Anton Janko zapisal, da je bila le malo »raziskana, saj je manjkalo samostojnega kritičnega razmisleka in ovrednotenja« (Janko 1995: 244, prevod iz nem. N. Š.). O literarnoposredniškem in literarnovednem delu Draga Graha je zapisal:

Njegov interes je veljal v glavnem družbenokritičnim komponentam v moderni nemški književnosti. Tudi kot prevajalec je bil izredno zaslužen. Grah je bil prvi, ki je vključil literaturo NDR v svoj program in se ukvarjal z recepcijo te literature v Sloveniji. To ni bilo brez draža, saj je bila Slovenija takrat socialistična država (ibid.).

Poleg pouka, znanstvenoraziskovalnega dela, prevajanja (iz več jezikov, tudi madžarščine) in literarnoposredniškega dela je bil Drago Grah nadarjen pisatelj, ki je objavil tri knjige (prim. Kondrič Horvat 2007).

Anton Janko je zaključil kar dva študija: dve leti za Dragom Graham, l. 1966, je diplomiral iz nemščine in angleščine, nato pa je odšel v Kanado, kjer je l. 1970 magistriral in na Univerzi v Waterlooju l. 1976 doktoriral. Po vrnitvi v Slovenijo je na Filozofski fakulteti postal asistent za starejši nemški jezik in književnost. Nadaljeval je filološko tradicijo Kelemine in Ludvika, poglobil se je v različne vidike srednjeveške nemške književnosti ter uvedel v svoje pedagoško in znanstveno delo raziskovanje literarnega in kulturnega ustvarjanja v nemškem jeziku na Slovenskem. To široko področje nemško-slovenskih kulturnih stikov (ki ga je načel v svoji disertaciji že Dušan Ludvik) ostaja do danes temeljno raziskovalno polje oddelka, odstira vedno nove uvide in pripomore k boljšemu razumevanju slovenske kulturne zgodovine in soodvisnosti med nemškim in slovenskim govornim področjem ter jeziki v stiku. Njim se v celoti ali delno posveča velik del pete generacije slovenskih germanistk in germanistov.¹⁵

15 Po Miri Miladinović Zalaznik predvsem Petra Kramberger, Tanja Žigon, delno Irena Samide, Marija Javor Briški in Marija Mojca Peternel (kot zgodovinarica).

2.2.3 Pomoč iz tujine: nemški lektorji in lektorice, gostujoči profesorji iz Avstrije¹⁶

Z izgubo Draga Graha je v kadrovski strukturi nenadoma zazijala praznina, ki pred tem ni bila tako očitna. Na tem mestu se vsiljuje razmislek o tem, kako so v preteklosti reševali pomanjkanje kadrov, predvsem univerzitetno habilitiranih učiteljev in učiteljic. Že v uvodnem prispevku sem opozorila na »primer« Henrika Baerenta, ki so ga l. 1929 zaposlili zgolj pogodbeno: ker ni bil jugoslovanski državljan, ni mogel dobiti stalnega delovnega mesta. Vprašanje, ki si ga moramo postaviti danes, je, v kolikšni meri je na izbor oz. vsaj na soglasje pri univerzitetnih organih tudi to dejstvo odigralo bistveno vlogo. Pridobitev stalnih novih delovnih mest na oddelku in fakulteti je dolg in mukotrpen postopek, ker si je treba sredstva izboriti znotraj velike konkurence najprej na univerzitetni ravni in nazadnje na državni ravni iz proračuna. Zato ne smemo biti presenečeni, če so vodstvene strukture tudi tu vedno iskale najugodnejšo varianto – perspektivni univerzitetni učitelji so praviloma dražji kot marsikateri drugi profil.

Vzporednice s kasnejšimi »rešitvami«, in sicer, da so od l. 1965, s prihodom lektorja iz ZRN, promoviranega literata dr. Wolfganga Helda, predmete, ki jih morajo izvajati učitelji z doktoratom, prevzeli nemški »lektorji«, z današnjega zornega kota v kadrovskega smislu ne ustvarjajo prav ugodnega vtisa.¹⁷ Pri tem je treba v nasprotju s to ugotovitvijo posebej poudariti, da so nemški lektorji, ki smo jih imeli do združitve Nemčije vedno po dva, enega iz ZRN za literarne predmete in drugega iz NDR za lingvistična področja,¹⁸ v več ozirih pomenili praviloma obogatitev oddelka in študijskih programov. Tako je na primer vsestransko umetniško nadarjeni **Wolfgang Held** (1933–2016) s svojimi

16 Izraz »lektor/lektorica« je sicer ustaljen za učitelje, ki jih države pošiljajo v tujino. Ti lahko delujejo na univerzah, ne da bi bili promovirani in habilitirani kot visokošolski učitelji. Praviloma so vključeni tudi v jezikovni pouk, zlasti na višjih in visokih stopnjah. Naša katedra je jasno dajala prednost promoviranim učiteljem in učiteljicam, zato bi bilo pravilneje, da bi jih imenovali gostujoči profesorji in profesorice. Težava je v tem, da ima ta izraz druge konotacije, zato se očitno vztraja pri prvotnem nazivu.

17 Domnevamo lahko, da je bilo lažje pridobiti sredstva oz. soglasje za delovna mesta iz bilateralnih državnih pogodb in tam, kjer so bili vložki z naše strani nižji, ker je tuja stran del stroškov pokrivala.

18 Pregled ponudbe v seznamih predavanj iz sedemdesetih let le delno potrjuje to delitev, ki se je ugnježila v kolektivnem spominu: NDR-lektor Walter Moschek je recimo v začetku tudi izvajal pregledne literarnozgodovinske predmete, medtem ko Gert Hofmann sicer ni prevzel slovnčnih tem, pač pa je nudil stilistične seminarje, po vsej verjetnosti z literarnim ozadjem. Kasneje, v osemdesetih letih, se je takšna delitev povsem ustalila.

predavanji in seminarji, s svojim angažmajem in delovanjem tudi izven običajnih akademskih okvirov, s svojim širokim poznavanjem literarnih pojavov in njihove umeščenosti v časovne tokove ter poglobljenim poznavanjem literarnih besedil in zvrsti, pritegnil marsikaterega študenta in študentko k študiju literature. Teme, ki jih je ponujal od tretjega letnika dalje, se, če pogledam v svoj indeks, na prvi pogled ne razlikujejo bistveno od ustaljenih: nemška književnost razsvetljenstva, viharištvo, takoj zatem pa – za tiste čase nekaj izjemnega – »secesijska literatura« in seveda predavanja o povojni in sodobni književnosti s seminarjem o Brechtu. Marsikateri slušatelj in slušateljica iz tistega časa se ga spominja tudi kot izvrstnega pianista in poznavalca likovnih tokov.¹⁹

Slika 2: Wolfgang Held; vir: Madeline Held

Po petih letih bivanja v Ljubljani od 1966 do 1971 je dr. Held svoje mesto zamenjal s pisateljem Gertom Hofmannom, ki je pred tem služboval v Edinburgu. Dr. **Gert Hofmann** (1931–1993) je sicer odraščal v kasnejši NDR, vendar jo je z dvajsetimi leti zapustil in nato študiral v Freiburgu. L. 1957 je promoviral

19 Prim. prispevek njegove kasnejše žene in takratne lektorice za angleški jezik ter literaturo Madeline Duff v tem zborniku.

na temo Henryja Jamesa. Poučeval je na francoskih, ameriških in angleških univerzah, od 1971 do 1980 živel v Celovcu in deloval kot nemški lektor pri nas polnih dvanajst let, vse do 1983. Od šestdesetih let dalje je objavljala številne radijske igre, pisal dramska dela, romane in pripovedi, za katere je prejel prestižne nagrade, l. 1979 nagrado Ingeborg Bachmann, 1982 nagrado Alfreda Döblina in leto kasneje nagrado oslepelih v vojni (najpomembnejšo nemško nagrado za radijske igre). Gerta Hofmanna so nasledili še trije lektorji iz ZRN, ki so bili vsi zelo priljubljeni in od katerih je vsak, glede na svoja zanimanja in značaj, vnesel drugačne vsebine in poglede v kurikule in nemečistični vsakdan.

Dr. **Frauke Meyer Gosau** (1950) je v Ljubljani ostala žal le dve leti (1984–1986). Kot izvrstna poznavalka sodobne literature je kasneje napisala in uredila več knjig, med drugimi o Ingeborg Bachmann in Uweju Johnsonu, sodelovala v vodilni funkciji pri reviji *Literaturen* in založbi *Literatur&Kritik*, predavala na različnih univerzah in se udeleževala pri promociji literature.

Njen naslednik, dr. **Joachim Fried** (1954), v Ljubljani od 1986–1988 in 1991–1993, je prav tako kot Frauke Meyer Gosau sodeloval pri izvajanju literarno-zgodovinskih predmetov (z Miro Miladinović Zalaznik in Nevo Šlibar), ponujal specialne literarne proseminarje in seminarje ter jezikovne vaje na višjem nivoju.

Zadnji DAAD lektor pred združitvijo je bil dr. **Johannes Preschl** (1952; 1988–1993 na naši katedri), ki se ga številni spominjajo tudi zaradi tega, ker je kot prvi po ponovni ustanovitvi katedre ponudil predavanje iz Uvoda v literarno vedo (in literarno teorijo), čeprav sta tudi že njegova predhodnika na pobudo Neve Šlibar v svoj program vnesla ustrezne poudarke, npr. Frauke Meyer Gosau Literarno teorijo in analizo literarnih besedil. Kasneje je dr. Preschl nadaljeval akademsko pot na področju moderne nemške književnosti predvsem iz literature 20. in 21. stoletja, narativike in hermenevtike. Upokojil se je 2017 na Univerzi v Tübingenu.

Na jezikoslovnem področju so se v istem časovnem obdobju do 1988, le od l. 1973 dalje, zvrstili štirje vzhodnonemški »lektorji« oz. gostujoči profesorji, in sicer dvakrat dr. Walter Moschek (1973–1976 in 1979–1984) in dr. Siegfried Heusinger (1976–1979 in 1992–1997), dr. Joachim Kirchhoff (1984–1988) ter dr. Harry Ulrich (1989–1991). Vzhodnonemški lingvisti so predavali in poučevali slovnične predmete, ki so jih podedovali po upokojenih višjih predavateljicah Žgur in Počkar, v te predmete pa vnesli novejša jezikoslovna dognanja.

Dr. **Walter Moschek** (1931), ki je bil sicer tudi didaktik, je, tako kot njegovi nasledniki, predaval tako fonetiko, skladnjo in besedotvorje, v svojem prvem mandatu pa je, kot smo že omenili, ponujal tudi bolj pregledna literarnozgodovinska predavanja.

Slika 3: Nemški lektor **Walter Moschek** in **Katarina Bogataj-Gradišnik**²⁰

Dr. **Siegfried Heusinger** (1934), ki je prevzel njegovo štafeto, se je poleg tradicionalne ponudbe, posebno kasneje, v času svojega gostovanja, osredinil na lingvistično zahtevnejše teme, ponudil je uvod v splošno jezikoslovje, metodologijo znanstvenega dela, pragmalingvistiko in stilistiko.²¹

Dr. **Joachim Kirchhoff** (1951–2016) se je držal ustaljenih predmetov in uspešno prevzel pouk jezikoslovja za študente in študentke germanistike, prav tako **Harry Ulrich** (1938), ki je poučeval na katedri od 1989–1991.

V začetku osemdesetih si je katedra, prav zaradi praznine, ki jo je pustil na literarnozgodovinskem polju dr. Drago Grah, pomagala z gostujočimi

20 Povsod, kjer ni navedeno drugače, so viri vseh fotografij osebni arhivi sodelavk in sodelavcev Oddelka za germanistiko.

21 Gl. prispevek Uršule Krevs Birk v tem zborniku.

profesorji s sosednje graške univerze. Sodeč po letu prvega gostovanja, namreč 1979/80, je prišel prof. **Dietmar Goltschnigg** v Ljubljano še v zadnjem letu doc. Graha, ki je jeseni 1980 gostoval v Celovcu in tam predaval književnost NDR. Kot strokovnjak za književnost druge polovice 19. in prvih desetletij 20. stoletja je dr. Goltschnigg predstavil ta pomembna in inovativna obdobja tudi na našem oddelku. Nadaljeval jih je dve leti kasneje, v štud. letu 1982/83, saj je medtem, v letu 1981/82, sodobne trende v književnosti, posebno avstrijski, približal študentkam in študentom dr. **Kurt Bartsch**, njegov oddelčni kolega. Oba sta priznana strokovnjaka na svojih področjih, tako kot dr. **Albert Berger** z Univerze v Celovcu, ki je v Ljubljani gostoval v letih 1986/87.

Slika 4: Nekaj avstrijskih kolegov je prišlo aprila 2019 v Ljubljano ob podelitvi jubilejnega zbornika Nevi Šlibar: od leve proti desni: Heinz-Primus Kucher, Werner Wintersteiner, Neva Šlibar, Mira Miladinović Zalaznik, Dietmar Goltschnigg

Tako tuji lektorati kot gostovanja so praviloma imeli dolgotrajne učinke: sodelovanja so se na znanstvenih in pedagoških področjih nadaljevala prek projektov in/ali povabil za nastope v tujini, pogosto so se iz njih razvila tudi osebna prijateljstva.

2.3 Četrta generacija slovenskih germanistk in germanistov

Konec sedemdesetih do začetka devetdesetih let se zaposli na katedri četrta generacija ljubljanskih germanistk in germanistov; ti so postopoma, v glavnem v devetdesetih letih, kot promovirani in habilitirani učitelji končno izpolnili kadrovske vrzeli. Prevezli so naloge temeljnih germanističnih delovnih področij: Stojan Bračič in kasneje delno Jasna Makovec Černe ter Ana Marija Muster jezikoslovna polja, Neva Šlibar in Mira Miladinović Zalaznik književnosti v nemščini 19. in 20. stoletja, literature v stiku, literarno teorijo in literarno didaktiko.

Prof. dr. **Stojan Bračič** (1950; v p. 2019) je postal asistent l. 1979 in izvajal na začetku predvsem skladnjo in morfologijo, po magisteriju (1980) in doktoratu (1990) se je lotil različnih lingvističnih področij, s poudarkom na stavčni in besedilni skladnji, kasneje se je posvetil tudi stilistiki in pragmalingvistiki, tako v svojem pedagoškem kot tudi raziskovalnem delu.

Z besediloslovjem, stilistiko in predvsem njenim temeljnim področjem, kontrastivno analizo, se je po nekajletnem delu kot lektorica za nemški jezik ukvarjala doc. dr. **Jasna Makovec Černe** (1947–1996).²² Docentka je postala po doktoratu l. 1990 pri priznani profesorici Pavici Mrazović, ki si je prizadevala za povezovanje lingvistov-germanistov v nekdanji Jugoslaviji (prim. Bračič 2010: 61).

Podobno kot Pavica Mrazović je tudi izr. prof. dr. **Ana Marija Muster** (1941; v p. 2008) povezovala področja iz jezikoslovja, predvsem morfologijo, ter poglobljeno zanimanje za didaktiko in metodiko poučevanja nemščine. S tega področja, ki ga je tako vsebinsko kot logistično sistematično razvila, je l. 1997 tudi doktorirala.

Lektorsko mesto je najprej, l. 1979, zasedla prof. dr. **Neva Šlibar** (1949; v p. 2012), ki se je po smrti Draga Graha preusmerila na književnost. V svojem pedagoškem in znanstvenem delu je intenzivirala pomen sodobne književnosti v okvirih germanistike. Literarni teoriji, predvsem posredovanju literarnovednega znanja in metodologije, je priborila ustrezno stalno mesto v kurikulumih. Razvila je tudi literarno didaktiko, ki skuša graditi in pospeševati literarne kompetence in na tak način omogočiti postavitev konkretnjših učnih ciljev.

22 Jasna Makovec Černe je bila zaposlena na katedri od l. 1980 in, kot je razvidno iz seznamov predavanj, do l. 1991/92.

Prof. dr. **Mira Miladinović Zalaznik** (1952; v. p. 2012) se je že v svojem magistrskem delu (1984) osredinila na književnost 19. stoletja, ki je ostala osrednje polje njenega pedagoškega in raziskovalnega dela. V naslednjih desetletjih – tudi že v disertaciji (1995) – ga je obogatila in razširila na nemško časnikarstvo v Sloveniji in na vedno nova odkritja, ki presegajo meje 19. stoletja, literatur v stiku in literarnega ustvarjanja Slovencev v nemškem jeziku.

Strokovno lektorsko delo praktičnega pouka nemškega jezika so v desetletjih od 1980 dalje izvajale po eni strani moči, ki jih prištevamo tretji generaciji, njim pa se je priključilo nekaj novih, ki spadajo v to četrto generacijo.

Mag. **Marjetica Senčar** (1949; v p. 2009) se je kot lektorica za nemški jezik zaposlila na katedri l. 1982. Njeno dodatno področje specializacije je bila idiomatika nemškega jezika, iz katere je tudi tema njenega magistrskega dela, ki ga je zagovarjala l. 1987. Mag. **Niko Hudelja** (1949; v p. 2013), ki je bil na mesto lektorja sprejet l. 1983, je med tistimi člani oddelka, ki pokrivajo pouk nemščine za nefilologe. Nemščina kot jezik stroke je področje, ki vedno bolj pridobiva na veljavi, saj posamezne stroke zaradi specifičnih potreb (pa naj bo to arhivsko in dokumentarno gradivo, specifična terminologija ali različne ravni uporabe) zahtevajo diferenciacijo in individualizacijo. Na Filozofski fakulteti poučujemo kot jezik stroke nemščino za etnologe, umetnostne zgodovinarje, komparativiste, filozofe, muzikologe in zgodovinarje. Hudelja se je začel za zgodovinsko stroko specializirati že leta 1993, izdal je številna učna gradiva, arhivski material in predvsem nemško-slovenski zgodovinski slovar. 1997 je s tega področja tudi magistriral. **Madita Šetinc Salzmann** (1947; v p. 2006) je po diplomi l. 1975 najprej delala v knjižnici in se nato l. 1987 zaposlila kot lektorica za nefilologe, in sicer na oddelkih za etnologijo, muzikologijo in kratek čas na pedagogiki in bibliotekarstvu. Poleg tega se je ukvarjala s prevajanjem v nemščino (v sodelovanju s Käthe Grah). **Erna Kožar** (1942; v p. 1997) je pred zaposlitvijo na katedri za nemščino l. 1989 delala kot profesorica in kasneje ravnateljica na srednji šoli na Ravnah na Koroškem. Magistrirala je l. 1997, poleg lektorstva je prevajala strokovna besedila in tudi prevzela nekatere strokovne funkcije v republiških organih. **Stanislava Petrišič** (1948; v p. 2007) je od l. 1995 vodila lektorske vaje za nefilologe na umetnostni zgodovini in komparativistiki, pred tem pa je učila na Centru za tuje jezike ter v srednji šoli.

S prihodom prvega tujega lektorja za nizozemščino **Paula van den Heuvela** (1952) v l. 1989 se je ponudba dodatnega izbirnega jezika na katedri za nemcistiko

še razširila. Zelo aktiven Paul van den Heuvel je ostal v Ljubljani do leta 1996 in nato predal skrb in izvedbo pouka na različnih stopnjah slovenski nederlandistki in germanistki Aniti Srebnik (1969). Poleg običajnega jezikovnega pouka nudi lektorat za nederlandistiko tudi jezikovno diplomo in pogosto organizira delavnice ter predavanja nizozemskih strokovnjakov in strokovnjakinj.

2.4 Peta generacija slovenskih germanistk in germanistov na samostojnem oddelku

Najbolj številčna in povsem usklajena glede mednarodne primerljivosti ter vključena v mednarodno sodelovanje je peta generacija ljubljanskih germanistk in germanistov, ki so v glavnem rojeni v šestdesetih in sedemdesetih letih. Prevzeli so oz. prevzemajo in s svojim znanjem razširjajo vsa temeljna germanistična področja, od jezikoslovnih, literarnih in literarnovednih, didaktičnih in jezikovno uporabnih.

Lingvistično katedro vodi od pomladi 2019 izr. prof. dr. **Urška Krevs Birk** (1968), ki se je na Filozofski fakulteti zaposlila l. 1994, doktorirala l. 2000 in se 2001 habilitirala v visokošolsko učiteljico. Njena raziskovalna in pedagoška področja so splošno jezikoslovje in lingvistična metodologija, kontrastivne analize, posebno glagolske in besediloslovne, sociolingvistika idr. Njen kolega, izr. prof. dr. **Darko Čuden** (1961), je postal asistent l. 1991 ter 2002 doktoriral. Na lingvističnem področju pokriva področja morfologije, besedotvorja, leksikologije, kontrastivne analize, onomastike in skladnje. Poleg tega se intenzivno posveča tudi prevajanju: prevaja literarna, zlasti odrska besedila iz danščine, norveščine in švedščine. Izr. prof. dr. **Janja Polajnar Lenarčič** (1975) deluje na oddelku redno od l. 2007 in se mdr. ukvarja s korpusno lingvistiko, analizo diskurza in jezikom v medijih, na oddelku pa je prevzela tudi morfologijo. Doc. dr. **Urška Valencič Arh** (1961) je bila dolgo aktivna kot prevajalka in tolmačka, na oddelku vodi jezikovne vaje, pedagoško in znanstveno pa je intenzivno dejavna predvsem na področju prevodoslovja in frazeologije, iz katere je l. 2013 tudi doktorirala. Oktobra 2019 se je na oddelku redno zaposlila doc. dr. **Tanja Škerlavaj** (1984), ki se mdr. ukvarja z besediloslovjem, stilistiko in multimodalnim jezikoslovjem.

Katedro za starejši nemški jezik in književnost je po upokojitvi prof. Antona Janka prevzela red. prof. dr. **Marija Javor Briški** (1961), ki je postala 1999 asistentka

in 2001 doktorirala. Predava tako starejšo književnost kot medievistično lingvistiko, njene raziskave so osredinjene na komiko in historiografijo v starejši literaturi, različnih vrstah literarnih transgresij kot tudi kanclijski jezik na Slovenskem. Izr. prof. dr. **Irena Samide** (1968), sedanja predstojnica oddelka, pokriva nemško književnost 19. stoletja, literarne študije spolov in nemško slovenske vzajemne kulturne in literarne odnose. Poleg tega je prevzela še literarno didaktiko za pedagoške smeri ter izvaja prvi del literarnega sistema. Drugi del, literarne pristope in metodologijo, predava red prof. dr. **Špela Virant** (1966), ki je od 1999 na oddelku in je 2002 doktorirala iz sodobne nemške dramatike. Raziskuje in predava o različnih temah sodobne književnosti v nemščini, torej 20. in 21. stoletja, ter literarne teorije. Več let je bila intenzivno vključena v vodenje fakultete na različnih visokih funkcijah. Poleg tega se udejeva tudi kot urednica znanstvenih revij. Doc. dr. **Petra Kramberger** (1978) je dobila delovno mesto asistentke l. 2010, leto kasneje je doktorirala na temo nemškega časnikarstva v Sloveniji, kar je tudi njeno glavno področje znanstvenega udejstvovanja. Pri tem jo zanimajo posebno avtorice v tej publicistiki in splošneje slovenska kulturna zgodovina. Doc. dr. **Johann Georg Lughofer** (1974) je bil v letih 2005–2009 najprej avstrijski lektor na oddelku, nato je dobil mesto asistenta in se leta 2009 habilitiral za docenta. Znanstvenoraziskovalno in pedagoško pokriva književnost eksila ter raziskuje posamezne teme iz avstrijske književnosti 20. stoletja.

Na katedri za didaktiko nemščine, ki jo od l. 2011 vodi izr. prof. dr. **Brigita Kosevski Puljić** (1954), delata še doc. dr. **Andreja Retelj** (1980), ki se je na oddelku zaposlila 2014 in jo je v času njene porodniške odsotnosti nadomeščala asist. dr. **Mojca Leskovec** (1984). Brigita Kosevski Puljić je bila najprej, od l. 1994, lektorica, nato je l. 2008 doktorirala s prvo povsem tujejezično didaktično temo, l. 2011 postala docentka in l. 2016 izredna profesorica. V svojih raziskavah in učni praksi poudarja potrebo po povezavi teorije in prakse v začetnem in stalnem izobraževanju učiteljev, se med drugim posveča usvajanju pisnih zmožnosti v tujem jeziku in zgodnjem učenju tujega jezika. Na tem področju raziskuje in deluje tudi doc. dr. Andreja Retelj, ki se ukvarja z metodami in pristopi poučevanja tujega jezika, ocenjevanja in usvajanja besedišča.

Tudi na lektorskih mestih, tako na germanistiki kot na nefiloloških oddelkih, deluje danes že vrsta kolegic in kolegov, ki so se specializirali za (vsaj) eno od znanstvenih področij, iz katerega so tudi doktorirali, tako kot že omenjena Urška Valenčič Arh. Med te spadajo lekt. dr. **Mateja Gaber** (1965), ki jo zanima

predvsem srednjeveška književnost v povezavi s sodobnimi tokovi in je na tem področju doktorirala l. 2014. Poučuje nemščino za umetnostne zgodovinarje in komparativiste. Lekt. dr. **Lars Felgner** (1972) je diplomiral v Tübingenu iz retorike, publicistike in komunikologije. Na Filozofsko fakulteto je prišel l. 2002, deloval najprej na Oddelku za prevajalstvo in nato na germanistiki, kjer poleg lektorskih vaj ponuja predmete retorika in javno nastopanje. Dvopredmetna diplomantka doc. dr. **Mojca Peternel** (1968) je začela poučevati na germanistiki kot asistentka za didaktiko nemščine, nato pa l. 2004 doktorirala na zgodovini, kjer raziskuje zlasti časopisje 19. stoletja. Na tem področju se je l. 2012 habilitirala v docentko, kar je idealna predispozicija za poučevanje nemščine na Oddelku za zgodovino. Študirajoče na etnologiji in kulturni antropologiji ter umetnostni zgodovini poučuje lektorica dr. **Saša Podgoršek** (1971), ki je l. 2016 doktorirala iz uporabe IKT za učenje tujih jezikov na univerzi v Kopru in iz uporabe teh novih spletnih učnih oblik ter strokovnega jezika objavila več člankov. Zelo aktivna je tudi kot predsednica Slovenskega društva učiteljev tujega strokovnega jezika.

Študentke in študente germanistike urijo v jezikovno praktičnih kompetencah ter prevajanju lektorice Vanda Vremšak Richter (1958), Christiane Leskovec (1966), Viktorija Osolnik Kunc (1968) in že omenjeni Lars Felgner. Mag. **Vanda Vremšak Richter** (1958), zaposlena kot lektorica od l. 1991 dalje, se je specializirala za nemško glasoslovje, sodeluje tudi na muzikologiji in z Akademijo za glasbo. Objavila je številne strokovne prevode in je sodna tolmačka, tako kot mag. **Viktorija Osolnik Kunc** (1968), na oddelku od l. 1999. Njena specialna področja so strokovni jezik, poslovno komuniciranje in prevajanje v nemščino. **Christiane Leskovec** (1966) je lektorica na oddelku od l. 2000. Skupaj z Urško Valenčič Arh je l. 2010 pripravila in objavila visokošolski učbenik za nemščino kot tuji jezik, 2007 in 2014 pa nemški učbenik za etnologe in kulturne antropologe (njen drugi diplomski predmet). Dolgo in uspešno je na našem oddelku delovala kot lektorica in vodja lektorice **Suzana Kerin** (1970). Zaposlila se je l. 1998 in naš oddelek žal zapustila l. 2011, ker si je želela novih poklicnih in življenjskih izzivov v okviru institucij EU.

K peti generaciji spadata tudi lektorici za nizozemščino in za švedščino, že omenjena doc. dr. **Anita Srebnik** (1968) in **Mita Gustinčič Pahor** (1976). Obe vzorno skrbita za čim bolj celovito posredovanje svojega jezika. Anita Srebnik se je specializirala za kontrastivno analizo in leksikologijo; objavila je nizozemsko-slovenski slovar.

Slika 5: Oddelek za germanistiko, 2009

Na oddelku so v zadnjih treh desetletjih delovale tudi občasne sodelavke iz drugih oddelkov in iz prakse, med njimi prof. dr. Franciška Trobevšek Drobnač od 1991 do 1994. Slovenisti so poskrbeli za izvedbo slovenščine za prevajalsko smer, in sicer France Ivančič od 1991 do 1999 in Marko Stabej od 1994 do 1997, z Oddelka za prevajalstvo sta prišla Robert Čampa v št. l. 1997/98 ter Vojko Gorjanc. Iz prevajalske prakse je že l. 1981/82 prišla Mariola Zdravič, od 1990 do 1992 je poučevala Birgit Volčanšek Babič. Krajši čas so pri nas poučevali Marja Bešter, Erich Prunč (1992/93), Karl Stuhlpfarrer (1992/93), Rosanda Meško (1992/93 in kasneje), Zdenka Čelan Hafner (1997/98), Janez Špendov (1998/99), Tomi Bušinovski (2006/07), na književnosti pa Anita Gumilar (2007–2009), Martina Berič, Blanka Borin, Kristina Malgaj idr.

Ker so v osemdesetih letih asistenti in asistentke lahko izvajali predavanja in druge obveznosti z venio legendi in se je potreba po kritju nosilnih področij germanistike oz. nemcistike zmanjševala, v devetdesetih pa so bili ti v glavnem že vsi promovirani in habilitirani v univerzitetne učitelj/ic/e, se je posledično spremenil profil tujih lektorjev oz. lektorice. Kar je katedra oz. kasneje oddelek potreboval, so bili materni govorniki z obsežnim poznavanjem lastne kulture ter večji posredovanja in urjenja jezika na višjih, kompleksnejših nivojih. Od združitve dalje Nemčija ni več pošljala dveh lektorjev, temveč samo enega. Avstrijci pa so ponudili možnost lektorata, tako da razpolaga katedra od l.

Slika 6: Oddelek za germanistiko, 2019

1992 dalje spet z dvema tujima lektorskima mestoma, kar vnaša večjo raznolikost tako na jezikovni kot splošno kulturni ravni. Tuji lektorji in lektorice z malimi izjemami odslej skrbijo za predmete, ki smo jih nekoč imenovali »družba in kultura«, danes pa »medkulturnost«, prevzemajo lektorske vaje v višjih letnikih in zaradi pomanjkanja kadra v zadnjih letih prevzemajo tudi seminarske vaje iz književnosti. V tej funkciji so se na nemški strani zvrstili: dr. **Hubertus Knabe-Buche** (1992–95), dr. **Michael Gross** (1995–96), dr. **Horst Ehrhardt** (1998–2002), **Dorothee Rabe** (2004), dr. **Daniel Holl** (2004–2009), dr. **Kristian Donko** (2009–2014), dr. **Daniela Kirschstein** (2014–2017) in dr. **Kristina Lahl** (2017–).

Posebno smo bili veseli, ko smo lahko za prvega avstrijskega lektorja sprejeli dr. **Fabjana Hafnerja** (1966–2016), prevajalca, pesnika in literarnega zgodovinarja, ki je z obsežnim znanjem literature in kulture ter s svojim entuziazmom navduševal in spodbujal tako študente kot kolege. V Ljubljani je bival v letih 1992 do 1997; v njegov spomin podeljuje Goethejev inštitut v Ljubljani prevajalsko nagrado.

Slika 7: Praznovanje na oddelku, ok 1994, Fabjan Hafner drugi z desne

Za njim je prišla mag. **Heidrun Thomas** (1967; 1997–2000), s katero so se stkale intenzivne vezi, saj je bila izredno agilna, spodbujala in soorganizirala je različne aktivnosti na katedri in bila pri naših študentkah in študentih bržkone najbolj priljubljena tuja lektorica. O povezavi z Ljubljano priča tudi tema njenega magistrskega dela, ki obravnava, kontekstualizira in reflektira – med drugim na osnovi kvalitativne analize prek intervjujev – ljubljansko germanistiko kot eksemplaričen primer za manjšo »inozemsko« germanistiko (prim. Thomas 1997).

Nasledili so jo mag. **Jamil George Barcha** (2000–2003), mag. **Elisabeth Hofstadler** (2003–2005), dr. **Johann Georg Lughofer** (2005–2007), mag. **Anita Zangl** (2007–2008) ter mag. **Annemarie Neuhold** (2008–2009). Po letu 2009 se je oddelek odločil, da bo namesto avstrijskih lektorjev, ki so se zelo pogosto zamenjevali in večinoma ostajali v Ljubljani zgolj leto ali dve, zaposlil nekdanjega avstrijskega lektorja Johanna Georga Lughoferja, ki še danes deluje v dvojni vlogi: kot visokošolski učitelj ter posrednik in promotor avstrijske književnosti. Večkrat na leto prireja v sodelovanju z Avstrijskim kulturnim forumom literarne večere in pogovore z (mlajšimi) avstrijskimi avtorji in avtoricami.

2.5 Razvoj študijskih programov

Preusmerimo sedaj pogled od akterjev, ki so zadnjih sto let zaznamovali akademski vsakdan s tekočim pedagoškim in raziskovalnim delom, se ukvarjali z izboljšanjem kvalitete na obeh področjih ter organizacijo in vodenjem, na rezultate njihovega udejstvovanja, torej na programske strukture. Tu se jasno in samoumevno izriše pot k večji diferenciaciji in kompleksnosti. Študijski programi strnejo v sebi in zrcalijo niz pogosto nasprotujočih si volj, želja, tradicij, prizadevanj in ciljev. Po eni strani so plod ustaljenih, včasih dobro preverjenih, marsikdaj tudi že okostenelih predstav o tem, kako naj bi se stroka ohranjala, po drugi stremijo k uvajanju novega, sledeč razvoju stroke in potrebam družbe, ki zahteva ustvarjanje novih profilov in prilagajanje tržnim zakonitostim. Študijski programi so seveda tudi rezultat kadrovskih zmožnosti/zmogljivosti, materialnih omejitev kot tudi študentskih kapacitet in interesov.

2.5.1 Začetki in prvi val sprememb: petdeseta leta

Študijski programi in način študija v prvih treh desetletjih so opisani v uvodnem prispevku. Šlo je za tradicionalen, visoko akademski pristop, kjer se je institucija zanašala na samostojnost in samoiniciativo študentk in študentov. Predavanja so se izvajala ciklično, za vse vpisane skupaj, učiteljev in študirajočih je bilo zato tudi relativno malo. Predpisani programi so bili relativno togi, čeprav je bilo za študentke in študente s posebnimi željami mogoče tudi povezati smeri in stroke na nekonvencionalen način.

Prva odstopanja od tega ustaljenega univerzitetnega reda so v seznamu predavanj iz leta 1950/51, kjer je naveden pregled predmetov, obveznih za germanistiko: torej skrajno komprimiran študijski program.

Iz tabele je razvidno, da so se osnovne tedenske obveznosti glede na kvantiteto z manjšimi odstopanji obdržale do danes, celo bolonjski programi se jih v glavnem držijo, čeprav naj bi bil v »kreditih« vključen tudi čas za domači študij in za samostojno obdelovanje tem. Od teh ur je polovica predavanj in druga polovica so vaje. Pri tem prvem programu lahko vsebinsko razlikujemo tri sklope: splošne predmete, ki so jih vpisovali vsi študirajoči na fakulteti, strokovne, germanistične predmete in pedagoške, ki so bili namenjeni vsem potencialnim učiteljem oz. gimnazijskim profesorjem. Na germanistiki je še v osemdesetih

11. Germanistika

Predmet	Semester								Kolo- kvij no semestra	Ispit									
	I		II		III		IV			V		VI		VII		VIII		delni	dipl.
	p	v	p	v	p	v	p	v		p	v	p	v	p	v	p	v		
Osnove družbenih ved	2	2	2	2	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	-
Angleški ali nemški jezik	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	-	2, 4, 6	8
Angleška ali nemška književnost	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2	4	2	4	2	4	-	2, 4, 6	8
Teorija književnosti	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	5	-	-
Drugi germanski jezik ali jugo- slovanska književnost	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	2, 4	6
Druga germanska književnost ¹	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Materin jezik ²	2	2	2	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
Materin jezik ³	2	-	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
Pedagogika	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	2	2	2	2	2	-	7	-
Predvojaška vzgoja	-	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-	1-8	-
Specialni kurzi	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Skupaj	12	14	12	14	13	14	13	4	13	13	12	12	8	13	6	10			
	26		26		27		27		26		24		21		16				

p = predavanje; v = vaja

¹ Druga germanska književnost samo za tiste, ki vzamejo drugi germanski jezik.

² Materin jezik z vajami obvezno za tiste, ki vzamejo jugoslovansko književnost.

³ Materin jezik brez vaj za tiste, ki vzamejo drugi germanski jezik.

Opomba: Kolokvije opravljajo dijaki po vsakem letnem semestru v okviru krožkov ali seminarskih vaj.

Slika 8: Seznam predavanj 1950/51

letih obveljala le ta izbira. K prvemu sklopu spadajo v tistem povojnem času osnove družbenih ved in predvojaška vzgoja; k tretjemu pedagogika in materni jezik, kar bi bilo danes morda tudi potrebno. V najboljšežnejšem strokovnem delu sta jezik in književnost enakopravna, najdemo pa že tudi teorijo književnosti od 3. do 5. semestra. Germanistiko je bilo mogoče vezati z drugim jezikom, najpogosteje je ostala kombinacija znotraj oddelka, torej angleščina in nemščina, druga posebno pogosta je bila vezava angleščina/nemščina in francoščina,²³ tretja pa s slovanskimi jeziki oz. književnostmi. Za te druge jezike – kasneje B-predmete – je bilo rezerviranih le po 4 ure tedensko, in sicer za jezik 2 uri predavanj in enako število ur vaj do konca 6. semestra, za književnost pa veliko manj, in sicer skupaj le 4 ure predavanj v višjih semestrih. Za nespecificirane »specialne kurze« sta bili rezervirani po 2 uri na teden od 5. semestra dalje.

Z razliko do prvih desetletjih se od petdesetih dalje uvajajo obvezni kolokviji in izpiti – delni in diplomski. Zanimivo je tudi, da za strokovne predmete razen teorije književnosti niso predvideni kolokviji, temveč delni izpiti po vsakem letniku, diplomski pa po 8. semestru, kar se je obdržalo kar nekaj desetletij.

23 Katarina Bogataj-Gradišnik je pripovedovala, da so bile vezi med germanistiko in romanistiko tudi po študentski strani in za izvenštudijske dejavnosti posebno tesne; tudi prireditve so organizirali skupaj (osebni pogovor 13. 4. 2019).

Diplomo za drugi jezik oz. stroko so delali po treh letih, torej po 6. semestru. (prim. *Seznam predavanj ZS 1950/51*: 42.)

Prvi pomemben trend, ki je korenito spremenil način študija, se v začetku petdesetih izrazi v stopnjevanju študija, torej razporejanju vsebin glede na študentska znanja, zmogljivosti in sposobnosti. Posledica tega osnovnega in mestoma zagotovo zelo smiselnega pedagoškega načela pa je vedno manjša študentska samostojnost. Če je v prvih treh desetletjih delovanja univerze profesorje bolj malo zanimalo, kakšno predznanje imajo slušatelji in slušateljice in je bilo le od njih odvisno, kako si bodo pridobili potrebne veščine in znanja, se sčasoma stališče obrne v diametralno nasprotno smer: študirajoči pričakujejo od učiteljev in učiteljic vedno intenzivnejšo pomoč, zahtevajo podrobna navodila glede ciljev predmeta ter zelo natančna in podrobna učna gradiva. Glede na pogosto pomanjkljivo strokovno in splošno predznanje se je moralo učno osebje v toku časa vedno bolj posvečati tem deficitom, čeprav lahko obenem vseskozi, v vseh sto letih delovanja katedre oz. oddelka, opazamo približno enak odstotek izjemnih študentk in študentov, ki znajo izkoristiti in ceniti ponujeno kvaliteto. V šestdesetih letih so bile organizirane tudi prve študentske ekskurzije v Nemčijo, ki so pomembno pripomogle k priljubljenosti študija in večji vpetosti v aktualno družbenopolitično dogajanje.

Slika 9: Ekskurzija študentk in študentov germanistike v München, 1960

2.5.2 Drugi val sprememb

Že desetletje kasneje je tako postal študijski program veliko bolj diferenciran. Predavanja niso več potekala ciklično, temveč za vsak letnik posebej. Študij germanistike oz. nemcistike je ostal po mojem videnju do devetdesetih let – ne glede na uvajanje različnih smeri in izbirnih predmetov – morda celo do bolonjske reforme strukturno (seveda ne vsebinsko) precej šolski, manj prosto akademski. To ni bilo le sistemsko pogojeno, temveč tudi rezultat pomanjkanja učnega kadra, splošnega svetovnega trenda univerzitetnega izobraževanja, akademskih tradicij in ne nazadnje želja študirajočih.

Večjo diverzifikacijo študijskega programa in študijskih povezav, torej odprtejši dvopredmetni študij z možnimi kombinacijami številnih drugih strok, ki jih ponuja Filozofska fakulteta, so prinesla naslednja desetletja: to lahko zabeležimo kot drugi osnovni trend sprememb. Dvoletni študij pedagoške nemščine za osnovnošolske učitelje se je izvajal tako na ljubljanski Višji pedagoški šoli in kasneje Pedagoški akademiji²⁴ kot od leta 1965 na mariborski, in sicer do l. 1986 (prim. Jesenšek 2017: 21), ko se je v Mariboru začel pravi štiriletni univerzitetni študij pedagoške germanistike, čeprav je bila Univerza v Mariboru ustanovljena že leta 1975. Ta širša ponudba študija pedagoške nemščine je med drugim tudi na željo številnih studentk in študentov povzročila, da smo na nekaterih filologijah izdelali programe, ki vsebujejo nov poklicni profil izven šolskih ustanov, in sicer z naslovom »diplomiran/a nemcist/ka« z razliko do tedaj ustaljenega »profesor/ica nemščine«. Za študijsko leto 1987/88 je v seznamu predavanj že navedba: »pedagoški in nepedagoški študij«. Poleg tega je rasla potreba po dobro izobraženih prevajalkah in prevajalcih, kar je povzročilo, da so že l. 1959 in nato v št. l. 1962/63 na katedri ponudili posamezne prevajalsko usmerjene predmete. Trajalo je nato še kar dolgo, da se je iz obveznih prevajalskih vaj, ki jih je vseboval vsak filološki študij, razvil poklicni profil z ustreznim izobraževanjem. Fakultativno je katedra ponudila v št. l. 1973/74 predavanja in vaje k simultanemu in konsektivnemu tolmačenju, ki jih je izvajala diplomirana prevajalka in tolmačka **Božena Zakrajšek**. V l. 1987 se je končno uredila nepedagoška smer, prvič je omenjena v *Seznamu predavanj* 1987/88, prevajalska usmeritev pa v št. l.

24 Na spletni strani Pedagoške fakultete UL, kjer je zelo na kratko povzeta zgodovina institucije, sem našla podatek, da so lahko vpisali nemščino najprej na Višji pedagoški šoli in nato na višješolski Pedagoški akademiji (od l. 1964) že leta 1950, torej istočasno, kot se je spet začel pouk nemščine v okviru germanistike na Filozofski fakulteti (prim. spl. str. PEF UL).

1991/92. Zainteresiranim je omogočala, da zaključijo študij z nazivom »nemci/ka prevajalec/ka« (prim. Grosman/Janko 2000: 332). Ko je bil l. 1997 ustanovljen Oddelek za prevajanje in tolmačenje, kjer sta se zaposlili kolegici, ki sta pred tem poučevali na naši katedri, red. prof. dr. **Ada Gruntar Jermol** in lektorica **Kasilda Bedenk**, se je prevajalska smer ukinila. Na nemški katedri prevajalskega oddelka je v prihodnjih letih začelo poučevati nekaj germanistk in germanistov, s katerimi smo ostali povezani tudi strokovno, predvsem na raziskovalnem področju. To so izr. prof. dr. **Andrea Leskovec**, priznana strokovnjakinja za sodobno nemško književnost, medkulturno hermenevtiko in druge teoretske pristope, izr. prof. dr. **Tanja Žigon**, ki se znanstveno ukvarja predvsem z nemškim časopisjem 19. stoletja na Slovenskem, nemško-slovenskimi vzajemnimi odnosi in ustvarjanjem žensk z zgodovinskega vidika, ter doc. dr. **Amalija Maček**, izjemna prevajalka in tolmačka za nemški jezik, ki je na Oddelku za prevajanje mdr. prevzela koordiniranje programa tolmačenje.

K najpomembnejšim novostim študijskih programov na začetku devetdesetih let (v štud. letu 1991/92 – prim. Grosman/Janko 2000: 332) spada že omenjeni samostojni študij germanistike, saj so od sredine osemdesetih let dalje, ponekod pa še pred tem, strokovna področja svojo samostojnost podprla in izrazila z enopredmetnimi študijskimi programi. Ti so omogočili boljšo diverzifikacijo, vključitev novih in sodobnejših jezikoslovnih, literarnih in literarnovednih vidikov v predavanja ter seminarje in so predstavljali izziv za razvoj stroke. Pred bolonjsko reformo je oddelek razpisal štiri do šest smeri: dvopredmetni študij, ki je postal od l. 1996 naprej enakovreden (torej brez razlikovanja v glavni A-predmet in stranski B-predmet, kot je bilo to tradicionalno od ustanovitve univerze), je omogočil izredno pestro paleto povezav z vsemi strokami, ki so prav tako ponujale dvopredmetnost.²⁵ To bogastvo ostaja ohranjeno tudi v bolonjskih programih.

2.5.3 »Bolonjska« prenova programov

»Bolonjska« prenova izhaja iz ekonomske predpostavke, da bo omogočena večja konkurenčnost EU, če se ustvarijo pogoji za pretočnost delovne sile in njeno koriščenje tam, kjer je potrebna. Ta načrt je izvedljiv le s primerljivim šolstvom

25 Raziskava, ki bi pokazala, kako so različne povezave med strokami ustvarile drugačne in fleksibilne profile, ostaja do sedaj deficit, ki bi ga bilo treba nujno izpolniti.

oz. visokim izobraževanjem z ustreznimi zaključki študija, ki ne potrebujejo zamudnega postopka nostrifikacije. Bolonjski proces se je začel 1999 s podpisom predstavnikov 29 (sedaj že 48) evropskih držav, njegov cilj je bil ustvariti enoten evropski visokošolski prostor. Vlade so se poenotile, da bo študij tristopenjski (dodiplomski-bachelor, podiplomski-masters, doktorski)²⁶ in da se za opravljene obveznosti pri študijskih predmetih uporablja sistem ECTS, t. i. kreditne točke, ki so prenosljive in jih študentje nabirajo med študijem (European Credit Transfer and Accumulation System). Število točk je odvisno od dela, ki ga mora študent/ka vložiti za opravljanje predmeta (kontaktne ure in samostojni študij). Rezultati učenja in študija naj ne bi bili zgolj v znanju, temveč v pridobivanju in zviševanju kompetenc. Poleg tega so programi členjeni v stebre in morajo omogočati določeno izbirnost. Univerze so se dogovorile o priznavanju točk, pridobljenih na tuji ustanovi. S pomočjo programa Erasmus je EU podprla mobilnost že na nivoju študija in omogočila študirajočim nabiranje izkušenj v tujih okoljih. Gospodarska usmerjenost botruje po eni strani večji povezanosti s prakso, po drugi strani pa naj bi se z uvedbo krajšega študija na 1. stopnji zvišalo število zaključenih diplom.²⁷ Poleg tega propagira EU visoko vključenost odstotka generacij (50 % in več) v visokošolski študij, tudi to zaradi konkurenčnosti in večje zaposljivosti.

V bolonjsko reformo študijskih programov Oddelek za germanistiko (od l. 1998) ni šel nepripravljen. Pretvorbo smo izvedli samokritično, poglobljeno in z ustrežno pripravo: izvedli smo anketo naših diplomantk in diplomantov zadnjih deset let, da bi z njihovimi vtisi in pripombami (iz prakse in iz izkušenj) ustvarili času primerne programe. Te najnovejše bolonjske posodobitve, pogosto pa popolnoma nove konceptualizacije študijskih programov in študija nasploh, je naš oddelek sprejel kot izziv in kot priložnost. Zaradi včasih malenkostnih sprememb, ki se kopičijo iz leta v leto, se lahko študijski programi znajdejo v

26 Naj spomnim, da za slovenski prostor taka dvostopenjskost študija na diplomski ravni ni novost. Do konca osemdesetih let je bilo namreč možno doseči t. i. diplomu prve stopnje, torej višješolsko diplomu, po dveh letih. Ti diplomanti so postali predmetni učitelji. Janja Sešek, vodja referata za dodiplomski študij na Filozofski fakulteti, me je spomnila še na številne druge kombinacije in zaključke v primeru, da so študentje prestopili s Pedagoške na Filozofsko fakulteto: tako je bilo npr. mogoče nadaljevati tudi le en predmet, zaključen na Pedagoški fakulteti, in ga z univerzitetno diplomom zaključiti na Filozofski fakulteti. Teh izkušenj pri Bolonjski reformi nismo znali prav dobro unovčiti, res pa je, da so se medtem spremenili tudi šolski zakoni in zaostriili pogoji.

27 To je bilo potrebno še posebej za številne zahodnoevropske države, kjer so imeli izredno visok odstotek nezaključenih študijev.

nepotrebnih deformacijah, česar sicer pri nas ni bilo, toda celosten pogled se je zdel po desetletjih »dodajanja« kljub temu potreben. Zato smo to zahtevno, obsežno preobrazbo razumeli kot temeljni, poglobljen razmislek o ciljnih študija germanistike, profilih, ki jih želimo ustvariti, kompetencah, ki naj bi jih naši študirajoči osvojili, in končno tudi o viziji, ki jo imamo za našo stroko. Take priložnosti celostnega in temeljnega razmisleka se pojavijo le pri novokoncepciji nekega študija ali pa ob prelomnih akademskih preusmeritvah, ki so tu zajele vso Evropo in so bile vir nešteti diskusij. Refleksija o prednostih in slabostih preteklih struktur ter koncipiranje novih študijskih programov so zaobjeli kar desetletje. Konec devetdesetih smo namreč začeli z uvajanjem posameznih elementov bolonjske reforme, recimo z večjo izbirnostjo, uvajanjem »kreditnih« točk, členitvijo predmetov v stebre ipd. Temeljita revizija na vseh treh stopnjah, od dodiplomske (bachelor) prek magistrske do doktorske stopnje za pedagoške in nepedagoške študijske programe se je zaključila l. 2010. V študijskem letu 2011/2012 smo lahko končno razpisali vseh šest programov, dva na dodiplomski ravni (enopredmetna Germanistika in dvopredmetna Nemcistika) ter štiri na podiplomski-magistrski ravni (enopredmetna Germanistika, dvopredmetna Nemcistika ter enopredmetni in dvopredmetni pedagoški študijski program Nemščina). Vsi programi vsebujejo inovativne komponente in so ne le mednarodno primerljivi, temveč tudi zanimivo in privlačno strukturirani.

V prvotno zasnovanem konceptu smo se trudili zagotoviti čim večjo izbirnost, povezati predmete in njihove vsebine v smiselne celote tako na vertikalni kot horizontalni ravni ter navezati stike s prakso, s čimer bi lahko študentke in študenti znali bolje ovrednotiti pridobljene kompetence. Obenem smo na prvi stopnji oblikovali tri module, ki bi upoštevali individualne želje in prioritete študirajočih: modul praktikum je bil namenjen tistim, ki so nameravali študij končati že po prvi stopnji in se podati na trg dela; izobraževalni modul je bil namenjen vsem tistim, ki so razmišljali o učiteljskem poklicu in bi želeli še pred dokončno odločitvijo dobiti vpogled v pogloblitve izobraževalne vsebine; raziskovalni modul pa je bil namenjen tistim, ki so želeli poglobiti akademska znanja in se čim bolje pripraviti na magistrski študij germanistike. Študij na drugi stopnji smo zasnovali po nemškem modelu izrazito izbirno: izredno raznolika ponudba seminarjev bi študentom omogočala maksimalno diferenciacijo in individualizacijo, učiteljem in učiteljicam pa nudila možnost

neposrednega prenosa aktualnih znanstvenih spoznanj v pedagoški proces. Oba koncepta sta se zaradi izrazito neugodne finančne situacije na fakulteti, ki dovoljuje zgolj minimalno izbirnost, manjšega števila študentov ter zahtev reakreditacijske komisije po večjem deležu obveznih vsebin, izkazala za delno utopična oz. ne povsem izvedljiva. Zato smo z dvema reformama študijskih programov, prvo v študijskem letu 2014/15 in drugo v študijskem letu 2017/18, nekoliko prilagodili študijske programe tako, da jih lahko izvajamo v predvidenem obsegu z obstoječim kadrovskim potencialom, študentom in študentkam pa še vedno ponujamo dovolj izbirnosti. Ohranili smo osnovni koncept, po katerem na prvi stopnji posredujemo temeljna znanja in v prvih dveh letnikih tudi pretežno obvezne vsebine. V tretjem letniku prvostopenjskih programov imajo študirajoči na voljo že precej večjo izbirnost, ki se na drugi stopnji še dodatno razširi in razveji. Struktura študija in zasnovanost predmetov nam – že na prvi, zlasti pa na drugi stopnji – omogočajo, da predavanja, seminarje in vaje ažurno posodabljam, ponujamo nove, inovativne vsebine in metode dela (projektno zasnovan pouk, povezave z gospodarskimi in kulturnimi inštitucijami, praktično–raziskovalno delo ipd.), vnašamo vanje najnovejša znanstvena spoznanja in se, vsaj deloma, prilagajamo potrebam in željam študirajočih. Dejstvo, da se zelo veliko študentov odloča za nadaljevanje študija na drugi stopnji in da k nam na magistrski študij prihaja tudi veliko študentov z drugih študijskih programov, nam kaže, da smo na pravi poti.²⁸

2.6 Zagotavljanje kvalitete, permanentno izobraževanje, knjižnična podpora

Pri ustvarjanju enotnega evropskega visokošolskega prostora je že zaradi primerljivosti nujen poudarek na zagotavljanju kvalitete študija in zaključkov; zato pomeni prav to enega izmed treh temeljev bolonjske prenove (prim. *Evropski visokošolski prostor*). Čeprav skuša globalno izdelana in preverjena metodologija za »merjenje« kvalitete zajeti čim več dejavnikov, razkrivajo izkušnje številne pomanjkljivosti: pristop od zgoraj navzdol spregleda marsikatero problematiko (oz. »izziv« v birokratskem jeziku), ki konkretno pesti pedagoško osebje. Ti preveč formalizirani postopki preverjanja kvalitete jim pogosto ne koristijo pri

28 Ta odstavek in dopolnitve do 2019 tudi v drugih poglavjih je dopisala trenutna predstojnica Irena Samide.

njihovem delu, nasprotno, včasih lahko delujejo celo zaviralno. Vsekakor bi bilo treba več vložiti v vzgojo kulture ocenjevanja in konstruktivne kritičnosti vseh akterjev, tako študirajočih kot pedagoških delavcev, in seveda tudi v podporne infrastrukture, ki bi omogočale zajeti celotne generacije, ne le majhnega odstotka. Najbolj obremenjujoče pa je dejstvo, da so številni dejavniki »kvalitete« oz. učinki delovanja neizmerljivi in nepredvidljivi, da delujejo dolgoročno in jih tako ni mogoče takoj preveriti – vse to je še posebej značilno za humanistiko. Kljub vsem tem pomislekom je na oddelku vedno obstajala zavest o tem, da je treba skrbeti za kvaliteto – tako na neposredni študijski kot na raziskovalni ravni –, obenem pa moramo poskrbeti tudi za naše alumne.

Eden izmed formalnih pokazateljev uspeha neke stroke in študijskih programov je razmerje med številom študirajočih in številom diplomantov. V sklopu fakultete smo na oddelku/katedri večkrat pozvali nekdanje študentke in študente, ki so odnehali tik pred diplomo, da opravijo svoje obveznosti in zaključijo študij; zanje smo organizirali tudi posebna izobraževanja. Tako smo v letih pred 1990 in 2002²⁹ ter 2015/16 ob ukinitvi starih nebolonjskih programov vložili veliko naporov v to, da so lahko vsi zainteresirani uspešno zaključili študij.

Prek svojih zaposlenih, ki so delovali v različnih funkcijah (recimo tudi kot šolski inšpektorji ali kot didaktiki) in v svetih, je oddelek dobil vpogled v potrebe učiteljev in učiteljic nemščine na različnih nivojih. Na njihove potrebe in želje smo se tako odzvali z dodatnim izobraževanjem, ki je kasneje preraslo v t. i. permanentno in doživljensko učenje. Širitev znanja in krepitev različnih kompetenc po zaključku študija je najlažje izvedljiva za homogene in dobro organizirane skupine, kot so učiteljice in učitelji v osnovnih in srednjih šolah. Na primarni in sekundarni stopnji jim tako redno ponujamo posodobljenje njihovega strokovnega in metodično-didaktičnega znanja, odzivamo pa se tudi na deziderate, ki nam jih posredujejo izkušeni praktiki in snovalke učnih načrtov. Seveda oddelek upošteva tudi smernice, ki nastajajo na nacionalni in evropski ravni. Dopolnilno izobraževalni seminarji so bili od nekdaj fokusirani na sodoben pouk nemščine z orientacijo na učeče, ki spodbuja usvojitev komunikacijskih in medkulturnih kompetenc. Posebno koristno je to strokovno

29 V teh dveh letih se je število diplom bistveno zvišalo, kar kaže na to, da je fakulteta dve leti pred tem aktivno pozivala bivše študentke in študente k diplomiranju, po vsej verjetnosti tudi zaradi spremenjene zakonodaje o zaposlovanju v šolstvu. (Podatek sem prejela od Janje Sešek, vodje dodiplomskega referata v osebni elektronski pošti z dne 18. 4. 2019.)

doizobraževanje za starejše učitelje in učiteljice, ker pripomore k zmanjševanju razlike med znanjem, ki so si ga pridobili pri študiju, in strokovnim obzorjem iz drugih izobraževalnih sektorjev. Pri teh seminarjih se po potrebi vključujejo tudi strokovnjaki in strokovnjakinje iz tujine, oddelčni organizatorji pa sodelujejo z Zavodom RS za šolstvo ipd. V zadnjih štiridesetih letih³⁰ so ta segment nadaljnega izobraževanja vodili Neva Šlibar, Kasilda Bedenk, nato pa dolga leta didaktičarki Ana Marija Muster in Brigita Kosevski Puljić. V zadnjem desetletju se je to področje bistveno spremenilo, saj je vedno več ponudb privatnih in tujih institucij ter založb, ki organizirajo strokovna izobraževanja ob izdajah učbenikov ipd. Povezave z učnimi kadri na terenu so izredno dragocene, saj delujejo izkušene učiteljice nemščine kot mentorice za študentke in študente pedagoškega programa in jih spremljajo pri prvih korakih v praksi.

Na oddelku je skrb za kvaliteto pouka izražena po eni strani s posodabljanjem sredstev posredovanja, ki nikakor ne zaobjemajo le tradicionalnih načinov poučevanja, temveč so že v šestdesetih in sedemdesetih letih vključevala avdiovizualna sredstva in jezikovni laboratorij, danes pa jih nadgrajujejo najrazličnejši medijski inštrumenti, spletno komuniciranje, virtualne platforme ipd. Marsikatera lektorica in promoviran/a učiteljica/učitelj svoja predavanja, seminarje in vaje nadgradi s spletnimi učilnicami, za lastno preverbo pa izvaja ankete, ki nudijo uvid v to, na kakšen način študirajoči sprejemajo učno snov.

2.7 Knjižnica

H kvaliteti pedagoškega in raziskovalnega dela pripomore v znatni meri knjižnična podpora. Knjižnici in knjižničarkam je posvečena predstavitev v naslednjem sklopu, zato tu le kratek povzetek. V okviru germanskega seminarja je bila ustanovljena 1922, večji del zbirke z dragocenim fondom je zgorel leta 1944 ob padcu letala na NUK. Po vojni jo je bilo treba obnoviti; ker so bila finančna sredstva vedno omejena, posebno pa v časih, ko so bile devize skope, so bili posebno dobrodošli knjižni darovi. Te smo prejeli predvsem iz dežel nemškega govornega področja: v ZRN sta bila to v prvi vrsti Goethe-Institut in nemška raziskovalna skupnost DFG, v NDR Univerza v Leipzigu kot naša partnerska univerza, darovi so prihajali tudi od avstrijskih kulturnih institucij,

30 Žal za čas pred 1980 nimamo podatkov in jih nismo mogli pridobiti niti s pomočjo uradnih šolskih institucij.

konzulata in kasneje veleposlaništva, včasih tudi iz Švice prek Pro Helvetiae in kasneje od švedskih in nizozemskih kulturnih institucij. Pri tem so bili pogosto dejavni predstojniki in predstojnice katedre oz. oddelka in posamezni učitelji oz. učiteljice, ki so vzdrževali stike z nemško govorečimi predstavniki.

Prvotno je za knjižnico skrbelo pedagoško osebje. Prva polno zaposlena knjižničarka je bila dr. **Katarina Bogataj-Gradišnik**, ki je knjižnico prevzela l. 1961 in jo vodila do l. 1989. Leta 1988 je doktorirala z delom *Sentimentalni roman in njegovi odmevi v slovenski zgodnjemeščanski prozi*, leta 1992 pa je postala prva docentka za primerjalno književnost in literarno teorijo. Prevedla je vrsto del in napisala številne spremne besede, znanstvene članke in študije. Njena glavna področja so roman 18. stoletja, moderna nemška književnost in sodobna angleška, prvenstveno ženska literatura. Za ugledno zbirko *Literarni leksikon* je napisala tudi dve študiji, o sentimentalnem in grozljivem romanu. S svojo delovno vnemo in obsežnim znanjem je zaznamovala knjižnico, jo postavila na zelo visoko raven in temu ustrezno vzgojila knjižnične kadre – tudi nas, študentske demonstratorke in demonstratorje.³¹ Njena naslednica **Angelika Hribar** je uredila priročno knjižnico in periodiko.³² Ko je odšla v pokoj, je vodenje knjižnice prevzela **Marjana Benčina**, ki je l. 2018 odšla na SAZU, tako da jo sedaj vodi **Neja Čop**. Poleg nje delujejo še **Kristina Pegan Vičič**, **Maja Lipužič** in od l. 2018 še **Tina Sušnik**. Knjižničarke podpirajo pouk in raziskovanje treh oddelkov z velikim angažmajem, skrbijo ne le za vpise v knjižnično mrežo COBIB, tako da je od leta 1999 izposoja avtomatizirana, temveč tudi za vpise člankov in prispevkov članov in članic treh oddelkov v COBISS, nudijo podporo in pomoč tako pedagoškemu in raziskovalnemu kadru kot tudi študirajočim, sledijo novim publikacijam ipd. S svojim delom bistveno pripomorejo k večji strokovni, pedagoški in raziskovalni kvaliteti oddelka.

2.8 Organizacija in vodenje oddelka

Pri soglasni delitvi Oddelka za germanske jezike in književnosti na dva samostojna oddelka v l. 1998, Oddelek za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko

31 Še danes se zgrozim, ko vidim v kaki knjižnici, da pišejo na listke, položene na knjige, kar nam je Katarina Bogataj-Gradišnik vljudno, ampak neomajno prepovedala.

32 Kot upokojenka raziskuje Angelika Hribar svojo obsežno in zanimivo družino, tako je npr. v l. 2018 sooblikovala razstavo o svoji sorodnici, kiparki in slikarki Elzi Kastl Obereigner (1884–1973) v Mestnem muzeju Ljubljana.

ter Oddelek za anglistiko in amerikanistiko, smo skušali prilagoditi tudi organizacijsko shemo tako novim okoliščinam kot možnostim nadaljnjega razvoja. Ustanovljene so bile naslednje germanistične katedre: za moderni nemški jezik in jezikoslovje pod vodstvom Stojana Bračiča, ki jo je spomladi 2019 prevzela Urška Krevs-Birk; za didaktiko nemščine, najprej pod vodstvom Ane Marije Muster in nato Brigite Kosevski Puljić; za starejši nemški jezik in starejšo nemško književnost, ki jo je najprej vodil Anton Janko, sedaj pa Marija Javor Briški; za novejšo nemško književnost pod vodstvom Mire Miladinović Zalaznik in sedaj Irene Samide; za moderno nemško književnost, ki jo je vodila najprej Neva Šlibar in nato Špela Virant.

Leta 2015 je prišlo do ponovne (delne) transformacije kateder: Katedra za moderni nemški jezik se je preimenovala v Katedro za nemški, nizozemski in švedski jezik, oblikovana je bila nova Katedra za slovensko-nemške kontrastivne študije, ki pa še ni povsem zaživela, ohranile so se vse tri katedre za književnost (pri čemer se je Katedra za moderno književnost preimenovala v Katedro za moderno in sodobno književnost) ter Katedra za didaktiko nemščine. Ne glede na formalno strukturo pa je Oddelek za germanistiko od nekdaj stremel k čim večji povezanosti med posameznimi strokovnimi področji: posamezni visokošolski učitelji in učiteljice so aktivni v okviru dveh ali več kateder, literarna didaktika je priključena katedri za didaktiko nemščine, lektorati so vpeti v celotno strukturo oddelka, člani in članice oddelka pa medsebojno intenzivno sodelujemo tako v pedagoškem kot raziskovalnem pogledu.

Pred delitvijo v devetdesetih letih sta skupni oddelek zelo uspešno vodila anglistka (in tudi germanistka) prof. **Meta Grosman** (1936) in prof. Anton Janko. S svojo neusahljivo energijo, domišljijo in enormnim znanjem se je Meta Grosman zavzemala za mednarodno primerljive študijske programe, spodbujala je kolegice in kolege, tako angliste kot nemčiste, prav v nasprotju s svojimi predhodniki, da vlagajo v znanje, (do)izobraževanje, da gradijo svojo akademsko kariero in se mednarodno uveljavijo. Prof. Janko pa je deloval povezovalno in zviševal kvaliteto dela z ustvarjanjem kolegialnega delovnega vzdušja. Pod njegovim vodstvom je skupni oddelek pridobil v letih 1993 in 1998 dodatne prostore, ki so takoj pripomogli k boljšim delovnim pogojem in bolj ustvarjalnemu vzdušju. Izvolili smo ga za prvega predstojnika novoustanovljenega oddelka; sledil mu je Stojan Bračič od 2000 do 2002, Mira Miladinović

Zalaznik od 2002 do 2004, nato je od 2004 do 2010 oddelek vodila bivša dekanja Filozofske fakultete (2002–2003) Neva Šlibar. Po l. 2010 je vodstvo prevzela peta generacija germanistik in germanistov, najprej od 2010 do 2014 Marija Javor Briški, nato naslednja štiri leta Špela Virant, od jeseni 2018 dalje pa ga vodi Irena Samide. – Dve leti po ustanovitvi smo si priborili tudi lastno tajništvo; na tem osrednjem organizacijskem in personalnem križišču domuje oddelčna tajnica **Tatjana Györkös**, ki sta jo v času porodniške odsotnosti nadomestili **Mihaela Hojker** (2003/2004) in **Vita Gaćeša** (2007/2008).

2.9 Znanstvenoraziskovalno delo

Že v opisu razvoja stroke, oddelka in študijskih programov se izrisuje rastoča diferenciacija raziskovalnih področij, s katerimi so se v preteklosti in se sedaj ukvarjajo posamezni učitelji in učiteljice na germanistiki in ki so podrobneje predstavljena v predstavitev posameznih kateder. Ker ne moremo podrobneje predstaviti celotnega obsega germanističnega raziskovalnega dela v stotih letih, naj tu navedemo le glavne vire informacij. Poleg zbornikov, v katerih so predstavljeni posamezniki in posameznice in kjer so navedena njihova glavna znanstvena interesna področja (prim. *Zbornik 1999 in 90 Jahre Germanistik 2010*), je bil razvoj germanistike v obliki člankov objavljen tudi v nekaterih monografijah (prim. Janko 95 in Šlibar 2010). Rektorat je od l. 1957 do l. 1999 objavljajal bio- in bibliografije univerzitetnih učiteljev in sodelavcev v petih knjigah; v zadnjih dveh desetletjih pa so najvažnejše osebne bibliografije, elektronsko obdelane v sistemih COBISS in SICRIS. Člani in članice oddelka, ki so imeli čast, da je oddelek poskrbel za njim posvečen jubilejni zbornik, najdejo v njem tudi svojo popolno bibliografijo (prim. Käthe Grah 2006, Anton Janko 2009, Stojan Bračić 2015, Mira Miladinović Zalaznik 2017, Neva Šlibar 2019).

Če skušamo na kratko sintetizirati znanstveno produkcijo na našem oddelku, ugotovimo, da se v njeni širini in diferenciranosti zrcali precej značilen položaj, ki ga zavzemajo bolj privilegirane, tj. kadrovsko dobro zasedene germanistike v tujini. Čeprav se v zadnjih desetletjih izogibamo izrazu *Auslandsgermanistik* in raje uporabljamo pozitivno konotiran pojem *mednarodna germanistika*, je treba poudariti, da so med filologijami, ki so umeščene v kontekst materinščine oz. prvega jezika, in tistimi, kjer se jeziki poučujejo kot »tuji«, vsekakor pomembne

Slika 10: Jubilejni zborniki

razlike v funkcijah, delovnih pogojih in študijskih programih. Po eni strani so na germanistikah izven matičnih držav praviloma slabši pogoji za raziskovanje, saj je že dostop do primarne in sekundarne literature krepko omejen (sedaj seveda malo manj kot v preteklosti, zato pa so višji kriteriji), po drugi strani izhaja iz njihove umeščenosti v eno ali več drugačnih kultur dodaten spekter raziskovalnih nalog in področij, na katerega se lahko odzovejo le tisti, ki dobro poznajo obe oz. več specifičnih kultur. Te dvojnosti izzivov, namreč, da je treba dosegati znanstveno raven germanistik v nemško govorečih deželah in se istočasno posvetiti lastnim, specifičnim kulturnim in raziskovalnim vprašanjem, se je zavedala »slovenska germanistika« oz. njeni predstavniki in predstavnice od vsega začetka in se (je) nanjo skuša(la) v preteklosti in sodobnosti ustrezno odzvati. Če se namreč ozremo nazaj, na »protogermanista« – kot ga je imenoval Anton Janko (prim. Janko 1995, 239) – **J. S. Popovitscha** (1705 pri Celju – 1774

Perchtoldsdorf pri Dunaju), odkrijemo že v njegovih študijah trud, da bi v znanost vnesel del svojega porekla. Anton Janko ga ocenjuje takole:

Popovič je bil nasprotnik Gottscheda; po njegovi duhovni predispoziciji je bil polihistor [...] Postal je pomemben zgodnji germanist (če sploh lahko uporabljamo ta izraz za čas pred Grimmom) zaradi svojih pogledov na nemški jezik, medtem ko so njegovi [drugi] znanstveni dosežki našli manj pozornosti. [...] V očeh znanosti je največji njegov prispevek, da se je trudil uveljaviti južnonemško jezikovno varianto kot trajni sestavni del knjižnega jezika (Janko 1995: 240; prev. N. Š.).

Poleg študij k medievističnim temam, germanski filologiji in literarni teoriji se je naš ustanovitelj Jakob Kelemina (1882–1957) zanimal tudi za kulturne povezave med Slovenci in nemško govorečimi, za širše področje etnografije, socialne in pravne zgodovine itd. Prav s svojo mnogostranskostjo znanja in interesov je Kelemina položil temelje za razvejan znanstven razvoj germanistike v Sloveniji: od študij posameznih obdobj, avtorjev in del preko filoloških in lingvističnih študij do raziskav jezikov v stiku. Njegova naslednika, anglist in amerikanist Janez Stanonik in germanist Dušan Ludvik, sta se skoraj v celoti ukvarjala s slovensko-nemškimi oz. angleškimi in ameriškimi odnosi ter vplivi, Stanonik je po disertaciji o srednjeveških nemških rokopisih na Kranjskem raziskoval na anglističnem področju med drugim izseljeniške produkcije, Ludvik pa se je posvetil nemškemu gledališču v Ljubljani do l. 1790 in drugim podobnim temam.

Posebno visok porast znanstvene produkcije na oddelku registriramo v zadnjih treh desetletjih od devetdesetih dalje, zlasti še po ustanovitvi lastnega oddelka. Poleg kvantitete sta se okrepili tudi kvaliteta ter mednarodna odzivnost razprav, publikacij in projektne delo. Kumulativni prikaz razkriva naslednje številke – nomenklaturu povzemamo po cobissu: v desetletju 1999 do 2009 je bilo objavljenih 53 izvirnih ali preglednih člankov v znanstvenih revijah, 60 prispevkov na konferencah, 103 razprav v knjižnih publikacijah ter 24 knjig posameznega avtorja oz. avtorice. V desetletju od 2009 do 2019 je znanstveno-raziskovalna produkcija narasla na: 108 izvirnih in 9 preglednih člankov, 64 objavljenih prispevkov na konferencah (z vabljenimi predavanji), 177 študij v

knjižnih publikacijah in 25 knjig, med njimi kar nekaj učbenikov za različne ciljne skupine. Poleg tega so promovirani učitelji vključeni v nacionalne raziskovalne programe, t. i. programske skupine, in sodelujejo v bilateralnih in nekateri tudi v evropskih projektih.

V zadnjih treh desetletjih so članice in člani oddelka osnovali in priredili številna znanstvena srečanja, mednarodne kongrese, konference in simpozije, ki so podrobneje navedeni pri opisu posameznih kateder; tu naj jih omenimo le nekaj: že 1990 je potekal simpozij *Nemška in slovenska kulturna ustvarjalnost na Slovenskem od začetka 19. st. do 2. svetovne vojne* (Miladinović), leta 2000 letno konferenco ÖGG, leta 2001 mednarodni lingvistični kolokvij (Bračič), leta 2002 *Germanistika v stičnem prostoru Evropa II* (Miladinović Zalaznik, Granda) ter 2004, ponovno v organizaciji Mire Miladinović Zalaznik *Nemški literarni tisk 19. in 20. stoletja v jugovzhodni Evropi*. Prav tako l. 2004 je potekal v Ljubljani 32. *Mednarodni medievistični kolokvij* (Javor Briški), 2005 *Anastazij Grün v našem času in prostoru* (Miladinović Zalaznik, Granda), 2006 *Novi pristopi k didaktiki nemščine kot tujem jeziku* (Muster), v istem letu *Ingeborg Bachmann: nadaljnja branja in nadaljnje pisave* (Šlibar), 2007 delavnica z DAAD *Novi programi, novi izzivi, novo regionalno sodelovanje v Bolonjskem procesu* (Šlibar), prav tako 2007 *Nastanek literarnih središč jugovzhodne Evrope. Teoretični osnutki in reprezentativni primeri* (Miladinović Zalaznik), 2008 v okviru projekta znanstvene skupine MOVENS *Od transgresije k dialoškosti: spremembe literarnih in kulturnih paradigem* (Javor Briški, Samide), 2009 konferenca o aktualnosti Josepha Rotha *Ein übernationaler Mensch und also ein Adeligler echter Art* (Miladinović Zalaznik, Lughofer). V okviru projekta MOVENS sta Irena Samide in Marija Javor Briški l. 2014 organizirali znanstveno konferenco na temo *The Meeting of the Waters: fluidni prostori v literaturi in kulturi*; leta 2015 pa se je v okviru bilateralnega projekta Ljubljana – Zagreb odvila mednarodna konferenca na temo *Reprezentacije prve svetovne vojne v srednjeevropskih književnostih* (Lughofer, Milka Car); v letu 2018 je Janja Polajnar Lenarčič organizirala znanstveno srečanje mednarodne mreže *Diskurse – digital: Theorien, Methoden, Fallstudien* in konferenco *Mannheim – Tomsk – Ljubljana: Entwicklung einer Institutspartnerschaft*. V zadnjih 10 letih je Johann Georg Lughofer organiziral t. i. *Dneve poezije, Lyrikstage*, ki jih vsakokrat posveti določnemu pesniku. Od leta 2010 do danes so se tako zvrstili 2010 Ernst Jandl, 2011 Erich Fried, 2013 Ilse Aichinger, 2014 Georg Trakl, 2015 Friederike

Mayröcker, 2016 Christine Lavant, 2017 Franzobel, 2018 Rose Ausländer in 2019 Paul Celan. Konferenčni prispevki so vedno objavljeni v posebni knjižni zbirki z naslovom *Ljurik*. Leta 2017 je na oddelku potekala odmevna konferenca v sodelovanju z IKGŠ *Pogled v negotovo*, leta 2018 je bila organizirana konferenca o Karlu Markusu Gaušu (*Obrobja in manjšine v literaturi*, 25. do 26. oktober 2018), istega leta je Uršula Krevs Birk organizirala mednarodni znanstveni simpozij *Deutsche Sprachminderheiten im östlichen Europa / Nemske jezikovne manjšine v vzhodnih regijah Evrope* itd.

2.10 Mednarodni stiki, mednarodno sodelovanje in medkulturno posredovanje

Mednarodni stiki članic in članov oddelka na pedagoškem in raziskovalnem področju so razvejani in segajo tako na številna strokovna področja kot tudi v različne države, pri katerih vsekakor dominirajo najprej sosednje, nato pa splošno evropske povezave. Sodelovanje kolegic in kolegov iz tujine se (je) odvija(lo) tako na nivoju dodiplomskega kot podiplomskega in doktorskega študija. Čeprav je do prvih obiskov tujih predavateljev prišlo že v prvih desetletjih po vojni, pa so bili ti vendarle bolj redki. V sedemdesetih letih so začeli prihajati predvsem profesorji s partnerskih univerz, ki so ponujali že bolj strnjena, večurna predavanja, od osemdesetih let naprej pa je internacionalizacija kontinuirano naraščala. Po letu 1985 so na našem oddelku mdr. gostovali Klaus Amann, Hubert Lengauer, Primus-Heinz Kucher, Alois Brandstetter, Doris Moser, Fabjan Hafner, Janez Strutz.³³

V zadnjih desetletjih beležimo številne obiske kolegov, tako s tistih univerz, s katerimi vzdržujemo stike že daljše obdobje – sem sodijo npr. Univerza v Regensburgu (prof. **Nikolaus Henkel**, prof. **Albrecht Greule**, prof. **Paul Rössler**), Univerza v Leipzigu (prof. **Klaus Schuhmann**, dr. **Antonia Pezold**, prof. **Ulla Fix**, prof. **Irmhild Barz**, prof. **Ilse Nagelschmidt**) ter seveda sosednja Univerza v Celovcu (prof. **Primus Kucher**, prof. **Werner Wintersteiner**, prof. **Albert Berger**, prof. **Klaus Amann**, prof. **Hubert Lengauer**), kot z nekaterih drugih univerz, s katerimi smo navezali tesnejše stike šele v zadnjem desetletju – v prvi vrsti je to Univerza v Mannheimu (prof. **Beate Henn-Memmesheimer**,

33 Pri pregledu našega mednarodnega sodelovanja v preteklosti sem si pomagala zlasti z informacijami kolegice prof. dr. Mire Miladinović Zalaznik, ki se ji na tem mestu toplo zahvaljujem.

prof. **Thomas Wortmann**, dr. **Sebastian Zilles**, dr. **Hannah Dingeldein**, dr. **Joachim Franz**, dr. **Eva Gredel**), s katero imamo vzpostavljeno Germanistično partnerstvo. Pogostejše redne stike smo imeli s prof. **Hermannom Kortejem** z Univerze v Siegnu, s Freie Universität Berlin imamo intenzivnejše povezave s prof. **Wernerjem Röckejem** in prof. **Almut Hille** ter prof. **Anne Betten** z Univerze v Salzburgu. Seveda smo vedno znova sodelovali tudi z Univerzo na Dunaju, tako z literati/njami (**Wendelin Schmidt-Dengler**, **Konstanze Fliedl**) kot tudi z didaktičarji in didaktičarkami (prof. **Inci Dirim**, dr. **Sorin Gadeanu**), z italijanskimi, hrvaškimi (prof. **Marijan Bobinac**, izr. prof. **Milka Car** iz Zagreba ter prof. **Goran Lovrić** iz Zadra), bosanskimi (prof. **Vahidin Preljević** in prof. **Vedad Smailagić** z Univerze v Sarajevu) in črnogorskimi (dr. **Jelena Knežević**) kolegi in kolegicami. Po daljšem času smo imeli na oddelku v letu 2018 spet gostujočega profesorja: dr. **Clemens Ruthner** s Trinity Collegea v Dublinu je v letnem semestru prevzel nekaj seminarjev in predavanj za književnost 19. in 20. stoletja.

Sodelovanje se odvija na vseh stopnjah študija: s strnjenimi predavanji oz. delavnicami na dodiplomskem in magistrskem študiju ter s posameznimi tematskimi segmenti na doktorskem študiju; kolegi iz tujine so redno udeleženi tudi kot člani komisij pri zagovorih doktoratov ter pri habilitacijskih postopkih. Iste naloge prevzemajo člani in članice oddelka v tujini: kot gostujoči učitelji za posamezna predavanja, sklope predavanj ali celosemestrski predmet, kot pisci različnih poročil in recenzenti ipd. Prav tako prispevajo k uspehu pri bilateralnih projektih (med univerzami, na državni ravni), pri multilateralah (npr. projekt MOVENS, Evropski masters *Nemška književnost srednjega veka v evropskem kontekstu* in seveda v različnih EU-projektih (TNP₂, TNP₃, TNP_{3D}, MOLAN, LANQUA na področju večjezičnosti).

Redno, čeprav ne vsi z enako intenzivnostjo, se članice in člani oddelka udeležujejo znanstvenih srečanj, konferenc in simpozijev, kjer predstavljajo izsledke svojih raziskav. Iz – žal pogosto pomanjkljivih osebnih biografij – je poleg tega razvidno, da je večji del današnjih, pa tudi nekdanjih članov oddelka, preživel del svojega življenja v nemško govoreči tujini. O Adeli Žgur vemo na primer, da je že v tridesetih letih prejšnjega stoletja rada sprejela štipendije, ki so ji omogočale bivanja v tujini (prim. Janko 2007: 467). Danes je možnosti za različne raziskovalne štipendije še toliko več, njim pa se pridružujejo tudi

Erasmus partnerstva, meduniverzitetni sporazumi ipd. Vsi člani in članice oddelka izvrstno obvladajo nemščino, nekateri so z njo odraščali, drugi so imeli zelo močne stike z deželami nemškega govornega področja, mnogi pa so si znanje pridobili tudi v okviru slovenskega izobraževalnega sistema in številnih bivanj v tujini. Visoko raven jezikovnega znanja lahko na oddelku vzdržujemo tudi zaradi dejstva, da je nemščina na germanistiki od nekdaj učni jezik, kar pomeni, da se vsa predavanja in seminarji odvijajo od prve ure dalje v nemščini.

Pogosto prezrto področje delovanja germanistik in germanistov na oddelku je neposredno kulturno posredovanje, ki zahteva veliko vneme, časa in energije. Ne le, da številni delujejo kot strokovni in literarni prevajalci in prevajalke, pisci spremnih besed ter moderatorji pri obiskih, potrebno je tudi organizirati razstave, pogoste obiske pisateljic in pisateljev in literarna branja. V ta namen pišemo časopisne članke, sedimo v žirijah in izdajamo publikacije. Ta »javna služba« je le redko priznana in gre pogosto na račun lastne kariere, saj ne šteje med znanstveno udejstvovanje. Z veseljem in ponosom sicer ugotavljamo, da so nekatere posebno tovrstno nadarjene diplomantke in uspešni diplomanti prevzeli nekaj teh nalog, saj delujejo kot prevajalke/ci, moderatorji/ce, v založbah in v medijih ter v kulturnih institucijah. Nam ostaja pa kljub temu vloga, da študente in študentke čim bolj motiviramo in jim približamo kulturo nemškega govornega področja.

2.11 Zahvala in pogled naprej

Sto let po ustanovitvi slovenske univerze imamo v slovenskem univerzitetnem prostoru štiri oddelke, ki se ukvarjajo z germanistiko in nemščino: to sta germanistiki in oba prevajalska oddelka na ljubljanski in mariborski univerzi. Nameni njihovih ustanovitev so bili različni, tako je bila ljubljanska germanistika tradicionalno filološka, torej osnovana bolj znanstveno, kljub njenemu (prvotno) končnemu namenu vzgoje srednješolskega kadra. Mariborska germanistika izhaja iz pedagoškega ozadja, učiteljišča in kasneje Pedagoške fakultete z močnejšim poudarkom na didaktičnih pristopih in zahtevah. V toku desetletij so se te razlike deloma zabrisale, čeprav so v bolonjskih programih poudarki različni. Na Filozofski fakulteti smo se v drugi polovici devetdesetih odločili,

da uvedemo poleg germanističnega študija tudi celostni prevajalski študij od prvega letnika dalje in tudi v Mariboru so sledili temu modelu, ki ima nekaj prednosti, ampak, kot se je izkazalo spričo spreminjajočih se poklicnih zahtev, tudi slabosti. Posebni izzivi za prihodnost izhajajo vsaj iz treh vidikov: najprej so tu padajoče številke študirajočih, ki so sicer delno pogojene tudi demografsko, delno pa izhajajo iz manjšega zanimanja mladine za študij tujih jezikov (morda tudi zaradi vedno širše ponudbe študijskih področij) in posebno iz dejstva, da je študij v tujini – recimo v bližnji Avstriji – dostopnejši, zlasti na drugi stopnji. Regionalni razpršenosti, ki sicer priča o pozitivnem razvoju, bi morala slediti tudi večja specifičnost ponudbe na eni ter močnejše sodelovanje na drugi strani. Ker so dosedanji stiki med temi štirimi ponudniki dobri³⁴ – večji del pedagoškega kadra se prav v tej generaciji pozna iz dodiplomskih ali podiplomskih študijskih let in sodeluje tudi pri projektih (**Ada Gruntar Jermol, Andrea Leskovec, Tanja Žigon, Amalija Maček** z ljubljanskega oddelka za prevajalstvo, **Vesna Kondrič Horvat, Dejan Kos, Saša Jazbec** idr. s Filozofske fakultete v Mariboru) – bi bilo smotrno izdelati koncept in vizijo germanistike na Slovenskem, posebno glede na spremenjene poklicne in ekonomske potrebe. Drugi izziv izhaja prav iz ugotovitve, da se poklicni profili neomajno in hitro spreminjajo in da so za njih potrebne kombinacije različnih kompetenc, ki niso tradicionalno le germanistične. Tej fleksibilnosti in dinamiki strokovnih povezav ustrezata že dvopredmetni in dvostopenjski študij, kjer lahko eno stroko nadgradiš z drugo in se tudi naknadno izobražuješ. Tretji izziv prihaja iz nuje, da postanejo humanistične vede s svojimi dolgoročnimi in trajnostnimi kompetencami družbeno bolj vidne in sprejete.

Ob koncu tega orisa mi ostaja prijetna naloga zahvale: najprej seveda vsem predhodnicam in predhodnikom, ki so v zadnjih sto letih soustvarjali germanistiko na visokem nivoju. Seveda tudi vsem sedaj delujočim kolegicam in kolegom, ki kljub številnih težavam, ne idealnim delovnim pogojem in dnevnim naporom z vedno bolj zahtevnimi študentkami in študenti ne obupajo, temveč nadaljujejo svoje delo in ga skušajo izboljšati ter nadgraditi. Zahvala velja tudi vsem, ki so mi stali ob strani pri zbiranju informacij in gradiva, tako na fakulteti kot na univerzi ali pa osebno, ter obema urednicama

34 Ljubljanske germanistke, predvsem literarnovednih smeri, so kar nekajkrat priskočile na pomoč mariborskim kolegicam in kolegom, dokler ti niso imeli ustreznih habilitacij.

publikacije. Z željo, da bo pot v drugo stoletje vsaj tako uspešna, kot je bila v prvem, namenjam ta prispevek sedanjim in bodočim študentkam in študentom slovenske germanistike.

Seznam literature in virov

Arhivski viri in dokumenti – natisnjeno

Biografije in bibliografije univerzitetnih učiteljev in sodelavcev. Ljubljana: Rektorat Univerze v Ljubljani. Zv. I – 1957; zv. II 1956–1966–1969; zv. III 1966–1976–1979; zv. IV 1977–1986–1995; zv. V 1987–1996–1999.

ZAMU: Poročilo o delu oddelka za germanske jezike in književnosti. V: *Poročilo o delu Filozofske fakultete študijskem letu 1963/64*, 132–138. Tipkopis.

ZAMU: *Seznam predavanj za zimski semester 1950/51*. Univerza v Ljubljani, Medicinska visoka šola v Ljubljani, Agronomska in gozdarska fakulteta v Ljubljani, Teološka fakulteta v Ljubljani, Ljubljana: Univerza v Ljubljani 1950.

ZAMU: Številčno stanje vpisa študentov po oddelkih in semestrih na Filozofski fakulteti v zimskem semestru 1960/61 (tabela). V: *Seznam predavanj Univerze v Ljubljani za štud. leto 1960/61*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani 1960.

ZAMU: Tabela IV. Filozofska fakulteta v zimskem semestru 1952/53 po strokah. V: *Poročilo rektorja o delu Univerze v Ljubljani v študijskem letu 1952/53*, 10.

ZAMU: Tabela IV. Filozofska fakulteta v zimskem semestru 1953/54 – po strokah. V: *Poročilo rektorja o delu Univerze v Ljubljani v študijskem letu 1952/53*, 30.

Zbornik Filozofske fakultete 1919–1999. Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: Filozofska fakulteta 2000.

Sekundarna literatura

Grosman, Meta; Janko, Anton (2000): Oddelek za germanske jezike in književnosti. V: *Zbornik Filozofske fakultete 1919–1999*. Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 329–339.

Holl, Daniel (2010): Lektor v Ljubljani – Ein kurzer Blick auf die nicht ganz so kurze Geschichte der deutschen Lektoren an der Abteilung für Germanistik. V: Miladinović Zalaznik, Mira; Samide, Irena (ur.): »Zur Linde hier, sich dort zur Eiche wende«. *90 Jahre Germanistik an der Universität Ljubljana*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 68–73.

- Janko, Anton (1995): Germanistik in Slowenien. V: Christoph König (ur.): *Germanistik in Mittel- und Osteuropa 1945–1992*. Berlin, New York: de Gruyter, 239–247.
- Janko, Anton (2007): Adela Žgur. V: Šelih, Alenka et al. (ur.): *Pozabljena polovica: Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Tuma, SAZU, 467–470.
- Janko, Anton (2007): Helena Gizela Stupan, roj. Tomišek (1900–1992). V: Šelih, Alenka et al. (ur.): *Pozabljena polovica: Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Tuma, SAZU, 369–372.
- Jesenšek, Vida (2017): Germanistik in der universitären Lehre und Forschung. V: Jesenšek, Vida (ur.): *Germanistik in Maribor: Tradition und Perspektiven*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze, 9–12.
- Miladinović Zalaznik, Mira; Samide, Irena (ur.) (2010): »Zur Linde hier, sich dort zur Eiche wende«: 90 Jahre Germanistik an der Universität Ljubljana. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Šelih, Alenka et al. (ur.): *Pozabljena polovica: Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Tuma, SAZU.
- Šlibar, Neva (2010): 1920–2010: Germanistikzeit, Zeit für Germanistik? Ein historischer Rückblick. V: Miladinović Zalaznik, Mira; Samide, Irena (ur.) (2010): »Zur Linde hier, sich dort zur Eiche wende«: 90 Jahre Germanistik an der Universität Ljubljana. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 9–40.
- Šlibar, Neva (2010): Deutsch in Slowenien. V: Krumm, Hans-Jürgen (ur.): *Deutsch als Fremd- und Zweitsprache: ein internationales Handbuch*. Berlin; New York: de Gruyter Mouton, zv. 2, 1797–1801.
- Thomas, Heidrun (1997): *Das Germanistikstudium an der Universität Ljubljana (Slowenien) – Systemwandel, Bildungspolitik und Sprachenplanung zwischen 1945 und heute*. Dunaj: Magistrsko delo.
- Žgur, Adela (1958, 1962, 1972, 1973, 1981, 1987): *Deutsche Grammatik*. Ljubljana: Državna založba Slovenije in Maribor: Obzorja.

Spletni viri

- Evropski visokošolski prostor: https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/bologna-process-and-european-higher-education-area_en (17. 4. 2019).

Germanistika UL: <http://germanistika.si/sl/osebje/pedagoski-delavci> (2. 5. 2019).
PEF UL: <https://www.pef.uni-lj.si/zgodovina.html> (10. 5. 2019).

PRAESENTIA

3 Oddelek se predstavi

Kot je razvidno iz zgodovinske skice v prvih dveh poglavjih, sta jedro študija germanistike – tako kot drugod po Evropi – dolga leta predstavljali historična slovnica in starejša nemška književnost, šele kasneje so se jim priključili tudi drugi literarni, jezikoslovni in praktičnosporazumevalni predmeti. Vse dokler je imel Germanski seminar samo enega habilitiranega učitelja, je bil v strukturnem smislu enovit. Leta 1962, ob habilitaciji Dušana Ludvika, se je razdelil na Katedro za angleški jezik in književnost in Katedro za nemški jezik in književnost. Pravi razvoj posameznih kateder pa se je začel šele z razdelitvijo Oddelka za germanske jezike in književnosti na dva oddelka. V nadaljevanju prikazujemo kratek zgodovinski oris posameznih kateder in njihovih članov ter glavnih razvojnih poudarkov, obenem pa opišemo tudi siceršnje delovanje oddelka – vključno z lektorati, knjižnico in študentskimi aktivnostmi.

3.1 Katedra za starejši nemški jezik in starejšo književnost

Marija Javor Briški

Čeprav je bila Katedra za starejši nemški jezik in književnost uradno ustanovljena šele leta 1997 pod vodstvom Antona Janka, je bila medievistika že od ustanovitve Germanskega seminarja na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani leta 1920 pomemben del tako na znanstvenoraziskovalnem kot tudi na pedagoškem področju.

Jakob Kelemina, prvi predstojnik Germanskega seminarja od leta 1920 do svoje smrti leta 1957 in prvi profesor za germansko filologijo, je preučeval predvsem srednjeveško nemško književnost, zgodovino nemškega jezika ter nemško-slovenske jezikovne in kulturne stike. Študiral je germanistiko na univerzi v Gradcu, kjer je pri profesorju Antonu Schönbachu, takrat zelo cenjenem medievistu, doktoriral s tezo *O virih Eilhartovega Tristana*. Z raziskavami srednjeveških epov oz. romanov o Tristanu in Izoldi se je uvrstil med ugledne germaniste tudi v mednarodnem merilu. Predvsem njegovo delo *Geschichte der Tristansage nach den Dichtungen des Mittelalters*, ki je 1923 izšlo na Dunaju, je naletelo na močan, a tudi kritičen odmev. Kelemina je namreč ugovarjal takrat uveljavljeni Bédierjevi tezi o *poème primitif* in trdil, da je že od vsega začetka obstajala dvojna upodobitev Tristana. Na začetku njegove znanstvenoraziskovalne poti ga je zaznamovala filološka, pozitivistična usmeritev, pozneje pa se je zgledoval tudi pri Jacobu Grimmu, ki je v znanstveno disciplino germanistiko vključil germansko oz. nemško zgodovino in etnologijo. Z raziskovanjem odnosov med slovenskim in nemškim jezikom ter slovensko-nemških kulturnih stikov v srednjem veku je v slovenski germanistiki nakazal smer, ki naj bi se osredinila na preučevanje nemškega jezika s kontrastivnega vidika ter medsebojnega vpliva nemške in slovenske književnosti. S svojo temeljitostjo in pronicljivostjo je vzpostavil izredno kakovostno tradicijo za predavanja historične slovnice, nemške srednjeveške književnosti ter za seminarske obravnave staro- in srednjevisokonemških besedil.

Po smrti predstojnika Jakoba Kelemine je **Milan Grošelj**, redni profesor za latinski jezik in književnost, v šestdesetih letih predaval uvod v germansko filologijo.

Prva visokošolska učitelja po drugi svetovni vojni, ki sta nadaljevala raziskovanje Jakoba Kelemine, sta bila Janez Stanonik in Dušan Ludvik. Preučevala sta starejši nemški jezik in književnost ter nemško-slovenske kulturne odnose. Oba sodita k drugi generaciji germanistov na Slovenskem.

Janez Stanonik, ki je leta 1948 diplomiral v Ljubljani iz anglistike in germanistike, je leta 1953 promoviral z disertacijo *Ostanki srednjeveškega nemškega slovstva na Kranjskem*. S tem področjem se je ukvarjal tudi pozneje, ko se je osredinil na anglistiko in amerikanistiko.

Za Jakobom Kelemino je nemcistiko na Filozofski fakulteti do 1978 vodil **Dušan Ludvik**. Po študiju germanistike, bohemistike in bibliotekarstva na

Univerzi v Pragi je svoj študij zaključil na Univerzi v Ljubljani, kjer je leta 1944 diplomiral pri predmetih slovenistika, primerjalna književnost in germanistika. Njegovo predvsem filološko zasnovano znanstveno raziskovanje je v glavnem posvečeno starejši nemški književnosti oz. staremu nemškemu jeziku. Leta 1955 je doktoriral s tezo o *Nemškem gledališču v Ljubljani do leta 1790*, leta 1959 pa se je habilitiral z razpravo o poznosrednjeveški nemški strokovni prozi. Poleg omenjenih razprav velja izpostaviti njegove študije o prozodiji ter njegove prispevke k nemški zgodovini jezika v povezavi z razvojem slovenščine. Leta 1973 je postal redni profesor za nemški jezik in književnost. Predaval je predvsem zgodovinsko slovnico, zgodovino nemškega jezika ter staro- in srednjevisokonemske književnosti.

Po upokojitvi Dušana Ludvika leta 1983 je **Anton Janko**, ki je s svojim delovanjem bistveno prispeval k razvoju celotne germanistike v Ljubljani, med drugim prevzel tudi skrb za nadaljnji razvoj slovenske medievistike tako na znanstvenoraziskovalnem kot tudi na pedagoškem področju. Leta 1966 je diplomiral iz nemščine in angleščine na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Svojo študijsko pot je nadaljeval v Kanadi, kjer je leta 1969 magistriral na Univerzi v Waterlooju, leta 1970 je na Univerzi v Torontu dosegel naziv Bachelor of Education, leta 1976 pa je na Univerzi v Waterlooju doktoriral z disertacijo *The Problem of Faith in Three Major Novels of Stefan Andres: Ritter der Gerechtigkeit, Der Mann im Fisch, and Die Versuchung des Synesios*. Od leta 1979 je bil asistent za starejši nemški jezik in književnost na Oddelku za germanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Po izvolitvi v docenta leta 1985 in izrednega profesorja v letu 1989 je šest let pozneje postal redni profesor za nemško književnost. Ob svojih vodstvenih dolžnostih – od 1991 do 1993 je bil prodekan Filozofske fakultete, od 1992 do 1996 predstojnik Oddelka za germanske jezike in književnosti, od 1998 do 2000 pa prvi predstojnik novo konstituiranega Oddelka za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko – se je redno posvečal znanstvenemu in pedagoškemu delu.

Na znanstvenoraziskovalnem področju se je osredinil na zgodovino nemškega jezika v povezavi z razvojem slovenščine, srednjeveško nemško književnost ter na nemško-slovenske literarne odnose. Od njegovega znanstvenega opusa, relevantnega za področje medievistike, velja posebej poudariti članke *Zwei Wigalois-Fragmente aus Ljubljana* (1982), *Der von Suonegge, der von Obernburg*,

der von Scharpfenberg – trije nemški liriki s slovenskih tal (1989), *Peter Handkes Parzival* (1992), *Parzival: realnost fikcije* (1995), *Nemška literarna ustvarjalnost na Slovenskem: zgodovinski oris* (1995), *Nemško literarno tvorstvo na Slovenskem v 16. stoletju* (1996), *Die höfische deutsche Dichtung im slovenischen Raum* (2001), *Raba in pogostnost iz nemščine prevzetih besed v Trubarjevem Katekizmu (1550)* (1986), *Deutsche Lehnwörter zur Bezeichnung des Begriffskomplexes „Christliche ethische Werte und menschliche Sünden“ in Trubars Cerkovna Ordninga* (1986), prispevek o vplivu nemščine pri nastanku slovenskega pisnega jezika (1999) ter znanstveno monografijo *Nemški viteški liriki s slovenskih tal: Žovneški, Gornjegrajski, Ostrovrški* (1997), ki jo je napisal skupaj z Nikolausom Henklom.

Slika 1: Anton Janko v svojem kabinetu

V sklopu univerzitetnega poučevanja je med drugim predaval zgodovino starejše nemške književnosti, zgodovino nemškega jezika in nemško zgodovinsko slovnico ter vodil seminarje iz dvorske književnosti. Uvedel je tudi nov predmet *Nemška literarna ustvarjalnost na Slovenskem od najzgodnejšega časa*. Veliko skrb je posvečal kakovostni izobrazbi mlajšega znanstvenega kadra in vsestranskemu sodelovanju s tujimi univerzami. Študijsko se je izpopolnjeval na univerzah v

Nemčiji in Avstriji, leta 1990 je kot gostujoči profesor predaval dvorsko epiko na Univerzi v Celovcu in tik po vojni na Balkanu je kot predavatelj sodeloval pri vzpostavitvi germanistike na Univerzi v Sarajevu. Z referati je sodeloval na mednarodnih znanstvenih konferencah doma in v tujini. Med drugimi znanstvenimi simpoziji, ki jih je prirejal, je na pobudo profesorja Karla Bertaua leta 1990 tudi organiziral *XVII. Mednarodni medievistični kolokvij* v Rogaški Slatini.

Anton Janko je po eni strani nadaljeval tradicijo svojih predhodnikov, po drugi strani pa jo je dopolnjeval predvsem z vzpostavljanjem mednarodnega dialoga slovenske germanistike na področju znanosti in univerzitetnega pouka. Leta 2002 je bil ustanovni član evropskega izobraževalnega projekta *Nemška književnost srednjega veka v evropskem kontekstu*. Upokojil se je leta 2007.

Marija Javor Briški, ki predstavlja peto generacijo slovenskih germanistov, je kot naslednica profesorja Antona Janka prevzela skrb za razvoj medievistike na Oddelku za germanistiko. Po študiju nemškega in francoskega jezika s književnostjo se je 1993 zaposlila kot mlada raziskovalka na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Od leta 1999 do 2008 je delovala na Oddelku za germanistiko kot asistentka in docentka, potem je bila dvakrat izvoljena v izredno profesorico in leta 2018 v redno profesorico za književnosti v nemškem jeziku. Pedagoško in raziskovalno je delovala na več evropskih univerzah: Celovec, Dunaj, Regensburg, Santiago de Compostela, Porto, Amsterdam, Olomuc in Palermo. Osredinja se na nemško književnost srednjega in zgodnjega novega veka. Preučevala je teoretični problem komike, njene kulturno pogojene oblike in funkcije v historiografskem diskurzu in drugih besedilih ter starejše nemške vire na Slovenskem. V zadnjem času pa raziskuje produktivno recepcijo starejše književnosti, kulturne in geografske transgresije ter emocije v literarnih besedilih.

V sklopu bolonjske prenove je pripravila več študijskih programov na prvi in drugi stopnji. Od 2003 do 2014 je s kolegi z več evropskih partnerskih univerz sodelovala pri pripravi in izvedbi mednarodnega študijskega programa *European Master: Nemška literatura srednjega veka v evropskem kontekstu*, ki je bil tudi sestavni del študijskega programa II. stopnje Germanistike na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Ta specializacija je omogočila ljubljanskim študentom in študentkam kakovosten in vsestranski študij medievistike v tujini v sodelovanju z mednarodnimi strokovnjaki v krogu študentov in študentk iz evropskih in

drugih držav. Leta 2009 je na pobudo prof. Johna Greenfielda z Univerze v Portu Evropska skupnost mednarodni študijski program medievistike vključila v prestižni program *Erasmus Mundus*.

Viri in literatura

- Janko, Anton (1994): Germanist Jakob Kelemina. V: *Slavistična revija* 42/2–3, 407–415.
- Janko, Anton (1995): Germanistik in Slowenien. V: Christoph König (ur.): *Germanistik in Mittel- und Osteuropa 1945–1992*. Berlin, New York: de Gruyter, 239–247.
- Janko, Anton; Grosman, Meta (2000): Oddelek za germanske jezike in književnosti. V: Jadranka Šumi (ur.): *Zbornik: 1919–1999*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 329–339, 354–355.
- Janko, Anton (2000): Germanistik in Slowenien. V: *Slowenien in Europa: Beiträge zur Aussenpolitik, Wirtschaft und Kultur*. Dortmund: Deutsch-Slowenische Gesellschaft NRW, 239–247.
- Janko, Anton (2001): Professor Dušan Ludvik (1914–2001): in memoriam. V: *Acta neophilologica* 34/1–2, 3–5.
- Janko, Anton (2001): Profesor dr. Dušan Ludvik: in memoriam. V: *Vestnik – Društvo za tuje jezike in književnosti* 35/1–2, 7–8.

3.2 Katedra za novejšo nemško književnost

Mira Miladinović Zalaznik in Irena Samide

V različnih obdobjih (in poimenovanjih) Oddelka za germanistiko se je nemško književnost predavalo različno, pri čemer so na vsebino in duha predavanj bolj ali manj intenzivno vplivali čas in politične okoliščine. **Jakob Kelemina** (1882–1957), ki je germanistiko študiral v Gradcu, na Dunaju pa opravil državne izpite za poučevanje, je vodil Seminar za germansko filologijo od njegove ustanovitve 1920 do svoje smrti 1957 in imel nalogo ter čast postaviti temelje slovenske germanistike v času po nastanku južnoslovanske monarhije, ki nemškemu jeziku in kulturi zaradi zgodovinsko-političnih razlogov ni bila posebej naklonjena. Po prvih pobudah za ustanovitev slovenske univerze v Ljubljani, ki so segale v leto 1848, so na novo ustanovljeni univerzi – razen tujih jezikov – seveda smeli predavati v slovenščini. Kelemino je tako doletela naloga, poskrbeti za

primerno terminologijo v slovenščini. Leta 1927 je v Ljubljani izšla njegova knjiga *Literarna veda*, ki je po prepričanju v Ljubljani izobraženega germanista iz Maribora Dejana Kosa po krivici prezrto delo, kjer je Kelemina literarno vedo prvič pri nas predstavil »kot samostojno znanstveno področje, kot integralno polje različnih teoretičnih usmeritev in kot disciplin[o] z eksplicitnimi spoznavnimi in metodološkimi načeli. [...] Kelemina je tudi prvi, ki literarno vedo izloči iz okvira nacionalne literarne zgodovine in jo umešča v kontekst nadnacionalnega znanstvenega diskurza«, kar je po Kosovem mnenju razlog (današnje) Keleminove marginalizacije.

Velik vpliv na razvoj germanistike je imel po drugi svetovni vojni germanist druge generacije, **Dušan Ludvik** (1914–2001), ki je študiral v Pragi in Ljubljani. Bil je dolgoletni predstojnik »nemškega« dela Oddelka za germanske jezike in književnosti (Oddelka za anglistiko in germanistiko) in je tako v letih 1962–1982, torej dobrih 20 let, držal niti razvoja tega dela oddelka v svojih rokah. Ludvik, ki se je sicer ukvarjal predvsem z germanskim, starovisokonemškim in srednjevisokonemškim pesništvom in jezikom, je mdr. napisal tudi nekaj študij o Kafki. V njegovem času sta bili dve tretjini vseh ur študijskega programa posvečenih usvajanju jezika, samo ena tretjina pa literaturi.

V tistem času se je na oddelku zaposlila **Helena Stupan** (1900–1992). V Gradcu je študirala germanistiko, romanistiko in slavistiko, pozneje arheologijo in tam kot prva Slovenka iz tega predmeta tudi doktorirala. Do konca 70-tih let dvajsetega stoletja je posredovala nemško književnost v obliki preglednih predavanj vse od njenih začetkov pa tja do prvih desetletij 20. stoletja s poudarkom na razsvetljenstvu in klasiki. Napisala je prvi povojni učbenik nemške književnosti v slovenskem jeziku *Nemška književnost* (1968). Delo obsega snov od starogermanskega in zgodnjekrščanskega pesništva do nemške književnosti v Vzhodni Nemčiji. V svoji knjigi je vedno znova opozarjala na povezave med nemško in slovensko književnostjo in tudi objavila nekaj slovenskih prevodov obravnavanih del ter fotografij nekaterih avtorjev. Izdala je tudi *Nemško literarno berilo* (1969) in v njem objavila odlomke najpomembnejših del nemške književnosti od začetkov do sodobnosti (Max Frisch, Friedrich Dürrenmatt), ki jih je opremila s kratkimi uvodniki in fotografijami. Takrat, ko še ni bilo spletnih povezav in proste prodaje tujejezičnih časnikov in časopisov, je to delo predstavljalo prvo širšo, skoraj neprecenljivo informacijo zainteresiranim ter bodočim germanistom

o avtorjih in delih še zlasti zato, ker tujih leposlovnih knjig, predvsem nemških, v naših knjigarnah ter celo knjižnicah še v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. st. ni bilo v izobilju. Temu je botrovalo troje: dve svetovni vojni, zlasti druga (leta 1945 je bil sestavljen seznam prepovedanih (ne zgolj) nemških knjig in avtorjev), med vojno uničena knjižnica *Seminarja za germansko filologijo* (na NUK, kjer je bila shranjena, je leta 1944 padlo nemško poštno letalo ter jo zažgalo) in politične razmere v takratni Jugoslaviji, ki se ni navduševala nad sodobnimi tujimi pisatelji razen tistimi, ki so delili njeno ideološko prepričanje, če in kadar so ga izpričevali tudi v svojih delih. Tako je celo nobelovec Heinrich Böll le stežka prišel na naše knjižne police, saj se je javno zavzemal za v Jugoslaviji dvakrat režimsko preganjanega pesnika Edvarda Kocbeka.

Drago Grah (1937–1980) je bil germanist tretje generacije, ki je v Ljubljani študiral angleščino in nemščino. Od leta 1968 je bil zaposlen na Oddelku in tu tudi zagovarjal svojo doktorsko disertacijo z naslovom *Čas kot oblikovalna prvina v Döblinovem romanu Berlin Alexanderplatz*. S tem je zapolnil veliko vrzel slovenske germanistike, ki do takrat znanstveno ni raziskovala in se pedagoško ni ukvarjala s sodobniki. Grah je predaval novejšo ter sodobno nemško književnost. Sam je bil tudi pripovednik in prevajalec, ki je prevedel nekaj nemških del in napisal spremne študije k slovenskim prevodom nemških avtorjev. Prvi med Slovenci se je znanstveno ukvarjal z literaturo takratne Nemške demokratične republike, pisal pa je tudi o regionalnih avtorjih z robov nekdanje habsburške monarhije. To je bila v tistih časih občutljiva tema, ki se je naši znanstveniki niso lotevali s prav veliko vnemo. Po njegovi prezgodnji smrti je na Katedri za novejšo nemško književnost nastala velika praznina, ki so jo po eni strani zapolnjevali zahodnonemški lektor Gert Hofmann, zlasti pa, v Grahovem času in pozneje, kolegi Dietmar Goltschnigg in Kurt Bartsch, oba iz Gradca, ter Albert Berger iz Celovca, po drugi strani pa lasten znanstveni in pedagoški naraščaj.

Prav tako iz tretje generacije germanistov izhaja **Anton Janko** (1939), ki je doktoriral v Kanadi in nato v Ljubljani prevzel vodenje katedre za starejšo nemško književnost. Ves čas pa je predaval, pisal in objavljajl tako doma kakor v tujini tudi o novejši nemški književnosti ter bil mentor kar nekaj doktorandom (Mira Miladinović Zalaznik, Matjaž Birk) s tega področja. V nemalo svojih študijah je obravnaval medkulturnost in raziskoval medsebojne vplive slovenskih in nemških avtorjev.

K naslednji generaciji germanistov, takratnemu germanističnemu naraščaju, je med literarno-vedniki v prvi vrsti šteti **Nevo Šlibar** (1949), ki je v Zagrebu magistrirala o pesniškem delu Ilse Aichinger, medtem ko se je v svoji disertaciji, ki jo je 1991 zagovarjala v Ljubljani, koncentrirala bolj na literarno teorijo, in sicer na raziskovanje biografskih žanrov in življenjepisnega diskurza. Zaradi potreb oddelka je poleg Antona Janka še kot asistentka predavala pregled nemške književnosti, tudi 19. stoletja. Del njunih obveznosti je pozneje prevzela **Mira Miladinović**, takrat tudi še asistentka, za njo pa Marija Javor Briški, ki sta predavali tudi novejšo nemško književnost od reformacije do klasike. Neva Šlibar je bila mentorica nekaj magistrandom, ki so se znanstveno ukvarjali z novejšo nemško književnostjo (Irena Samide, Matej Šetinc, Štefan Vevar), leta 2000 je postala prva redna profesorica za nemško književnost v Sloveniji in prva dekanja FF z našega oddelka.

Zaradi dolgoletnega neorganskega razvoja germanističnega naraščaja, ki je bil na literarnem področju fokusiran na enega samega človeka, Draga Grah, ter zaradi vedno večjih potreb po različnih predavanjih s področja nemške književnosti, so bili v sedemdesetih, zlasti pa zaradi Grahove prezgodnje smrti v osemdesetih in delno še v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, Anton Janko, sprva kot asistent, od leta 1985 kot docent, ter takratni asistentki Neva Šlibar in Mira Miladinović Zalaznik prisiljeni, leta dolgo opravljati docentske obveznosti. Asistentki sta tako predavali, izvajali izpite, spraševali pri diplomskih izpiti, popravljali klavzure, bili mentorici pri pisanju diplomskih nalog, uvajali nove predmete, predavali na novo ustanovljenem Oddelku za germanistko na Pedagoški fakulteti v Mariboru ter hkrati pisali svoja doktorata. Zato sta za svoj poklicni razvoj potrebovali več časa, kot bi bilo potrebno v normalnih razmerah.

Mira Miladinović Zalaznik je leta 1984 zagovarjala svoj magisterij, ki ga je s temo *Georg Büchners "Lenz" und Johann Friedrich Oberlins "Aufzeichnungen"*. *Eine vergleichende Untersuchung* začela pisati pri Grah, in doktorirala 1994, oboje v Ljubljani, s temo *Literarna in kritiška ustvarjalnost v nemški reviji Carrioli (Ljubljana 1838–1844) s posebnim ozirom na domovinskost*. Po letu 1985 je v okviru novejše nemške književnosti predavala naslednje predmete: *Pregled nemške književnosti od reformacije do klasike*, *Pregled nemške književnosti od romantike do naturalizma*, *Pregled nemške književnosti od romantike do ekspresionizma*, *Nemška drama od Hauptmanna do Brechta*, *Novejša nemška proza*, *Novejša nemška drama*.

Uvedla je nov predmet *Nemško časnikarstvo na Slovenskem*, kjer je predavala o tekočih izsledkih svojih raziskovanj nemških časopisov in časnikov na Slovenskem. Po Antonu Janku je prevzela predmet *Nemška literarna ustvarjalnost na Slovenskem*, ki mu je dala novo vsebino s težiščem na Valvasorju ter avtorjih, publicistih in tiskarjih, ki so v 19. stoletju na Slovenskem pisali v nemškem jeziku ter tiskali nemške knjige. Leta 2012 se je upokojila, še vedno pa zelo aktivno sodeluje na znanstvenih konferencah, piše znanstvene članke in sodeluje pri razvoju slovenske germanistike.

K mlajši generaciji ljubljanskih germanistov je šteti **Ireno Samide** (1968), ki je prišla na oddelek kot lektorica ter nadaljevala svojo poklicno pot kot asistentka za književnost na Katedri za novejšo nemško književnost. Poleg nemškega jezika in književnosti je študirala primerjalno književnost in po diplomi nekaj časa delovala v svobodnem poklicu kot prevajalka in novinarka. Leta 2007 je zagovarjala magistrsko delo z naslovom *Glas muz v nemški književnosti 19. stoletja* (mentorica Neva Šlibar, somentorica Mira Miladinović Zalaznik) in leta 2012 promovirala z disertacijo o pouku nemške književnosti v gimnazijah na Slovenskem v času Habsburške monarhije (*Nemška književnost v gimnazijah na Slovenskem od 1848 do 1918*, mentorica Mira Miladinović Zalaznik, somentor Hermann Korte). Leta 2013 je postala docentka in leta 2019 izredna profesorica. Vrsto let je bila koordinatorica bolonjske prenove na oddelku in tudi sicer z različnimi funkcijami vpeta v vodenje oddelka, od leta 2018 je predstojnica. Težišča njenega pedagoškega in znanstvenoraziskovalnega dela so nemško-slovenski vzajemni odnosi, zlasti ustvarjanje nemško pišočin avtoric na Slovenskem; književnost 19. in prve polovice 20. stoletja, literarni kanon, literarna didaktika, diskurzi spola in zgodovina srednješolskega in zlasti univerzitetnega izobraževanja. Je sourednica zbirke *Slovenske germanistične študije*, ki jo izdaja oddelek v sodelovanju z Znanstveno založbo Filozofske fakultete.

Zanimanje za polpreteklo zgodovino si deli s **Petro Kramberger** (1978), ki se je zaposlila na oddelku leta 2010 kot asistentka za področje književnosti v nemškem jeziku in leta 2012 postala docentka. Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je študirala nemški jezik s književnostjo in leta 2003 diplomirala pri Miri Miladinović Zalaznik (*Časopis »Correspondent für Untersteiermark« in gledališka kritika v njem*). Po diplomi je poučevala nemščino in angleščino na osnovni šoli ter bila osebna asistentka veleposlanika Švicarske konfederacije v Ljubljani. Julija

2011 je promovirala z doktorsko disertacijo z naslovom *Časopis »Südsteirische Post« (1881–1900) in njegov podlistek*. Osrednje težišče njenega znanstvenoraziskovalnega dela je časnikarstvo in nemška literarna ustvarjalnost na Slovenskem, še posebej na Spodnjem Štajerskem, slovenska kulturna zgodovina v 19. in 20. stoletju, slovensko-nemški odnosi v 19. in 20. stoletju, doktorske disertacije slovenskih kandidatov v avstro-ogrski monarhiji (1872–1918). Skupaj z Ireno Samide in Tanjo Žigon je mdr. leta 2017 izdala jubilejni zbornik za Miro Miladinović Zalaznik (*»Und die Brücke hat gezogen...«*), leta 2018 pa monografijo o prvih slovenskih izobraženkah (*Frauen, die studieren, sind gefährlich*).

Ne glede na to, da sta v okviru katedre trenutno zaposleni le dve visokošolski učiteljici, pa se znanstvenoraziskovalno z novejšo nemško književnostjo ukvarjajo na Filozofski fakulteti tudi drugi, zlasti **Tanja Žigon** (1974), izredna profesorica za prevodoslovje, zaposlena na Oddelku za prevajalstvo, ki je študirala germanistiko in zgodovino, leta 2003 magistrirala s temo *Triglav, časnik za domovinske interese (1865–1870)* (mentorica M. Miladinović Zalaznik) in leta 2008 doktorirala s temo *Peter Pavel pl. Radics (1836–1912), kranjski polihistor, ter njegovo raziskovanje nemškega gledališča v Ljubljani* (mentorica M. Miladinović Zalaznik). Znanstvenoraziskovalno se ukvarja z nemškim časnikarstvom na Slovenskem, predvsem na Kranjskem, s slovensko kulturno zgodovino, nemškim gledališčem v Ljubljani, nemško literarno ustvarjalnostjo na Slovenskem, medkulturnostjo, multikulturnostjo in prevodoslovjem. Je vodja raziskovalnega programa *Medkulturne literarnovedne študije*, v okviru katerega delujejo tudi vsi literarni znanstveniki na Oddelku za germanistiko. Vanj je vključen tudi **Johann Georg Lughofer** (1974), ki je bil od 2005 do 2009 najprej avstrijski lektor, nato je dobil mesto asistenta in je od 2009 docent za književnosti v nemškem jeziku. Poleg tega, da pokriva področje medkulturnosti, se je specializiral tudi za književnost ekzila ter avstrijsko književnost, v okviru katedre za novejšo nemško književnost so pomembni zlasti njegovi prispevki ter uredništvo monografije o Berthi von Suttner (*Literarischer Pazifismus und pazifistische Literatur. Bertha von Suttner zum 100. Todestag*, 2016) ter Josephu Rothu.

3.2.1 Mednarodno sodelovanje

Katedra seveda deluje tudi na mednarodnem področju, in sicer na več ravneh. Po eni strani je sem prištevati aktivne udeležbe članov (z referati) na mednarodnih

simpozijih, konferencah in drugih forumih. Po drugi pa je treba tu izpostaviti še zlasti tesno in plodno sodelovanje z Inštitutom za nemško kulturo in zgodovino jugovzhodne Evrope pri Univerzi Ludwiga Maximiliana v Münchnu, ki naše študente in docente izdatno podpira tako z donacijami primarne in sekundarne literature kakor tudi z računalniško opremo, štipendijami in sredstvi za skeniranje starih nemških časnikov in časopisov. Nekaj časa smo imeli tudi tesne stike z zagrebško germanistiko v okviru bilateralnega projekta raziskovanja nemških časnikov in časopisov iz 19. in 20. stoletja na Slovenskem in Hrvaškem. Poleg tega pa na Katedri redno gostujejo kolegice in kolegi z germanistik v Münchnu, Celovcu, Gradcu, Dunaju, Salzburgu, Antwerpnu, Düsseldorfu, Regensburgu, Zagrebu, Lexingtonu (University of Kentucky, USA), Wrocławu etc. kakor tudi sodobni nemško pišoči avtorji. Sodelovanje s kolegi iz tujine sega že v osemdeseta leta. Tako smo npr. skupaj z anglisti sodelovali s celovško anglistiko: Dr. Ute Hietsch, Philipp Burt in takrat še mag. Mira Miladinović smo koordinirali študentski projekt *Nachbarschaftslernen*, ki ga je osebno podprl tudi takratni rektor celovške univerze prof. dr. Günther Hödl. Kot rektor je dosegel, da je na univerzitetnem zemljišču stala tudi napisna tabla v slovenščini, nato pa je iz rektorskega budžeta financiral izid trojezične (slovensko, nemško, angleško) knjižice *Texte des Nachbarschaftslernens*, v katerih so bila besedila študentov, ki so sodelovali pri tem projektu.

Nato je bil vzpostavljen nekajleten stik z Oddelkom za kulturno filozofijo Univerze v Celovcu, zlasti s prof. Manfredom Moserjem. V svoji knjigi *Second Land. Heimatroman* (1992) opisuje gostovanje naših študentskih gledališnikov v Celovcu. Leta 1986, ob 110. obletnici smrti Anastazija Grüna, sta Anton Janko in Mira Miladinović Zalaznik skupaj s SOKW (Südostdeutsches Kulturwerk, München), zlasti z zunanjim sodelavcem prof. dr. Zoranom Konstantinovičem, ustanoviteljem prve avstrijske stolice za komparatistiko v Innsbrucku, Franzem Huttererjem, zunanjim sodelavcem prof. dr. Aloisom Schwobom in dr. Kristo Zach organizirali sploh prvi simpozij o Anastaziju Grünu na svetu. Odtlej je imela katedra redne stike z Oddelkom za primerjalno književnost na Univerzi v Innsbrucku, kjer smo gostovali tudi člani oddelka.

Leta 1991, ob razpadanju države, se je ob posredovanju Mire Miladinović Zalaznik vzpostavilo sodelovanje z graško založbo Droschl, ki je izdala dvojezično publikacijo slovenskih in avstrijskih avtorjev *Schnellstraße, Fernlicht*, ob izidu

katere je v sodelovanju z Mladinsko knjigo pripeljala v Slovenijo vse avstrijske avtorje in bila mdr. prva tuja založba, ki je razstavljala na Slovenskem knjižnem sejmu. L. 1997 je bil prek Antona Janka vzpostavljen stik z Univerzo v Bambergu, prek njih nato še z univerzami v Poznaniu, Wrocławu, Düsseldorfu. Sledila so obojestranska gostujoča predavanja in udeležbe na konferencah.

Leta 2001 je bil v Münchnu ustanovljen IKGS (Institut für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas) kot priključeni inštitut Univerze Ludwiga-Maximiliana v Münchnu. Z inštitutom se je razvilo zelo plodno sodelovanje. Mdr. je IKGS za študijske potrebe našega oddelka financiral skeniranje *Carniolie* v NUKu, doniral tehnično opremo in veliko knjig. Poleg tega je marsikateri raziskovalki z raziskovalno štipendijo omogočil študijsko bivanje v Münchnu (Žigon, Kramberger, Samide). Članica njihove *Mitgliederversammlung* (= *Skupščine članov*) je bila dolga leta Mira Miladinović Zalaznik, leta 2019 jo je v tej funkciji nasledila Irena Samide. IKGS je finančno omogočal izdajo znanstvenih publikacij po skupnih konferencah oz. simpozijih, kjer smo slovenski znanstveniki redno sodelovali kot souredniki, prek njega pa so nastali tudi stiki z Univerzo v Gradcu, Innsbrucku, madžarskem Pécsu idr. V sodelovanju z IKGS smo organizirali več konferenc, nazadnje leta 2017 (od 10. do 12. maja) mednarodno interdisciplinarno konferenco *Pogled v negotovo: vizije in utopije v podonavsko-karpatskem prostoru leta 1917 in pozneje* (*Blick ins Ungeisse: Visionen und Utopien im Donau-Karpaten-Raum. 1917 und danach*)

Slika 2: Dr. Florian Kühner Wielach, direktor IKGS, na odprtju konference *Pogled v negotovo* v Ljubljani, maj 2017

Mednarodno pa katedra deluje tudi izven meja Evrope. Tako je l. 2006 vzpostavil stik z Miro Miladinović Zalaznik prof. dr. Theodore Fiedler z Univerze Lexington v Kentuckiju (ZDA), sledila so obojestranska gostovanja, l. 2011 je s pomočjo Fullbrightove štipendije Fiedler preživel tudi en semester v Ljubljani. Istega leta se je vzpostavilo tudi dolgoletno sodelovanje z Univerzo v Sevilli, s prof. dr. Fernandom Magallanesom. Na vsakoletnem germanističnem kongresu v Sevilli so sodelovali številni člani katedre in oddelka (Miladinović Zalaznik, Lughofer, Samide, Žigon, Čuden, Kramberger itd.). Prav tako leta 2006 se je začelo večletno sodelovanje z germanistiko v Vaasi, s prof. dr. Christophem Parryjem.

Zlasti intenzivno je bilo v preteklosti sodelovanje z Oddelkom za germanistiko iz Zagreba. Mira Miladinović Zalaznik je sodelovala pri mednarodnem projektu *Gedächtnis und Identität. Der kroatisch-deutschsprachige Kulturtransfer* (2006–2010; vodja prof. dr. Marijan Bobinac) ter pri slovensko-hrvaškem projektu o nemškem tisku na Slovenskem (skupaj s prof. dr. Dragutinom Horvatom). Oddelka še danes tesno sodelujeta, tako je Johann Lughofer skupaj z izr. prof. dr. Milko Car v okviru bilateralnega projekta leta 2015 organiziral odmevno konferenco *Reprezentacije prve svetovne vojne v srednjeevropskih književnostih*, zlasti Milka Car pa redno sodeluje na različnih konferencah, ki jih organiziramo v Ljubljani, tako npr. na konferenci, posvečeni avstrijskemu avtorju Karlu-Markusu Gaußu, *Obrobja in manjšine v literaturi* (25. do 26. oktober 2018, organizacija Irena Samide).

Slika 3: Konferenca o Karlu-Markusu Gaußu, 2018

Na pragu novega tisočletja se je razvilo tudi plodno sodelovanje s slovenskim znanstvenim inštitutom na Dunaju (dr. Feliks Bister, dr. Vincenc Rajšp), ki traja še danes. Tako je Mira Miladinović Zalaznik leta 2006 mdr. sodelovala pri organizaciji mednarodnega interdisciplinarnega simpozija o Anastaziju Grünu na Dunaju. Veliko gostovanj znanstvenikov in pisateljev je omogočil *Österreichisches Kulturinstitut* s sedežem v Zagrebu (ki je bil zadolžen tudi za Slovenijo), zlasti pod vodstvom prof. Leopolda Melicharja, kasneje pa *Avstrijski kulturni forum* v Ljubljani, ki deluje v okviru avstrijskega veleposlaništva in s katerim že vrsto let izvrstno sodelujemo in smo skupaj izpeljali veliko gostovanj, konferenc in projektov.

V zadnjih desetih letih se je okrepilo tudi sodelovanje z Madžarsko, zlasti z Univerzo Károli Gáspár v Budimpešti, s Svobodno univerzo v Berlinu, z Univerzo v Mannheimu (v okviru germanističnega partnerstva), z Univerzo v Črni gori itd.

3.2.2 Vizija katedre

Naloga germanistk in germanistov, ki se ukvarjajo z novejšo nemško književnostjo na oddelkih izven nemškega govornega področja, je ne samo, da se ukvarjajo s splošnimi germanističnimi temami ter nalogami, ampak tudi z medkulturnim posredovanjem, kar med drugim pomeni, da v svojem prostem času tudi prevajajo v slovenščino in nemščino. Mimo tega proučujejo regionalne avtorje, ki so bili bodisi rojeni na Slovenskem, bodisi so tu delovali in pisali v nemščini. Ker pa nobena literatura in nikakršna kulturna prizadevanja ne nastajajo izven časa in prostora, se je ta segment nemškega duhovnega, kulturnega in literarnega ustvarjanja pri nas razvijal tudi v stiku s slovenskimi avtorji. Tako lahko pravzaprav zlasti mi, ki so nam dostopni in razumljivi viri v obeh jezikih, optimalno raziskujemo tisti del nemške književnosti, ki je v stoletjih nastajal na slovenskih tleh, v stiku s slovenskima jezikom in kulturo, slovenskimi avtorji in njihovimi prizadevanji. Zadnjih dvajset let se z raziskovanjem na medkulturnem področju z več poudarka posvečajo tudi drugod po Evropi in svetu, v resnici tudi povsod tam, kjer so nekdanje živeli in delovali Nemci. Po drugi strani pa je seveda izziv posebne vrste znanstveno spremljanje avtorjev, ki so sicer slovenskega porekla, vendar so iz različnih vzrokov pisali v nemščini in objavljali v nemškem kulturnem prostoru, pri čemer niso mišljeni zgolj predstavniki slovenske manjšine. S svojim ustvarjanjem so del tako naše kakor nemške kulture.

Viri in literatura

- Kos, Dejan: Keleminov pogled na literarno vedo. V: Kresnik, Zdenka et al. (ur.) (2008): *Dr. Jakob Kelemina 1882–1957: Ob petdesetletnici smrti*. Ormož: Zgodovinsko društvo Ormož, 29–37.
- Kramberger, Petra; Samide, Irena; Žigon, Tanja (ur.) (2017): »*Und die Brücke hat gezogen, die vom Ost zum West sich schwingt*«: literarische, kulturelle und sprachliche Vernetzungen und Grenzüberschreitungen: *Festschrift für Mira Miladinović Zalaznik*.
- Miladinović Zalaznik, Mira; Samide, Irena (ur.) (2010): »*Zur Linde hier, sich dort zur Eiche wende*«: 90 Jahre Germanistik an der Universität Ljubljana. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Miladinović Zalaznik, Mira (ur., prev.), Droschl, Max (ur.) (1991): *Schnellstraße, Fernlicht*. Graz: Droschl; Ljubljana: Mladinska knjiga.

3.3 Katedra za moderno in sodobno nemško književnost

Neva Šlibar in Špela Virant

Že večkrat omenjeni starosta slovenske germanistike Jakob Kelemina je 1927, ko je izdal svojo knjižico *Literarna veda*, eksplicitno navedel, »da sodobna literatura, ki nastaja pred našimi očmi, ne more biti predmet takih [literarno-sistematskih in literarno-zgodovinskih] študij.« (Kelemina 1927: 14) S svojim mnenjem ni bil osamljen, ravno nasprotno, tak pogled je na splošno veljal do poznih šestdesetih let, ko je na zahodu po študentskih protestih prišlo v akademskem svetu do korenitih sprememb. Za germanistiko in predvsem literarno vedo je to pomenilo odpiranje k novim raziskovalnim področjem, mdr. vključevanje še nekanoniziranih besedil, polliterarnih zvrsti, pa tudi trivialnih žanrov v univerzitetno poučevanje ter v znanstvenoraziskovalno delo. S tem sta moderna in sodobna književnost – pri čemer pod prvo razumemo književnost od 1900 dalje, pod zadnje pa literaturo zadnjih 60 let – na široko vkorakali v akademski prostor, ki se je v zadnjih desetletjih še povečal s kulturološko naravnanimi raziskavami.

Že **Helena Stupan**, ki je v obdobju od 1960 do 1975 predavala pregled nemške književnosti, je omenjala nekaj pomembnih imen povojne literature. To je razvidno tako iz zapiskov predavanj s konca šestdesetih let kot iz dveh

publikacij, ki jih je predavateljica izdala 1965 in 1968. V *Nemškem literarnem berilu* za gimnazije najdemo odlomke povojnih del, dramskih in pripovednih, Heinricha Bölla, Wolfganga Borcherta, Friedricha Dürrenmatta, Maxa Frischa in Carla Zuckmayerja. V svoji literarni zgodovini (Stupan 1968), ki je prav tako namenjena bolj gimnazijskemu kot univerzitetnemu občinstvu, omenja v okviru nemške književnosti po drugi svetovni vojni, ki jo obravnava na 15 straneh,¹ celo nekatere danes bolj ali manj znane in cenjene avtorje iz nekdanje Nemške demokratične republike (ibid. 174–179).² Tudi diplomatska in seminarska dela, s katerimi se je takrat zaključevalo B-diplome, so lahko obravnavala avtorje in teme povojne in sodobne književnosti. Večji poudarek je izbranim avtorjem in delom v istem obdobju namenil zahodnonemški lektor **Wolfgang Held**, tudi sam pisec literarnih besedil in dober poznavalec novejšje književnosti.³ Nasledil ga je **Gert Hofmann**, ki je prav v letih svojega službovanja v Ljubljani postal cenjen in znan avtor, in je bil seveda dobro informiran o dogajanjih na nemški in avstrijski literarni sceni. Bivši študentje se spominjajo, da je sodobna besedila (recimo Thomasa Bernharda) vključeval celo v lektorske vaje, ne le v literarne seminarje. Poleg tega je takrat, v letih od 1962 do 1989, knjižnico vodila **Katarina Bogataj Gradišnik**, sama izvrstna prevajalka iz nemščine in dobra poznavalka nemške književnosti, tudi sodobne. Čeprav učni načrti niso predvidevali intenzivnejšega ukvarjanja s sodobnimi trendi, pa ga tudi niso ovirali. Knjižnica je razpolagala s sicer skromnim številom najnovejših knjig, saj so devizna sredstva zadostovala le za vzdrževanje nabave strokovnih revij. Primarno in sekundarno literaturo je pridobila v velikem delu z občasnimi darili, ki smo jih prejeli iz uradnih avstrijskih ali nemških virov, občasno tudi iz sredstev partnerskih univerz. Čeprav so si zainteresirani za sodobne avtorje in avtorice večino primarnih in sekundarnih virov kupili sami, jih je knjižnica, posebno Katarina Bogataj Gradišnik, znala usmerjati na določena dela in pisce. Ob tem

1 Omenjeni so naslednji avtorji in avtorice: Borchert, Böll, Richter, Andersch, Eich in drugi avtorji *Skupine 47*, v okviru pripovedništva Kasack, Kreuder, Nossack, Jens, Schnurre, Johnson, Schmidt, Lenz, Walser, Aichinger, Doderer, Langgässer, Schaper, Fussenegger, pri dramatik Frisch, Dürrenmatt, Hochhuth, Weiss, Hochwälder, Hildesheimer in ponovno Martin Walser, pri liriki pa Holthusen, Krolow, Nelly Sachs, Kaschnitz, Kolmar, Bachmann, Hergouth, ponovno Fussenegger in Aichinger, Busta, Lavant, Celan in Enzensberger.

2 Med njimi so: Weisenborn, Zinner, Strittmatter, Baierl, Bronnen, Marchwitza, Weiskopf, Clausius, Apitz, Fühmann, Noll, Christa Wolf, Hermlin, Huchel, Bobrowski, Kunert, Braun in Biermann.

3 Gl. prispevek Madeline Held, vdove Wolfganga Helda v pričujočem zborniku.

velja omeniti, da je tudi **Anton Janko**, ki je kasneje prevzel področje starejše in zgodnje novoveške književnosti, v Kanadi doktoriral na temo iz moderne književnosti, in sicer je proučeval novelista Stefana Andresa in njegovo delo. Pa tudi kasneje se je občasno v svojem raziskovalnem delu loteval sodobnih piscev. Jasen premik v smeri moderne in sodobne književnosti je pred tem že izvedel **Drago Grah**, ne le z disertacijo o Alfredu Döblinu, temveč tudi v svojih predavanjih in raziskavah. Intenzivneje se je ukvarjal s Heinrichom Böllom, leta 1980, ko je novembra nenadoma preminul, pa je s pregledom književnosti NDR celo gostoval na Univerzi v Celovcu. Tudi Kurt Bartsch z Univerze v Gradcu, ki je v letih 1981–1982 pomagal prebroditi kadrovske težave na literarnem področju, je strokovnjak za ta segment literature.

Vrzel, ki jo je zapustila nepričakovana smrt Draga Graha, je bilo težko zapolniti, saj so se celo študentje nadejali, da bo z njegovo docenturo in vodenjem nemške katedre zavel drugačen, svež veter, predvsem tudi na literarnem področju. Ta pričakovanja je v kratkem času svojega delovanja kot vodja in docent na več ravneh tudi izpolnil. Mesto asistentke za nemško književnost je nato leta 1981 prevzela **Neva Šlibar**, ki je od vsega začetka, čeprav najprej le v obliki proseminarjev, kasneje pa tudi pri preglednih predavanjih in seminarjih, poudarjeno vključevala literaturo 20. stoletja. Moderna in sodobna književnost sta postali glavni predmet njenih raziskav: tako je magisterij, ki ga je opravila na Filozofski fakulteti v Zagrebu pri Zdenku Škrebu in Viktorju Žmegaču, na sugestijo mentorja Škreba obravnaval pesniški opus sodobne avstrijske pisateljice Ilse Aichinger. V doktoratu se je Neva Šlibar usmerila bolj v literarno teorijo, natančneje v proučevanje različnih biografskih žanrov in v življenjepisni diskurz, toda v svoj korpus je v prvi vrsti vključila nemško ustvarjanje od sedemdesetih let dalje. Tudi v povezavi s šolskim sektorjem, tako primarnim kot sekundarnim, torej v različnih oblikah permanentnega izobraževanja, ki ga je oddelek v zadnjih dvajsetih letih vedno intenzivneje izvajal, je od vsega začetka vključevala sodobna besedila, sodobne avtorice in avtorje, kar je odsevalo tudi v izbranih maturitetnih besedilih.

Pohod moderne in sodobne književnosti tako v učne načrte za germanistiko kot tudi v učno in raziskovalno prakso od srede osemdesetih let naprej je bil neustavljiv: predavanja s temi vsebinami so bila uvedena v začetku osemdesetih let, najprej v okviru *Pregleda nemške književnosti*, ki je bil vključen tudi v zaključni

diplomski izpit, tako pri A- kot pri B-diplomah. Zanimanje za novejša in sodobna tema in trende študentk in študentov se zrcali tudi v temah diplomskih del. Od devetdesetih let naprej izvajamo na tem področju tudi podiplomski študij z organiziranimi seminarji: znanstvene magisterije na teme iz sodobne nemške književnosti so zaključili Sandra Baumgartner, Barbara Volčjak, Klavdija Hrenko Podergajs, Lucija Deželak in Vasja Vizjak (pri N. Šlibar) ter Jernej Širok, Valerija Hozjan Kovač, Martina Berič, Urška Brodar, Sofija Baškarad (pri Š. Virant). Na teme s področja sodobne nemške književnosti pa so doktorirale Vesna Kondrič Horvat, Špela Virant, Andrea Leskovec, Amalija Maček, Kristina Malgaj, Barbara Jesenovec in Tina Štrancar.

Leta 1997 je katedra pridobila najprej kot asistentko, nato kot visokošolsko učiteljico **Špelo Virant**, ki se je v največji meri posvetila sodobni književnosti in njenim najsodobnejšim trendom in je po upokojitvi Neve Šlibar leta 2012 prevzela vodenje katedre. V svoje raziskovalno in pedagoško delo vnaša Špela Virant kulturološke pristope in medijske teorije. V magistrskem delu se je ukvarjala z vplivom medijev na književnost, v disertaciji pa je obravnavala sodobna nemška gledališka besedila in njihovo »novo dramskost«. Sodelovala je tudi pri pisanju gesel za Kindlerjev literarni leksikon (KLL) in Leksikon sodobne nemške književnosti (KLG) in deluje kot sourednica interdisciplinarne revije *Ars & humanitas*.

Tudi kolegi, ki se prednostno sicer ukvarjajo s starejšimi obdobji nemške književnosti, občasno proučujejo moderno in sodobno literaturo in objavljajo članke na to tematiko. Anton Janko je s pridom povezoval srednjeveško motiviko s sodobnostjo, pisal je tudi o Tankredu Dorstu, Petru Handkeju, Hilde Spiel, Martinu Walserju, Thomasu Bernhardu idr. Mira Miladinović Zalaznik je vedno sledila svojemu težišču, slovensko-nemški primerjalni paradigmi, in je na tem področju proučevala Edvarda Kocbeka in Heinricha Bölla, odkrila izjemno produktivnega slovenskega pisatelja v nemščini Igorja Šentjurca in se poglobila v ustvarjanje Josepha Rotha. Tudi popotniška literatura različnih obdobjev je priljubljen predmet raziskav, prav tako Peter Handke, s katerim smo se ukvarjali tako rekoč vsi literarni znanstveniki.

Že omenjena *Literarna veda* Jakoba Kelemine je napisana sicer v slovenščini, vendar je nastala na temelju številnih nemških virov, zato lahko upravičeno trdimo, da začenja tradicijo slovenske germanistične literarne teorije.

Keleminovo pionirsko delo, ki so ga predstavili in ocenili Janez Stanonik (1966), Anton Janko (1994) in Dejan Kos (2008), ni imelo daljnosežnih učinkov, saj je Kelemina sam slovensko germanistiko razvijal bolj tradicionalno filološko. V petdesetih letih so študentke in študentje poslušali izvrstna predavanja iz literarne teorije pri komparativistu Antonu Ocvirku. Nato, v šestdesetih in sedemdesetih letih, je literarna teorija poniknila s študijskega programa germanistike, kar je posebej presenetljivo zato, ker se je drugje, recimo na sosednji zagrebški univerzi, pospešeno in samostojno razvijala. Kar nekaj generacij študentk in študentov je zato ostalo brez sistematičnega vedenja na tem področju. Zato se je Neva Šlibar po prevzemu literarnih proseminarjev in v nadaljevanju Grahovih inovacij v začetku osemdesetih odločila za vnos nekaterih metodoloških in teoretskih vsebin ter dala pobudo, da so tudi DAAD-lektorji, konkretnije Frauke Meyer-Gosau, Jochen Fried in Johannes Preschl, le-te poudarjeno vnašali v svoja predavanja in seminarje. Preschl je tudi prvi snovalec in izvajalec predmeta *Uvod v nemško literarno vedo*, ki se je začel izvajati leta 1989. Po izvolitvi v docentko ga je prevzela in sistematično razvijala Neva Šlibar, ki je s tega področja izdala tudi visokošolski učbenik. Sedaj je širše pojmovana literarna veda z literarno teorijo in metodologijo vključena na vse tri stopnje bolonjskih študijskih programov.

Eno od literarnoteoretskih težišč, ki se je za krajše obdobje celo institucionaliziralo, je feministična literarna veda. Sredi devetdesetih let je bil na Univerzi v Ljubljani potrjen prvi podiplomski medoddelčni program ženskih študij in feministične teorije, ki ga je soosnovala Neva Šlibar in vanj vnesla literarnovedne vsebine. Njena doktorandka s tega področja, Katja Mihurko Poniž, deluje na Univerzi v Novi Gorici.

V zadnjih letih je postalo zelo aktualno tudi področje medkulturnosti, ki izhaja iz poslanstva tujejezičnih filologij: njegova družbena relevantnost se mdr. zrcali v raziskovalnem programu *Medkulturne literarnovedne študije*, ki povezuje različne literarnovedne stroke, različna področja, od literatur v medkulturnih stikih prek posredovanja, prevajanja in pouka literature v medkulturnih situacijah do medkulturnih teorij. Medkulturne vsebine so prisotne v večini predavanj in seminarjev, ki se izvajajo v okviru Katedre za moderno in sodobno književnost, bolj poglobljeno pa se z njimi ukvarja **Johann G. Lughofer**, ki je študiral na Univerzi na Dunaju. V Ljubljani je najprej deloval kot avstrijski lektor, se na

Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani redno zaposlil kot asistent in nato kot visokošolski učitelj.

Poleg integracije številnih novih znanstvenih pristopov in področij, ki odlikujejo sodobno germanistiko in ki jih razvijamo tudi pri nas, zaznamuje ljubljansko germanistiko v zadnjih desetletjih tudi intenzivna mednarodna dejavnost. Slovenski germanisti s svojimi prispevki sodelujejo na mednarodnih konferencah v tujini, organizirajo mednarodna znanstvena srečanja v Sloveniji in izdajajo zbornike z mednarodno udeležbo. Tuji germanisti – predvsem iz Evrope in ZDA – se kot gostujoči profesorji vključujejo v naš učni in raziskovalni proces. Največ sodelovanja je seveda z avstrijskimi, nemškimi in hrvaškimi univerzami. Med uglednimi znanstveniki, ki so gostovali na Oddelku za germanistiko, so bili med drugim Siegfried J. Schmidt, Gebhard Rusch, Claudio Magris, Wendelin Schmidt-Dengler, Sigrid Weigel, Sara Lennox, Viktor Žmegač, Werner Wintersteiner, Hermann Korte, Boris Dudaš in Clemens Ruthner. Najsodobnejšo avstrijsko, švicarsko in nemško literaturo pa predstavljajo pri nas tudi avtorice in avtorji sami. Njihove obiske na Filozofski fakulteti omogoča naše sodelovanje z nemškim Goethe Institutom, Avstrijskim kulturnim forumom in švicarskim veleposlaništvom. Podpirajo jih tudi slovenske založbe, saj se je tudi po zaslugi diplomantov in diplomantk germanistike znatno povečalo prevajanje leposlovnih knjig iz nemščine v slovenščino. Medkulturno literarno posredovanje je tako postalo bistveni sestavni del študijskih programov prve in druge stopnje.

Viri in literatura

Janko, Anton (1994): Germanist Jakob Kelemina. V: *Slavistična revija* 42, št. 2/3, 407–415.

Kelemina, Jakob (1927): *Literarna veda*. Ljubljana: Nova založba.

Kos, Dejan (2008): *Keleminov pogled na literarno vedo*. V: Dr. Jakob Kelemina: 1882–1957: ob petdesetletnici smrti. Ormož: Zgodovinsko društvo, 29–37.

Stanonik, Janez (1966): Dr. Jakob Kelemina. V: *Panonski zbornik*. Murska Sobota: Pomurska založba, 331–334.

Stupan, Helena (1965): *Nemško literarno berilo za gimnazije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Stupan, Helena (1968): *Nemška književnost*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

3.4 Katedra za nemški, nizozemski in švedski jezik: moderni nemški jezik

Urška Valenčič Arh, Stojan Bračič

V petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja se je jezikoslovje počasi začelo osamosvajati od splošnih filoloških predmetov, ki so bili naravnani pretežno literarno in zgodovinsko-diahrono, in se uveljavljati kot samostojna znanstvena disciplina. Na takratnem Oddelku za germanske jezike in književnosti sta kot višji predavateljici začeli predavati **Adela Žgur** in **Melita Počkar**, in sicer predmete *Fonetika*, *Morfologija*, *Skladnja* in *Besedotvorje*. Leta 1961 je selitev v novo zgradbo z večjimi prostori in boljše tehnično opremo omogočila hitrejši razvoj stroke. Med drugim je postalo laboratorijsko delo del avdiovizualnega pouka pri fonetiki. Leta 1970 so začeli uvajati lektorske vaje v manjših skupinah, kar je povečalo potrebe po usposobljenih učiteljih in lektorjih. **Janez Orešnik** je leta 1972 začel predavati *Teorijo jezika* kot neobvezni predmet in leta 1986 osnoval *Slovensko teorijo naravnosti*, ki še danes velja za mednarodno priznana jezikoslovno šolo. Pod mentorstvom Janeza Orešnika sta v okviru raziskav te skupine doktorata uspešno zaključila tudi Karmen Teržan-Kopecy in Teodor Petrič, ki sta kasneje pričela predavati na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru.

V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je bila vedno bolj prisotna potreba po možnosti prevajalske usmeritve, ki je bila uvedena kot nadgradnja oz. po-diplomska specializacija splošnega programa po prvih dveh let študija. Leta 1988 je bil za prevajalsko usmeritev uveden program, ki je omogočal pridobitev naziva nemcist prevajalec. Kasneje je bil študij prevajalstva prenesen na Oddelek za prevajanje in tolmačenje Filozofske fakultete, ki je bil ustanovljen leta 1997.

Leta 1997⁴, le leto dni pred ustanovitvijo Oddelka za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko, je zaradi dinamičnega razvoja prišlo do sprememb v študijskih programih, ki so do tedaj ponujali oba jezika (nemščino in angleščino) s književnostmi v sedmih različnih programih kot A-predmet ali B-predmet. Oddelek za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko je od leta 1998 dalje (do uvedbe t. i. bolonjskih programov) ponujal štiri programe:

4 Oddelek za germanske jezike in književnosti se je razdelil na dva oddelka: na Oddelek za anglistiko in amerikanistiko in na Oddelek za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko, katerega prvi predstojnik je bil profesor Anton Janko.

nemščino kot enopredmetni študij pedagoške ali nepedagoške usmeritve in kot dvopredmetni študij pedagoške ali nepedagoške usmeritve.

K razvoju modernega nemškega jezika so skozi vsa leta prispevali številni tuji predavatelji in **gostujoči lektorji** iz Zvezne republike Nemčije v okviru institucije DAAD⁵ in tedanje Nemške demokratične republike. Številni so bili mednarodno priznani literarni znanstveniki ali jezikoslovci, nekateri so bili v Ljubljani tudi večkrat. V letih od 1976 do 1979 je bil lektor za moderni nemški jezik **Siegfried Heusinger**, ki se je v Ljubljano vrnil leta 1992 in je na Oddelku za germanske jezike in književnosti na FF v Ljubljani deloval kot gostujoči DAAD profesor do leta 1997. Bil je mentor sedemnajstim podiplomskim študentkam in študentom pri magisterijih in doktoratih. V letih 1994 in 1997 je organiziral dva odmevna mednarodna simpozija o besedilnih vrstah. Prvega avstrijskega lektorja smo pridobili šele po uvedbi prevajalske smeri, ko je na oddelku poučeval Fabjan Hafner med letoma 1993 in 1998.

3.4.1 Nekdanji pedagoški delavci

Adela Žgur je postala lektorica za nemški jezik leta 1950. Na Filozofski fakulteti je poučevala moderni nemški jezik vse do svoje upokojitve leta 1977. Bila je tudi honorarna predavateljica za angleški in nemški jezik na Ekonomski fakulteti v Ljubljani, recenzentka učbenikov in stalna prevajalka znanstvenih ustanov. Izdala je več učbenikov za angleščino in nemščino. **Melita Počkar**, ki se je ukvarjala z nemško fonetiko in metodiko pouka nemškega jezika, je bila od 1958 do upokojitve 1978 najprej zaposlena kot lektorica, kasneje kot predavateljica. **Helena Stupan** je bila od 1958 lektorica za nemški jezik, od 1960 predavateljica za nemško književnost na Oddelku za germanske jezike in književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani. **Dušan Čop** se je posvečal imenoslovju slovenskega alpskega področja in na Filozofski fakulteti med 1960 in 1970 poučeval specialno metodiko tujih jezikov. **Meta Šega** je bila lektorica na oddelku od 1961 do 1969, nemščino je poučevala tudi na drugih pedagoških institucijah. Leta 1960 je bila na oddelku v naziv asistentke izvoljena **Doris Debenjak**, ki je kasneje poučevala moderni nemški jezik kot lektorica. Po letu 1982 se je usmerila na področje slovaropisja. **Pavel Karlin**, ki je v petdesetih letih izdajal publikacije o nemškem glagolu in spisal učbenik za nemščino, je bil lektor za nemški jezik od 1961 do 1965. **Valter Braz**,

5 Deutscher akademischer Austauschdienst (Nemška služba za akademske izmenjave)

ki velja za najplodovitejšega pisca učbenikov za nemščino v povojnem času, je deloval kot lektor za nemški jezik in književnosti od 1961 do 1975. **Meta Šega** je bila lektorica za moderni nemški jezik na Oddelku za germanske jezike in književnosti med letoma 1961 in 1969. Lektorske vaje in vaje iz prevajanja v nemščino je od leta 1975 in vse do upokojitve 1998 vodila **Käthe Grah**. Lektorica za moderni nemški jezik na Filozofski fakulteti v Ljubljani **Helena Spanring** je poučevala moderni nemški jezik od 1977 do 1989, od študijskega leta 1982/83 je bil poudarek predvsem na nemški idiomatiki. **Jasna Makovec-Černe**, ki je bila zaposlena na Filozofski fakulteti v Ljubljani od leta 1980 do 1991, sprva kot lektorica, nato pa kot asistentka za moderni nemški jezik, je poučevala moderno germanistično jezikoslovje s poudarkom na besediloslovju in kontrastivno analizo nemškega in slovenskega jezika. Doktorirala je leta 1990 z disertacijo *Die Thema-Rhema-Gliederung in deutschen und slowenischen Texten* pod mentorstvom Pavice Mrazović iz Novega sada, ki je tudi sicer zelo podpirala sodelovanje med germanisti-jezikoslovci nekdanje Jugoslavije. **Marjeta Senčar**, ki je leta 1987 na Filozofski fakulteti zaključila magistrsko delo z naslovom *Analiza napak v nemških pisnih izdelkih slovenskih slušateljev nemščine*, je bila lektorica za nemški jezik med letoma 1982 in 2009. Vodila je vaje iz modernega nemškega jezika in idiomatike. Leta 1983 se je na oddelku zaposlil **Niko Hudelja**, ki je vodil lektorske vaje iz nemškega jezika na oddelkih za etnologijo, zgodovino in umetnostno zgodovino ter je na področju poučevanja jezika stroke izdal več učbenikov. Leta 1997 je na Filozofski fakulteti magistriral s temo *Phraseologismen der wissenschaftlichen Fachsprache „Geschichte“ / Frazеologemi strokovnega jezika zgodovinske znanosti*. Leta 2016 je izdal nemško-slovenski zgodovinski slovar, ki obsega več kot 40.000 gesel in podgesel. **Marjana Kordaš** je bila 1986 sprejeta na Filozofsko fakulteto, kjer je vodila metodiko nemškega pouka na Oddelku za germanistiko in lektorat nemškega jezika na Oddelku za primerjalno književnost in literarno teorijo. Višja predavateljica za moderni nemški jezik **Ana Renčelj**, ki je tudi preučevala fonološki sistem in pravopisne posebnosti nemškega jezika, je poučevala moderni nemški jezik in nemško fonetiko od 1986 do upokojitve 1990. Nemški jezik na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo, kasneje tudi na Oddelku za pedagogiko in na Oddelku za bibliotekarstvo, je poučevala lektorica **Madita Šetinc Salzmann** od 1987 do 2006. Kot lektorica za moderni nemški jezik je **Erna Kožar** vodila lektorske vaje od 1989 do upokojitve leta 1997.

Ana Marija Muster se je na Filozofski fakulteti leta 1991 zaposlila kot asistentka za metodiko nemškega jezika. Med drugimi predmeti s področja didaktike je imela tudi predavanja in vaje iz morfologije nemškega jezika. **Kasilda Bedenk** je na Oddelku za germanske jezike in književnosti kot lektorica od 1993 do 1998 vodila jezikovne vaje, vaje iz prevajanja v slovenski jezik in idiomatiko nemškega jezika. Lektorske vaje za študente umetnostne zgodovine in primerjalne književnosti je od 1995 do upokojitve 2007 vodila **Stanislava Petrišič**. Med 1998 in 2011 je moderni nemški jezik poučevala **Suzana Kerin**, ki je vodila lektorske vaje, vaje iz prevajanja v nemščino ter medkulturnost za področje Švice. **Vitoslava Gačesa** se je posvetila jezikovnemu izobraževanju odraslih in je kot lektorica za nemški jezik delovala na oddelku od 2007 do 2009. Več let je bila lektorica tudi **Irena Samide**, ki je vodila jezikovne vaje od 1998 do 2001, ko je postala asistentka za literaturo. **Tanja Škerlavaj**, ki je leta 2008 na Filozofski fakulteti v Ljubljani zaključila študij germanistike in anglistike, je za svojo raziskovalno nalogo *Parafraza v sodobnem nemškem jeziku. Teoretični in uporabni vidiki s posebnim poudarkom na poučevanju nemškega jezika* prejela študentsko Prešernovo nagrado FF. Leta 2008 je znanstveno delo nadaljevala na Filozofski fakulteti in doktorski študij zaključila z disertacijo *Stilistične funkcije večpomenskosti v nemških oglaševalskih besedilih / Stilistische Funktionen von Mehrdeutigkeit in deutschen Werbetexten*. Na oddelku je bila asistentka za nemški jezik v času med oktobrom 2013 in julijem 2014 ter aprilom 2015 in julijem 2016, naziv docentke je prejela leta 2016, leta 2019 se je zaposlila na oddelku na mestu visokošolske učiteljice. Je prejemnica nagrade Jacoba in Wilhelma Grimma Nemške akademske službe za izmenjavo (DAAD) za dosežke mladih germanistov na področju raziskovanja nemškega jezika, literature in kulture. Krajši čas so jezikovne vaje vodili **Neva Šlibar**, **Birgit Volčanšek Babič**, **Blanka Borin**, **Helena Kuster** in **Mladen Rieger**, asistentka za moderni nemški jezik je bila nekaj časa tudi **Ada Gruntar Jermol**.

3.4.2 Sedanji pedagoški delavci

Stojan Bračič je bil od 1979 do 1990 na Oddelku za germanske jezike in književnosti zaposlen kot asistent, od 1990 do 1994 kot docent, od 1994 do 1999 kot izredni profesor za nemški jezik. V naziv rednega profesorja za nemški jezik je bil izvoljen leta 1999. Med letoma 1992 in 1994 je vodil Lingvistični krožek Filozofske fakultete. Med letoma 1998 in 2000 je bil namestnik predstojnika

Oddelka za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko, in med letoma 2000 in 2002 predstojnik oddelka. Od 1999 do 2019 je bil vodja Katedre za moderni nemški jezik. S svojo magistrsko nalogo (*Naklonskost v sodobnem nemškem jeziku s posebnim ozirom na razvojne tendence pri izražanju gotovostne naklonskosti*), doktorsko disertacijo (*Komunikativna funkcija sodobnega nemškega pogovornega jezika v časopisnih potopisih*) ter mnogimi znanstvenimi in strokovnimi prispevki s področja nemškega jezikoslovja je kot mednarodno uveljavljeni jezikoslovec močno prispeval k razvoju in mednarodnemu ugledu nemške germanistike na ljubljanski univerzi. Med 2000 in 2007 je bil sourednik revije *Linguistica*, med 2008 in 2010 je bil njen glavni urednik. Od leta 2011 je v uredniškem odboru revije *Beiträge zur Fremdsprachenvermittlung*. Na znanstvenem področju se ukvarja z germanistično lingvistiko, zlasti z nemško skladnjo, besediloslovjem in stilistiko ter pragmatiko in pragmalingvistiko. Svoje dolgoletno pedagoško delo je prenesel v univerzitetni učbenik *Textgrammatik–Textsemantik– Textstilistik. Ein textlinguistisches Repetitorium* (2007, 2011, 2018), ki je izšel v soavtorstvu in sodelovanju z Albrechtom Greulejem (Regensburg) in Ullo Fix (Leipzig). Med letoma 1993 in 2000 je bil koordinator partnerstva med Inštitutom za germanistiko Univerze v Leipzigu in Oddelkom za germanistiko Filozofske fakultete v Ljubljani.

Slika 4: Stojan Bračič, Darko Čuden (spredaj Theodore Fiedler)
na slovesnosti v Modri sobi, 2017

Darko Čuden je na Filozofski fakulteti leta 1989 diplomiral iz angleškega in nemškega jezika s književnostjo. Magistriral je leta 1999 z delom *Kontrastivna analiza časovnih odvisnikov v nemščini in slovenščini* in leta 2002 doktoriral z delom *Časovnost kot skladenjska kategorija v nemščini in slovenščini*. Leta 1991 se je zaposlil na Filozofski fakulteti UL, kjer dela kot izredni profesor za moderni nemški jezik. Težišča njegovega pedagoškega in raziskovalnega dela so oblikoslovje, besedotvorje, besedoslovje, skladnja, pomenoslovje, imenoslovje in kontrastivno jezikoslovje. V zadnjem združuje vse prejšnje jezikoslovne discipline in ga raziskuje z vidika jezika kot sistema, še bolj pa z vidika jezikovne rabe. Uvedel je tudi predmeta semiotika in semantika ter onomastika. Prevedel je številna literarna dela iz angleščine, nemščine, danščine, norveščine, švedščine in ferščine in mnogo sodobnih gledaliških del z nemškega, norveškega, danškega, švedskega, španskega in portugalskega govornega področja. Leta 2016 je bil v ožjem izboru za Sovretovo nagrado, in sicer za prevode leposlovnih del s skandinavskega (germanskega) področja. Je dobitnik Linhartove listine ZKO Slovenije za leto 1997.

Mateja Gaber je na Filozofski fakulteti v Ljubljani diplomirala iz slovenskega jezika in književnosti leta 1988 in iz nemškega jezika in književnosti leta 1989. V svojem magistrskem delu z naslovom *Heinrich von Veldeke. Eneit. Književni liki v odnosu do gote in ére* je raziskovala srednjeveško nemško književnost in magistrirala leta 2000. Leta 2014 je doktorirala s temo *Podoba Walterja von der Vogelweideja v fiktivnih biografijah od 19. do 21. stoletja*. Pri svojem raziskovalnem delu odkriva nova spoznanja na področju književnosti srednjega veka, minezanga, gledališke pedagogike, sodobne umetnosti in umetnostne zgodovine. Je predsednica Akademskega zbora Filozofske fakultete (od 2017 do 2021).

Lars Felgner je med letoma 1994 in 2002 študiral retoriko, publicistiko in komunikologijo na univerzi v Tübingenu v Nemčiji, na univerzi na Dunaju in na kalifornijski univerzi San Francisco State University. Magistriral je leta 2001 na univerzi Eberhard-Karls-Universität v Tübingenu z magistrskim delom *Ethische Aspekte unternehmerischer Public Relations: eine theoretische Studie zur Notwendigkeit einer ethischen Fundierung der Public Relations*. Na Filozofski fakulteti UL je doktoriral 2015 z doktorskim delom *Pomen kinezike in prozodije v tolmačenem medicinskem pogovoru / Die Bedeutung kinesischer und prosodischer Aspekte im gedolmetschten medizinischen Gespräch*. Med študijem in kasneje je

svoje znanje izpopolnjeval na področju poslovnega komuniciranja in stikov z javnostmi, tako v teoriji kot tudi v praksi v Nemčiji in ZDA. Od leta 2002 živi in dela v Sloveniji kot prevajalec in učitelj za retoriko, javno nastopanje in tolmačenje. Pri pedagoškem delu predaja svoje znanje o modernem nemškem jeziku na vseh stopnjah in o retoriki. V študijskem letu 2016/2017 je izvajal predavanja iz fonetike. Na znanstvenoraziskovalnem področju se poleg retoriki posveča tudi neverbalni komunikaciji in tolmačenju za skupnost.

Uršula Krevs Birk je na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani študirala nemški in slovenski jezik s književnostjo. Kot asistentka za nemški jezik se je leta 1994 zaposlila na jezikovni katedri. Magistrsko delo z naslovom *Argumentellipse in schriftlicher Kommunikation unter der Bedingung einer speziellen sozialen Situation / Elipsa argumenta v zapisanih besedilih, nastalih v posebnih družbenih okoliščinah* je uspešno zaključila leta 1996. Tri leta kasneje je doktorirala z disertacijo *Argumentellipse in deutschen und slowenischen schriftlichen Reportagen / Elipsa argumenta v nemških in slovenskih pisnih reportažah*. Znanstvenoraziskovalno se ukvarja z naslednjimi področji: skladnja, besedoslovje in besediloslovje, jezikoslovne metodologije, kontrastivno jezikoslovje, kontaktno jezikoslovje, večjezičnost in slovenščina kot drugi/tuji jezik. Med letoma 1994 in 2009 je v organizaciji Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik FF vodila tečaje za slovenščino, jezikoslovni lektorat (SSJLK) ter izobraževalni seminar za učitelje slovenščine kot drugega/tujega jezika na temo „Nemško-slovenska kontrastiva“. Je članica v uredništvih znanstvenih publikacij pri založbi Filozofske fakultete in mentorica študentom na programu Germanistika. Leta 2014 je postala izredna profesorica za nemški jezik. Od marca 2019 vodi jezikovno katedro. Leta 2006 je izdala znanstveno monografijo *Argumentellipse. Aktantenweglassung in deutschen und slowenischen Reportagetexten* in leta 2012 učbenik *Einführung in die germanistische Linguistik. Eine Propädeutik für Germanistikstudierende mit interkulturellem Ansatz*.

Christiane Leskovec je na Filozofski fakulteti leta 2000 diplomirala iz etnologije in kulturne antropologije ter nemščine. Na raziskovalnem področju nadgrajuje svoje znanje na različnih področjih modernega nemškega jezika, predvsem na področju nemščine kot drugega/tujega jezika. Vodi jezikovne vaje v vseh letnikih. Svoje bogate pedagoške izkušnje je prenesla v učbenike *Unter der Lupe 1: ein Lehr- und Übungsbuch für Deutsch als Fremdsprache* (2010) v soavtorstvu z Urško Valenčič Arh, *Nemščina za etnologue in kulturne antropologe* (2014)

in *Einblicke: ein Übungsbuch für Deutsch als Fremdsprache für Fortgeschrittene* v soavtorstvu s Thomasom Migdalasom (2018). Christiane Leskovec je bila vrsto let koordinatorka za jezikovne vaje na oddelku.

Mojca Marija Peternel je po končanem študiju nemščine in zgodovine leta 2000 na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani končala magistrski študij. Pet let kasneje je na istem oddelku zaključila doktorsko disertacijo z naslovom *Nemški časopisi na Slovenskem v revolucionarnem letu 1848*. Leta 2004 je postala asistentka za didaktiko nemščine, leta 2012 pa docentka za področje slovenske in obče zgodovine 19. stoletja. V središču njenega znanstvenega raziskovanja so predvsem časopisi 19. stoletja. Na oddelku za zgodovino vodi predmet *Nemščina za zgodovinarje*.

Viktorija Osolnik Kunc po končanem študiju nemščine in angleščine na Filozofski fakulteti v Ljubljani nadaljuje svojo znanstveno raziskovalno pot na področju prevodoslovja ter strokovne in poslovne komunikacije. Leta 2005 je uspešno dokončala magistrsko delo z naslovom *Verständlichkeit in der Fachkommunikation: eine Analyse am Beispiel deutscher und slowenischer Verwaltungsschreiben / Razumljivost v strokovni komunikaciji*. Je ustanoviteljica in predsednica združenja stalnih sodnih tolmačev in pravnih prevajalcev Slovenije.

Saša Podgoršek je študirala na Oddelku za germanistiko na Univerzi v Ljubljani, na Univerzi na Dunaju in na Univerzi v Kasslu, kjer je leta 2001 zaključila magistrsko delo *Schulung des Hörverstehens im Hochschulbereich: am Beispiel der Auslandsgermanistik in Ljubljana*. Leta 2016 je doktorirala na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem z disertacijo *Razširitev učnega okolja ob podpori informacijske in komunikacijske tehnologije pri pouku tujih jezikov*. Vodi jezikovne vaje na oddelkih za etnologijo in kulturno antropologijo ter umetnostno zgodovino. Do študijskega leta 2014/15 je vodila tudi jezikovne vaje za študente nemščine in do leta 2018/2019 poučevala nemščino za filozofe. Je avtorica učbenika *Nemščina I za etnologue in kulturne antropologe* in od leta 2017 predsednica Slovenskega društva učiteljev tujega strokovnega jezika.

Janja Polajnar Lenarčič je leta 2000 končala študij nemščine in angleščine na Filozofski fakulteti v Ljubljani in na univerzi v Regensburgu, kjer je 2004 doktorirala z disertacijo *Adressierungsstrategien in Kinderwerbespots. Zur Ansprache von Kindern und Eltern im Fernsehen*. V naziv izredne profesorice je bila izvoljena 2017. Na raziskovalnem področju intenzivno sodeluje s tujimi strokovnjaki,

predvsem pri skupnih znanstvenoraziskovalnih projektih. V ospredju njenega pedagoškega in raziskovalnega dela so korpusna analiza, leksikografija, jezik v oglaševanju in medijih ter medkulturni jezikoslovni vidiki. Od leta 2012 je vodja in predstavnica Univerze v Ljubljani pri projektu *Germanistično partnerstvo* (GIP) med Oddelkom za germanistiko na Univerzi v Mannheimu (Seminar für Deutsche Philologie) ter Oddelkom za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko Univerze v Ljubljani.

Urška Valencič Arh je diplomski študij nemščine iz prevajanja in tolmačenja zaključila na Univerzi Karla in Franca v Gradcu (Karl-Franzens-Universität). Na ljubljanski Filozofski fakulteti je leta 1999 zaključila magistrski študij z magistrskim delom *Phraseologismen in den deutschen Printmedien / Frazeologemi v nemških tiskanih medijih* in leta 2013 doktorski študij z disertacijo *Kontrastive Analyse von Phraseologie in literarischen Texten für Kinder und Jugendliche (anhand der Werke von Christine Nöstlinger): Kontrastivna analiza frazeologije v umetnostnih besedilih za otroke in mladino (na primerih besedil Christine Nöstlinger)*. Na svojem znanstvenoraziskovalnem področju je najbolj dejavna na področjih frazeologije in leksikologije, prevodoslovja in kontrastivne analize, morfologije, pragmatike, stilistike in slovaropisja. Vrsto let je bila vodja lektorice. Je članica Akademskega zbora in oddelčna vodja Komisije za kakovost. Leta 2015 je bila izvoljena v naziv docentke. Na mednarodnem področju sodeluje pri številnih projektih.

Vanda Vremšak-Richter je diplomirala na Filozofski fakulteti v Ljubljani iz angleščine in nemščine. Med letoma 1982 in 2001 se je udeležila številnih izpopolnjevanj v Berlinu, Leipzigu in na Dunaju. Od leta 1991 dalje se na oddelku posveča področju nemškega glasoslovja in modernega nemškega jezika. V študijskem letu 2000/2001 je magistrirala na Filozofski fakulteti v Ljubljani z magistrskim delom *Substitucije enoglasniških samoglasnikov pri usvajanju nemškega jezika*. Od leta 2004 je stalna sodelavka Oddelka za solopetje na Akademiji za glasbo UL. Veliko se posveča tudi prevajalskemu delu, pretežno besedilom s področja filozofije, muzikologije in umetnostne zgodovine. Od leta 1983 je zaprisežena sodna tolmačka za nemški jezik.

3.4.3 Sodelovanje na znanstvenem in pedagoškem področju

Germanisti-jezikoslovci so sodelovali in še sodelujejo s številnimi domačimi in tujimi germanisti. Aktivni so stiki z mariborsko germanistiko v obliki izmenjav

docentov kakor tudi v številnih skupnih komisijah za ocene, zagovore in strokovna poročila. Preko meja so bile v preteklosti vzpostavljene številne oblike sodelovanja, tudi v okviru meduniverzitetnih partnerskih pogodb, predvsem z univerzami v Leipzigu, Regensburgu, Tübingenu, na Dunaju, v Gradcu in Celovcu. Irmhild Barz z Germanističnega inštituta Univerze v Leipzigu je v okviru projekta DAAD (GIP) za jugovzhodno in srednjo Evropo, ki je zajemal štipendiranje študentov, nakup knjižnih virov in tehničnih pripomočkov, izmenjavo docentov ter skupen raziskovalni projekt, več let vodila sodelovanje med ljubljansko in leipziško germanistiko. Za zasluge pri tem projektu je leta 2000 prejela naziv Častni senator Univerze v Ljubljani. Danes poteka sodelovanje v okviru partnerstva (GIP) z univerzo v Mannheimu. GIP je namenjen izmenjavi oseb in s tem sodelovanju na področju raziskovanja in poučevanja med germanistkami in germanisti iz Mannheima in Ljubljane.

Predavanja v tujini

Članice in člani Oddelka za germanistiko z nederlandistiko in s skandinavistiko so predavali na številnih univerzah v tujini in tudi v Sloveniji. Darko Čuden je bil tri leta zapovrstjo predavatelj na Bavarski poletni akademiji v Regensburgu. Janja Polajnar Lenarčič je bila med letoma 2001 in 2003 predavateljica na Univerzi v Regensburgu (Nemčija). Uršula Krevs Birk je leta 1996 pet mesecev pedagoško delovala kot lektorica za slovenščino na Univerzi v Tübingenu. Predavala je na Univerzi v Osijeku (2008), na Univerzi na Dunaju (2010), na Univerzi v Regensburgu (2012, 2018) ter na Univerzi v Plznu (2018). Saša Podgoršek je bila gostujoča predavateljica na univerzi Gießen (2006) ter v okviru programa *Erasmus + izmenjave* na univerzi v Benetkah (2016) in Oxfordu (2018). Urška Valenčič Arh je bila v letih 2005, 2006 in 2008 povabljen kot gostujoča predavateljica na fakulteto humanističnih ved na univerzi »Džemal Bijedić« v Mostar. Leta 2018 je predavala na Oddelku za germanistiko na Univerzi v Zadru.

Projekti

Bogato razvejano je tudi sodelovanje pri mednarodnih in domačih projektih. Uršula Krevs Birk je od 2007 do 2011 je sodelovala pri mednarodnem znanstvenoraziskovalnem projektu o komunikacijskih paradigmah v srednji in jugovzhodni Evropi pod vodstvom Zrinjke Glovacki-Bernardi (Zagreb).

Od 2013 je aktivno vključena v raziskovanja o nemščini v vzhodnih regijah Evrope, ki potekajo pod okriljem znanstvenoraziskovalnega centra *Forschungszentrum Deutsch in Mittel-, Ost- und Südosteuropa der Universität Regensburg* (DiMOS). Saša Podgoršek sodeluje pri mednarodnem projektu Erasmus+ projekt TRAILs (2018-2020) in pri zaključenih projektih E-šolska torba, E-šolstvo, DaF-Netzwerk in PeriSCop. Janja Polajnar Lenarčič je med 2014 in 2015 skupaj z Vedadom Smailagićem z Univerze v Sarajevu vodila bilateralni projekt *Bologna-Reform als kulturelle und gesellschaftliche Herausforderung. Ein kontrastierender Beitrag zur kulturanalytischen Diskursgeschichte mit einem transkulturellen Vergleich*, med 2014 in 2016 pa trilateralni projekt *Bologna-Reform als gesellschaftliche und sprachliche Herausforderung*, ki je nastal ob sodelovanju s Heidrun Kämper z Inštituta za nemški jezik. Pri projektu so sodelovale Uršula Krevs Birk, Tanja Škerlavaj in Sabina Špes. Prav tako je med 2008 in 2015 skupaj s Kathrin Steyer (IDS Mannheim) vodila projekt *Werbeslogans im aktuellen Sprachgebrauch*. Sodelovanje z Germanističnim partnerstvom (GIP) je botrovalo povabilu k udeležbi pri mednarodni znanstveni mreži z naslovom *Diskurse digital: Theorien, Methoden, Fallstudien*, ki jo vodi dr. Eva Gredel z Univerze v Mannheimu, in pri kateri sodelujeta Janja Polajnar Lenarčič in Tanja Škerlavaj. Med letoma 2008 in 2012 je Urška Valenčič Arh sodelovala pri projektu *Widespread Idioms in Europe and Beyond* pod vodstvom Elisabeth Piirainen (Münster). Od leta 2018 sodeluje pri slovensko-avstrijskem dveletnem bilateralnem projektu *Diskurzni označevalci v govornjeni in pisni nemščini in slovenščini. Kontrastivni pristop v okviru diskurzne analize in kognitivnega jezikoslovja*. Urška Valenčič Arh je vodja bilateralnega projekta *Raba frazemov v konfliktnih dialogih v otroški in mladinski literaturi*, ki poteka v sodelovanju z Anito Pavić Pintarić z Oddelka za germanistiko Univerze v Zadru (Sveučilište u Zadru) od aprila 2018 do decembra 2019.

Predavanja in seminarji gostujočih profesorjev

Na povabilo Oddelka za germanistiko ali Lingvističnega krožka so na Filozofski fakulteti v Ljubljani do leta 2019 predavali uveljavljeni in priznani jezikoslovci in jezikoslovke iz tujine: Peter Auer (Freiburg), Klaus-Dieter Baumann (Leipzig), Robert-Alain de Beaugrande (Dunaj), Irmhild Barz (Leipzig), Anne Betten (Salzburg), Zofia Bilut-Homplewicz (Rzeszów), Miloje Đorđević (Sarajevo),

Ulrich Engel (Bonn), Johannes Erben (Innsbruck/Bonn), Peter Ernst (Dunaj), Edith Feistner (Regensburg), Gertraud Fenk-Oczlon (Celovec), Ulla Fix (Leipzig), Zrinjka Glovacki-Bernardi (Zagreb), Klaus-Dieter Gottschalk (Tübingen), Lutz Götze (Saarbrücken), Albrecht Greule (Regensburg), Hans-Jürgen Heringer (Augsburg), Nina Janich (Darmstadt), Klaus Matzel (Erlangen), Franz Patocka (Dunaj), Hannelore Poethe (Leipzig), Peter Porsch (Dunaj), Melani Schröter (Leipzig), Franz Simmler (Berlin), Marta Smykala (Rzeszów), Karl Sornig (Gradec), Harald Tanzer (Regensburg), Gerhard Watzel (Jena), Heinrich Weber (Tübingen), Georg Weidacher (Gradec), Ingrid Wiese (Leipzig), Peter Wiesinger (Dunaj), Gerhard Wortg (Leipzig), Beata Mikołajczyk (Poznanj), Peter Ernst (Dunaj), Frank Liedtke (Leipzig), Kathrin Steyer (Mannheim, IDS), Beate Henn-Memmesheimer (Mannheim), Sandra Reimann (Regensburg), Janine Luth (Heidelberg), Nina Kalwa (Darmstadt), Senta Trömmel-Plötz (Konstanz/Lancaster), Hermann Scheuringer (Regensburg), Emmerich Kelih (Dunaj), Anna Ritter (Regensburg), Paul Rössler (Regensburg), Sorin Gadeanu (Dunaj), İnci Dirim (Dunaj), Lutz Gunkel (Mannheim), Karl-Dieter Bunting (Duisburg-Essen).

Konference, znanstvena srečanja in seminarji

- 1994 Siegfried Heusinger je organiziral mednarodni simpozij o prototipičnosti besedilnih vrst v Ljubljani.
- 1997 Siegfried Heusinger je organiziral konferenco *Besedilne vrste v medkulturni komunikaciji*.
- 2001 Stojan Bračič je med 12. in 14. septembrom organiziral *36. Lingvistični kolokvij*.
- 2005 Darko Čuden je organiziral tri mednarodna srečanja študentov germanistike z Univerze v Regensburgu in Univerze v Ljubljani na sledeče teme *Komik in der Sprache, Kontrastive Phraseologie in Angewandte Linguistik*.
- 2005 Urška Valenčič Arh je bila v ožjem organizacijskem odboru mednarodne konference *Frazeologija v jezikoslovju in drugih vedah* v Strunjanu, ki je potekala pod okriljem Oddelkov za slovenistiko in slavistiko.
- 2011 Janja Polajnar Lenarčič je bila soorganizatorica mednarodne konference društva Südosteuropäischer GermanistInnenverband (SOEGV) z naslovom *Gefühlswelten – Emotionsdiskurse in der deutschen Sprache, der*

- deutschsprachigen Literatur, Kultur, DaF-Didaktik und Translatologie*, ki je potekala na Bledu.
- 2013 Janja Polajnar Lenarčič je skupaj s Kathrin Steyer (IDS Mannheim) organizirala večdnevni seminar *Korpuslinguistische Zugänge zum Sprachgebrauch*.
- 2015 Stojan Bračič je organiziral simpozij o členkih z mednarodno udeležbo.
- 2015 Urška Valenčič Arh je bila v ožjem organizacijskem odboru pri frazeološki konferenci *Prostor in čas v frazeologiji*, ki sta jo organizirala Oddelek za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani 27. in 28. marca 2015.
- 2016 Uršula Krevs Birk je skupaj z znanstvenoraziskovalnim centrom DiMOS, Univerzo na Dunaju in Univerzo v Zadru (6. – 9. april 2016) na univerzi v Zadru organizirala mednarodni germanistični simpozij *Mehrnamigkeit zwischen Sprachwissenschaft, Sprachgeschichte und Sprachpolitik*.
- 2017 Saša Podgoršek je vodila organizacijski odbor mednarodne konference ob 20. obletnici obstoja Slovenskega društva učiteljev tujega strokovnega jezika *Tuji jeziki stroke. Priložnosti in izzivi poučevanja in raziskovanja* (18. – 20. 5. 2017, Rimske terme). Konference se je udeležilo 150 udeležencev z vseh celin, odzivi so bili izjemni in rezultat takratnih razprav je pridobljeni projekt TRAILS .
- 2018 Uršula Krevs Birk je organizirala mednarodni znanstveni simpozij *Deutsche Sprachminderheiten im östlichen Europa / Nemske jezikovne manjšine v vzhodnih regijah Evrope* skupaj z Oddelkom za germanistiko Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, Pokrajinskim muzejem Kočevje in Univerzo v Regensburgu (Fz DiMOS) v treh slovenskih krajih: na Univerzi v Ljubljani, na Univerzi v Mariboru ter v Pokrajinskem muzeju Kočevje.
- 2018 Janja Polajnar Lenarčič je organizirala trilateralno konferenco germanističnih partnerstev Univerz v Mannheimu, Tomsku in Ljubljani z naslovom *Mannheim – Tomsk – Ljubljana: Entwicklung einer Institutspartnerschaft*.
- 2018 Janja Polajnar Lenarčič je organizirala srečanje mednarodne mreže mladih znanstvenikov *Diskurse – digital: Theorien, Methoden, Fallstudie*.

2019 Urška Valenčič Arh je na FF organizirala posvet z naslovom *Funkcije frazemov v konfliktnih dialogih v otroški in mladinski literaturi* z mednarodno udeležbo.

Slika 5: Konferenca Mannheim – Tomsk – Ljubljana:
Entwicklung einer Institutspartnerschaft, 2018

Viri in literatura

- Bucik, Valentin et al. (ur.) (2009): *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani: 1919–2009*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Locher, Miriam A. (2001): *Das 36. Linguistische Kolloquium*. Ljubljana, 12. bis 14. September 2001. V: *Zeitschrift für germanistische Linguistik* 30 (2002), 1, 126–128.
- Melik, Vasilij et al. (ur.) (1989): *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani: 1919–1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Miladinović Zalaznik, Mira; Samide, Irena (ur.) (2010): Miladinović Zalaznik, Mira; Samide, Irena (ur.): »Zur Linde hier, sich dort zur Eiche wende.« 90 Jahre Germanistik an der Universität Ljubljana. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

3.5 Trideset let lektorata za nizozemski jezik in kulturo na Filozofski fakulteti

Anita Srebnik

Temelji lektorata za nizozemski jezik in kulturo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani so bili postavljeni jeseni leta 1989⁶ s prihodom nizozemskega nederlandista in umetnostnega zgodovinarja, profesorja **Paula van den Heuvela** v Ljubljano. Nizozemščina se je začela poučevati prav na njegovo pobudo, sprva kot prostovoljni jezikovni tečaj. Paul van den Heuvel je s podporo Nizozemske jezikovne unije⁷ vodil lektorat polnih sedem let.

3.5.1 Pedagoški proces

Od leta 1989 do 1991 nizozemščina ni bila vključena v noben študijski program in študentje so jo obiskovali zgolj prostovoljno. Leta 1991 je postala del študijskega programa Oddelka za germanistiko kot izbirni drugi tuji jezik. Z uvedbo bolonjskih študijskih programov 2008 je v okviru enopredmetnega študijskega programa *Germanistika* postala obvezno-izbirni drugi (germanski) tuji jezik, študentje drugih programov in fakultet jo lahko vpisujejo kot izbirni predmet. Preoblikovala se je v dva predmeta na prvi stopnji (*Nizozemski jezik in kultura I in II*) ter na dva predmeta na drugi, magistrski stopnji (*Nizozemski jezik in uvod v nizozemsko literaturo* ter *Nizozemska družba in kultura*).

Van den Heuvel je že od vsega začetka pritegnil zelo veliko število slušateljev s svojim inventivnim pedagoškim pristopom, iskreno predanostjo pedagoškemu poklicu in bogato paleto dejavnosti, ki jih je organiziral izven rednih ur, pa tudi s svojim neponovljivim in nalezljivim smislom za humor. V prvih dveh letih svojega delovanja je nizozemščino poučeval v dveh vzporednih skupinah glede na jezik poučevanja, ki je bil angleščina ali nemščina.

6 Pred letom 1989 ni bilo nikjer v Sloveniji mogoče kontinuirano študirati nizozemskega jezika. Prvi tak poskus je bil intenzivni dvotedenski tečaj nizozemščine decembra 1988, ki ga je izvedel dr. Gerhard Worgt z Univerze v Leipzigu. Udeležila se ga je tudi Anita Srebnik, takrat študentka drugega letnika anglistike in germanistike.

7 Nizozemska jezikovna unija (Nederlandse Taalunie) je skupni organ ministrstva za šolstvo Kraljevine Belgije, Nizozemske in Surinama, ki si prizadeva za širjenje in poučevanje nizozemščine znotraj Belgije, Nizozemske in Surinama in tudi na 150 univerzah v tujini, med drugim tudi na Univerzi v Ljubljani.

Van den Heuvel je na fakulteti tako rekoč iz nič ustvaril nizozemsko knjižnico. Knjige je pridobil s pomočjo finančne podpore Nizozemske jezikovne unije, ki pa ni zadoščala za pokritje vseh potreb. Zato je v nizozemske in belgijske časopise pošiljal oglase, v katerih je iskal ljudi, ki bi lektoratu podarili kakovostne knjige. Te je nato med poletnimi počitnicami z avtom zbiral po raznoterih naslovihi ljudi, ki so se javili na oglase po vsej Nizozemski in v Belgiji. Prav tako je osebno poskrbel, da so študentje bili opremljeni s knjigami. Zanje je vedno, ko se je vrnil z Nizozemske v Ljubljano, prinašal polne kovčke slovarjev in slovnic.

Po odhodu Paula Van den Heuvla na Univerzo v Bratislavo je vodenje lektorata oktobra 1996 prevzela anglistka in nemcistka doc. dr. **Anita Srebnik**, ki je nizozemščino študirala na Univerzi v Utrechtu in kasneje v okviru magistrskega študija na Inštitutu za nizozemsko leksikologijo INL na Univerzi v Leidnu. Prva tri leta jo je po dogovoru z Nizozemsko jezikovno unijo kot mentor strokovno spremljal Van den Heuvel. Trikrat letno je za teden dni obiskal Slovenijo in izvedel predavanja in seminarje iz nizozemske književnosti in kulture. Leta 1999 je Anita Srebnik na Univerzi v Münstru prejela mednarodno nagrado Alfred Töpfer Stiftung, ki jo podeljujejo za izjemne dosežke na področju družboslovja v nizozemskem, belgijskem in severnonemškem prostoru. 2001 je uspešno zagovarjala magistrsko delo na temo dvojezičnega slovaropisja. V obdobju 2001 do 2003 je vodila slovenski del mednarodnega projekta *Evropska literarna dediščina v kontekstu v sklopu širšega projekta EU Kultura 2000*. Vrsto let je sestavljala prvi nizozemsko-slovenski slovar (Srebnik 2007). Projekt se je zaključil 3. oktobra 2007, ko je avtorica slovar slovesno izročila prestolonasledniškemu paru Kraljevine Nizozemske tedanjemu princu Willemu-Alexandru in princesi Máximi med njunim državnim obiskom v Sloveniji. Anita Srebnik je večkrat gostovala na tujih institucijah (2009–10 in 2010–11 na Univerzi L'Orientale v Neaplju, septembra 2017 na Univerzi Radboud v Nijmegnu na Nizozemskem) in se redno udeležuje številnih mednarodnih konferenc. Leta 2013 je uspešno zagovarjala doktorsko disertacijo o uporabi jezikovnih tehnologij v povezavi z dvojezičnim slovaropisjem, ki je 2015 predelana izšla v knjižni obliki (Srebnik 2015). Prevaja tudi nizozemsko književnost v slovenščino in je za svoje prevajalsko delo dobitnica večkratnih štipendij Nizozemskega sklada za književno produkcijo in prevajanje.

Svojo ljubezen do nizozemskega jezika, literature in kulture Anita Srebnik uspešno predaja študentom germanistike in številnim drugim študentom, ki si predmet izberejo v okviru izbirnih vsebin. V akademskem letu 2018–19 se je v okviru reforme študijskih programov na Oddelku za germanistiko lektorat razširil na vsa tri leta prvostopenjskega študija in se preoblikoval v semestrsk predmete, zaradi česar verjamemo, da si ga bodo v večji meri izbirali tudi študentje drugih oddelkov Filozofske fakultete, študentje drugih fakultet in občani. Na prvi stopnji je odslej pet predmetov (*Nizozemski jezik in kultura 1–5*), na drugi pa sta na voljo *Nizozemski jezik, literatura in kultura v kontekstu 1 in 2*.

Od leta 2015 Univerza v Wroclawu organizira Mednarodni študentski narek za študente nederlandistike iz Srednje Evrope, ki se ga udeležuje 17 srednjeevropskih univerz. Sodeluje tudi ljubljanska univerza (edina brez glavnega študija nederlandistike), pri čemer so slovenski študentje zelo uspešni. Tako je slovenski zmagovalec leta 2016 Jure Gende v evropskem merilu zasedel četrto mesto. Na lektoratu lahko študentje in zunanji zainteresirani opravljajo mednarodni izpit iz nizozemskega jezika (Certificaat Nederlands als Vreemde Taal), ki poteka vsako leto v prvih dveh tednih maja. Na izpit se vsako leto prijavijo skoraj vsi študentje, pri čemer se na vseh ravneh, na katerih poteka izpit, izjemno dobro izkažejo. Nasploh se ljubljanski lektorat v evropskem merilu uvršča po uspešnosti v sam vrh. Rezultati študije, ki je bila narejena na Univerzi v Utrechtu (Križ 2014), ga postavljajo na četrto mesto, pri čemer študenti ostalih srednjeevropskih univerz študirajo nizozemščino na samostojnih oddelkih kot glavni predmet.

3.5.2 Mednarodno sodelovanje

Lektorat za nizozemščino že od nekdaj intenzivno sodeluje s številnimi univerzami, tako je že Paul van den Heuvel sodeloval z univerzami v Utrechtu, Amsterdamu, na Dunaju, v Trstu, Bologni in Beogradu. Po njegovem odhodu na Univerzo v Bratislavo je postalo sodelovanje s to univerzo zelo tesno, prav tako z Univerzo na Dunaju, v Brnu, Budimpešti, Leidnu, Utrechtu, Antwerpnu, Wroclawu, Varšavi, Olomoucu, Amsterdamu, Bruslju, Poznanu, Berlinu, Beogradu in Zagrebu, kasneje tudi z Univerzo L'Orientale v Neaplju. Sodelovanje poteka v različnih oblikah, od številnih gostovanj tujih predavateljev, do skupnih projektov, delavnic in različnih kulturnih dogodkov.

Slika 6 : Lektorica dr. Anita Srebnik ter nizozemski prestolonaslednik princ Willem-Alexander in princesa Máxima, 2007

3.5.3 Študentje

Doslej se je s pomočjo mednarodnih štipendij v tujini v znanju nizozemskega jezika in kulture izpopolnjevalo več kot 140 študentov ljubljanske nederlandistike. Sprva so študentje obiskovali mednarodne poletne tečaje nizozemskega jezika in kulture na Univerzah v Utrechtu in Den Haagu ter semester ali dva študirali nederlandistiko na Univerzi v Utrechtu. Kasneje se je z uvedbo programov Tempus, Socrates, Ceepus in Erasmus odprlo še več možnosti za izmenjavo. Tako lahko danes – odvisno od vsakokratnih projektov in odobrenih sporazumov – študentje študirajo nizozemščino tudi na različnih evropskih univerzah (Dunaj, Leiden, Utrecht, Budimpešta (ELTE), Olomouc, Praga, Bruselj (Erasmus Hogeschool), Nijmegen, Neapelj, Amsterdam itd.)

Nizozemska jezikovna unija že desetletja podeljuje štipendije za udeležbo na poletnih tečajih. Če so lahko včasih študentje obiskovali tečaje v krajih Breukelen in Zeist na Nizozemskem ter v Hasseltu in v Gentu v Belgiji, pa je teh možnosti zadnja tri leta vse manj. Od 2016 tovrstno štipendijo nudi le še Univerza v Gentu. Zato je pred nekaj leti Združenje nederlandistov Srednje Evrope Comenius

sklenilo, da se organizirajo regionalni poletni tečajji, tako da vsako leto ena od srednjeevropskih univerz organizira poletni tečaj nizozemskega jezika in kulture, ki se ga redno udeležita po dva študenta iz Slovenije. Novost je študijski program Erasmus plus za usposabljanje študentov v tujini. Nekaj let zapored (2014–2018) so na oddelku gostovale praktikantke, študentke višjih letnikov nederlandistike z Univerze Radboud v Nijmegnu. To je bila velika pridobitev za študente, ki so lahko s svojimi vrstnicami tudi izven rednih ur vadili nizozemsko.

3.5.4 Predavatelji

Že od samega začetka delovanja lektorata so številni stiki s tujimi predavatelji postali tradicija, ki se z leti le še širi in pogloblja. Gostje s tujih univerz so izvedli veliko navdihujočih predavanj v zvezi z nizozemskim jezikoslovjem, slovaropisjem, fonetiko, historično slovnico, nizozemsko književnostjo od začetkov do danes, med drugim s književnostjo alohtonih prebivalcev, z bogato nizozemsko in belgijsko zgodovino, nizozemsko in belgijsko politiko, nizozemskim šansonom, razlikami med belgijsko in nizozemsko nizozemščino, s kulturnimi razlikami med obema deželama, z nizozemsko identiteto in mentaliteto, migrantsko problematiko itd. Predavatelji so študente popeljali po izjemno zanimivi zgodovini umetnosti, spoznali so najpomembnejše umetnike, slikarje, glasbenike itd., predvsem pa pesnike in pisatelje, naučili so se osnov afrikanščine, spoznali zgodovino Južne Afrike, njeno družbo in kulturo itd.

Predavatelji so prišli z vseh zgoraj omenjenih univerz na Nizozemskem, v Belgiji ter drugod po Evropi, mnogi med njimi so prišli v Ljubljano predavat po dva- ali večkrat. Poleg ustanovitelja ljubljanske nederlandistike Paula van den Heuvla, ki je ljubljanski lektorat obiskoval še dolga leta po svojem odhodu v Bratislavo in Utrecht, so bili na oddelku: Wiljan van den Akker (Utrecht), Hans Anten (Utrecht), Jelica Novaković (Beograd), Charles van Leeuwen (Bologna), Philip Hiligsmann (Louvain-la-Neuve), Annette Wind (Utrecht), Honoré Schelfhout (Düsseldorf), Regina van Groningen (Brno), Julia Sommers (Dunaj), Onno ter Haar (Bukarešta), Irit van der Veldt (Amsterdam), Nele Rampart (Dunaj), Mirjam van der Wout (Zagreb), Irena Žagar (Leiden), Pawel Zajas (Poznan), Pablo van Suchtelen (Budimpešta ELTE), Franco Paris (Neapelj), Edo Velema (Amsterdam), Herbert van Uffelen (Dunaj), Stanisław Prędoła (Wrocław), Femke Simonis (Bruselj), Jacob Vossestein (Tropeninstituut Amsterdam), Nadja

Louwerse (Amsterdam), Alexandra Andreasova (Brno), Hubert van den Berg (Groningen, Poznan), Jo Sterckx (Poznan), Janneke Weijermars (Antwerpen, Amsterdam), Truus de Wilde (Berlin), Stefan Kiedron (Wroclaw), Sofie Royeaerd (Brno). Njihovih predavanj sta se mnogokrat udeležila veleposlanik Kraljevine Nizozemske in/ ali Belgije ter njuni kolegi z veleposlaništva.

Predavali pa so tudi mnogi drugi ugledni gostje, npr. novinarja Jan Donkers in Wessel de Jong ter političarka Lousewies van der Laan (Nizozemski parlament, Evropski parlament). Posebej želim izpostaviti gostujočega profesorja Eda Velema (1949–2015), ki je med nederlandisti zbujal posebno občudovanje in spoštovanje kot eden najboljših poznavalcev nizozemske književnosti in kulture nasploh. Na ljubljanski nederlandistiki smo imeli srečo, da smo ga lahko gostili kar trikrat (2007, 2010 in 2011). Njegova predavanja so bila pravo doživetje. Udeležila sta se jih tudi veleposlanik Kraljevine Nizozemske in Belgije.

Slika 7: Edo Velema na obisku v Sloveniji

3.5.5 Študijske in obštudijske dejavnosti

Paul van den Heuvel je od vsega začetka uspešno vzpodbujal študente k študiju nizozemskega jezika in kulture s številnimi dodatnimi seminarji, predavanji, delavnicami, kulturnimi dogodki, filmskimi večeri, večeri poezije, strokovnimi ekskurzijami in mednarodnimi seminarji z uglednimi tujimi gosti, ki jih je pripeljal v Slovenijo. To tradicijo je po njegovem odhodu nadaljevala tudi

Anita Srebnik. Sledi pregled mednarodnih dogodkov in aktivnosti, ki sta jih organizirala Paul van den Heuvel (od 1989 do 1996) in Anita Srebnik (od 1996 do 2018), pri čemer so omenjeni le najpomembnejši.

Literarna srečanja

Od leta 1996 so se kot gostje lektorata zvrstili naslednji ugledni nizozemski in belgijski pisatelji: Herman de Coninck (1996), Toon Tellegen (2001, 2004, 2018), Cees Nooteboom (2004, 2017), Joost Zwagerman (2004), Manon Uphoff (2004), Abdelkader Benali (2004), Mensje van Keulen (2005), Tom Lanoye (2007), Joris Luyendijk (2010), Joke van Leeuwen (2012), Johan de Boose (2014), Guus Kuijer (2014), Stefan Hertmans (2015) in Anna Woltz (2016).

Posebej lahko izpostavimo gostovanja Toona Tellegena, enega najuglednejših nizozemskih pisateljev za mladino in odrasle, pesnika in dramatika, ki se je s študenti srečal kar trikrat. Nazadnje je pripotoval januarja 2018 ob izidu svoje knjige v slovenščino v prevodu Anite Srebnik (Tellegen 2018), ki je z njim vodila literarni večer na Vodnikovih domačiji. Tudi v Sloveniji zelo priljubljen pisatelj je navdušil polno dvorano.

Prevajalske delavnice

Paul van den Heuvel in Anita Srebnik sta skupaj z gosti organizirala številne prevajalske delavnice: od leta 1992 do 1996 so delavnice potekale vsako leto, prevodi pa so bili objavljeni bodisi v časopisju, literarnih revijah, pesniških

Slika 8: Prevajalska delavnica s Paulom van den Heuvelom, 1994

razglednicah (Poëziekaarten) bodisi predstavljeni na literarnih večerih (npr. leta 1996 skupaj s prevajanim belgijskim pesnikom Hermanom de Coninckom). Prevajalske delavnice so potekale tudi v letih 1998–99, 2000–01, 2001–02 ter 2006–07, tokrat z gostom Francom Parisom, priznanim prevajalcem nizozemske književnosti v italijanščino in profesorjem nizozemske književnosti na Univerzi La Sapienza v Rimu ter Univerzi L’Orientale v Neaplju.

Mednarodni seminarji nizozemskega jezika in kulture

Leta 1989 so vodje lektoratov za nizozemščino Univerz v Beogradu (Jelica Novaković), Bologni (Charles van Leeuwen) in Ljubljani (Paul van den Heuvel) prevzeli pobudo za organizacijo pomladanskih enotedenskih seminarjev nizozemskega jezika in kulture v srednjeevropski regiji. Prva dva seminarja sta potekala konec aprila 1990 in 1991 v Herceg Novem v Črni gori. Nato se je seminar preselil v Piran, organizacijo pa je prevzel Paul van den Heuvel. Tam sta potekala dva seminarja leta 1993 (od 24. do 30. aprila) in 1995 (od 22. do 28. aprila). Na seminarju so sodelovali študentje in predavatelji iz številnih držav srednjeevropske regije. Leta 1997 in 1998 sta potekala v Ljubljani v organizaciji Paula van den Heuvela z Univerze Comenius v Bratislavi in Anite Srebnik z Oddelka za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko mednarodna seminarja Študijski dnevi nizozemščine. Cilj je bil intenzivna priprava na mednarodni izpit iz nizozemščine ter spoznavanje nizozemske družbe in kulture.

Mednarodni seminar nizozemskega jezika in kulture, ki je potekal med 24. in 30. aprilom 2000 v Ljubljani, je bil za lektorat največji dogodek in organizacijski zalogaj. Udeležili so se ga študentje iz Hrvaške, Jugoslavije, Madžarske, Romunije, Bolgarije in Slovenije. Aniti Srebnik so se pri vodenju seminarjev pridružili še Onno ter Haar (Univerza v Bukarešti), Santiago Martin, Irena Žagar in Mateja Seliškar. Poleg jezikovnih vaj kot priprava na mednarodni izpit iz nizozemščine so se zvrstile raznovrstne delavnice (interpretacija sodobnih nizozemskih romanov, zgodovina stripa v Belgiji in na Nizozemskem, nizozemska popularna glasba, nizozemske kletvice v literaturi, plakaterska ustvarjalna delavnica Loesje, poezija in pisanje nizozemskih haikujev, pisanje parodije na pesem *Mlada solata* Rutgerja Koplanda) ter več družabnih aktivnosti, med drugim nočna »diverzantsko« plakaterska akcija po Ljubljani s plakati Loesje, ustvarjenimi med delavnico.

Funkcijo tovrstnih enotedenskih seminarjev je nato prevzela organizacija Comenius, ki s podporo Nizozemske jezikovne unije vsako leto organizira regionalni poletni tečaj nizozemščine, ki se ga redno udeležujejo tudi študentje ljubljanske nederlandistike.

Lektorat zelo dobro sodeluje z veleposlaništvom Kraljevine Nizozemske, ki študente mnogokrat povabi na dogodke, povezane z Nizozemsko, npr. na različne razstave, koncerte nizozemskih orkestrov, zborov, izvedbe oper itd. Veleposlanika Kraljevine Belgije in Nizozemske sta bila – skupaj z drugimi uglednimi gosti – povabljeni tudi na dvajsetletnico delovanja lektorata leta 2009.

V okviru lektorata že od nekdaj potekajo številne študentske aktivnosti, od ekskurzij do tradicionalnega miklavževanja po stari nizozemski tradiciji in filmskih večerov. Poleg tega poteka veliko dejavnosti v ožjem krogu študentov, sem sodijo srečanja s študenti vseh letnikov, zanimivi in poučni kvizi o Nizozemski in Belgiji, branje nizozemske literature, mini delavnice nizozemske poezije, branje lastnih literarnih poskusov v nizozemščini, poslušanje in petje nizozemskih šansonov, koncertiranje študentov na različne instrumente in izvajanje starih skladb franko-flamske šole, igranje tradicionalnih nizozemskih družabnih iger, predavanja študentov o različnih nederlandističnih temah, praznovanje ob zaključku predavanj s tipičnimi nizozemskimi jedmi, (sladoledni) pikniki, praznovanje ob podelitvi nagrad zmagovalcu mednarodnega nareka, skupni ogledi razstav, druženja z gostujočimi predavatelji ipd.

Nizozemski lektorat ima tudi svojo spletno stran (www.nizozemscina.si) in svojo stran na Facebooku (Nederlandistika Ljubljana – Neerlandistiek Ljubljana), kjer lahko študentje in zainteresirani redno spremljajo dogodke na lektoratu.

Viri in literatura

Križ, Milan (2014): *Onderwijs Nederlands in Centraal-Europa. Zes gevalbeschrijvingen van effectieve NVT-instellingen*. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Srebnik, Anita (2007): *Nizozemsko-slovenski slovar*. Ljubljana: DZS.

Srebnik, Anita (2015): *Jezikovnotehnološki postopek obračanja dvojezičnih slovarjev*, Praga: Verbum.

Tellegen, Toon (2018): *Sredi noči*. Domžale: Miš.

3.6 Zgodovina lektorata švedskega jezika na Filozofski fakulteti

Mita Gustinčič Pahor

Lektorat za švedski jezik deluje že od leta 1971, sprva v okviru Oddelka za germanske jezike in književnosti, od leta 1998 v okviru Oddelka za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko. Že pred uvedbo lektorata za švedski jezik je na oddelku potekal visokošolski pouk nordijskih jezikov in književnosti in sicer v letih 1954–55, ko je imel danski slavist **Gunnar Olaf Svane** v tedanjem germanskem seminarju Filozofske fakultete predavanja in vaje iz stare nordijsčine, moderne danščine in skandinavskih književnosti. To delo je v šestdesetih letih nadaljeval profesor **Janez Orešnik**, dolgoletni predstojnik katedre za primerjalno germansko jezikoslovje in skandinavistiko, z vajami iz stare nordijsčine in moderne danščine. Profesor Orešnik je leta 1965 na Filozofski fakulteti zagovarjal doktorsko disertacijo o islandskem glagolu in od tedaj objavlja znanstvena dela o islandskem jeziku in ostalih nordijskih jezikih. Leta 1970 je bila Švedinja **Lena Holmqvist** habilitirana za lektorico švedskega jezika in januarja 1971 je začela s prvim tečajem za začetnike, ki se ga je udeležilo 10 študentov. V študijskem letu 1971/72 je bil uveden tudi nadaljevalni tečaj, v letu 1982/83 pa še izpopolnjevalni. Lektorica Lena Holmqvist se je poleg pedagoškega dela, ki ga je zaključila leta 1995, ukvarjala še z znanstvenoraziskovalnim in strokovnim delom, prevajanjem, tolmačenjem in slovaropisjem. Leta 2004 je izšel njen splošni Švedsko-slovenski slovar/Svensk-slovensk ordbok (Ljubljana: ZRC SAZU). Slovar je izjemnega pomena, saj nima predhodnikov na tem področju.

Po upokojitvi lektorice Lene Holmqvist so lektorat prevzeli lektorji Švedskega inštituta iz Stockholma, ki so obenem poučevali še na Filozofski fakulteti Univerze v Zagrebu. Od leta 1995 do 2000 je lektorat vodil **Mats Hjortfors**, od 2000 do 2002 **Bengt Lagerstedt** ter od 2002 do 2004 **Shanti Wittmar**. Od leta 2004 lektorat vodi **Mita Gustinčič Pahor**. Od uvedbe bolonjskih študijskih programov 2008 je v švedščina v okviru enopredmetnega študijskega programa Germanistika postala obvezno-izbirni drugi (germanski) tuji jezik, študentje drugih programov in fakultet jo lahko vpisujejo kot izbirni predmet.

V Knjižnici Oddelka za anglistiko, germanistiko in prevajalstvo je leta 2019 na voljo 1253 naslovov in 1928 enot švedskih publikacij. Veliko večino gradiva je

knjižnica prejela od Švedskega inštituta, pomembni pa so tudi drugi donatorji: švedski parlament Sveriges Riksdag, veleposlaništvo Kraljevine Švedske v Republiki Sloveniji in posamezniki.

3.6.1 Mednarodno sodelovanje

Najpomembnejši mednarodni partner našega lektorata je Švedski inštitut (Svenska institutet) iz Stockholma, ki kot švedska državna ustanova finančno, organizacijsko in kadrovskega podpira izvajanje študija švedščine na univerzah po vsem svetu. Inštitut podpira delovanje švedskega lektorata na Oddelku za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko že od samega začetka: študentom nudi različne štipendije za študij švedščine na Švedskem, skrbi za stalno strokovno izpopolnjevanje lektorjev z organizacijo strokovnih tečajev in konferenc ter denarno podpira nabavo knjižnih virov, znanstvenih revij in drugih materialov. Švedski inštitut podpira tudi različne projekte ter obiske gostujočih predavateljev. Pomembnejši obiski v zadnjih letih so bili: aprila 2005 Jessica Svärdröm iz veleposlaništva Kraljevine Švedske v Ljubljani in Monika Žagar z Univerze v Minnesoti iz ZDA, 2006 švedska lektorica Ulla Djurberg, februarja 2008 je Marjan Marinšek predstavil Astrid Lindgren, istega leta je oddelek gostil Morgana Nilssona z Univerze v Göteborgu ter Monico Lövröm, prevajalko pri Evropski komisiji, leta 2011 profesorico Goranko Antunović s Filozofske fakultete Univerze v Zagrebu, leta 2016 lektorico mag. Jeannette Bergström z Oddelka za skandinavistiko Univerze na Dunaju in leta 2018 lektorico in gledališko igralko Janny Elfving.

3.6.2 Študijske in obštudijske dejavnosti

Tako glede študijskih kot tudi obštudijskih dejavnosti lektorat stremi k mednarodnemu sodelovanju. Eden večjih projektov je bila organizacija in izvedba petdnevnega mednarodnega seminarja za študente švedskega jezika, ki je potekal v Trenti, v aprilu leta 2006. Seminarja se je udeležilo 45 študentov iz treh držav – Nemčije (Univerza Ludwig-Maximilian v Münchnu), Hrvaške (Univerza v Zagrebu) in Slovenije (Univerza v Ljubljani), tri lektorice z omenjenih univerz ter gostujoča lektorica s Švedske. Sodelovanje med tremi univerzami na področju švedskega jezika se je začelo leta 2004, ko so se naši študentje udeležili mednarodnega seminarja v Münchnu, leta 2005 pa seminarja v hrvaškem Pulju.

Slika 9: Seminar v Trenti, 2006

Drugi odmevnejši mednarodni seminar za študente, tokrat z naslovom Dramatik Strindberg, je lektorica Mita G. Pahor organizirala v maju 2012. Na seminarju, na katerem so sodelovali tudi študentje Oddelka za skandinavistiko Univerze v Zagrebu, so predavali številni strokovnjaki iz domovine in tujine (Anna Pousette, Darko Čuden, Nada Grošelj, Evald Koren, Igor Koršič, Darja Dominkuš, Igor Samobor). Študentje iz Zagreba so ob tej priložnosti v Lutkovnem gledališču Ljubljana uprizorili gledališko igro *Strindbergpärlor* pod vodstvom lektorice Bodil Zalesky. Stoletnico avtorjeve smrti je pospremila tudi razstava o Strindbergovem življenju in delu.

Študentje se velikokrat udeležujejo različnih prevajalskih delavnic, pri katerih se lektorat povezuje z drugimi inštitucijami in založbami. Od marca do aprila 2010 je tako lektorat skupaj s kulturnim zavodom Novi ZATO izvedel projekt »Prevajalski laboratorij«, v okviru katerega so študentje prevedli dramo *Petkrat bog* mladega, a že uveljavljenega švedskega avtorja Jonasa Hassena Khemirija. Leta 2013 so študentje prevedli nekaj odlomkov iz švedskega prevoda poetične Edde, ki so bili razstavljeni v Foersterjevem parku v okviru knjižnega sejma Liber.ac, leta 2014 je nekaj študentk skupaj z lektorico sodelovalo na prevajalski delavnici v Jeruzalemu v severovzhodnem delu Slovenije, ki je potekala v sklopu

pesniškega festivala Dnevi poezije in vina, leta 2015 pa na podobni delavnici na Švedskem, na nordijski šoli za pisatelje Biskops-Arnö.

Slika 10: Prevajalska delavnica, 2014

Glede obštudijskih dejavnosti velja izpostaviti ekskurzijo študentov lektorata v Stockholm maja 2010. Utrinke z ekskurzije so študentje predstavili na razstavi fotografij na Oddelku za germanistiko. Med pomembna dogodka na državnem nivoju sodita srečanje študentov lektorata in predstavnikov oddelka s švedskim kraljevim parom, ki je Slovenijo počastil z obiskom junija 2004, ter srečanje s predsednikom švedskega parlamenta Björnorn von Sydowom in spremljajočo delegacijo februarja 2006. Obštudijska dejavnost, ki je postala na Filozofski fakulteti že tradicionalna, je praznovanje švedskega praznika Svete Lucije vsako leto v decembru. Študentje z glasbenimi točkami obiskovalcem predstavijo ta priljubljeni švedski praznik in jih pogostijo s tipičnim švedskim pecivom in pijačo. V sodelovanju s Slovensko-švedskim društvom so študentje lektorata skupaj s pevskim zborom Filozofske fakultete večkrat nastopili na praznovanju Svete Lucije v Evangeličanski cerkvi Primoža Trubarja v Ljubljani. V letih 2008 in 2009 je delovala švedska gledališka skupina pod umetniškim vodstvom gledališke igralko Mirel Knez. V okviru lektorata so občasno organizirani tudi švedski filmski večeri.

Slika 11: Praznovanje sv. Lucije, 2014

Tudi na strokovnem področju lektorica Mita G. Pahor skrbi za ohranjanje mednarodnih stikov. V organizaciji in ob podpori Švedskega inštituta je Mita G. Pahor gostila konferenco za lektorje švedščine Srednje Evrope v letu 2015 in dve leti kasneje gostovala na Oddelku za skandinavistiko Dunajske univerze. Oddelek ima dobre stike tudi z veleposlaništvom Kraljevine Švedske, ki je v Ljubljani delovalo od leta 2000 do 2010. Možnost učiteljske Erasmus izmenjave imamo na oddelku z Univerzo v Talinu ter učiteljske in študentske izmenjave z Univerzo v Stockholmu.

3.7 Katedra za didaktiko nemščine

Brigita Kosevski Puljić

Katedra za didaktiko nemščine je najmlajša izmed kateder na Oddelku za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko. Razvila se je iz zasnov metodike pouka nemščine, ki segajo v zgodnja osemdeseta leta. Njena začetnica je **Marjana Kordaš**, profesorica nemškega in angleškega jezika in višja predavateljica za metodiko pouka nemškega jezika. S tega področja je objavljala prispevke v

strokovnih revijah, sodelovala s tedanjim Zavodom SRS za šolstvo in si nasploh prizadevala za izboljšanje kakovosti pouka v šolah. Razvoj metodike in didaktike nemškega jezika je korenite spremembe doživljal v zgodnjih devetdesetih letih pod vodstvom **Ane Marije Muster**, ki je leta 1997 na Oddelku prevzela vodenje Katedre za didaktiko nemščine. Kmalu zatem se ji je pridružila takrat še lektorica za nemški jezik **Brigita Kosevski Puljić**, ki je izvajala vaje ter vodila načrtovanje vaj, hospitacij in nastopov na šolah.

Zaradi hitrega razvoja pedagoških in psiholoških znanosti so se vsebinsko in metodično spreminjali učni načrti posameznih predmetov Didaktike nemščine. Oddelek je leta 2000 med prvimi na Filozofski fakulteti uvedel strnjeno pedagoško prakso na šolah po Sloveniji. Pri pripravi na praktično usposabljanje študentov sta na Katedri za didaktiko nemščine v preteklosti sodelovali tudi kolegici **Saša Podgoršek** in **Mojca Marija Peternel**, ki je takrat poučevala tudi na gimnaziji. Takšno sodelovanje je bilo izjemnega pomena za učinkovito povezovanje študija in učne prakse. V letu 2008 smo na katedri organizirali okroglo mizo, pri kateri so sodelovali študenti in študentke, didaktičarke nemščine ter mentorice in mentorji iz ljubljanskih osnovnih in srednjih šol. Leta 2014 se je kot asistentka katedri pridružila **Andreja Retelj**, v študijskem letu 2018/19 pa je vaje k didaktičnim predmetom izvajala **Mojca Leskovec**.

Slika 12: Andreja Retelj in Brigita Kosevski Puljić, 2015

Organizirano stalno izobraževanje učiteljev in učiteljic nemščine sega na Oddelku že v zgodnja devetdeseta leta. Sprva je koordinacijo vodila Neva Šlibar, kasneje je prevzela koordinacijo Kasilda Bedenk, z ustanovitvijo Katedre za didaktiko nemščine pa sta koordinirali izobraževanje učiteljev in učiteljic Ana Marija Muster in Brigita Kosevski Puljić. Leta 2018 je koordinacijo prevzela Andreja Retelj. V zadnjih dvajsetih letih je Oddelek za germanistiko oz. Katedra za didaktiko organizirala preko petdeset dvodnevni stalnih spopolnjenj za učiteljice in učitelje nemščine in ostalih jezikov. Izvajalci in izvajalke programov, ki so pomembni za profesionalno rast učiteljic in učiteljev oz. njihovo vseživljenjsko učenje, so vedno domači in tuji strokovnjaki z različnih področij. Mnoga spopolnjenja pa so potekala v okviru sodelovanja med tujejezičnimi didaktikami na FF, ki so se na ta način tudi razvijale in krepile. Dolga leta je katedra sodelovala tudi z dunajsko didaktiko za nemščino kot tuji jezik. Tako smo vsako leto pri nas gostile in mentorirale tamkajšnje praktikante v času njihove petmesečne pedagoške prakse.

Med letoma 2000 in 2009 je katedra preko izvedenih seminarjev pridobila prek sto osemdeset mentoric in mentorjev, ki so skrbeli za izvedbo pedagoške prakse na šolah. V tem času je praktično usposabljanje uspešno opravilo že več kot 350 prihodnjih učiteljev in učiteljic nemščine. To je bil tudi čas, ki je sovpadal z dvema mednarodnima projektoma Centra za pedagoško izobraževanje FF, pri katerih je katedra aktivno sodelovala, tudi pri publikacijah *Mentorstvo in profesionalna rast* ter *Teorija in praksa v izobraževanju učiteljev* in sicer *Partnerstvo fakultet in šol I in II*.

V novem tisočletju so se tujejezične didaktike z omogočanjem doktorskega študija na svojem področju in s priznavanjem nazivov pridružile znanostim, s katerimi so bile že mnogo prej tesno povezane kot npr. z lingvistiko, s pedagoško psihologijo, pedagogiko, splošno didaktiko, psiholingvistiko, sociolingvistiko, z literarno didaktiko, medijsko didaktiko, nevrolingvistiko in še bi lahko naštevati. Na ta način so postale tujejezične didaktičarke tudi nosilke predmetov. Posledica tega je bil raziskovalno poglobljen razvoj posameznih področij znotraj tujejezične znanosti, s tem pa tudi večja specializacija znanja. Danes je metodični koncept izobraževanja prihodnjih učiteljev in učiteljic nemščine v tesni povezavi s poznejšo poklicno prakso. S prenovljenimi bolonjskimi študijskimi programi na drugi stopnji je študentom in študentkam omogočeno, da sistematično pridobivajo učiteljske kompetence.

S Katedro za didaktiko nemščine se študentke in študenti prvič neposredno srečajo v 3. letniku prvostopenjskega univerzitetnega študijskega programa pri izbirnem predmetu *Pristopi celostnega učenja in poučevanja tujih jezikov*, kjer jih morda prvič spodbudimo k razmišljanju o odločitvi za poklic. S teoretičnimi osnovami in praktičnimi zgledi različnih oblik učenja in poučevanja tujega jezika dobijo prvi vtis o učiteljskem poklicu. Na ta način marsikomu olajšamo odločitev za prehod na magistrski pedagoški študij. Z metodami, pristopi in načeli tujejezičnega pouka, njegovimi značilnostmi in zahtevami se študentke in študenti seznanijo v prvem letniku magistrskega študijskega programa. V ospredju so aktivne oblike dela, ki zahtevajo stalno sodelovanje študentov in študentk, npr. vaje in samostojno vodeni seminarji ter didaktične delavnice, v katerih se spodbuja raziskovalno in izkušnjsko učenje. Predvsem gre za znanje, povezano z delovanjem v razredu.

Skupinske hospitacije so uvod v praktično usposabljanje študentov. Organizirane so v OŠ, SŠ, jezikovnih šolah in inštitutih. Vsakemu opazovanju pouka sledi podrobna analiza. V začetku drugega letnika se pričnejo intenzivne metodično-didaktične priprave za delo v razredu. Ne samo usvajanje znanja, temveč lastne izkušnje, praktično delovanje in preizkušanje so v ospredju. Hkrati morajo dobiti študentke in študenti priložnost, da svoje znanje reflektirajo ter interpretirajo in poglobijo z znanstvenega (kar pomeni didaktičnega tujejezičnega) vidika. Primer takšnega (samo)reflektivnega modela poučevanja je tudi mikropoučevanje, ki ga že nekaj let zapored izvajata doc. dr. Andreja Retelj inizr. prof. dr. Meta Lah z didaktike na francoščini. Študentke in študenti vzajemno poučujejo kolegice in kolege nemščino oz. francoščino pod natančnim vodstvom obeh profesorice. To je zadnja preizkušnja pred nastopi na šolah, ki jih praktikantke in praktikanti izvajajo v okviru strnjene pedagoške prakse na osnovnih in srednjih šolah. Le-ta omogoča poleg hospitacij in samostojne izvedbe pouka tudi vpogled v zunajšolske dejavnosti ter spodbuja timsko delo, medpredmetno povezovanje in medkulturno učenje.

V študijski proces na katedri so vključene tudi didaktične delavnice, ki potekajo večinoma izven fakultete, kjer se študenti »urijo« prav tako v timskem delu, organizaciji dela, moderiranju ter predstavitvi in praktični implementaciji svojih raziskovalnih nalog s področja tujejezične didaktike v pouk nemščine.

Slika 13: Didaktični piknik, ok. 2004

Poleg predmetov *Didaktika nemščine* ter *Pedagoška praksa I in II* katedra na magistrskem študijskem programu izvaja predmete *Informacijska in komunikacijska tehnologija pri pouku nemščine*, *Preverjanje in vrednotenje znanja*, *Raziskovanje tujejezičnih učnih procesov*, *Zgodnje učenje in poučevanje nemščine*, *Razvijanje ustvarjalnega pisanja pri pouku nemščine*, *Retorika pri pouku nemščine* in *Razvijanje jezikovnih zmožnosti pri pouku nemščine*. Vse profesionalne kompetence, ki jih morajo diplomanti drugostopenjskega študijskega programa dosegati, so natančno opredeljene v študijskih programih oz. učnih načrtih.

Katedra za didaktiko nemščine sledi najnovejšim izsledkom znanosti in njene članice tudi same prispevajo veliko k razvoju tujejezične didaktike, saj tvorno sodelujejo v različnih državnih in mednarodnih projektih, njihovo raziskovalno delo pa je izpričano v številnih objavah njihovih izvirnih znanstvenih člankov in monografijah, pa tudi v visokošolskih učbenikih.

3.8 Knjižnica za anglistiko, germanistiko in prevajalstvo*

Marjana Benčina, Neja Čop

Knjižnica za anglistiko, germanistiko in prevajalstvo na Filozofski fakulteti v Ljubljani je bila ustanovljena leta 1920 pri tedanjem Seminarju za germanško filologijo. Ves čas je bila in je pomembna opora študijskemu procesu in znanstvenoraziskovalnemu delu najprej enega oddelka (germanistika), nato dveh in slednjič celo treh. Leta 1998 se je knjižnica ob delitvi oddelka na anglistični in germanistični del preimenovala v *Knjižnico oddelkov za anglistiko in germanistiko*, 2006 pa je s priključitvijo knjižnice Oddelka za prevajalstvo postala *Knjižnica za anglistiko, germanistiko in prevajalstvo*.

Do danes se je kljub neprimernim in premajhnim prostorom ter bolj ali manj neugodnim finančnim razmeram razvila v bogato založeno, sodobno in uporabniku prijazno knjižnico, ki ohranja pomen knjige kot pomembnega vira znanja in navdiha. Zasluge za to gredo vsem, ki so delali za knjižnico: bibliotekarkam, ki so vedno optimistično kljubovale slabim delovnim razmeram, članom naših oddelkov za predloge pri nabavi in posredovanja pri knjižnih darovih, asistentom in študentom-demonstratorjem za pomoč pri delu. Velika zahvala gre oddelčnim predstojnikom, ki so vedno podpirali razvoj knjižnice in aktivno sodelovali pri nadgrajevanju knjižničnega fonda.

Leta 1941 so knjižnico prestavili v novo zgradbo Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Med vojno, 29. januarja 1944, je na stavbo NUK padlo nemško poštno letalo. V požaru je bila uničena dragocena in v veliki meri nenadomestljiva knjižnična zbirka, od katere je ostalo le nekaj bolj ali manj poškodovanih izvodov, ki imajo zdaj posebno zgodovinsko vrednost. Po vojni je bilo treba knjižnico na novo postaviti. Preselila se je v poslopje Univerze na Kongresnem trgu, nazadnje se je l. 1961 vselila v novo poslopje Filozofske fakultete na Aškerčevi 2, kjer je še danes. Najprej je dobila sobo 319 v 3. nadstropju. V letih 1962–1963 so preselili periodiko v kletni prostor 002, ki je bil zaradi vlage neprimeren. Leta 1966 so knjižnici dodelili še sobo 322, z namenom, da knjižnico razdelijo na germanistični

* Besedilo je prirejeno in posodobljeno slovenska različica prispevka: Benčina, Marjana (2010): Bibliothek für Anglistik, Germanistik und Übersetzungswissenschaft. V: Miladinović Zalaznik, Mira; Samide, Irena (ur.): "Zur Linde hier, sich dort zur Eiche wende." 90 Jahre Germanistik an der Universität Ljubljana. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 97-105. (prev. Neja Čop)

in anglistični del. Načrte so nato spremenili in l. 1972 v sobi 322 uredili priročno knjižnico in čitalnico z zbirko periodičnih publikacij in priročniškega gradiva. Knjižnica je hitro rasla, zato se je razširila še v omare na hodniku in v predavalnici 306 ter 320. Med gradbenimi predelavami l. 2007 so večino teh omar odstranili. L. 1993 je bila v izposojno knjižnico preurejena še velika predavalnica 320, kar je bila velika pridobitev. L. 2006, s priključitvijo knjižnice Oddelka za prevajalstvo, so bibliotekarke prvič dobile delovni kabinet, in sicer sobo 32I, ki je prej ločevala izposojno knjižnico od priročne. Knjižnica je bila tako prostorsko združena v enotno knjižnico. Uporabnikom je na voljo 32 čitalniških mest in 5 računalnikov. Zaradi polic, ki segajo do stropa in ozkih prehodov med njimi je prosto dostopen le del gradiva, revije, slovarji in priročno gradivo. Konec leta 2018 smo dobili dislocirano skladišče v Zg. Jaršah pri Domžalah. Del manj izposojanega gradiva smo lahko preselili in sprostil nekaj polic za novo gradivo.

Do petdesetih let 20. stoletja so knjižnico urejali oddelčni asistenti in študenti, l. 1961 pa je bila kot prva samostojna bibliotekarka nastavljena **Katarina Bogataj-Gradišnik**. Z velikim navdušenjem, vztrajnostjo, strokovnostjo in pripravljenostjo na spremembe je uspešno nadgrajevala knjižnični fond, predvsem pa je uskladila delo knjižnice s sodobnimi zahtevami in standardi bibliotekarske stroke. Zaradi hitre rasti fonda in števila študentov je bila ena bibliotekarska moč premalo. Julija 1970 so zaposlili **Angeliko Hribar**, l. 1975 pa še **Madito Šetinc** (zdaj Madita Šetinc Salzmann). Slednja je l. 1987 odšla na delovno mesto lektorice za nemški jezik, nadomestila jo je **Manca Šinko** (zdaj Manca Šinko Kastelic). Knjižnica je hitro rasla, naraščalo pa je tudi število obiskovalcev in izposojenega gradiva. V oktobru 1988 je bila kot četrta bibliotekarka sprejeta **Marjana Benčina**.

Kadrovska zasedba v knjižnici se je do danes večkrat spremenila. Ko se je l. 1989 upokojila dolgoletna vodja knjižnice Katarina Bogataj-Gradišnik, so do novembra 1990 v knjižnici delale tri bibliotekarke, od prihoda **Kristine Pegan** (zdaj Kristina Pegan Vičič) novembra 1990 pa do danes so v knjižnici zaposlene štiri. Od l. 1989 do upokojitve l. 2005 je knjižnico vodila Angelika Hribar. Zasnovo in uredila je priročno knjižnico, popisala vso periodiko v knjižnici in uredila celoten fond na podlagi Univerzalne decimalne klasifikacije (UDK). Od 2005 do konca januarja 2018, ko je odšla na drugo delovno mesto, je bila vodja knjižnice Marjana Benčina. Njeno delo je bilo že od l. 1993

Slika 14: Madita Šetinc Salzman in Katarina Bogataj-Gradišnik

osredotočeno predvsem na vzajemno katalogizacijo in inventarizacijo gradiva ter posodobitev storitev (avtomatizacija izposoje). S februarjem 2018 je vodenje knjižnice prevzela **Neja Čop**. V knjižnici so bile za krajši čas redno zaposlene tudi Irena Sbil-Novak (1996–1999), Nataša Uršič (1995–1996) in Milena Vukić (1999–2001), za določen čas pa so nadomeščali delavke med porodniškim dopustom Alenka Goljar, Irena Sbil Novak, mag. Andrej Guček, Milena Vukić, Martina Frelih, Danijela Udovič, Tina Musec, mag. Andreja Vide Hladnik in Uršula Vimer Kovaček. Čeprav so vse bibliotekarke usposobljene za široko paleto bibliotekarskih opravil, so se v zadnjih letih specializirale: Neja Čop (zaposlena v knjižnici od l. 2001) organizira in koordinira delo v knjižnici, je nosilka nabave knjižničnega gradiva, katalogizatorica in izvaja izobraževanje uporabnikov. Kristina Pegan Vičič ureja bibliografije raziskovalcev, katalogizira, izvaja izobraževanje uporabnikov ter skrbi za zameno publikacij. **Maja Lipužič** (zaposlena od l. 2005) skrbi za zbirko periodičnih publikacij in ureja spletno stran knjižnice. Konec aprila 2018 je bila na prosto četrto delovno mesto sprejeta **Tina Sušnik**.

Slika 15: Vse generacije knjižničark – od leve proti desni: Madita Šetinc Salzmann, Kristina Pegan Vičič, Neja Čop, Angelika Hribar, Katarina Bogataj-Gradišnik, Marjana Benčina, Tina Sušnik, Maja Lipužič

Od septembra do decembra 2010 je bila na usposabljanju slabovidna gospa Adela Anzeljc. S svojim delom se je zelo izkazala, med drugim je urejala spletno stran knjižnice in dala napotke, kako pripraviti spletno stran tako, da jo lahko uporabljajo tudi slabovidni. Vse bibliotekarke imajo dokončano visokošolsko izobrazbo, opravljen strokovni izpit iz bibliotekarske stroke in licence za vnos v vzajemni katalog COBIB.

Ker do l. 1961 v knjižnici ni bil zaposlen poklicni bibliotekar, je levji delež urejanja knjižnice in sistematičnega pridobivanja gradiva prevzel dr. **Janez Stanonik**, ki je bil l. 1949 imenovan za asistenta na Oddelku za germanistiko. Z lastno iniciativo, strokovnostjo in vztrajnostjo je oblikoval vsebinsko zasnovano povojne knjižnice. Njegova pa je tudi zamisel o zbirki znanstvene in strokovne periodike kot temelju za znanstvenoraziskovalno delo, ki se je začela uresničevati šele po l. 1960. Navezoval je stike z ustanovami v Jugoslaviji (konzulati, veleposlaništva) in tujini (univerze, inštituti), ki so pošiljali knjižne darove. Kot dolgoletni predstojnik oddelka je dr. Stanonik skrbno spremljal problematiko

knjižnice in si prizadeval za njen razvoj. Tudi drugi člani oddelka so prek svojih poznanstev iz akademskih krogov in z zavzetostjo uspešno posredovali pri pridobivanju dragocenega gradiva za knjižnico.

V desetletjih po 2. svetovni vojni in še globoko v osemdeseta leta prejšnjega stoletja so bili knjižni darovi glavni način pridobivanja knjižničnega gradiva. Zbirni center v NUK je bil bogat vir gradiva posebej v povojnem obdobju. Med tujimi državami so sprva s pomočjo prednjačile Združene države Amerike (Fordova ustanova, veleposlaništvo v Zagrebu, United States Information Service v Beogradu, Zagrebu in kasneje tudi v Ljubljani, Slovenian Studies Circle iz Washingtona, gostujoči profesorji preko Fulbrightovega programa idr.), pridružile pa so se jim Velika Britanija (predvsem The British Council) in dežele nemškega govornega področja: Nemška demokratična republika (npr. Univerza Karla Marxa iz Leipziga), Zvezna republika Nemčija (Goethe-Institut in Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus iz Münchna, Inter-Nationes in Deutsche Forschungsgemeinschaft iz Bonna idr.) in Avstrija (Avstrijski kulturni inštitut v Zagrebu, Avstrijski kulturni center v Ljubljani, avstrijsko veleposlaništvo v Ljubljani). Dr. **Janez Orešnik** je zaslužen za pridobitev dragocene zbirke knjig s področja skandinavistike. Z uvedbami novih študijskih vsebin se je razširil tudi krog darovalcev iz drugih držav: Švice (Pro Helvetia iz Züricha, Švicarska ambasada v Ljubljani), Švedske (Svenska institutet iz Stockholma v povezavi z lektorji švedščine), Avstralije in Kanade na podlagi večletnih prizadevanj dr. Mirka Juraka (npr. Avstralska ambasada v Beogradu in na Dunaju, Kanadska ambasada v Budimpešti, The Writers' Union of Canada, Ottawa), Nizozemske (lektor Paul van den Heuvel), Irske (Irska ambasada na Dunaju in v Ljubljani), Norveške, Danske in drugih. Gostujoči profesorji so zelo pogosto obdarili knjižnico s kvalitetnim strokovnim gradivom. Pomemben vir znanstvenih publikacij, predvsem periodike, so bile tudi zamene z akademskimi inštitucijami iz Evrope in Severne Amerike za reviji *Acta neophilologica* in *Linguistica*.

Poleg sistematične nabave monografskih publikacij je bila zelo pomembna redna nabava reprezentativnih znanstvenih in strokovnih revij, ki jo je bilo zaradi obdobja finančnih kriz težko vzdrževati. Naša knjižnica ima izredno kvaliteten izbor periodike s področja germanskega jezikoslovja in literarne zgodovine in

vede. Ponaša se tudi z najbogatejšo zbirko švedske, nizozemske, danske, islandske in norveške literature v Sloveniji.

Knjižnični fond pokriva predvsem: jezikoslovje (germanski jeziki, splošno jezikoslovje), književnost (književnosti v germanskih jezikih, literarna teorija in veda), metodiko in didaktiko germanskih jezikov ter prevodoslovje.

Število knjig, revij in neknjižnega gradiva je kljub vmesnim težavam vztrajno naraščalo. Konec l. 2017 je fond obsegal preko 87.000 enot, redno naročenih je bilo 218 naslovov revij. Iz spodnjih tabel so razvidna krizna obdobja v nabavi, skok v l. 2006 izraža priključitev prevajalskega fonda.

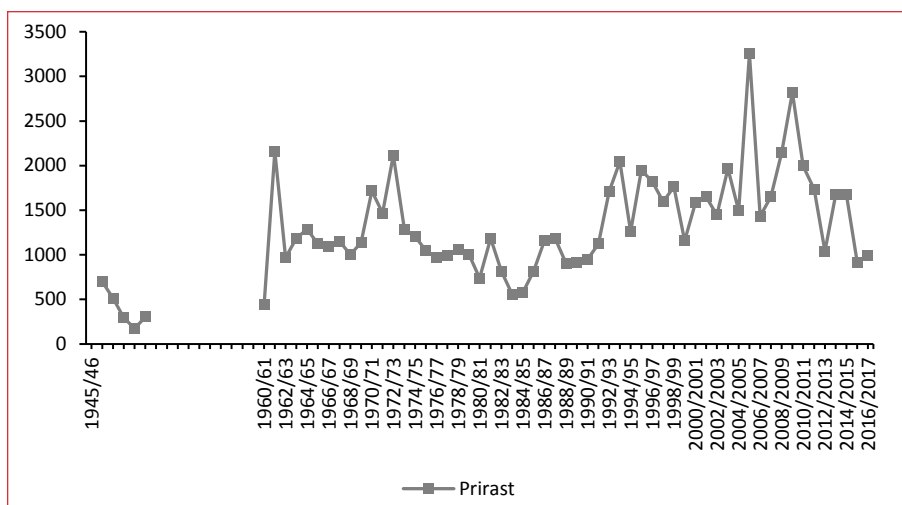

Diagram 1: Prirast knjižničnega gradiva po štud. letih od 1960/61–2016/17

Pri obdelavi gradiva in knjižničnih storitvah je šla knjižnica skozi razvojne stopnje vse od rokopisnih kataložnih listkov do tipkanja na pisalni stroj, vnosa kataložnih zapisov v računalniški program EVA in EVE do katalogiziranja v vzajemnem katalogu COBIB v programskem okolju COBISS₂ in COBISS₃. Knjižnično gradivo je razvrščeno po vsebinskih sklopih na podlagi UDK. L. 1993 je knjižnica postala polnopravna članica COBISS, 1995 je ukinila ročno vodenje inventarne knjige, 1999 je prenehala izdelovati kataložne listke za abecedno-imenski in stvarni katalog. Danes je v vzajemnem katalogu obdelanega čez 80 % vsega gradiva, letno vnesemo v COBIB okrog 2.000 zapisov.

Leta 1999 smo uvedli avtomatizirano izposajo. Letno knjižnico obišče okrog 13.000 uporabnikov, ki si izposodijo okrog 38.000 enot gradiva. Poleg obdelave novega gradiva in retrospektivnega vnosa knjižnica ureja bibliografije za 90 članov oddelkov za anglistiko, germanistiko in prevajalstvo, vnaša vsa oddelčna diplomska, specialistična in magistrska dela ter doktorske disertacije. Šestkrat letno pa izda bilten knjižničnih novosti v elektronski obliki.

Izredno pomembno je delo z uporabniki. Še pred kakšnim desetletjem so bibliotekarke znale na pamet poiskati knjigo in je zadoščal že opis »tista debela rdeča knjiga«. Danes je pri tako veliki količini gradiva, predvsem pa informacij, treba uporabnikom nuditi strokovno pomoč pri iskanju podatkov v vzajemnem katalogu COBISS in pri poizvedovanju po računalniških bazah podatkov. Že v sedemdesetih letih sta Katarina Bogataj-Gradišnik in Angelika Hribar začeli z uvajanjem študentov prvih letnikov v uporabo knjižnice in njenih virov, takrat izključno tiskanih. To nalogo je prevzela Kristina Pegan Vičič, v zadnjem letu so se ji pridružile pri tej nalogi vse kolegice. Poudarek je predvsem na elektronskih informacijskih virih. Vsi študenti naših oddelkov so deležni predavanj in praktičnega prikaza uporabe knjižnice in njenih virov ter uvoda v iskanje po podatkovnih zbirkah, višjim letnikom pomagamo pri iskanju virov in izdelavi bibliografij za seminarska in diplomska dela, ostalim uporabnikom pa nudimo individualne inštrukcije.

Bibliotekarke redno pripravljajo in sodelujejo pri razstavah, sprejemih in pripravi bibliografij ob obletnicah članov oddelkov. Med drugim so postavile razstave v okviru knjižnega sejma Liber.ac *Germanške filologije skozi čas* (prikaz družine germanskih jezikov), *Tretje nadstropje desno* (retrospektivni prikaz knjižnih objav članov Oddelka za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko) in *Mein Dearfle (Moja vasica): Kočevje, nemški jezikovni otok v Sloveniji*.

Knjižnica je že od ustanovitve Osrednje humanistične knjižnice Filozofske fakultete l. 1997 sodelovala pri skupnih dejavnostih za racionalizacijo dela, posodobitev obstoječih in uvedbo novih knjižničnih storitev. Marjana Benčina je bila v letih 2005 in 2006 poleg dela v oddelčni knjižnici tudi v. d. vodje OHK FF in namestnica predsednika Sveta OHK FF ter članica več komisij in delovnih skupin na ravni Univerze. Od l. 1997 do konca l. 2017 je bila koordinatorka COBISS za OHK FF, l. 2004 je izdelala strateški načrt razvoja Osrednje humanistične

knjižnice, več let je vodila medknjižnično izposojjo, bila je vodja delovne skupine za izposojjo, sodelovala je pri obdelavi statistik OHK FF ter pri dejavnostih za ureditev statusa bibliotekarjev v visokošolskih knjižnicah. Maja Lipužič je od septembra 2017 vodja delovne skupine za celostno podobo OHK FF in članica delovne skupine za periodiko. Kristina Pegan Vičič je članica delovnih skupin za bibliografije in elektronske vire, dolgo je vodila delovno skupino za periodiko. Neja Čop je članica delovne skupine za nabavo, dolgo je skupino tudi vodila, ter članica delovne skupine za izposojjo. V letih 2008 do 2010 je bila članica Sveta OHK FF.

Knjižnica skuša v okviru danih razmer stopati v korak s časom s spremljanjem razvoja matičnih in bibliotekarske stroke in posodabljanjem delovnih postopkov in knjižničnih storitev, pedagoškemu in raziskovalnemu procesu na fakulteti pa nuditi zanesljivo in učinkovito podporo.

Viri in literatura

Grosman, Meta; Janko, Anton (2000): Oddelek za germanske jezike in književnosti. V: Šumi, Jadranka (ur.): *Zbornik Filozofske fakultete 1919–1999*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 329–339.

Poročilo o delu Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (za štud. leta od 1960/61 do 2002/03). Ljubljana: Filozofska fakulteta 1962–2004.

Stanonik, Janez (1969): Oddelek za germanske jezike in književnosti. V: Modic, Marjan (ur.): *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani*. Ljubljana: Univerza, 265–269.

Statistična letna poročila Knjižnice za anglistiko in germanistiko (za l. 2004–2006). *Statistična letna poročila Knjižnice za anglistiko, germanistiko in prevajalstvo* (za l. 2006–2017).

3.9 Die Germanistikabteilung der Universität Ljubljana und Österreich: Alte Freundschaft rostet nicht!

Johann Georg Lughofer

Wenn man in Slowenien in Richtung deutschsprachige Welt blickt, sieht man wohl nicht nur in der geographischen Perspektive zuerst Österreich. Die Nachbarrepubliken Slowenien und Österreich teilen sich eine 330 km lange Grenze,

die in der Steiermark traditionell und seit 1991 durch den Karawankentunnel auch im Kärntner Teil sehr leicht passierbar ist. Historisch ist die Verbindung zwischen den Ländern sehr stark. Die meisten Gebiete der Länder Slowenien und Österreich waren bereits im 10. Jahrhundert Marken des Ostfrankenreichs, im Mittelalter und in der Neuzeit Teil des »Heiligen Römischen Reichs«, das erst später den Zusatz »Deutscher Nation« bekam. In Personalunion waren sie darüber hinaus unter den Babenbergern, unter dem Přemysliden Ottokar II. und unter den Habsburgern in einem Herrschaftsgebilde vereint. Slowenische Gebiete kamen viel früher unter die Habsburgerkrone als so manche heute österreichische Länder: die gesamte Steiermark gehörte 1282 zu den frühesten Erbländern der Habsburger. Durch Erbverträge – u. a. mit den Grafen von Görz-Tirol – erlangte diese Dynastie bereits 1335 Kärnten und Krain und 1374 Inner-Istrien.

Darum spielte die deutsche Sprache in slowenischen Gebieten eine bedeutende, mitunter hegemonische Rolle, wo sie nicht nur die Verwaltungs- und Korrespondenzsprache darstellte, sondern in mehreren Städten die meistgebrauchte Sprache war – beispielsweise 1910 in Maribor (80,9%), Celje (69,2%) oder Ptuj (85,9%). Als 2007 in dem ersten Mitgliedsstaat der sogenannten EU-Osterweiterung 2004, nämlich Slowenien, der Euro eingeführt wurde, konnte dies einmalig schnell umgesetzt werden, weil der Großteil der Bevölkerung schon längst an die Bezahlung mit Euros gewohnt war. Österreich zählt zu den wichtigsten Handelspartnern Sloweniens, das jährliche Handelsvolumen beträgt über vier Milliarden Euro. Slowenen konsumieren auch pro Kopf die meisten importierten Waren aus Österreich weltweit. Bei den aktiven Direktinvestitionen sieht sich Österreich (genau wie Deutschland) sogar an erster Stelle in Slowenien. Jedenfalls zählt Österreich Investitionen über 6 Milliarden auf. Da es sich aber bei diesen Kontakten nicht nur um multinationale Riesen handelt, sondern um viele mittelständische Unternehmen, spielt die deutsche Sprache in der Unternehmenskommunikation durchaus eine große Rolle. Darüber hinaus zählt auch der stark steigende Tourismussektor in Slowenien sehr viele Gäste aus Österreich, sie machen nach den Italienern die zweitstärkste Gruppe mit 12% der Nächtigungen aus.

Doch nicht nur für die slowenische Bevölkerung liegt Österreich nahe, das gleiche gilt noch viel mehr für die Germanistik in Ljubljana. Forschungsfragen

sind von der erwähnten gemeinsamen und überlappenden Geschichte geprägt. Einige wichtige deutschsprachige, altösterreichische AutorInnen kamen aus dem slowenischen Gebiet, beispielsweise Anastasius Grün aus Ljubljana oder die Reiseautorin Alma Kalin aus Celje, was der hiesigen germanistischen Literaturwissenschaft vielfach spannende spezifische Forschungsgegenstände liefert: Mit dem deutschsprachigen Zeitungswesen der Krain sowie mit Anastasius Grün, eigentlich Anton Alexander Graf von Auersperg, und der Einbettung seiner schriftstellerischen sowie politischen Arbeit in den Kontext der Krain und der Steiermark setzte sich insbesondere O. Prof. Dr. Mira Miladinovic-Zalaznik auseinander. Miladinovic-Zalaznik trat auch als Übersetzerin historischer sowie zeitgenössischer österreichischer Literatur hervor, darunter Karl-Markus Gauß. Alma Karlin wurde neben Österreicherinnen wie Ilse Aichinger, Elisabeth Reichart oder Ingeborg Bachmann ein Forschungsfeld für die in Wien aufgewachsene O. Prof. Dr. Neva Šlibar, genau wie für Ao. Prof. Dr. Irena Samide, die sich auch intensiv mit österreichischen Schriftstellern wie Franz Grillparzer oder Karl-Markus Gauß auseinandersetzt. Ao. Prof. Špela Virant forschte zu Christoph Ransmayr, Wolf Haas und Thomas Glavinic sowie zu modernen Dramatikern Österreichs wie Thomas Bernhard, Werner Schwab, Wolfgang Bauer oder George Tabori. Ass. Prof. Johann Georg Lughofer, selbst Österreicher, beschäftigt sich mit Joseph Roth, aber auch mit Stefan Zweig, Franz Werfel, Thomas Bernhard und zeitgenössischen österreichischen interkulturellen AutorInnen wie Vladimir Vertlib, Julya Rabinowich, Milena Michiko Flašar oder Ivan Ivanji. Auch in der linguistischen Forschung der Germanistik Ljubljana sind Lehnwörter aus dem österreichischen Deutsch oder die Sprachinsel der Gottscheer, ein Überbleibsel der Habsburger Monarchie von Bedeutung, wie beispielsweise die Studien von Ao. Prof. Urška Krevs Birk beweisen.

Bedeutende akademische Veranstaltungen unterstreichen das Interesse der Abteilung an Österreich, so wurde die erste außerhalb Österreichs stattfindende Jahrestagung der Österreichischen Gesellschaft für Germanistik 2000 in Ljubljana mit so großem Erfolg abgehalten, das nunmehr in etwa jedem zweiten Jahr versucht wird, dieses Treffen in einem anderen Land zu organisieren. Weiters gab es Konferenzen und Symposien zu Ingeborg Bachmann (2006), Joseph Roth (2009) oder Thomas Bernhard (2011). Doch auch bei der Internationalen Konferenz »Repräsentationen des Ersten Weltkriegs in den mitteleuropäischen

Literaturen«, welche innerhalb des bilateralen Forschungsprojekts mit der Germanistik Zagreb (Leitung Milka Car aus Zagreb und Johann Georg Lughofer aus Ljubljana) stattgefunden hat, zielte vor allem auf altösterreichische Literatur. Das trans-/interkulturelle Moment und die ethnischen Hintergründe wurden in diesem Projekt intensiv beleuchtet, denn eine große Zahl der Intellektuellen der Habsburger Monarchie hatte einen mehrkulturellen und mehrsprachigen Hintergrund. In Slowenien wurde in diesem Rahmen das Kolloquium *Der Erste Weltkrieg. Neue Perspektiven im Gedenkjahr 2014* und die Konferenz *Repräsentationen des Ersten Weltkriegs in den mitteleuropäischen Literaturen* mit TeilnehmerInnen aus Deutschland, Frankreich, Großbritannien, Italien, Kroatien, Österreich, der Schweiz und Slowenien 2015 veranstaltet. 2018 fand mit Karl-Markus Gauß ein Symposium zu seinem Werk statt, das aufgrund der liebevollen Organisation von Irena Samide neben der anspruchsvollen Forschungsarbeit auch zu einem gesellschaftlichen Höhepunkt wurde.

Zur Institution wurden die Internationale Lyrikstage der Germanistik Ljubljana, jährlich stattfindende Kooperationen mit dem Österreichischen Kulturforum – und mitunter den Botschaften der Schweizerischen Eidgenossenschaft und der Bundesrepublik Deutschland. Der Lyriktag versteht sich als Mischung von akademischer Tagung, Lesung und Würdigungsfest, die jeweils einer Lyrikerin oder einem Lyriker – so 2010 Ernst Jandl, 2011 Erich Fried, 2013 Ilse Aichinger, 2014 Georg Trakl, 2015 Friederike Mayröcker, 2016 Christine Lavant, 2017 Franzobel, 2018 Rose Ausländer und 2019 Paul Celan – gewidmet ist, wobei aus allen Bereichen der Germanistik – Literatur-, Kultur-, Sprachwissenschaften und Didaktik – Beiträge eingeladen werden. Von Johann Georg Lughofer wird dazu auch die Schriftenreihe *Ljurik* herausgegeben, in der die wissenschaftlichen und literarischen Beiträge des jeweiligen Lyriktags gesammelt werden.

Daneben gab es immer wieder Besuch von LiteratInnen aus Österreich; auch innerhalb der in Kooperationen mit dem Österreichischen Kulturforum, dem Goethe-Institut und der Schweizer Botschaft (bzw. mit Pro Helvetia) organisierten Literaturdiskurse zu Themen wie Exophonie, Heimat, Alpen, Drogen, Jugoslawien kamen zwischen 2010 und 2015 Maja Haderlap, Julija Rabinowich, Vladimir Vertlib, Josef Winkler, Ivan Ivanji, Peter Rosei und Kathrin Röggl. Doch auch für Einzellesungen bzw. Poetikvorträge kamen aus Österreich – zumeist in der von Johann Georg Lughofer 2007 ins Leben

Slika 16: Johann G. Lughofer odpira konferenco o Rose Ausländer, 2018

gerufenen Reihe »Literatur lebt! Junge AutorInnen aus Österreich« Peter Clar, Ann Cotten, Milena Michiko Flašar, Andrea Grill, Michael Hammerschmid, Elias Hirschl, Anna Kim, Jürgen Lagger, Alexander Peer, Teresa Präauer, Carolina Schutti, Michael Stavarič, Gerhild Steinbuch, Cornelia Travnicek, Otto Leopold Tremetzberger, Erwin Uhrmann und Anna Weidenholzer. Jährlich gibt es in der Reihe auch eines der beliebten Poetry Slam-Duelle u.a. mit Stefan Abermann, Yasmin Hafedh, René Bauer, Nadja Bucher, Martin Fritz, Ana Ryue, Jimi Lend, Markus Köhle und Mieze Medusa. In Folge der Veranstaltungsreihe entstanden neben Medienberichten auch einige Publikationen: mehrere Übersetzungen, das Lesebuch *Reise nach Ljubljana* im Innsbrucker Limbus Verlag und die gesammelten Poetikvorträge im Verlag art&science.

Auf institutioneller Ebene sind die Kooperationen mit österreichischen Germanistikinstituten von Bedeutung, so gibt es beispielsweise Erasmus-austausch mit der Universität Salzburg. Fast jährlich kommt darüber hinaus eine österreichische DaF-Praktikantin nach Ljubljana, um zu hospitieren, mitzuunterrichten und ein Projekt umzusetzen. Lange Zeit unterrichteten LektorInnen der Österreich-Kooperation und später des Österreichischen

Akademischen Austauschdienstes in Ljubljana: den Anfang machte Fabjan Hafner (1992–1997), der als Kulturvermittler zwischen Österreich und Slowenien große Bekanntheit erreichte sowie als Übersetzer ausgezeichnet wurde. Heidrun Thomas (1997–2000), Jamil George Barcha (2000–2003), Elisabeth Hofstadler (2003–2005), Johann Georg Lughofer (2005–2007), Anita Zangl (2007–2008) und Annemarie Neuhold (2008–2009) sollten folgen und eine aktuelle Perspektive von jungen ÖsterreicherInnen im Unterricht einbringen. Bekannte Professoren wie Primus-Heinz Kucher, Hubert Lengauer oder Albert Berger aus Klagenfurt oder Dietmar Goltschnigg oder Kurt Bartsch aus Graz waren Gastdozenten in Ljubljana. Slowenische Lehrende unterrichten aber genauso in Österreich: beispielsweise O. Prof. Mira Miladinović Zalaznik, O. Prof. Marija Javor-Briški, O. Prof. Neva Šlibar, Ao. Prof. Darko Čuden unterrichteten grundlegende Lehrveranstaltungen in Klagenfurt. Ass. Prof. Johann Georg Lughofer unterrichtet als regelmäßiger Lehrbeauftragter bzw. als Gastprofessor an den Germanistikinstituten in Wien, Klagenfurt und Innsbruck.

Die Kooperation zwischen den Germanistiken war immer akademisch sehr fruchtbar und menschlich wertvoll – wir freuen uns auf viele weitere Zusammenkünfte, Projekte und gemeinsame Ideen.

3.10 Aktivnosti študentov in študentk na oddelku

Tina Štrancar

Z vsakim študijskim letom Oddelek za germanistiko s skandinavistiko in nederlandistiko zapusti generacija študentov, ki s seboj odnese tudi delček dogajanja na Oddelku, h kateremu je prispevala. Hkrati pa v germanistične kroge vstopa že nova generacija študentk in študentov z novimi zanimanji in novimi idejami, ki bodo bogatile njihovo študentsko življenje. Popisati vse študentske aktivnosti od samega začetka Oddelka, bi bilo utopično in skorajda neizvedljivo. Pričujoči prispevek, ki je nastal s skupnimi močmi številnih profesorjev in (nekdanjih) študentov, si tako prizadeva pred pozabo ohraniti vsaj nekaj omembe vrednih študentskih dejavnosti preteklih treh desetletij.

Če bi se po dogajanju na oddelku želeli sprehoditi v kronološkem vrstnem redu, bi bila prva stvar, na katero bi naleteli, študentska gledališka skupina

Theatrum Germanicum Emonae (TGE), ki je bila ustanovljena na pobudo skupine študentov in študentk germanistike leta 1990. Pri TGE so sodelovali: Karmen Goršak, Andrej Hiti, Franc Rac, Tadeja Tomšič in Simona Zadavec ter šepetalka Tatjana Erčulj. TGE je vodila dr. Mira Miladinović Zalaznik, ki je skupini priskrbela sodobni gledališki deli avstrijskega pisatelja in dramatika Reinharda P. Gruberja (1947), ki zanju ni zahteval nobenega honorarja. Z vajami za uprizoritev dela *Der hinnige Sohn und das Publikum* je skupina pričela med semestrskimi počitnicami 17. I. 1990, sprva so režijo vodili sami, na koncu vaj pa jo je prevzel (operni) režiser Bernd Schabus (kar je finančno omogočil Avstrijski kulturni inštitut iz Zagreba pod vodstvom profesorja Leopolda Melicharja, ki je bil pristojen tudi za Slovenijo). Premiera je bila 14. maja 1990 na malem odru *Mestnega gledališča ljubljanskega*, videl jo je tudi Reinhard P. Gruber. 18. maja je TGE odšel na prvo gostovanje v tujino, v Celovec. Nastopil je v univerzitetnem kulturnem centru UNIKUM, finančno ga je podprl takratni rektor Univerze v Celovcu dr. Albert Berger. Tu jih je videl tudi pisatelj in filozof Manfred Moser, ki je njihov nastop ovekovečil v domovinskem romanu *Second Land* (1992). S tem komadom je skupina gostovala na festivalu ljubiteljskih gledališč na Solnograškem v Holzhausnu maja oz. junija 1990. Odmevi avstrijske kritike so bili tako navdušujoči, da je skupina dobila vabilo za nastop na gimnaziji v Vetrinju na Koroškem in za celotedensko gostovanje v Gradcu, v *forumu stadtpark*, centru sodobne književnosti (avstrijska premiera 27. II. 1990). TGE je z isto igro 18. 10. 1990 nastopil tudi v Ljubljani v *Šentjakobskem gledališču*. Graška režiserja Ernst M. Binder in Christian Pözl sta se v dogovoru z avtorjem Reinhardom P. Gruberjem lotila dramatizacije njegovega kulturnega romana *Aus dem Leben Hödlmosers* in ga priredila za TGE. Praizvedba je bila 22. 4. 1991 na malem odru *Mestnega gledališča ljubljanskega*. TGE je s tem komadom, ki ga je posnela tudi ORF in pokazala na poročilih ZiB 2 ter via 3 SAT vsej Evropi, z velikimi koraki stopil na odre srednjeevropskih gledaliških hiš. Gledališčniki so z obema komadoma nastopali na gledaliških festivalih v Avstriji in po odrih v Sloveniji, Avstriji, na Hrvaškem in Madžarskem. Imeli so okoli 300 predstav, za vsaj 200 od teh so dobili tudi honorar, kar v času slovenskega osamosvajanja ni bilo zanemarljivo. O njih so izdatno pisali avstrijski časniki in alibično (1) slovenski. Zadnja tuja gostovanja je imelo gledališče na Madžarskem v Pécsu (april 1992), 17. maja 1992 na graškem mestnem festivalu *Grazer Stadtfest*, zadnji

dve predstavi pa sta bili 2. in 3. 7. 1992 v Salzburgu v gledališču *Kleines Theater*. Takrat se je skupina razšla, članice in člani pa so se posvetili zaključku študija.

Če se še malce pomudimo pri študentskih gledaliških skupinah, opazimo, da so igralski talenti študentov in študentk germanistike ponovno vzniknili desetletje pozneje pod vodstvom dr. Mateje Gaber. **Mateja-Gaber-Märchen-gruppe (MGM)** se je publiki prvič predstavila s priredbo *Zgodbe o Izidorju* Maxa Frischa (KUD France Prešeren, december 2001). Na tej božični prireditvi so s svojo gledališko improvizacijo in originalno scenografijo nastopili tudi študentje pod vodstvom dr. Urške Valenčič Arh. Odtlej so gledališke predstave postale nepogrešljiv del gledališko-glasbenega programa tradicionalnih germanističnih **Božičnih večerov** (Weihnachtsabend), ki jih študentje prirejajo vsako leto v predbožičnem času. Na repertoarju MGM sta bili še predstavi *Rdeča kapica* bratov Grimm (Filozofska fakulteta, december 2002) in *Pesem o Nibelungih – komedija* (Šentjakobsko gledališče, december 2003). Po triletnem premoru se je 27. 12. 2006 prizorišče Božičnega večera spet preselilo na Oddelek za germanistiko Filozofske fakultete, kjer so študenti germanistike uprizorili predstavo *Struwweltpeter*, oddelek pa je obiskal »Weihnachtsmann«. 20. 12. 2007 je sledila priredba pravljice *Sneguljčica (in trije palčki)*, v kateri je za razliko od prejšnjega leta nastopila »Weihnachtsfrau«. Božični večer 18. 12. 2008 je obogatila istega leta ustanovljena švedska gledališka skupina pod vodstvom lektorice Mite Gustinčič Pahor, ki je v švedščini odigrala predstavo *Pravljica o Sneguljčici in štirih palčkih (Sagan om Snövit och de fyra dvärgarna)*. Različni skeči in priredbe krajših dramskih del so postali vsakoletna stalnica oddelčnega predbožičnega praznovanja, vse do 19. decembra 2018, ko so študentje drugega letnika germanistike pod vodstvom praktikantke Olge Balaniuk s Freie Universität Berlin izvedli dramatisacijo najbolj znanih nemških balad.

Čisto pravo germanistično gledališko skupino pa je v študijskem letu 2017/2018 spet obudila nemška DAAD-lektorica dr. Kristina Lahl. Krožek *Theaterkurs* je bil namenjen študentom prve in druge bolonjske stopnje. Doslej so imeli samo eno, a zelo uspešno predstavo – 19. junija 2018 so Žiga Dvoršak, Ivan Popov, Tina Markun in Aleksandra Trpenoska v Trubarjevi hiši literature odigrali izbrane scene iz Schnitzlerjevega cikla enodejank *Anatol*.

Študenti, ki obiskujejo **lektorat švedskega jezika**, skoraj vsako leto okoli 13. decembra na oddelku predstavijo praznovanje praznika Sv. Lucije. Ob tej

Slika 17: Božični večer 2004, foto: Jasna Šebez

Slika 18: Božični večer 2004, foto: Jasna Šebez

priložnosti zapojejo tradicionalne Lucijine in božične pesmi in obiskovalce pogostijo z značilnim švedskim pecivom in pijačo. Zadnjih nekaj let ob prazniku Sv. Lucije sodelujejo tudi pri praznovanju v Evangeličanski cerkvi Primoža Trubarja v Ljubljani, ki ga organizira Slovensko-švedsko društvo. Med odmevnejše dogodke preteklih let sodi tudi mednarodni seminar švedskega jezika za študente, ki se je razvil iz sodelovanja našega lektorata s takratnim lektoratom Univerze v Zagrebu in z Oddelkom za skandinavistiko univerze Ludwig-Maximilian v Münchnu. Leta 2004 je seminar potekal v Gosseldingu (udeležilo se ga je približno 5 študentov z Oddelka za germanistiko), leta 2005 v Pulju (približno 10 študentov) in 2006 v Trenti (15 študentov).

Od nastopajočih v kulturnem programu Božičnih večerov velja omeniti tudi **germanistični zborček**, ki je nastal leta 1999, v času prvega praznovanja, kjer so študenti premierno zapeli nekaj božičnih pesmi. Iz spontane ideje se je ob pomoči lektorice Suzane Kerin in dr. Irene Samide oblikovala skupina študentov, ki se je pod glasbenim vodstvom Tatjane Rupnik začela redno srečevati na pevskih vajah. Zborček se je poleg vsakoletnega Božičnega večera predstavljal ob različnih priložnostih: junija 2000 na konferenci ÖGG na Filozofski fakulteti ter na gradu Fužine, junija 2001 so posneli zgoščenko, septembra 2001 zapeli na

Slika 19: Germanistični zborček, 2001

Lingvističnem kolokviju v Ljubljani, maja 2003 in 2004 pa na letnem koncertu na ljubljanskem magistratu. Leta 2004 je del zasedbe zaključil s svojim delom, nekateri mlajši študenti oddelka pa so s srečanji nadaljevali. V novi zasedbi je zbor pod vodstvom Tomija Bušinosega nazadnje zapel na Božičnem večeru 2006.

V letih 2001 do 2006 je na Oddelku za germanistiko delovalo **Društvo študentov germanistike alleMANIAK**, katerega predsednik je bil Jernej Širok. Društvo je izdajalo istoimensko revijo in (so)organiziralo literarna (allemalLESEN) ter filmska srečanja (Filmklub). Leta 2003 je pod vodstvom Tanje Petrič in avstrijske lektorice Elisabeth Hofstadler organiziralo in sofinanciralo enodnevno ekskurzijo v Gradec – kulturno prestolnico Evrope 2003. Filmski klub, ki sta ga po idejni zasnovi Petra Purga od leta 2001 vodili Petra Kežman in Tanja Petrič, je vsak mesec na oddelku ali pa v takratni Nemški čitalnici (pozneje Nemška knjižnica CTK, Trg revolucije 3, Ljubljana) nudil ogled filmov z nemškega govornega področja. Pred predstavo sta organizatoriki predstavili film, režiserja in obdobje, v katerem je film nastal, ogledu pa je sledil voden pogovor o filmu. Na repertoarju se je zvrstilo veliko prepoznavnih nemških filmov – Fassbinderjeva *Berlin Alexanderplatz*, in *Effi Briest* ter nekaj filmov, posnetih po literarnih predlogih, med drugim *Die Marquise von O.*, *Homo Faber*, *Der gute Gott von Manhattan* in *Draußen vor der Tür*. S pomočjo finančnih sredstev, predvidenih za projekt »Filmklub«, in po zaslugi Goethe-Instituta Ljubljana so si študenti nekatere nemške filme lahko ogledali brezplačno v okviru aktualnega programa slovenskih kinematografov v Slovenski kinoteki in v Kinoklubu Vič.

Literarni klub **allemalLESEN** je nastal na skupno pobudo oddelčne knjižnice, Oddelka za germanistiko, Nemške čitalnice CTK ter društva alleMANIAK. V okviru prireditev allemalLESEN so se srečevali študenti, bibliotekarji in predavatelji z oddelka, bralci Nemške čitalnice, sodelavci CTK in Goethe-Instituta z namenom, da izmenjajo poglede na prebrana sveže natisnjena literarna dela z nemškega govornega področja. Pod geslom: *Beremo in izmenjujemo mnenja. Danes o...* so se med študijskim letom sestajali približno vsakih pet tednov in se sproti dogovarjali, kateremu literarnemu delu bo posvečeno naslednje srečanje. V času od novembra 2001 do maja 2006 je bilo 28 srečanj. Med obravnavanimi avtorji so bili med drugim Malin Schwerdtfeger, Michael Köhlmeier, Vladimir Vertlib, Angela Krauß, Ramona Diefenbach, Thomas Hürlimann, Judith Hermann, Durs Grünbein, Herbert Rosendorfer, Wladimir Kaminer, Raoul Schrott,

Jenny Erpenbeck, Ildikó v. Kürthy, Daniel Kehlmann, Sabine Schiffner, Juli Zeh, Elke Erb, Michel Lentz, Ulrich Peltzer, Peter Stamm in Andreas Maier. allemalLESEN je nekaj deset sodelujočim bralcem približeval sodobno nemško književnost in v Nemški čitalnici ustvarjal ozračje sproščene debate ne glede na dovršenost pogovorne nemščine sodelujočih.

Nemška čitalnica, ki so jo ustanovili leta 1995 in jo je vsa leta vodil Brane Čop, je bila pomembno srečišče študentov z nemško književnostjo. Poleg knjižnega gradiva si je bilo mogoče izposoditi tudi filme, CD-rome ter revije in časopise. Pozneje se je preimenovala v Nemško knjižnico CTK, leta 2014 pa so jo žal zaprli.

Redna literarna srečanja tako študentov germanistike kot študentov prevajalstva je pozneje za kratek čas obudila nekdanja referentka za kulturo na Goethe-Institutu, Jelena Tomažin. Leta 2015 in 2016 je Goethe-Institut Ljubljana tako pod naslovom *Skodelica literature v nemščini* v Kavarni Drama redno organiziral pogovore o novostih z nemškega knjižnega trga.

Zadnji dve desetletji imajo študenti germanistike, ki jih zanima književnost, vsako leto možnost, da se preizkusijo tudi kot literarni prevajalci na eni od **prevajalskih delavnic**, ki sta organizirani vsako leto. Štirinajstdnevna poletna prevajalska šola *Sommerkolleg Premuda*, katere ustanovitelj je bil dr. Erich Prunč z Univerze Karla in Franca v Gradcu, poteka vsako leto na hrvaškem otoku Premuda. Za jezikovno kombinacijo nemščina-slovenščina so se doslej zamenjale tri mentorice: Sandra Baumgartner-Naylor (do 2004), Urška P. Černe (2005–2016) in Tanja Petrič (od 2017). Zanimanje študentov je bilo na vrhuncu leta 2007, ko je bilo s slovenske strani prijavljenih 36 kandidatov, zadnja leta pa imajo organizatorji precejšnje težave pri zapolnitvi sedmih razpisanih mest.

Prevajalska šola Javnega sklada za kulturne dejavnosti (Prevajalnica JSKD) poteka štiri dni vsak prvi vikend v oktobru in nudi več jezikovnih kombinacij s slovenščino. Nemške delavnice je od leta 2004 do leta 2016 vodila dr. Irena Samide, z letom 2016 pa jih je prevzela dr. Tina Štrancar. Delavnic se vsako leto udeleži približno 8 študentk in študentov, medtem ko jih je bilo v najboljših časih v skupini tudi po 14. Izdelki so vsako leto objavljeni v literarni reviji *Mentor* (JSKD), doslej pa so izšli tudi trije mentorirani književni prevodi: zbirka z zgodbami mladih avtoric *Odsvajanja. Sodobna nemška kratka proza* (JSKD 2008), *Lisičje okno. Kratka proza Chamissovih nagrajencev* (JSKD 2010) in zbirka kratkih

zgodb mlade luksemburške pisateljice Nore Wagener *E. galaksije* (2018), pri katerih so večinoma sodelovali študenti in študentke Oddelka za germanistiko. Poleg teh delavnic potekajo različni prevajalski projekti tudi v okviru predmeta Prevajanje v slovenščino. Tako so študentje tretjega letnika pod mentorstvom dr. Irene Samide 23. 4. 2014 v okviru prireditve *Noč knjige* na Filozofski fakulteti UL prevedli, dramatisirali in uprizorili mini dramolete različnih nemških dramatikov. Študentje 2. letnika germanistike pa so pod vodstvom dr. Urške Valenčič Arh v sodelovanju z Društvom slovenskih pisateljev v okviru prireditev na Slovenskem knjižnem sejmu prevedli odlomek iz romana *Angelski jeziki* (*Engelszungen*) avstrijsko-bolgarskega pisatelja Dimitréja Dineva, ki je nastopil v Cankarjevem domu 23. novembra 2016. Leto kasneje, 24. novembra 2017, so prav tako sodelovali na Slovenskem knjižnem sejmu s prevodom odlomka iz romana *Der Moddetektiv* avstrijskega pisatelja Christopherja Justa. Študentje magistrskega študija germanistike pa so pod mentorstvom dr. Irene Samide skupaj s študenti Oddelka za prevajalstvo in AGRFT-ja sodelovali tudi pri projektu prevajanja sodobne nemške dramatike, ki je potekal pod okriljem Goethe-Instituta in SNG Drame Ljubljana. Uprizoritev izbranih odlomkov sodobnih dramatikov z nemškega govornega področja je potekala 14. novembra 2016 v SNG Drama Ljubljana.

Literarna srečanja študentov germanistike pa so v avstrijsko obarvani različici, zaživela tudi na Avstrijskem inštitutu/Österreich Institut (Trg francoske revolucije 6, pozneje Cankarjevo nabrežje 11). Inštitut je v Ljubljani obstajal deset let (2004–2014), poleg tečajev je vselej nudil prostor najrazličnejšim germanističnim dogodkom. Tako se je v sodelovanju z Avstrijskim kulturnim forumom od leta 2007 pod vodstvom dr. Johanna Georga Lughoferja odvila serija branj oz. performansov pod geslom: **»Literatura živi! Mladi avtorji in avtorice iz Avstrije«**. Mladi literarni ustvarjalci, ki se že lahko pohvalijo z različnimi objavami in nagradami, se tako predstavljajo študentom germanistike ter ostali zainteresirani javnosti, avtorskemu branju pa sledi pogovor s publiko. Med gostujočimi avtorji so se tako doslej znašli tako slammerji in spoken-word umetniki, kot sta Markus Köhle in Mieke Medusa, kakor tudi uveljavljeni avstrijski pisatelji in pisateljice: Jürgen Lagger, Alexander Peer, Teresa Präauer, Michael Stavarič, Otto Leopold Tremetzberger in Erwin Uhrmann. Za tem, ko so leta 2014 zaprli Avstrijski inštitut se je dogodek »Literatura živi« preselil v

Trubarjevo hišo literature (Stritarjeva ulica 7), pozneje pa v prostore Avstrijskega kulturnega foruma (Prešernova cesta 23).

Tudi filmsko serijo **Vino & Film – najboljše iz nemških in avstrijskih kinematografov** lahko pojmujejo kot nekakšno nadaljevanje *Filmkluba* v prostorih Avstrijskega inštituta, filmski navdušenci so se namreč na povabilo nemških ter avstrijskih lektorjev in pozneje študentke Tine Tomažič na mesečnih srečanjih od zimskega semestra 2004/2005 dalje lahko prepričali, da so nemški kinematografi proizvedli številne napete, ganljive, od časa do časa celo zabavne filme. Tako so med letoma 2004 in 2014 študenti, občasno pa tudi profesorji, zahajali v »kino« na Avstrijskem inštitutu, ki je bil nemalokrat z več kot tridesetimi obiskovalci napolnjen do zadnjega sedeža. Filmski večeri so se vedno zaključili ob kozarcu vina ali soka, s pogovorom o filmu ali o popolnoma drugih temah, za katere v univerzitetnem vsakdanu zmanjka časa.

Sosednje Avstrije pa študenti niso spoznavali samo v sodelovanju z Avstrijskim inštitutom, temveč tudi na **ekskurzijah po Avstriji**, ki jih je nekaj časa organiziral dr. Johann Georg Lughofer. V letih 2006, 2007 in 2008 so študenti obiskali Dunaj, leta 2006 Gradec in leta 2009 Linz. Ekskurzije na Dunaj so potekale v okviru tematskih lektorskih vaj »Poslovna nemščina«, kjer v središču zanimanja niso bili turistični ogledi Dunaja, temveč možnost obiska dunajskih podjetij. Študenti so se samostojno najavili za obisk različnih podjetij na Dunaju, ki imajo svoje podružnice tudi v Sloveniji. Med dvo- ali tridnevni praktični spoznavanjem dunajskih podjetij so se seznanili z načinom dela in vsakdanom v določenem podjetju kakor tudi z zaposlitvenimi možnostmi. Tako so obiskali na primer zavarovalnico Wiener Städtische, potovalno agencijo TUI, proizvodnjo in trgovino nakita Frey Wille in založbo Freytag & Berndt.

Tradicijo obiskovanja sosednje nemško govoreče dežele je nekaj let pozneje obudila dr. Irena Samide z ekskurzijami na Dunaj (leta 2013, 2015 in 2018). Ker potekajo ekskurzije v sklopu seminarja *Dunajska moderna*, so tematsko usmerjene predvsem na literarno, arhitekturno, slikarsko, družbeno in družabno dogajanje ob prelomu prejšnjega stoletja, vendar so odprte za vse študente. Študentje pri seminarju izdelajo tudi tematski bilten, oblikujejo program, prevzemajo posamezne segmente vodstva po Dunaju ipd.

Leta 2014 je dr. Irena Samide organizirala ekskurzijo v Gradec, kjer so si študenti ogledali mestno galerijo ter gledališko predstavo *Amphitryon* Heinricha

Slika 20: Ekскурzija na Dunaj, 2018

von Kleista. Prav tako v Gradec pa so se študenti germanistike, tokrat v organizaciji dr. Urške Valenčič Arh, napotili marca 2019, kjer so si pod vodstvom dr. Heinricha Pfandla ogledali mestne znamenitosti, razstavo v galeriji, obiskali Inštitut za slavistiko in Inštitut za prevodoslovje ter zvečer prisluhnili pogovoru v Slovenski čitalnici.

Pot je germaniste večkrat popeljala tudi v München – prvič leta 2000 v organizaciji lektorice Suzane Kerin, dr. Irene Samide in dr. Urške Valenčič Arh. Poudarek ekskurzije je bil na münchenski boemi v času moderne, študentje pa so si ogledali tudi gledališko predstavo *Michael Kohlhaas* Heinricha von Kleista.

»Kje lahko bolje spoznamo nemško kulturo in jezik, če ne v deželi sami?« je bil moto študentskih **ekskurzij v Nemčijo**, ki so se vrstile od leta 2005 pod

vodstvom nemškega DAAD-lektorja dr. Daniela Holla. Ekskurzije, ki se jih je vsako leto udeležilo približno 45 študentov, so vodile v München (3.–5. marec 2005; v sodelovanju z dr. Ireno Samide, dr. Urško Valenčič Arh in študentko Nino Pavlinič), v Baden-Württemberg s Tübingenom, Marbachom, Stuttgartom in Bodenskim jezerom (3.–7. maj 2006; z dr. Ireno Samide) ter na severno Bavarsko z Regensburgom, Bayreuthom in Nürnbergom (18.–22. april 2007, z dr. Urško Valenčič Arh). Sledil je Thüringen z Erfurtom, Weimarjem, Eisenachom in Buchenwaldom (22.–27. april 2008; z lektorico Suzano Kerin in Nicole Mackus z DAAD) in ponovno München in Salzburg (6.–10. maj 2009; z avstrijsko lektorico Annemarie Neuhold in Susan Günther z DAAD). Vrhunce ekskurzij, za katere so študenti sami izdelali turistične vodnike in pripravili referate, so predstavljali: doživetje Weimarja po Goethejevih in Schillerjevih sledih, gledališka noč komornih iger v Münchnu na najbolj nenavadnih krajih, srečanje nemških študentov slovenistike v tübinski Trubarjevi cerkvi, pogovor z nekdanjim članom študentskega gibanja *Weisse Rose* (Bela vrtnica) v Tretjem Rajhu, Bayreuth z Wagnerjevimi romarskimi kraji in pivskimi katakombami ter še veliko drugega.

Slika 21: Ekskurzija po Nemčiji z Danielom Hollom in Urško Valenčič Arh, 2007

Leta 2010 (25.–30. april) sta lektorici Suzana Kerin in Christiane Leskovec organizirali prvo germanistično ekskurzijo v nemško govoreči del Švice in italijanski kanton Tessin, ki je tudi edina germanistična **ekskurzija v Švico** doslej. Med petdnevним potovanjem so si študenti lahko ogledali St. Gallen z znamenito samostansko knjižnico, Stein/Appenzell, Rapperswil, Zürich z Arhivom Thomasa Manna, Basel, Bern, St. Gotthard in Lugano, ter pristno švicarsko sirarno.

Stike s tujino so študenti krepili tudi s pomočjo **mednarodnih sodelovanj s tujimi fakultetami**. Maja 2008, 2009, 2011, 2017 in 2018 sta dr. Boris Dudaš in dr. Špela Virant izvedla 5 delavnic za študente germanistike, ki so se jih udeležili študentje višjih letnikov Filozofskih fakultet iz Ljubljane in Reke. Delavnice so potekale izmenično v Ljubljani in na Reki.

Leta 2014 je deset študentov pedagoškega programa nemščine dobilo priložnost, da se udeleži štirinajstdnevne poletne šole v Berlinu, intenzivnega programa Erasmus, ki je potekal pod naslovom *Tracing European Space: Language, Culture and Identity* od 9. do 23. marca. Pri projektu je sodelovalo osem evropskih univerz iz petih držav (Nemčije, Švedske, Poljske, Nizozemske in Slovenije), slovenska koordinatorica in mentorica je bila dr. Irena Samide.

Leta 2016 (1.–5. maj) so študenti germanistike in študenti Oddelka za pedagogiko in andragogiko sami organizirali **ekskurzijo v Amsterdam**. Glavna organizatorica s strani Oddelka za germanistiko je bila študentka Nina Petrovič, ki je med ekskurzijo prevzela tudi velik del neformalnega vodenja. Poleg Amsterdama so študenti obiskali tudi prikupno ribiško vasico Volendam in zadnji dan naredili postanek v Haagu.

Če se vrnemo k dogajanju na Oddelku, velja omeniti, da je bila za študente germanistike pomembna pridobitev **spletna stran germanistika.NET** (www.germanistika.net), ki jo je novembra 2006 postavil študent germanistike Peter Zupan in zanjo skrbel do leta 2010. Drugače kot uradna spletna stran oddelka za germanistiko je bila [germanistika.net](http://www.germanistika.net) namenjena predvsem študentskemu življenju in občudijiskim dejavnostim. V njenih najboljših časih je dnevno več kot 100 študentov prebiralo novice o kulturnem dogajanju, še posebej zanimivem za germaniste, objavljeni pa so bili tudi aktualni razpisi za različne natečaje in štipendije. Stran je imela tudi forum, kjer so še posebno aktivno sodelovali tutorji in predstavniki študentskih združenj. Posebej priljubljeni rubriki na portalu

sta bili spletni arhiv večine številke revije alleMANIAK in sistem za izmenjavo zapiskov s predavanj.

Po večletnem spletnem premoru je Oddelek za germanistiko aprila 2015 dobil svojo uradno stran na Facebooku **Germanistika Ljubljana FF UL** (www.facebook.com/germanistika.fful/), ki jo moderirajo pedagoški in strokovni delavci oddelka ter nekaj (nekdanjih) študentov. Stran nudi dnevno sveže informacije o dogodkih, prireditvah in razpisih, ki bi utegnili biti zanimivi za študente germanistike, občasno pa služi tudi kot »oglasna deska« za posredovanje oglasov za delo in drugih koristnih informacij, ki jih admini prejmejo prek družabnih omrežij. Stran ima 700 sledilcev (zadnji dostop julij 2019), trend narašča.

Študijsko leto 2007/2008 je na Oddelku za germanistiko zaznamovala uvedba **tutorstva**. Petnajst študentov tutorjev tako odtlej nudi pomoč mlajšim germanističnim kolegom na več področjih. Novincem skušajo olajšati prehod v visokošolsko okolje, pomagajo pri reševanju težav, povezanih s socialno-ekonomskim položajem, jim svetujejo pri izbiri predmetov in morebitnem nadaljevanju študija doma ali v tujini ter jih vzpodbujajo pri vključevanju v obštudijske aktivnosti.

Poleg tutorstva je v študijskem letu 2014/15 pod vodstvom katedre za didaktiko nemščine potekal projekt »*Znanje za izkušnje*«, pri katerem so študenti pedagoške smeri druge bolonjske stopnje nudili fakultativne dodatne ure nemščine za šibkejše študente prvih letnikov, sami pa pridobivali izkušnje s poučevanjem. Odziv študentov prvega letnika je bil zelo pozitiven, povečala pa se je tudi prehodnost v drugi letnik. Čeprav je projekt uradno potekal samo v omenjenem študijskem letu, so dodatne ure nemščine, ki jih nudijo bodisi starejši študenti in tutorji bodisi praktikantke iz nemško govorečih dežel na oddelku postale ustaljena praksa.

V sklopu integracijsko-družabnih dogodkov in med-oddelčnega sodelovanja od leta 2017 potekajo različni pikniki, večeri družabnih iger, filmski večeri in drugi dogodki. Predvsem s tutorstvom se je spet okrepilo tudi sodelovanje z Oddelkom za anglistiko. Tradicionalni Božični večer je zadnja leta prerasel v Praznični teden, v katerem tutorji obeh oddelkov organizirajo različne dogodke. Tutorji tako novim študentom ne pomagajo le ob prehodu na fakulteto, temveč so tudi glavni vezni člen med študenti različnih letnikov in oddelkov ter skrbijo za družabno dogajanje na fakulteti.

V istem študijskem letu (2007/2008) kot tutorstvo je pod mentorstvom dr. Janje Polajnar Lenarčič začel delovati **Diskusijski klub**, ki ga je vodila nekdanja študentka Sabina Dežman. Tedenska šestdesetminutna srečanja so bila namenjena predvsem študentom prvih in drugih letnikov, katerih govorne spretnosti so bile najbolj deficitarne. S pogovorom o zanimivih in aktualnih temah, ki so vezane na nemški govorni prostor in so jih študenti lahko sooblikovali sami, so utrjevali komunikacijske spretnosti v nemškem jeziku in širili besedišče. Diskusijski klub je tedensko obiskovalo približno 10 študentov. V študijskem letu 2009/2010 se je preimenoval v Konverzacijo, nato pa začasno zamrl, dokler ni leta 2017 ponovno zaživel **Debatni klub** pod vodstvom dr. Larsa Felgnerja. Srečanja potekajo načeloma na 14 dni, pogovori tečejo o različnih aktualnih, pa tudi kontroverznih temah, vendar zanimanje študentov žal ni tako veliko, kot bi si želeli.

Oktobra leta 2007 so študenti germanistike na oddelku prvič priredili **Dan germanistov** (Germanistentag). Na posameznih stojnicah so se predstavili tutorji, študentsko društvo KŠAG, revija alleMANIAK, spletna stran germanistika. NET in različne študentske organizacije. Med drugim tudi ŠSFF (Študentski svet Filozofske fakultete), kjer so od študijskega leta 2004/2005 naprej Oddelek za germanistiko zastopali: Nina Pavlinič, Tina Štrancar, Peter Zupan, Maja Peharc, Bojan Povh, Lara Krašovec in Timotej Klopčič. Prav tako so svoje stojnice postavili tudi lektorat za švedski jezik, lektorat za nizozemski jezik, debatni klub ter Avstrijski inštitut in Goethe-Institut. Prvi *Dan germanistov*, 26. 10. 2007, sta organizirala Peter Zupan in Sabina Dežman, pomemben del kulturnega programa pa je bila predstava v čast prof. dr. Antonu Janku, ki se je tega leta upokojil. Predstavo *Initiation*, ki se je poigrala z nemško srednjeveško književnostjo, je pod vodstvom dr. Mateje Gaber uprizorila na novo nastala igralska zasedba »Über-Mur-Gebiet«. Drugi *Dan germanistov* je bil 23. 10. 2008, tokrat v soorganizaciji Petra Zupana in Maje Peharc.

Kot zadnje, vendar najbolj kontinuirano, študentsko aktivnost velja omeniti revijo študentov germanistike **alleMANIAK – Zeitschrift der Germanistikstudierenden**, ki se je izkazala za bogat zgodovinski vir študentskih aktivnosti na Oddelku za germanistiko tudi pri nastajanju pričujočega članka in v istem letu kot Univerza v Ljubljani praznuje svojo 20. obletnico. Jeseni 1999 se je manjša skupina študentov pod mentorstvom lektorice Suzane Kerin odločila izdati

publikacijo v nemščini, kjer naj bi študenti objavili nekaj dobrih spisov, ki so nastali v okviru lektorskih vaj (današnje »jezikovne vaje« oz. »jezikovna praksa«). Že druga številka, ki je izšla maja 2000, je imela podobo prave revije, ki je odtlej prinašala bolj ali manj stalne rubrike, kot na primer aktualno dogajanje na oddelku *Im dritten Stock rechts*, gledališče, kino, literarni kotiček, intervju, reportaže z ekskurzij, švedski in nizozemski kotiček, prispevke dopisnikov z drugih univerz ter korespondence s tujimi študenti (nazadnje 2013/2014 tandemsko dopisovanje s študentkami in študenti slovenščine na Univerzi Karla Franca v Gradcu), kakor tudi poezijo in prozo študentov. Kot prva odgovorna urednica se je reviji alleMANIAK zapisala Biserka Drnovšek (1999–2001), sledili so ji Tanja Petrič (2001–2004), Tina Štrancar (2004–2007), Tanja Skralovnik (2007–2010), Marija Lorbek (2011), Timotej Klopčič (2013–2017; 2013 sourednik Andrej Werber), Diana Flajs Bektašević Zailac (2018) in David Vidmar Čeru (2019).

Z idejami in predlogi so k širini in razgibanosti tem pomagali tudi mentorji: leta 2003 je mentorstvo od Suzane Kerin prevzela dr. Irena Samide, ki je revijo mentorirala vključno s tematsko številko o Josephu Rothu leta 2009, pri kateri je kot somentor sodeloval dr. Johann Georg Lughofer. Nato je mentorstvo spet prevzela Suzana Kerin (2010–2011), tematsko številko leta 2013 pa sta mentorirali dr. Irena Samide in dr. Petra Kramberger, ki je mentorica revije od leta 2013 dalje.

Revija alleMANIAK je vključno s študijskim letom 2004/05 izhajala enkrat na semester, od leta 2006 pa enkrat letno ob koncu tekočega študijskega leta (razen 2008, 2012 in 2016, ko ni izšla). Do leta 2003/2004 je veljala za plačljivo publikacijo (cena je bila 250 tolarjev, kar znaša približno en evro), sodelujoči so jo prodajali ob izidu ter na informativnih dnevih. Izkupiček od prodaje je bil namenjen delovanju društva alleMANIAK in sofinanciranju izdajanja revije. Prispevki niso bili nikoli honorirani.

Broširana revija formata A5 z barvno naslovnico je imela vse od prve številke leta 1999 do obeh števil, ki sta izšli v študijskem letu 2003/04, naklado 300 izvodov, leta 2004 pa je naklada padla na 150 izvodov za zimski semester in 200 za letni semester. Naklada revije s spremenjeno zunanjo podobo, ki je sedaj prevzela časopisni A3 format in bila v celoti črna bela, je z obema številkami v študijskem letu 2004/05 spet prišla na 350 izvodov, nato pa od leta 2006 do 2011 vsako leto izšla v 500 izvodih. Leta 2013, ko je spet zamenjala format (v celoti barven A4 format, broširano, po novem nekateri prispevki tudi v slovenskem

jeziku), in leta 2014 je naklada znašala 300 izvodov, nato pa je spet sledil upad s samo 100 izvodi leta 2015, 150 izvodi leta 2017 in 120 izvodi leta 2018.

V vseh letih obstoja revije se je med ustvarjalci alleMANIAKA zamenjalo več generacij soustvarjalcev in soustvarjalk, omeniti velja tudi prva dva oblikovalca revije, soustanovitelja revije in predsednika društva alleMANIAK, Jerneja Široka, ki je revijo oblikoval do leta 2005 in Jureta Dernovška, ki je bil oblikovalec do leta 2010.

Slika 22: redakcija alleMANIAKA, 2018

Prav tako so v vseh teh letih za alleMANIAK spregovorile tudi številne znane osebnosti iz germanističnega sveta – profesorja oddelka dr. Neva Šlibar in dr. Darko Čuden; nemški in avstrijski lektorji mag. Heidrun Thomas, dr. Horst Ehrhardt, mag. Elisabeth Hofstadler, dr. Daniel Holl, dr. Johann Georg Lughofer in gostujoča predavateljica dr. Helgard Mahrtdt; književni prevajalec dr. Štefan Vevar; znani Slovenci: nekdanji minister za šolstvo in šport dr. Slavko Gaber, vodja Avstrijskega inštituta mag. Christine Okresek, vodja Nemške čitalnice Brane Čop, nekdanji študentki germanistike Miša Novak in Alenka

Godec ter slovenski župnik v Berlinu Izidor Pečovnik-Dori; kakor tudi vrsta zvenceh imen nemške literature: Ilma Rakusa, Juli Zeh, Ludwig Hartinger, Michael Krüger, Katrin Askan, Arno Camenisch in Martin Walser.

Zvrstilo se je nekaj tematskih števil: leta 2007 je bila priloga revije posvečena takrat med študenti zelo priljubljenemu literarnemu prevajanju, 2009 je nastala tematska številka ob 70. obletnici smrti Josepha Rotha. Leta 2013 je posebna pozornost veljala »Germanskemu Babilonu« – kot se je imenoval spremljevalni program Sejma akademske knjige Liber.ac, posvečen germanskim jezikom in književnostim, ki ga je pripravil Oddelek za germanistiko. V tej tematski številki so zbrani intervjuji, reportaže in članki, ki s študentske perspektive osvetljujejo posamezne dogodke in nudijo vpogled v zakulisje priprav na sejem. Leta 2015 je sledila posebna številka, v kateri so nekdanji študenti in študentke germanistike (in anglistike) predstavili svojo uspešno poklicno pot. Prispevke so med drugim napisali: Karin Črepinko, ki dela na Slovensko-nemški gospodarski zbornici; pesnik, pisatelj, založnik in kulturni manager Aleš Šteger; samostojna književna prevajalka in raziskovalka Tina Štrancar, učitelj nemščine in angleščine Peter Zupan, učitelj nemščine in nekdanji vodja pisarne na Avstrijskem inštitutu Bojan Veberič; Zala Bojović in Andrea Barle, ki delata in živita v Berlinu ter anglistka Mili Gabrovšek, ki se je zaposlila na najstarejši univerzi na Nizozemskem.

Ob stoti obletnici Univerze v Ljubljani, ki je hkrati tudi stota obletnica Oddelka za germanistiko, je jeseni 2019 v uredništvu Davida Vidmarja Čeruja izšla jubilejna izdaja *alleMANIAKA*, ki je med drugim prinesla spomine na študij nekdanjih študentov in študentk germanistike.

Pri nastajanju članka so s pisnimi in ustnimi prispevki pomagali:

Tomi Bušinoski, Neja Čop, Sabina Dežman, Mateja Gaber, Mita Gustinčič Pahor, Daniel Holl, Timotej Klopčič, Kristina Lahl, Johann Georg Lughofer, Mira Miladinović Zalaznik, Tanja Petrič, Petra Planinc, Janja Polajnar Lenarčič, Irena Samide, Tanja Skralovnik, Urška Valenčič Arh in Peter Zupan.

Dragocen vir informacij je bila tudi študentska revija *alleMANIAK – Zeitschrift der Germanistikstudierenden*, ki izhaja od leta 1999.

MEMORIA

4 Spominjanja

4.1 Zgodbe drugega časa: »Ach, weißt du, die Zeiten damals waren wenig anekdotisch.«

Urška Valenčič Arb

Pričujoči zapis je povzetek pogovorov z našimi bivšimi kolegicami in kolegi, ki so potekali septembra 2017 in marca 2018. Na naše povabilo so se odzvali Kasilda Bedenk, Katarina Bogataj-Gradišnik, Käthe Grah (Nina), Angelika Hribar, Niko Hudelja, Ana Marija Muster, Helena Spanring in Madita Šetinc Salzmann.

Slika 1: Srečanje v gostilni *Pod lipo* marca 2018. Od leve proti desni: Angelika Hribar, Kasilda Bedenk, Katarina Bogataj-Gradišnik, Irena Samide in Ana Marija Muster.

Njihove zgodbe so zgodbe drugega časa.

So zgodbe iz časov, ko odločitev za študij nemščine v okolju ni vedno požela občudovanja. »Kaj te ni sram, da nemščino študiraš?« je napadalno vprašala študentka slavistike Madito Šetinc Salzmann, bodočo germanistko. Ščasoma je povojno sovraštvo izzvenelo. Pripadali so generacijam, ki so imeli nemščino kot prvi tuj jezik v osnovni šoli in je nemščina veljala za »trdnjavo« tudi na gimnaziji. V 60. letih je bila nemščina med najmanj popularnimi študiji na Filozofski fakulteti, ker naj bi obstajala nevarnost zahodnega vpliva. Vendar je profesor Jakob Kelemina rad pripomnil, da je študij angleščine in nemščine prava »kraljevska kombinacija«.

So zgodbe o prvih začetkih, ko so obiskovali predavanja v stavbi današnje univerze, »tam v fizikalnici, v ta stari univerzi«. Kasneje so imeli predavanja v univerzitetni knjižnici, današnjem NUK-u, čisto na vrhu, tik pod streho. S predavanji so začeli točno ob 11. uri, se spominja Helena Spanring, ki je vpisala študij nemščine leta 1949 in bila lektorica na germanistiki med letoma 1971 in 1989. Še kasneje, spomladi leta 1961 so se preselili v novo stavbo Filozofske fakultete na Aškerčevi cesti in živ je spomin, kako si z okna podajajo knjige, ki so jih natovarjali na selitveni kombi.

So zgodbe o posameznih profesorjih, ki so se močno vtisnili v spomin. V stavbi univerzitetne knjižnice je imel svoj kabinet nadvse spoštovani profesor Kelemina. Predaval je historično slovnico. »Šel je nazaj na izvor besede, etimološko je bilo vse zelo poudarjeno,« se njegovih predavanj natančno spominja Helena Spanring. »Bil je velik učenjak. In velik talent. Med študijem v Gradcu je menda naredil tako močan vtis na profesorja, da je že pri drugi uri med vsemi prisotnimi spraševal samo njega,« še doda.

So zgodbe o študijskih kolegih in kolegicah. Študijskih kolegov ni bilo veliko, samo trije so bili. Dva med njimi sta se prijavila na izpit prav na božični dan. Profesor Kelemina je to komentiral z besedami: »Bog jih nima rad, da prideta na božič na izpit!« Da ni skoparil s komentarji, potrjuje tudi naslednja anekdota. Večinoma so študij nemščine obiskovala dekleta. V letniku jih je bilo okoli 30, na teden so imeli 17, 18 ur predavanj in vaj. Nekatere kolegice so bile starejše, tudi okoli štirideset, petdeset let so štejele. Kljub temu, da so študirale ob delu, so bile marljive in zelo prizadevne ter so vse izpite polagale v rokih. Ker so

včasih službe trajale do dveh popoldne, so lahko vestno obiskovale popoldanska predavanja. Na izpitu pri profesorju Kelemini sta se pojavili dve študentki, ki sta študirali ob delu, in profesor je nemilostno pripomnil: »Ti dve sta pa stari, Bogu bodi potoženo.«

Med študijem so vse obravnavali enako, tako študentke kot študente. Pa vendarle se je v tistih časih kdo tudi rad pošalil na račun žensk. Med njimi je bil tudi profesor Kelemina, ki je svojo hčer Doris Križaj med študijem angleščine zelo podpiral. Katarina Bogataj-Gradišnik je študirala angleščino pod A in nemščino ter primerjalno literaturo vzporedno pod B med letoma 1958 in 1962. Še danes se spominja prihoda profesorja Kelemine v predavalnico in ga slikovito opiše: »On je bil taka markantna osebnost, izreden, dva metra dolg in s tistim profilom, in ko je stopil v razred, je dejal 'Ti, ki si nas ustvaril kakor listja trave. Gosposdične, tam v Zgornji Šiški je ena Krekova gospodinjska šola, kaj če bi ve malo premislile?' Ampak tiste gospodinjske šole ni bilo več, ker je bila nacionalizirana.«

Helena Spanring se spominja tudi dolgočasnih trenutkov. »Med predavanji predvojaške vzgoje so dekleta jezile ubogega profesorja, ker je par punc štrikalo pod mizo,« se nasmehne. Pred izpiti so se pogosto skupaj učili, zbirali so se v knjižnici, včasih tudi pri kom na domu. Diplomirali so praviloma v roku, zelo redno, v predvidenih štirih letih. »Študij se mi je zdel ne ravno enostaven, ampak tudi ne zapleten. V glavnem smo v štirih letih diplomirali,« doda Helena, ki jo kolegice opišejo kot najbolj vestno v kolektivu, saj so ji naredili celo vzdevek »Helena die Schnelle«. Käthe Grah danes iskreno priznava: »Helena erinnerte mich immer und ständig an alles. 'Hast du das und das gemacht?' Ich habe nie daran gedacht. Ohne sie wäre ich verraten und verkauft gewesen!«¹

A vsi niso imeli te sreče, da bi diplomirali v roku. Madita Šetinc Salzman, ki je vpisala študij leta 1967, se danes prešerno nasmeji svoji izkušnji: »Poleg nemščine sem študirala francoščino pod A. Bila sem tako naivna, da sem mislila, da bom tisto, kar znam bolje, vzela pod B. Potem sem vzela francoščino A, nemščino B. Kasneje so me hoteli imeti v knjižnici in je profesor Dušan Ludvik menil, da je za to potrebno imeti diplomu nemščine pod A. Potem sem šla k profesorju Janezu Stanoniku in ga vprašala, če mi dovoli, da se prepisem na A. In je rekel

1 Helena me je vedno znova opozarjala. 'Ali si naredila to in ono?' Nikoli nisem na nič mislila. Brez nje bi bila povsem izgubljena.

ja, ampak najprej boste naredili francosko A, potem boste delali nemško A. Prvo sem delala nemško B, potem sem se morala 'umstellen auf Französisch' in sem delala francosko A, potem sem delala nemško A. Niko, ti praviš, da si pol leta dalj študiral. Koliko sem šele jaz zaradi teh gospodov! 'Ohne Fleiß kein Prrrreis' je rekel profesor Ludvik, nemško A za knjižnico.«

Literarno teorijo je predaval profesor Anton Ocvirk, ki so se ga v 1. letniku vsi najbolj bali. Prišel je s Sorbonne in veljal je za vrhunskega strokovnjaka za primerjalno književnost. Napišal je čudovite študije in izzareval je posebno karizmo. Predavanja, ki so vedno potekala v večernih urah, so bila romanistično, francosko obarvana, se spominjajo sogovornice. »Kar tresla sem se pred njim,« opiše svoje občutke Helena Spanring. Sprva je predaval stoje, kasneje je bil prihod profesorja Ocvirka pravi spektakel. Pomočniki so mu prinesli v predavalnico posebno udoben stol, njegov *Thron*. Pravili so, da je včasih tudi katero študentko vzel na piko ali pa s kakšno malo koketiral. Ana Marija Muster, ki je študirala med letoma 1959 in 1963, pripomni, da so morali Ocvirkova predavanja poslušati vsi, tudi anglisti in da je tako odlično predaval, ker je med suhoparno teorijo dobesedno trosil *ocvirke* in povedal veliko *pikantnosti*. Na angleški diplomji je dobila vprašanje o poeziji noči in grobov, kar je bila pogosta tema pri profesorju Ocvirku. Podkovana z njegovimi predavanji je briljantno odgovorila na zastavljena vprašanja.

Fonetiko in slovnico so se v petdesetih in šestdesetih letih učili pri Adeli Žgur in Meliti Počkar. Bili sta strogi, a pravični učiteljici. »Menjavali sta se, enkrat je imela Žgurjeva fonetiko, enkrat pa Počkarjeva,« pravi Madita Šetinc Salzmann. »Žgurjeva je bila veliko bolj umirjena, medtem ko je bila pa Počkarjeva izredno nervozna ženska,« je ostalo v spominu Niku Hudelji, ki je 1967 vpisal študij nemščine in francoščine. »Tudi drugi lektorji so krasno dopolnjevali naše pomankljivo predznanje,« je prepričan Niko. Kasilda Bedenk, ki je študirala nemščino pod A in slovenščino pod B med letoma 1973 in 1979, se spomni, da sta šli obe profesorici v času njenega študija v pokoj. Pri Žgurjevi, ki je izdala učbenik o sistematičnem pregledu nemške slovnice, je dvakrat dobila oceno dobro 7, ker je sicer znala nemško, a se je v šoli ni učila in je morala znati vsa pravila na pamet.

Z dobrim znanjem nemščine se je rada javljala k besedi pri profesorju Gertu Hofmannu, kjer so bili ostali v predavalnici večinoma tiho, čeprav si je profesor ves čas prizadeval, da bi prisotni aktivno sodelovali pri interpretacijah literarnih vsebin. Germanist in pisatelj Gert Hofmann je poučeval kot nemški

lektor na ljubljanski germanistiki med letoma 1971 in 1981. Svoja predavanja je znal slikovito obarvati. Predavalnica 302 je kar pokala po šivih, ko je na primer pripovedoval o življenju v Goethejevem času, ves čas je citiral, niti tega, kako so kure letale po cestah sem ter tja, ni izpustil. Vse skupaj je znal zelo dobro podkrepiti s citati, ki jih je stresal iz rokava. Njegove interpretacije so bile povzetki le nekaj točk z zmečkanega listka, ki ga je prinesel s seboj. Niko Hudelja se spominja teh ur, in pravi, da so bila njegova predavanja nepozabni teatralni nastopi. Menda je tisti dan, ko je imel predavanje, vstajal že ob petih zjutraj, da se je lahko dobro pripravil na svoj »nastop«. Svoje kolege in tudi navdušene študente je včasih povabil k sebi domov na Mirje, kjer so se odvijali zanimivi kulturni večeri, polni literarnih debat in razmišljanj. »Malo smo kaj prebrali, malo smo se pogovarjali, nekaj je bilo za prigrizniti, bile so debate na zelo visoki ravni. Govorili smo seveda v nemščini,« doda Kasilda Bedenk, ki je leta 1979 pri njem tudi diplomirala o Friedrichu Dürrenmattu kot pisatelju kriminalk. Prisotni se radi pohvalijo z dosežki svojih kolegic in kolegov, zato ne čudi, da beseda nanese tudi na to, da je pisatelj Hofmann svojo ljubljansko izkušnjo opisal v nagrjenem romanu *Fistelstimme (Lektor v Ljubljani)*. Kasilda Bedenk je začela svojo učiteljsko pot na oddelku kot asistentka magnetofonu: »Imela sem laboratorijske vaje za študente, ki so najprej dve uri poslušali predavanje in nato po audio metodi eno uro po traku poslušali snov. Potrebovali so nekoga, ki je po šestdesetih minutah ustavil trak, in to sem bila jaz. Sem jih pa tudi ves čas spodbujala, da so snov ponavljali. Ja, tako sem začela ...«

Jezikovne vaje so obiskovali pri Valterju Brazu ali pri Dragu Grah. Oba sta imela odlično sistematično strukturirane vaje, bile so pravi užitek. Profesorja Valterja Braza se njegove nekdanje študenke spominjajo predvsem po natančnem podajanju snovi in mnogih učbenikih, ki jih je napisal za ekonomsko smer. Nekaj posebnega je bil vsekakor Drago Grah, ki je imel tudi že literarna predavanja. »Bil je prava blaga prekmurska duša, še danes se dobro spominjam njegovih predavanj, kako zelo nazorno je predaval o nemških baladah in romancah, vse to imam živo v spominu,« doda Niko Hudelja.

Drugače je bilo pri profesorju Dušanu Ludviku, ki je bil pesnik in znanstvenik. Pri njem so morali strašno veliko zapisovati, saj strokovne literature ni bilo na pretek. Pa še od te so mnogi dragoceni primerki žalostno končali. Madita Šetinc Salzmann še danes vidi pred seboj knjige s požganimi robovi, sledi iz leta

1944, ko se je nemško poštno letalo nesrečno zrušilo na stavbo knjižnice NUK-a in požgalo več deset tisoč knjig. Kasilda Bedenk se spominja, da je Ludvik predaval tri predmete in da so bili izpiti zelo zahtevni predvsem zato, ker niso točno vedeli, kaj bo zahteval pri izpitu. Včasih si poskusil na slepo srečo, včasih si izpit kar malo prestavljal. Če si se hotel prijaviti na naslednji rok, si se moral najprej odjaviti od prijavljenega roka in najkasneje tri dni pred izpitnim rokom izpolnjeno prijavnico dvigniti pri profesorju. Profesor Ludvik je dajal vtis, da se je tega nekako razveselil, saj je rad pokomentiral: »Ja, ja, pridite naslednjič.« Toda v tajništvu so študenti naleteli na gospo Koruza, ki je napela drugačne strune: »Tri dni imate še časa, marš domov, pa se učit, pa na izpit!«

Močno se je vsem zasidralo v spomin enomesečno študijsko bivanje v Göttingenu v sedemdesetih letih, kamor je odpotoval cel letnik. »V mojem času je bil to neke vrste Erasmus pred Erasmusom,« pravi Niko Hudelja. Med udeleženci je bil tudi Drago Grah, se spominja njegova žena Käthe Grah. V Göttingenu je imel celo nekaj seminarjev. Čudoviti prevodi, ki so nastali v Göttingenu izpod peresa Draga Graha, so še danes dragocen vir prevodoslovnih analiz. »Nadvse nas je presenetil tamkajšnji odnos do profesorjev. Marsikateri ubogi profesor skorajda ni prišel do besede, vsi so govorili vsepovprek, študenti so profesorje kar tikali,« tedanje začudenje opiše Madita Šetinc Salzmann.

Ana Marija Muster rada pomisli na eno izmed redkih študentskih ekskurzij v Stuttgart, ko so se vozili z ladjico po Renu, se odpravili v Schwarzwald in imeli celo svojega vodiča. Prav dobro se spomni gospoda z inštituta za odnose s tujino, s katerim si je kasneje dopisovala in je bila nato še trikrat na tem inštitutu, se udeležila seminarjev in se družila z učitelji z vsega sveta.

»Saj res, ekskurzije!« se spomni Kasilda Bedenk, »ko sem leta 1995 organizirala študijsko potovanje za študente, smo se skupaj s študenti pripravljali celo leto. Pisali smo na posamezne univerze, imeli so porazdeljena mesta, vsak eno, že v avtobusu so jih predstavljali, na koncu smo sestavili celo skripto in to jih je zelo povežalo.«

Ure literature so poslušali tudi pri profesorici Heleni Stupan. V nemščini je podajala natančen pregled literature, v višjih letnikih je obravnavala posamezna obdobja. Literaturo 20. stoletja so poslušali le v 4. letniku. Niko Hudelja si profesorice ni zapomnil le po temeljitih vsebinah, ampak tudi po tem, da je bila vedno oblečena v bluzice s kratkimi rokavi, bodisi jeseni, pozimi ali spomladi.

Slika 2: Ekskurzija po Nemčiji, München, 1960 (s študentko Ano Marijo Muster)

Slika 3: Ekskurzija po Nemčiji, 1969 (s študentko Nevo Šlibar)

»Jaz samo vem, da je brala z listov, ki so bili že čisto porumeneli. Očitno si je enkrat napisala in je potem vedno narekovala iz tega zvezka, mi pa smo pisali kot nori,« ga dopolni Silda. Pri njenih predavanjih so študentke in študenti v veliki predavalnici tudi predstavljali svoja diplomska dela, tedaj še vsa s področja nemške književnosti. »Med tipkanjem svoje diplomske naloge sem opazila, da imam v besedilu vse polno pik, ker sem navajala okrajšave, na primer *mhd.* za *mittelhochdeutsch*. Hm, sem si rekla, to pa ne izgleda dobro. In sem pike izpustila,« se spominja Madita Šetinc Salzmann. A profesor Ludvik ni bil zadovoljen in se je jezil: »Zakaj pa niste naredili pik? No, vam dam oceno manj!«

Dušana Ludvika je nasledil mlad asistent. Vsaj kakšen mesec dni pred njegovim prihodom je profesor Ludvik naznanjal, da bo prišel nov asistent in da je »en zelo velik in fejest fant.« To je bil Anton Janko. Še danes sogovornice zavzdihnejo od navdušenja, ko se spomnijo njegovega prihoda, velikega in simpatičnega fanta skodranih las. Na oddelek je prinesel svežino in nove, modernejše poglede na pedagoške pristope.

Kasneje so na oddelku izrazili željo, da bi imeli tuji lektorji iz Zvezne republike Nemčije in Nemške demokratične republike opravljen doktorat, kar je pomenilo, da bi lahko študentke in študenti pisali diplome iz jezikoslovja. Zvrstilo se jih je kar nekaj in spomini nanje so še danes živi. Nekdo pove anekdoto pri tem lektorju, drugi pri onem, ta je bil strog, oni spet nadvse mil, ta je imel pedagoško žilico, drugi je bil bolj znanstvenik.

Skupne zbornice, kot jih poznajo na drugih pedagoških ustanovah, niso imeli. Učitelji so, tako kot še danes, imeli svoje delovne koticke v kabinetih. So se pa zbirali v knjižnici in o tem času vedo veliko povedati tedanje knjižničarke Madita Šetinc Salzmann, Angelika Hribar in Katarina Bogataj-Gradišnik, ki se spominja: »Trinajst let sem bila v knjižnici, vse se je tam dogajalo, tjakaj so prišli telefonirat in poklepetat, v knjižnici smo se radi zbirali.« »V tistih časih smo imeli le tri ure izposoje, od 10. do 13. ure, potem pospravljanje in dajanje listkov po abecedi,« jo dopolni Angelika. Kasneje je ta čast pripadla sedanji učilnici 306, »srečevališču«, kot pravi Angelika Hribar, kjer so si skuhalo kavo, se sladkali z domačim pecivom, pokramljali in si pripovedovali šale, ki niso bile primerne za vsa ušesa. Najboljšo kavo je skuhal Anton Janko, o tem ne dvomi nobena sogovornica. »Njegova kava je bila brez konkurence! To se je naučil 'pri nas doma v Kanadi',« se zasmeji Katarina Bogataj-Gradišnik. Ker je bil Anton

Janko dolga leta na študijskem in znanstvenem izpopolnjevanju v Kanadi, je marsikatero razmišljanje rad zaključil s pripombo »kot pri nas doma v Kanadi«.

O prav posebni duhovitosti profesorja Janeza Stanonika, dolgoletnega predstojnika Oddelka za germanske jezike in književnosti, kroži naslednja anekdota, ki jo z nostalgичnim pridihom razgrne Katarina Bogataj-Gradišnik. K odlični kavici so tistega dne ponudili izvrstno domače pecivo. Kdo ga je spekel, je šlo v pozabo, niso pa pozabili besed profesorja Nonija, kot so ga klicali: »Mmmmm, kako je to pecivo enkratno! Nadvse enkratno! Nepozabno enkratno! Ko bi vi vedeli, kako zelo si želim, da bi bilo to pecivo VEČkratno!«

Profesor Stanonik je med svojimi študijskimi potovanji v tujini navezal mnogo stikov in bil zaslužen za bogato revijalno zbirko, ki je počasi nastajala na oddelku in zapolnila vrzel po uničenih knjigah. Še dolgo so se otepali s težavami, ki jih je povzročil požar v NUK-u. Sprva sta knjige preko okenca sposojala dva demonstratorja, eden med njimi je bil profesor Stanko Klinar, kasnejši lektor za angleški jezik. »To je bilo kot ena vremenska hišica, v tistem oknu sta bila dva lepotca Franci in Stanko in sta nam sposojala knjige,« se spominja Katarina Bogataj-Gradišnik. Zgodb iz njihovega časa je še veliko. Med pogovorom se odstirajo vedno globlji spomini in anekdote. Včasih so povezane s smehom, včasih z resnobnostjo. Nekatere privrejo na dan, druge potonejo v pozabo. »Ach, weißt du, die Zeiten damals waren wenig anekdotisch,«² zavzdihne Käthe Grah.

Seveda, to so bili drugi časi, v katerih so gulili študijske klopi, uživali študentska leta, se marljivo pripravljali na izpite, iskali nova znanja, nato usvojena znanja predajali novim generacijam in uspeli na svojih področjih. Ob vsem tem so vsak po svoje oblikovali ljubljansko germanistiko.

4.2 Glasovi iz tujine

4.2.1 85-letnica prof. dr. Siegfrieda Heusingerja

Uršula Krevs Birk

Jubilejna 100. obletnica ljubljanske germanistike je hkrati priložnost, da se ozremo na 85-letnico profesorja dr. Siegfrieda Heusingerja, ki je v 70. letih 20. stoletja najprej kot nemški lektor, v 90. letih pa kot profesor za germanistično

2 Ah, veš, časi takrat niso bili preveč anekdotični.

lingvistiko dejavno sooblikoval študij nemškega jezika na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

Siegfried Heusinger, ki se je rodil leta 1934 v Werderju ob reki Havel v pokrajini Brandenburg, je svojo življenjsko in akademsko pot posvetil študiju, poučevanju in proučevanju nemškega jezika. Po študiju germanistike je leta 1975 na tedanji Pedagoški visoki šoli v Potsdamu doktoriral z doktorsko tezo *Untersuchungen lexischer Stilelemente in Berichten und Erzählungen von Schülern der Klassenstufen sieben bis neun*, leto zatem pa ga je pot vodila v Ljubljano, kjer je na Filozofski fakulteti štiri leta deloval kot lektor za moderni nemški jezik. Nato je leta 1984 na Pedagoški visoki šoli v Magdeburgu habilitiral s tezo *Kommunikations- und sprachtheoretische Positionen zum ontogenetischen Aspekt der Textgestaltung*, leta 1989 postal redni profesor in istega leta tudi direktor Inštituta za germanistiko Pedagoške visoke šole v Magdeburgu. V 90. letih letih prejšnjega stoletja ga je pot ponovno popeljala v Ljubljano, saj je v okviru Nemške akademske izmenjave (DAAD) leta 1992 postal gostujoči profesor za germanistično lingvistiko na Oddelku za germanske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani, kjer je ostal vse do svoje upokojitve leta 1997. V tem času je tvorno prispeval k razvoju študija germanistike, saj so se pod njegovim mentorstvom uvedli številni študijski predmeti, kot denimo Uvod v splošno jezikoslovje, Metodika znanstvenega dela, Leksikologija nemškega jezika, Uvod v besediloslovje in Pragmalingvistika in stilistika.

V času svojega delovanja na Oddelku za germanske jezike in književnosti FF UL je prof. dr. Siegfried Heusinger poučeval številne generacije študentov, ki se ga spominjajo kot motivirajočega pedagoga, ki je s svojim osebnim učiteljskim zgledom marsikoga navdušil tudi za nadaljnjo raziskovalno pot, tako da so pod njegovim mentorstvom na slovenskih tleh dozorele številne magistrske naloge in doktorske disertacije. Te znanstvene študije so v veliki meri postale podstat nadaljnjim akademskim potem raziskovalk in raziskovalcev, ki kot visokošolske učiteljice in učitelji v zadnjih tridesetih letih delujejo tako na Univerzi v Ljubljani kot tudi na Univerzi v Mariboru, razvijajo študij nemškega jezika in soustvarjajo jezikoslovno misel na Slovenskem in širše.

Znanstvenoraziskovalno se je Siegfried Heusinger ukvarjal z različnimi poddisciplinami germanističnega jezikoslovja, predvsem pa z besediloslovjem, pragmalingvistiko in stilistiko ter leksikologijo, omeniti pa je potrebno tudi

njegovo zanimanje za splošno jezikoslovje, razmerje med jezikom in kulturo ter nemško-slovenske jezikovne stike. Na temo besediloslovja je vodil tudi znanstvene simpozije, k sodelovanju pa pritegnil mnoge slovenske in tuje jezikoslovke in jezikoslovce. Med njegovimi najpomembnejšimi deli gre omeniti visokošolski učbenik *Pragmalinguistik, Texterzeugung, Textanalyse, Stilgestaltung und Stilwirkungen in der sprachlichen Kommunikation* (1995, Frankfurt/Main: Haag Herchen), simpozijska zbornika *Besedilne vrste – Textsorten* (1995) in *Textsorten in der interkulturellen Kommunikation* (1998), objavljena v reviji *Linguistica*, ter odmevno monografijo *Die Lexik der deutschen Gegenwartssprache: eine Einführung*, ki je izšla leta 2004 pri založbi W. Fink.

Prav v jubilejnem letu ljubljanske germanistike in univerze bo ob njegovi 85-letnici na Filozofski fakulteti v Ljubljani v okviru revije *Linguistica* izšel jubilejni zbornik z naslovom »*WORT – TEXT – KULTUR*«. *Festschrift für Siegfried Heusinger zum 85. Geburtstag* (2019) s prispevki jezikoslovc in jezikoslovcov iz Srednje in Jugovzhodne Evrope, ki so imeli priložnost spoznati osebnost profesorja Siegfrieda Heusingerja in njegovo delo v času svojega diplomskega in podiplomskega študija oz. akademske poti, njihovi prispevki pa tematsko sodijo na omenjena področja Heusingerjevega znanstvenega raziskovanja.

Ob tej priložnosti se mu vse članice in člani Oddelka zahvaljujemo za njegov prispevek k razvoju Oddelka in mu ob visokem jubileju iskreno čestitamo!

Slika 4: Siegfried Heusinger

4.2.2 Dr. Wolfgang Held (1933–2016), prvi pravi nemški lektor

*Madeline Held*³

Wolfgang Held je bil prvi učitelj iz Nemčije, ki je v okviru DAAD poučeval na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Njegova predavanja na Oddelku za germanistiko so pomenila prodor na področju študija nemške književnosti. Oddelek se je namreč posvečal bolj jeziku, manj literaturi. Zato je moral Wolfgang »pošteno zaorati«, v nemško literaturo je vnesel nove poglede, ob raziskovalni vnemi pa je znal oddelek vpeti v družbeno in kulturno okolje.

Obdobje na Oddelku za germanistiko od 1966 do 1971 je bilo plodovito. Predavanja o nemški literaturi v času med 1700–1970 so bila med študenti zelo priljubljena. Zapiski predavanj dr. Helda so danes shranjeni v njegovem arhivu (osebna in literarna dokumentacija je tam od leta 1917) na Queen Mary University of London (QMUL) na Oddelku za angleško-nemške odnose. Wolfgang si je prizadeval in prepričal ključne igralce na nemškem literarnem prizorišču, med njimi Eliasa Canettija, da so obiskali »Nemški oddelek«. Študentom je priskrbel tudi poletne štipendije v Nemčiji.

Wolfgang se je na oddelku spoprijateljil z mnogimi. Živahno so se pogovarjali o knjigah, filozofiji in slovenskem kulturnem življenju, denimo z Dragom Grahom (takrat asistentom za nemško literaturo, tudi pisateljem in prevajalcem) in njegovo ženo Käthe, z Božidarjem Debenjakom in njegovo ženo Doris, Katarino Bogataj in Janezom Gradišnikom.

Ljubljana se mu je umetniško priljubila z galerijami, koncerti in gledališči. Spomnim se, da so ga še posebno navduševali Grafični bienale in predstave v Mali drami. Številne prijatelje je vabil domov v Ljubljano na klavirske recitale, najraje je igral sebi najljubšega Schumanna. S prijateljem je redno preigral klavirske duete in spoznal slavnega slovenskega pianista Aca Bertonclja. Z Wolfgangom sva rada raziskovala slovensko podeželje in odkrivala osupljive kulturne dosežke, kot so panjske končnice, mrtvaški plesi na cerkvenih freskah, ptujski kurenti, da kozolcev sploh ne omenjam.

V Ljubljani je Wolfgang naredil enega od številnih kolažev. Poimenoval ga je je »Half Past Goethe«, verjetno leta 1968 v znamenju številnih študentskih uporov

3 Madeline Held je umrla leta 2020, tik pred izidom zbornika. Zelo je bila vesela in počaščena, da bo v zborniku objavljen tudi prispevek o njenem soprogu.

po Evropi. Prav tega leta so ga pogosto obiskovali študentski uporniki iz Nemčije. Po njegovih besedah so ga imeli za nekakšnega apostola, ker je »sat at Heidegger's feet«. Prav pri tem kolažu se kaže poseben Wolfgangov pristop k ustvarjanju kolažev, saj uporablja vsakdanje predmete, v tem primeru ključ in steklenico, ki ustvarjata tridimenzionalni učinek in namigujeta na nemške literarne like.

Slika 5: Half Past Goethe

Ljubljansko obdobje je bilo zelo plodovito. V tem času je napisal vrsto člankov in kratkih zgodb. Med njimi so:

- *Streba*, prevedla Katarina Bogataj, izšlo pri Naših razgledih
- pripoved *Stiefbeens' Haus* v Akzentih, januarja 1966
- *Der Philister: Eine romantische Projektion*, 1968
- *Kaspar Hauser und die Kritik der Sprache*, 1969
- esej z naslovom *Die Wünsche des Esels: Wahrheit und Moral in GC Pfeffels Fabeln* je bil objavljen v *Acta Neophilologica* leta 1974.

Na Filozofsko fakulteto sem prišla leta 1967 kot lektorica British Councila. V štirih letih sva si z Wolfgangom delila kabinet z dvema profesorjema na Oddelku za germanistiko. Sprva sva bila prijatelja, resnejše razmerje pa se je razvilo v letu 1970. Pozneje se je rad pošalil, da je za mano pobiral papirje, ki sem jih puščala za sabo.

Slika 6: Wolfgang in Madeline Held v Ljubljani, 1970

Wolfgang je bil v Nemčiji rojeni romanopisec, ki je od leta 1971 živel v Veliki Britaniji, najprej v Edinburghu, po letu 1973 v Londonu. Rojen je bil v Freiburgu leta 1933, otroštvo je preživel v Karlsruheju, študiral je na univerzah v Heidelbergu in Freiburgu. Leta 1960 je doktoriral na Freiburški univerzi. Bil je presenetljivo vsestranski pisatelj, prevajalec, nadarjen pianist in vizualni umetnik. Okolico je presenečal z globino in širino znanja; sprva je poučeval nemški jezik in literaturo na različnih univerzah in se zgodaj, leta 1985, upokojil, po tem pa se je povsem posvetil pisanju, prevajanju in razvijanju likovne in glasbene nadarjenosti. Nemčijo je zapustil in se zatekel v samooklicani eksil, ker Nemcem ni mogel odpustiti, da so tako izdali nemško kulturo, ki jo je tako strastno ljubil – utelešeno v njenih filozofih in umetnikih, pisateljih, pesnikih in skladateljih. To kulturo je v Londonu poustvarjal v velikem kabinetu, v njem so se do stropa pele prenaplne knjižne police in številni navdihujoči portreti.

Veliko antikvarnih knjig je dobil v ljubljanskem Antikvariatu. Ta prostor, ki je izžareval atmosfero Edgarda A. Poeja in E. T. A. Hoffmanna, je bil kot nalašč zelo romantičen in kot tak blizu Wolfangu. Tukaj je kraljeval, snoval romane in prevode ter obenem prirejal klavirske recitale in snemal dela najljubših skladateljev. Pred prihodom v Ljubljano je med letoma 1961 in 1965 štiri sijajna leta poučeval nemščino na Madraški univerzi. To indijsko obdobje opisuje v napol avtobiografskem romanu *Nachtglocke*. V Indiji ni le poučeval nemščine, temveč je s koncerti sodeloval pri akademiji klasičnega indijskega plesa. Njegova nadarjenost se je pokazala pri študentski postavitvi Brechtovega *Kavkaškega kroga s kredo*, kjer igre ni le režiral, temveč jo je tudi spremljal na klavirju. V *Nachtglocke* opisuje trenutek, ko luči med predstavo skrivnostno ugasnejo in tema srhljivo zaznamuje igro. Nekaj časa je tudi delal v misijonski bolnišnici v Kačvi in spoznal, v kako težkih razmerah delajo bolničarji in kako se skozi življenje prebijajo strašansko revni ljudje.

Pred prihodom na ljubljansko univerzo je Wolfgang leta 1965 pri Hanser Verlagu izdal prvi roman *Die im Glashaus*. Dogajanje je postavljeno v študentski dom, kjer je Wolfgang proti koncu študija na Univerzi v Freiburgu delal kot tutor. Roman so izdali v madžarščini. Odhod v Indijo je pomenil osvoboditev. Wolfgang je bil rojen leta 1933, tako da je večino let, ki so ga oblikovala, preživel pod nacizmom. Ob izbruhu vojne je bil star komaj šest let. More, ki jih je z materjo doživljal v kletih med bombnimi napadi in jih je pozneje objavil v napol avtobiografskem delu *Rabenkind*, so ga spremljale vse življenje. Zaradi vseh teh doživetij in izkušenj je Wolfgang spremenil odnos do rodne Nemčije.

Leta 1971 sva se odločila, da obnoviva pogodbo z ljubljansko univerzo. Wolfgang je bil lektor DAAD-ja na Univerzi v Edinburghu, tam sta izmenoma predavala z Gertom Hofmannom, ki je vsled podaljšanja pogodbe Wolfganga nato nasledil v Ljubljani. Po dveh letih sva se z Wolfgangom poročila in se poleti 1971 preselila v Edinburgh. Med letoma 1971 in 1973 so naju obiskovali številni iz Slovenije in Nemčije, med drugim Neva Šlibar, takrat še študentka Oddelka za germanistiko, in tudi Katarina Bogataj in Janez Gradišnik. Katarina, fakultetna knjižničarka, je bila velika prijateljica in je Wolfganga podpirala ves čas na fakulteti in še potem. Spomini na najino bivanje v Sloveniji, prijateljstva, kraje, ki sva jih obiskovala, morje in gore, so se nama zapisali globoko v srce. V najini hiši o tem slovenskem obdobju pričajo panjske končnice v dnevni sobi in številna slovenska literarna dela.

Na žalost je moral Wolfgang po dveh letih zapustiti Edinburgh, pogodba z DAAD-jem se mu je namreč leta 1973 iztekla. Vseeno pa je še naprej poučeval nemščino in užival v glasbenem in siceršnjem kulturnem življenju. Kljub neugodnim okoliščinam je postal docent na Univerzi Greenwich v Londonu. Tam je ostal do leta 1985, se upokojil in postal svobodni pisatelj in prevajalec. Med letoma 1973 in 1985 se je literarno uveljavil s kar nekaj romani – zavzetimi in večplastnimi pripovedmi od *Die schöne Gärtnerin*, *Ein Brief des Jüngeren Plinius* in *Rabenkind*. Leta 1981 je napisal še neobjavljen roman *Fuchs und Engel*, ki so ga novembra leta 1981 po delih predvajali na berlinskem *Westdeutscher Rundfunk*. Romani so tematsko različni, včasih zaznamovani z avtobiografskimi elementi, drugič avtorja zanima zgodovinsko pletivo. S sebi značilno pisavo izkazuje, kako prebrisano zna zarisati zgodbo in jo hkrati podpreti z glasbenim občutkom za ritem.

Potem ko je leta 1985 postal svobodni umetnik, se je kot prevajalec posvetil številnim pomembnim angleškim in irskim pisateljem. Sem sodijo prevodi pisem in življenjepisa T. S. Eliota, dela Samuela Becketta, življenjepis G. B. Shawa, romani Wyndhama Lewisa in Williama Goldinga, poezija Johna Donna, Roberta Gravesa in Emily Brontë. Po letu 1985 je izdal še romane *Geschichte der abgeschnittenen Hand*, 1994, *Traum vom Hungerturm*, 2007 in *Schattenfabel*, 2014.

Wolganga so vse življenje navdihovali ključni evropski pisatelji, likovniki in glasbeniki. Evropska kultura, še posebno nemška, se je Wolfgangu globoko usidrala v srce. V svojih romanih in radijskih posnetkih nemških skladateljev je skušal spreplesti nemško preteklost in sedanost – in bil pri svojem delu več kot uspešen.

(Iz angleščine prevedel Darko Čuden)

4.2.3 Der Lektor als Kollektor

Horst Ehrhardt (Erfurt)

Von Oktober 1998 bis Juli 2002 war ich Lektor des Deutschen Akademischen Austauschdienstes (DAAD) an der Philosophischen Fakultät der Universität Ljubljana. In dieser Zeit konnte ich viele Erfahrungen sammeln: Ich habe nicht nur mit klugen, anregenden Kolleginnen und Kollegen zusammengearbeitet, Studierenden Probleme von deutscher Sprache, Gesellschaft und Kultur aufgezeigt, Stipendienberatungen und Deutschlandexkursionen durchgeführt und eigene

wissenschaftliche Arbeiten vorgestellt, sondern auch Menschen kennengelernt, die zu Freunden geworden sind, das kleine, schöne Land Slowenien in seinen vielen Facetten erlebt und nicht zuletzt auch zahlreiche Kunstwerke gesehen, einige auch kaufen können. Meine Kollektion slowenischer Gegenwartskunst umfasst seitdem u. a. Arbeiten von Nikolaj Beer, Mirsad Begić, Jakov Brdar, Gani Llallosi, Vladimir Makuc, Živko Marušič, Miha Perne, Saba Skaberne, Jože Šubic und Boris Zaplatil. Am meisten interessieren mich jene bildkünstlerischen Arbeiten, die vielfache Interpretationsbezüge ermöglichen, mit denen Brücken zwischen Fremdem und Eigenem, Bildlichem und Sprachlichem, Gegenwärtigem und Vergangem gebaut werden können.

Im Frühjahr 2001 sah ich im Fenster einer Ljubljanaer Galerie in unmittelbarer Flussnähe eine kleine Bronzefigur. Auf einem Zettel davor stand handschriftlich *Povodni mož*. Das Wörterbuch gab mir als deutsche Entsprechungen *Nix, Neck, Nickelmännchen* (Debenjak 1995: 767) an. Wenige Tage danach kaufte ich das Kunstwerk.

Die Skulptur von Lovro Inkret (geb. 1949) hat die Dimensionen von etw. 19,5 cm x 10,5 cm x 16 cm. Auf einem Würfel sitzt aufrecht eine kräftig-muskulöse männliche Figur. Sie hat an den Füßen Schwimmhäute, an beiden Knien, an den Oberschenkeln sowie auf der rechten Brust, auf beiden Schulterblättern und auf dem Rücken befinden sich relativ große stachelartige Gebilde. Auf der linken Brustseite ist kein Stachel – ein narbenartiges Gebilde überdeckt die Herzgegend. Arme sind nicht ausgeformt, der Kopf hat, wo Ohren erwartet werden, lappenartige Erweiterungen, rechts eine eckige, links eine spitze. Die beiden Stacheln auf dem oberen Rücken des Torsos sehen so aus, als ob sie zusammen mit den Erweiterungen am Kopf einen Panzer oder einen Schutz bilden. Ein Gesicht ist nicht ausgeformt. Inkret hat die gesamte Oberfläche der Arbeit mit Strukturen versehen: Ritzungen, stoffartige Abdrücke, Faltungen. Insgesamt wirkt die Figur abweisend, vor allem durch die Stacheln, die vergleichbar sind mit der Abwehr dienenden Körperteilen von Meerestieren. Diese und die Schwimmhäute der Füße sind eindeutige Hinweise darauf, dass die Figur ein sagenhaftes Wasserwesen darstellt.

Der Titel der Bronze greift literarische Bezüge auf: Im ersten Teil der Deutschen Sagen der Brüder Grimm (Deutsche Sagen 1816: 66f.) findet sich unter der Nummer 51 der Text »Tanz mit dem Wassermann. Ein vorromantisches

Gedicht von France Prešeren trägt den Titel »Povodni mož« (1830), gilt als erste slowenische Ballade und ist in viele Sprachen übersetzt worden. Das Motiv, dass ein Wassermann mit einem Mädchen tanzt und es mit ins Wasser zieht, findet sich auch in Gedichten der deutschen und europäischen Romantik.

Die Sage bei den Grimms ist – auch für eine regionale Heimsage – erstaunlich konkret: Als Zeitpunkt des Aufeinandertreffens von »Ursula Schäferin« (Deutsche Sagen 1816: 67) und dem Wassermann wird der erste Sonntag im Juli des Jahres 1547 (vgl. 66) angegeben (d. i. der 5. Juli). Der Ort wird benannt: »zu Laibach auf dem alten Markt bei dem Brunnen« (66), ein von einer Linde »lustig« (66) – ‚anmutig‘ oder ‚angenehm‘ (vgl. HTTP 1) – beschatteter Platz in der Nähe »der Laibach« (Deutsche Sagen 1816: 67). Der Weg zu der Stelle, an der Ursula und der Wassermann in den Fluss tanzen, führt am »Sitticher Hofe« (67) vorbei. Die Grimms erwähnen am Ende der Sage, dass der »Lindenbaum [...] bis ins Jahr 1638« existierte, »wo er Alters halben umgehauen werden mußte« (67).

Im Mittelpunkt der Sage steht – anders als Urška in der Ballade Prešerens – die Figur des Wassermanns. Im Text stehen neben dieser Bezeichnung auch *Nix* und *Wassergeist*. Das Deutsche Wörterbuch (HTTP 1) macht deutlich, dass *Nixe* (f.) in der Mehrzahl der Fälle auf ein gut gesinntes weibliches Wasserwesen Bezug nimmt, während *Nix* (m.) eine böse männliche Figur bezeichnet (‚Wasserteufel‘). Die Sage selbst enthält keine direkten Hinweise auf den Charakter des Wassermanns: Er tritt als »ein schöngestalter, wohlgekleideter Jüngling« in Erscheinung, sein freundlicher Händedruck erregt allerdings Grauen – seine Hand ist »ganz weich und eiskalt« (Deutsche Sagen 1816: 66). Beide Adjektive deuten nicht nur auf ein dem Wasser entstammendes Wesen hin, sondern auch auf Unaufrichtigkeit und moralische Verwerflichkeit. Wenn jemand keinen festen Händedruck hat, wird auch heute noch auf Falschheit geschlossen. Zumindest vor Jahrhunderten galt, dass ein Mann mit weichen Händen ohne Schwielen nicht (körperlich) arbeitete, deshalb faul war und folglich negativ bewertet wurde.

Ursula wird bei den Grimms als ein »wohlaufgeschmücktes und schöngebildetes, aber frisches und freches Mägdlein, von leichtfertigem Wandel« (67) beschrieben. Äußerer Schönheit stehen also moralisch negative Eigenschaften gegenüber; alliterierend sind die Wörter *frisch* und *frech* (u. a. mit ‚keck, vorlaut‘ erklärt, vgl. HTTP 1). Ursula willigt ein, mit dem Jüngling zu tanzen, der Reigen – *Reigen* synonymisch für *Tanz*, aber auch Bezeichnung für eine wohlgeordnete,

auf gemeinsame Aktion ausgerichtete, disziplinierte Art des Tanzens in der Reihe – gerät aus der Ordnung und führt beide Akteure aus der Masse der feiernden Menschen weg vom begrenzten Marktplatz zunächst in Flussnähe, schließlich in den Fluss selbst. Ursulas Reaktion auf ihren Untergang wird nicht beschrieben; die körperliche Dominanz des Wassermannes kann vorausgesetzt werden. Böses hilft, Unvollkommenes, Verwerfliches durch Wasser zu reinigen und damit zu bessern.

Die Bronze von Lovro Inkret ist weder eine Illustration der Sage, noch greift sie mögliche Interpretationen der Prešeren-Ballade auf. Sie ist ein absolut eigenständiges Kunstwerk, das andere Deutungen des Stoffes zulässt und anregt. Gezeigt wird ein in sich ruhender, nicht aggressiver Wassermann. Die Stacheln deuten eher einerseits auf Unantastbarkeit und Isoliertheit hin, sind andererseits aber auch Zeichen für Abgrenzung und Einsamkeit. Der nahezu symmetrische Aufbau des Werkes unterstützt den statischen Eindruck. Die Stelle, an der ein Stachel fehlt und stattdessen eine Narbe ist, die Herzseite des Korpus, ist beschädigt, unvollkommen. Der Nix ist körperlich verletzt, also nicht unverwundbar. Sein Herz, der angenommene Sitz von Seele und Gefühlen, ist nicht mehr geschützt, das Abwehrinstrument ausgerissen, abgetrennt. Der Dargestellte hat also auch eine menschliche Seite, die Emotionen entäußern und aufnehmen kann. Inkret zeigt hier kein böses, unmoralisches Wesen, das gewollt Unheil und Tod bringt, sondern einen gesellschaftlich-sozial Ausgeschlossenen, einen Anderen, einen Außenseiter. Der Wassermann ist einerseits ein Angegriffener und Angreifbarer, andererseits ein In-sich-Ruhender, Introvertierter, Unterschätzter, ein stilles Wasser(wesen), das undurchschaubar und unergründbar zu sein scheint – vgl. das Sprichwort *Stille Wasser sind tief*. Ob der Nix damit auch Potenzen für Verderben, Verbrechen und Vernichten in sich trägt, lässt Inkret mit seiner Bronze »Povodni mož« offen.

Das Kunstwerk steht seit über 16 Jahren in meinem kleinen Haus in Thüringen. Es wechselt seinen Platz vom Schreibtisch im Arbeitszimmer auf das Sideboard im Wohnzimmer, manchmal steht es wochenlang auch auf dem Nachtschränkchen. Immer erinnert es mich an vier glückliche Arbeits- und Lebensjahre in Slowenien. Und jedes Mal freue ich mich beim Anblick der Bronze auf eine Wiederbegegnung mit Slowenien, den Originalschauplätzen in Ljubljana und vor allem den Menschen, denen ich sehr viel zu verdanken habe.

Viri in literatura

Debenjak, Doris, Božidar in Primož (1995): Veliki slovensko-nemški slovar.

Grosses [sic!] slowenisch-deutsches Wörterbuch. Ljubljana: DZS.

Deutsche Sagen (1816): Deutsche Sagen. (1. Teil). Hrsg. von den Brüdern Grimm.

Berlin: Nicolaische Buchhandlung.

Woerterbuchnetz.de: <http://woerterbuchnetz.de/DWB/> (01. 09. 2018).

Slika 7: Povodni mož (Lovro Inkret)

4.2.4 Erinnerungen

*Heidrun Thomas*⁴

Erinnerungen:

Ich erinnere mich an sehr zurückhaltende Studierende, die sehr schwer zum Sprechen zu bringen waren. Studierende, die oft ein sehr enges Weltbild hatten. Etliche von ihnen waren noch nie in Österreich gewesen, obwohl sie sich zum Deutschstudium entschlossen hatten und Österreich ja auch nur einen

⁴ Mag. Heidrun Thomas je bila avstrijska lektorica na oddelku med letoma 1997 in 2000. Pričujoči zapis je nastal leta 2009 in je bil objavljen v oddelčnem zborniku ob 90. obletnici Oddelka za germanistiko.

Katzensprung entfernt war. Aber sie sogen alles auf, was ich Ihnen brachte. Sie waren wissbegierig und die meisten auch eifrig. Sie waren neugierig, wenn auch oft nur auf mich und nicht auf die Inhalte, die ich zu vermitteln suchte. Meine KollegInnen an der Abteilung erlebte ich als kontaktfreudig, offen, kompetent, ebenfalls neugierig und sehr aktiv.

Aufnahme in der Abteilung, in Stadt und Land

Wie eingangs schon erwähnt, sind die KollegInnen an der Abteilung mit großer Offenheit auf mich zugekommen; ich hatte zahllose kurze Gespräche auf den Treppen der Filofaks, zwischen Tür und Angel, längere Plaudereien beim Kaffee außerhalb der Uni, private Einladungen, etc. Ich war immer gut eingebunden, nahm an den Sitzungen der Abteilung teil, bemühte mich, aktiv mitzuarbeiten.

Eine wunderbare Erinnerung wird für mich die Geburtstagsfeier zu Prof. Neva Šlibars 50. Geburtstag bleiben. Eine verrückte Idee wurde mit Begeisterung von fast allen KollegInnen umgesetzt: eine Art Modeschau – »Mode« (eigentlich Kostümierungen) für Situationen & Szenen aus Frau Prof. Šlibars Alltag!

Die Vorbereitungen für die ÖGG im Juni 2000 – da war was los! Die Tagung selbst – es war viel Arbeit, interessante Begegnungen und Gespräche, Vorträge und wunderbare Ausflüge bei herrlichem Wetter zu Sehenswürdigkeiten in Slowenien.

Die Stadt und das Land waren hinsichtlich meiner Integration etwas sperriger: dieses Erlebnis brachte ich schon aus meinem Studienjahr 1992/93 in Ljubljana mit. Damals war ich fast am Aufgeben, dachte, die Menschen, dieses Land, sie werden mich nie an sich heranlassen. Dass ich Slowenisch lernte, wurde damals mit äußerst großer Skepsis betrachtet. Auch im Herbst 1997 machte ich noch die Erfahrung, dass ich mit meinem Akzent im Slowenischen eher abgelehnt wurde (man identifizierte mich als Kärntner Slowenin und das schien Grund genug, mich abzulehnen), mein Alltag war manchmal einfacher, wenn ich auf Deutsch oder Englisch meine Erledigungen machte. Das war eine sehr eigenartige Erfahrung.

Was mir mein Auslandsaufenthalt brachte?

Das lässt sich nicht messen, schon gar nicht karrieretechnisch. Persönlich hat es meine Charakterentwicklung, meine Offenheit, mein ständiges Fragen in

Bereichen wie Integration, Migration, Menschenrechte, Antirassismus und natürlich auf der didaktischen Ebene deutlich geprägt, bereichert und beeinflusst.

Wichtige Begegnungen an der Germanistik waren die Frauen in Karrierepositionen an der Universität. Positive Vorbilder, wie man sie in Österreich nicht oft hat. Das hat mich generell sehr motiviert. Menschen wie Neva Šlibar. Vor allem aber hat mich die Begegnung mit Nina Grah nachhaltig geprägt: ihre Offenheit den Menschen und dem Wissen gegenüber, sind erstaunlich in Zeiten wie diesen. Es gibt Sätze von ihr, die sind für mich zu Weisheiten geworden: »Demokratie braucht ein bestimmtes Maß an Anonymität.« (möglicherweise ist es nicht ganz das Original). Ihre Großzügigkeit im Denken, ihre Radikalität, wenn es darum ging, dass wir jungen Lektorinnen zu rigideren Maßnahmen hinsichtlich Kontrolle/Überprüfung von Wissen etc. greifen wollten. Ihre Appelle für die Eigenständigkeit des Denkens, die Selbstbestimmtheit des Menschen – bei mir blieben sie nicht ungehört. Ihre Art, mit jungen Menschen umzugehen, machte sie oft um so vieles jünger als wir waren und beschämte – zumindest mich. Wenn mein Denken eng wird, meine Moralvorstellungen sich zu begrenzen beginnen, dann sind mir ihr Bild und ihre Haltung vor Augen.

Einmal im Leben sollte jeder Mensch an einem Ort »AusländerIn« gewesen sein. Es verändert den Blick auf das, was auf politischer Ebene täglich mit Menschen geschieht (die Hürden der Migration, auf der Flucht sein, Asyl brauchen etc.).

Was ich heute mache

Direkt nach dem Lektorat arbeitete ich am Ludwig Boltzmann Institut für Menschenrechte und initiierte ein Kinder- und Jugendprojekt »Recht hat JedeR!« – Trainings zum alltäglichen Umgang miteinander«, das noch immer läuft und mehrfach ausgezeichnet wurde. Danach war ich als Projektmanagerin am Interkulturellen Zentrum tätig, wo ich das Projekt »EuropaWochen« für österreichische SchülerInnen entwickelte. Darauf folgte meine Tätigkeit als Bildungsreferentin bei der Industriellenvereinigung in Salzburg (bereichert um die Sichtweisen der Wirtschaft auf die Bildung), bevor ich in Karenz ging und mein Leben sich weiter intensivierte: wir adoptierten unsere Tochter Yemirach aus Äthiopien. Nach der Karenzierung arbeitete ich wieder als DaF-Trainerin und durfte gerade im letzten Jahr wieder wunderbaren Menschen begegnen. Da

war ich in meiner Arbeit Slowenien, (dem Balkan) und meinen Vorbildern im Denken und Arbeiten wieder ganz nahe. Durch meine Tochter habe ich auch sehr wichtige Begegnungen und jede Menge Anreize für eine moderne Pädagogik, die ich leider nicht immer verwirklicht finde. Hier werden mein Denken und meine Erfahrungen wohl künftig ihren Platz finden. An dieser Stelle werde ich an dem anschließen, was ich in Slowenien begonnen habe, in Wien fortsetzte, aber unterbrochen habe. Slowenien war das Land meiner Urgroßmutter Ursula Hoya. Slowenien (Slowenisch) selbst wird für mich immer eine Art zweite Heimat bleiben, eine Herzensangelegenheit, wo ich damals gerne geblieben wäre. Aber das ist nicht gelungen. Vielleicht, um in Wien auf Afrika zu stoßen.

Slika 8: Heidrun Thomas v pogovoru s Špelo Virant, 1999

4.3 Bil je nekoč ...

4.3.1 Preteklost je tuja dežela: tam se vse dogaja drugače

Katarina Bogataj-Gradišnik

Uvodni stavek v roman L. P. Hartleya *The Go-Between* mi je prišel na misel, ko sem se lotevala spominskega zapisa o naši oddelčni knjižnici. Segel naj bi tja do davnega leta 1961, ko sem se kot bibliotekarka pripravnica vrnila na germanistiko,

kjer sem dve leti prej diplomirala. Zavedela sem se, da je spomin v desetletjih postal nezanesljiv in se ponekod najbrž ne bi čisto ujema s spominom drugih. Nekateri stvari so se predimenzionirale, spet druge, morda pomembnejše, so zbledele ali celo utonile v pozabo, medtem ko so kakšne naključne podrobnosti oživele v svežih barvah. Predvsem pa bom skušala svoj nemški spomin razmejiti od angleškega glede na to, da je v pričujočem zapisu govor o zgodovini nemške katedre, ta pa nekoč ni bila samostojna, kakor je danes, temveč sestavni del Oddelka za germanske jezike in književnosti skupaj z anglistiko.

Knjižnica je bila ob moji vrnitvi še prav taka kakor v naših študentskih letih: na stari univerzi, kjer je imel oddelek dve sobi, je bila umeščena v ozkem prostoru z visokim stropom in masivnimi lesenimi policami. Edino okno je gledalo v hodnik in me je spominjalo na vremensko hišico, v kateri se sučeta dve figuri. Skozi to okno sta nam namreč dva demonstratorja, poznejša predavatelja na anglistiki, Stanko Klinar in Franci Friedl, izposojala knjige. Ob njuni pomoči sem se skušala znajti, ko sem ju zamenjala pri oknu. V tistem času so večino oddelčnih knjižnic upravljali asistenti ali pa kar demonstratorji. Profesionalce so imeli le redki oddelki, tako npr. velika slavistična knjižnica, katere vodja Marko Kranjec je bil za nas novince in tudi pozneje nesporna strokovna avtoriteta. Demonstratorji so nam bili v pomoč še vsa nadaljnja leta, študentke pri bolj potrpežljivih in natančnih opravilih, kakor je bilo abecedno sortiranje izposojnih listkov, študenti – sicer bolj redki med množico deklet – pa pri prekladanju večjih tovorov knjig in podobnih težaških delih. Dolgoletni demonstrator Beno Strah se je izkazal za nepogrešljivega s prav akrobatsko spretnostjo, ko smo l. 1962 selili knjižnico v novo stavbo FF na Aškerčevo. Selitev je potekala skozi okno seminarja v kombi, ki je čakal spodaj na cesti. Prostor v 3. nadstropju fakultete je bil svetel, opremljen s funkcionalnimi kovinskimi palicami in celo s pisalno mizo, vendar je že v nekaj letih postal natrpan in pretesen.

Na delovno mesto sem prišla v skupini kolegov (in hkrati prijateljev), ki jo je od generacije naših profesorjev ločevala precejšnja časovna vrzel. Bili so to asistenti za angleški jezik in literaturo Meta Grosman, Mirko Jurak, Janez Orešnik in Franci Slivnik, za nemščino pa Doris Kosec (pozneje Debenjak). Iz razmerja 4:1 je razvidno, da je bil anglistični oddelek številčno dosti močnejši od nemškega. V letih po vojni je bila nemščina kot učni predmet v srednji šoli prava redkost, tako je bilo tudi število brucev na nemščini manjše in njihovo

znanje včasih problematično; precej bolj so bili podkovani novinci iz mariborske regije. Ni bilo malo študentov, ki so si ob angleščini kot drugi predmet namesto nemščine izbrali francoščino. Tako smo bili res neke vrste »bastardni bratrance«, označba, ki jo je z ozirom na zgodovinsko spentljanost Francije z Britanskim otokom izumila romanistična bibliotekarka Žuža (Jožica Pirc) in smo jo udomačili v ožjem krogu. Sicer pa je bila tudi raven angleščine, ki se je tisti čas vpeljevala v srednje šole, marsikje skromna, saj so bili usposobljeni učitelji takrat še redki. Da sem si upala vpisati pod A angleščino in pod B nemščino, sem prej obiskovala tečaj na t. i. Ljudski univerzi, z mojo nemščino pa se je potrudil moj oče, ki se je šolal še v avstro-ogrskih časih. Maturirala sem namreč iz ruščine, tako kakor mojih ostalih štirideset sošolcev.

Naša skupina je na fakulteto prišla v nekakšnem medvladju. Na prizorišču ni bilo več markantne postave pokojnega ustanovitelja naše germanistike in mednarodno uveljavljenega znanstvenika, profesorja Jakoba Kelemine. Njegov asistent, dr. Janez Stanonik, se je izpopolnjeval v ZDA, oddelku je začasno načeloval klasični filolog prof. Milan Grošelj. Dr. Stanonik, specialist za angleško in ameriško literaturo, je po vrnitvi iz Amerike postal predstojnik oddelka, ali krajše »Boss«. Splošno znan pod imenom Noni, je bil nedvomno ena najbolj originalnih in nekonvencionalnih osebnosti na fakulteti. Nemško katedro je vodil prof. Dušan Ludvik, ki je prišel iz stvarnega kataloga NUK. Njegov predmet je bila poleg zgodovine jezika nemška srednjeveška književnost; iz nje je, sam pesnik, tudi prevajal, žal je najbrž marsikaj ostalo neobjavljeno.

Študij germanistike je temeljil na historični slovnici, skupni obema germaniskima jezikoma in s tem povezani starejši literaturi. Mislim, da mnogi študenti – z izjemami, kakor je bil v našem letniku Gregor Strniša ali v naslednjem Janez Orešnik – te priložnosti za spoznavanje kulturne zgodovine in razkošja srednjeveške poezije nismo dovolj cenili. Manjkala nam je podlaga klasične izobrazbe iz srednje šole, predvsem pa se je najbrž večina vpisala na germanistiko v želji po usvajanju modernega jezika. Lektoratov takrat še ni bilo, zato pa zelo kvalitetna predavanja in seminarske vaje za nemciste pri prof. Adeli Žgur, za angliste nekoliko pozneje pri predavateljih Slavu Klemenčiču in Dušanu Pavliču.

Tudi strokovna izobrazba bibliotekarjev je takrat potekala čisto drugače. Pouk knjižničarstva na višješolski stopnji je sicer v 60. letih začela vpeljevati Pedagoška akademija, vendar je bila pot do bibliotekarstva kot predmeta na FF

dolga še kakšnih dvajset let. Naša generacija se je usposabljala na tečajih, ki jih je organiziral NUK in so na njih predavale veličine naše stroke. Po tečaju in dveletni praksi je sledil strokovni izpit z nalogo, za katero si je kandidat lahko izbral temo sam. Odločila sem se za izbirno bibliografijo nemške kulture v reviji *Dom in svet* pri profesorju Janezu Logarju. Ob tem sem spoznala dva vodilna strokovnjaka s tega področja, poleg prof. Logarja tudi Jožeta Mundo, pri katerem sem dobila nekaj dragocenih tehničnih nasvetov.

Pozneje sem se med izpraševalci na strokovnem izpitu znašla tudi sama, bolj po dolžnosti kakor po lastni želji; nemcistov je namreč primanjkovalo tudi v naših stroki, med predmeti pa sta bila dva tuja jezika. Ne vem, koga je bilo na izpiti bolj strah, kandidata ali mene, ker pač nisem vedela, s kakšnim predhodnim znanjem prihaja. Oddahnila sem si šele, ko me je čez nekaj let nadomestila moja poznejša sodelavka Madita Šetinc z vse drugačnim pedagoškim darom. Naše izobraževanje se je v teku delovne dobe dopolnjevalo s tečaji, posveti, predavanji in zborovanji, na katerih so nas seznanjali z novostmi na našem področju. Prirejalo jih je Društvo bibliotekarjev Slovenije, v katerega smo bili včlanjeni.

Na oddelek sem prišla po dveletni honorarni zaposlitvi v Pionirski knjižnici. Ta ni bila pionirska le po imenu, temveč tudi po inovativni usmeritvi in spodbudnem delovnem okolju. Kolegica Andra Žnidar me je potrpežljivo učila abecedne katalogizacije, pri tem sem v prvem zaletu uničila cel kup katalognih listkov in spoznala, da ti ne prenesejo naglice ali šlamparije. Andra mi je tudi utrla pot do prakse v abecednem katalogu NUK; v tistem času, ko smo bili novopečeni bibliotekarji še redki primerki, je bilo to še mogoče. Na oddelku pa sem proti koncu 60. let dobila srečno priložnost, da sem se udeležila dveh enomesečnih poletnih tečajev iz moderne nemške literature. Prvega v Heidelbergu mi je omogočil Boss, za drugega v Münchnu pa mi je priskrbel štipendijo takratni lektor iz ZRN, dr. Wolfgang Held.

Posebno poglavje v teh spominih si zasluži naš knjižni fond. Potem ko je med vojno v požaru, ki je prizadel NUK, zgorela skoraj celotna seminarska knjižnica in v njej marsikaj nenadomestljivega, se je morala vzpostavljati tako rekoč na novo. Če naj bi se izvajala načrtna nabavna politika, ki bi ustrezala potrebam učiteljev in študentov, bi za nakup knjig iz Anglije in obeh Nemčij potrebovali tujo valuto, devize. Ko se je razdeljevala (pičlo odmerjena) letna kvota deviz med knjižnice fakultet in inštitutov, je na sestankih s pristojnimi organi

prihajalo do navzkrižja interesov med nami, ki smo se potegovali vsak za delež svoje knjižnice. Pri tem neveselem početju je bila posebno ostra konkurenca za tuje revije, ki so pač temelj za sleherno znanstveno delo. Za preostale devize smo naročali strokovno literaturo pri dveh za to pooblaščenih založbah, MK in DZS. Nabava ni potekala ravno ažurno, tudi ne vselej uspešno, položaj pa se je občutno izboljšal, ko je ta posel prevzela gospa Nevenka Obersnu; knjige smo dobili celo na obroke, če nam je prav tedaj zmanjkalo deviz. Za dinarje, čeprav tudi teh ni bilo v izobilju, pa se je našlo marsikaj zanimivega v Trubarjevem antikvariatu, posebno, kadar so tam odkupili kakšno dediščino in nas je o taki pridobitvi obvestil g. Marijan Podgoršek. Njegova sodelavka in naslednica, gospa Stanka Golob, je pred nedavnim v intervjuju ob prejemu Schwentnerjeve knjigotrške nagrade opisala, koliko iznajdljivosti je bilo potrebne za pridobivanje knjig z Zahoda in Vzhoda.

Glavnino knjižničnega fonda pa so že prav od začetka in ves čas pozneje sestavljala darila tujih kulturnih ustanov. Za nemško gradivo so bile pomembne posebno Deutsche Forschungsgemeinschaft, Goethe-Institut, pozneje Avstrijski kulturni center in še pozneje Karl-Marx-Universität iz Leipziga. Nobena od teh ustanov v tistem času ni imela podružnice v Ljubljani. Nemške ustanove so naše sezname dezideratov največkrat v celoti upoštevale, tega pa za anglo-ameriške ne bi mogla trditi. Ob strokovni literaturi smo dobivali celo nekaj sodobnega leposlovja, ki drugod v Ljubljani ni bilo dosegljivo. Veliko večino daril, tako anglo-ameriških kakor nemških, je knjižnica prejela po zaslugi prof. Stanonika. Uradno je bil sicer vsakokratni predstojnik oddelka tudi šef knjižnice, vendar pri Bossu to ni bila le formalnost, temveč izrazito osebna zavzetost. S svojimi zvezami in ugledom v tujih znanstvenih krogih mu je uspelo pridobiti obilna knjižna darila kakor tudi abonmaje strokovnih in znanstvenih revij, celo dnevnikov časopisov in tednikov. Prav periodika je postala največje bogastvo naše knjižnice. Po predstojnikovem prizadevanju smo l. 1971 revije preselili iz vlažne kleti v novo pridobljeno čitalnico ob »stari« izposojni knjižnici: poleg revij in zbornikov so bili na voljo še slovarji, leksikoni in drugi priročniki. Nova pridobitev pa je bila tudi Angelika Hribar, ki je v celoti prevzela skrb za priročno knjižnico.

Prav na začetek mojega službovanja na oddelku pa sodi izdatna, čeprav za današnje pojme nekoliko nenavadna pridobitev. Ustanova, mislim, da se je imenovala Zbirni center, je odstopila NUKu precejšnjo količino knjig,

zaplenjenih po vojni v meščanskih domovih. NUK sam ni obdržal vsega in je našemu oddelku ponudil, da iz tega fonda izbere po svojih potrebah. V spominu imam goro knjig, nagradenih na nekem stranskem stopnišču v NUKu. Doris, že tolikokrat pomoč v praktičnih zadevah, je tudi tokrat poprijela za delo, ki še zdaleč ni spadalo med njene asistentske obveznosti. Po dnevnem šihitu sva se vsakič vračali domov kot dimnikarska vajenca: knjige, mnoge v zelo lepih vezavah, so bile namreč prekrite z debelo plastjo prahu. Po pričakovanju sva našli obilje nemške klasike od Lessinga in Goetheja naprej, prek Heineja tja do modnega nobelovca Paula Heyseja, seveda večidel v gotici, ki našim študentom že takrat ni bila posebno ljuba. Bila pa so vmes tudi sloveča imena iz časa med obema vojnama, tako Thomas in Heinrich Mann, Franz Werfel, Stefan Zweig, Jakob Wassermann, Ferdinand von Saar in ne nazadnje Hermann Hesse, ki pa takrat še ni bil kulturni avtor in guru poznejše hipijevske generacije. To kultivirano prostočasno branje je imelo v naši knjižnici kar nekaj odjemalcev med starejšo in srednjo generacijo profesorjev z drugih oddelkov. Med temi je bil posebno zvest obiskovalec učeni akademik dr. Karel Oštir. Bil je to profesor, ki nas je skušal v prvem letniku poučiti o osnovah pragermansčine in indoevropskih jezikov. Ob enem svojih obiskov v knjižnici je za šalo skušal spraviti v zadrego zeleno bitje, ki se je šopirilo za izposojnim pultom: »Gospodična, dajte mi kakšen pornografski roman.« Nisem bila v zadregi, saj sem predvidevala, da bi pri gospodu njegove generacije v ta namen zadostoval že kakšen sodoben roman, in sem profesorju ponudila zajeten špeh Martina Walserja, če se ne motim, *Die Halbzeit*. Profesor se je prav kmalu vrnil, resnično zgrožen: »Gospodična, kaj za eno svinjarijo ste mi dali!« Spodrsrljaj sem zlahka zgladila, najbrž s Zweigom ali Mannom.

Knjižnica je bila sicer v prvi vrsti namenjena učiteljem in študentom germanistike, vendar je imela očitno precej gradiva, ki je bilo zanimivo tudi za bralce z drugih oddelkov na FF, za prevajalce, urednike, novinarje, gledališčnike in druge interesente s področja kulture. Izposojanje učbenikov in obveznega čtiva našim študentom je bilo bolj ali manj rutinsko opravilo, toliko bolj spodbudno pa je bilo poiskati gradivo za kakšno seminarsko ali diplomsko nalogo, še posebno, če je študent pokazal zanimanje in vnemo. Tako je npr. Jani Virk, poznejši urednik na RTV, prišel po literaturo za nalogo o Parsifalu s kovčkom in prijateljico, da mu je pomagala izpolnjevati izposojne listke (to zamudno opravilo so pozneje nadomestili računalniki). Ni me presenetilo, da je bil trud

okronan s študentsko Prešernovo nagrado in čez nekaj let z dokumentarcem, opremljenim z Wolframovimi verzi v prevodu prof. Ludvika. Spet drugič pa je nanese, da sem želela študenta družboslovja osrečiti z dobrim metrom nemškega ekspresionizma – to je bila tema njegove naloge – vendar je razočaran odšel praznih rok, saj je pričakoval gradivo v angleščini, če že ne v slovenščini.

Po številu študentov je bil naš oddelek eden največjih na fakulteti. Diplomanti so v šolah vzdignili jezikovni pouk na raven, kakršna je bila v mojih srednješolskih časih silno redka, in bili so iskani na področjih, kjer je bilo potrebno znanje jezikov. Seveda so iz njihovih vrst prišli poznejši učitelji (obeh spolov) na oddelku, pa tudi kulturni delavci raznih profilov, med temi več odličnih prevajalcev. Veselim se priložnostnih srečanj z vsakim izmed njih, žal pa se moram v tem zapisu izogniti imenom, ker spričo velikega števila nikakor ne bi marala katerega izpustiti.

Z ugodnejšimi razmerami se je širil tudi zbor profesorjev in predavateljev, velika pridobitev za pouk modernega jezika so bili lektorji. Učni predmeti so se razvejili in se dopolnili z novimi, nemicistika z avstrijsko in švicarsko literaturo, ob teh sta se uveljavili skandinavistika in nizozemščina. Moderno nemško jezikoslovje je doseglo stopnjo, ki ji moja B-nemščina ni bila več kos, ne pri svetovanju študentom ne pri nabavi in obdelavi novitet (po pravici povedano, mi lingvistika v nasprotju z literaturo nikoli ni bila posebno pri srcu). Z veseljem in olajšanjem sem vso tovrstno dejavnost l. 1975 preložila na novo pridobljeno moč, že prej omenjeno Madito, germanistko z odlično A-diplomo in klasično gimnazijo v Mariboru.

Srednji vek se je pomladil, ko je asistent prof. Ludvika postal dr. Anton Janko. Še en novepečeni doktor, Drago Grah, je popestril pouk nemške književnosti; na tem področju je prej orala ledino dr. Helena Stupan, avtorica učbenika za ta predmet. Medtem ko v času našega študija predavanj iz novejšje nemške literature še ni bilo, so se v poznih 60. letih odpirala nova obzorja s prihodom lektorjev iz ZRN. Če odštejemo zelo kratko epizodo z dr. Hansom Olschewskim iz 50. let, je bil prvi v sklenjeni vrsti nemških lektorjev dr. Wolfgang Held, sledil mu je dr. Gert Hofmann, oba izjemna intelektualca in že uveljavljena pisatelja. Prav meglena Ljubljana je dala navdih in prizorišče za Hofmannov roman *Die Fistelstimme*, za katerega je avtor prejel nagrado Ingeborg Bachmann. Lektorji za literaturo so prihajali z Zahoda, jezikoslovci kakšno desetletje pozneje z Vzhoda; to področje sta zaznamovala zlasti dr. Walter Moschek in dr. Siegfried Heusinger.

Dejavnosti oddelka so se širile s posveti, predavanji tujih gostov in simpoziji, med temi je bil posebno odmeven simpozij ob obletnici smrti Ingeborg Bachmann l. 1984. Teh prireditvev smo se po lastni izbiri (in ob razumevanju predstojnikov) udeleževali tudi bibliotekarji, da bi ostali na tekočem glede razvoja germanistike. Med tujimi predavatelji so bile neredko korifeje kot npr. Wolfgang Kayser, avtor naše »biblije« *Das sprachliche Kunstwerk*. Še posebno mi je ostal v spominu ugledni literarni teoretik z zagrebške univerze prof. Zdenko Škreb, ne le zato, ker je uvodoma počastil spomin na Jakoba Kelemino, ampak tudi zaradi naklonjenosti do mlajših učenjakov. Ne vem več, katera od Jankovih objav je bila povod za njegovo pohvalo, izraženo v tistem konverzacijskem tonu, ki smo ga poznali iz *Gospode Glembajevih*: »Tone, ja sam štolc na tebe!«

Medtem ko so se časi za knjižnice obračali na boljše, se je, manj razveseljivo, bohotila birokracija. Bil je to čas samoupravljanja, ko smo zlasti bibliotekarski veterani presedeli na sestankih in sejah dolge ure, namesto da bi opravljali svoj posel. Med pozitivnimi novostmi sta bili prelomni predvsem dve: vpeljava decimalne klasifikacije in prehod na računalniško poslovanje knjižnice. Decimalni sistem, ki je omogočal gibkejšo sodelovanje med knjižnicami, je zahteval natančnejšo vsebinsko razmejitev znotraj knjižnega fonda in izdelavo stvarnega kataloga po novih načelih. Talent in vnema za tovrstne matematične umetnije sta se k sreči izkazala pri Angeliki. Ko je nizala številke v klasifikatorje in preučevala tablice z navodili, je v teh naključno odkrila klasifikacijo »brezrepcev« (mislim, da je šlo za neko vrsto opic). Ta označba nam je bila tako všeč, da so bile odtlej, seveda za interno rabo, naše knjige označene le še z »repi«. Angelikina večina tudi zunaj naše knjižnice ni ostala nezapažena; še danes se nanjo obračajo uredniki revij in zbornikov, da jim članke in razprave opremi z ustreznimi »repi«.

V 80. letih je prišlo v knjižnici do nekaterih personalnih sprememb. Madita je prevzela nemški lektorat za nefilologe, na njeno mesto je prišla Manca Šinko, ki je s študija komparatistike prinesla s seboj tudi vnemo, da svoje sveže znanje posreduje študentom (nič čudnega, da jo je presenečalo moje nagnjenje do trivialne literature ...) Manca je pozneje odkrila svoje poslanstvo v »Barki«, z Angeliko pa sva po nasvetu profesorjev pridobili A-nemcistko Marjano Benčina, obdarjeno z mnogimi, tudi umetniškimi talenti. Od njenih koncertnih nastopov mi je posebno ostal v spominu tisti v Tivolskem gradu, ko je v kostumu srednjeveške dame izvajala svoje lastne prevode Minnesanga.

Drugi, še veliko večji novosti, kakor je bila decimalka, sem se izognila z upokojitvijo l. 1989. Računalniška modernizacija knjižnice je padla na ramena Angeliki, ki je imela pri tem kompetentno sodelavko Marjano, po mojem odhodu tudi Kristino Pegan Vičič. Ko sem se prelevila v bralca, sem bila od nekdanjih in novih kolegic deležna poleg naklonjenosti tudi informacij in drugih storitev, ki jih omogoča sodobna tehnika. In ne nazadnje prijetnega druženja ob raznih priložnostih, ko se srečujemo veteranke zdaj že s tretjo generacijo bibliotekark, okrepjeno tudi z obema referentkama in seveda z »bratranskimi« romanistkami.

Slika 9: Katarina Bogataj-Gradišnik v knjižnici

4.3.2 Utrinki iz tistih daljnih let

Helena Spanring

Opisala bom nekaj utrinkov iz tistih daljnih 50. let prejšnjega soletja (točno od 1949 do 1953), ko sem bila sama slušateljica germanistike. Takrat smo se imenovali germanisti, četudi smo vpisovali dva različna germanska jezika, npr. angleščino in nemščino.

Naši prostori so bili v najvišjem nadstropju Narodne in univerzitetne knjižnice, edina predavalnica se je imenovala Germanski seminar, sprejela je

kakih 40 slušateljev. Poleg naše sobe je bilo najsvetejše, kabinet prof. dr. Jakoba Kelemina, predaval nam je angleško historično slovnico. V naši soseščini so imeli prostore tudi romanisti in klasični filologi. Nekaj predavanj iz angleške književnosti smo imeli pri MA Josipu Sodji. V predzadnjem letniku študija je germanistika, natančneje anglistika, dobila prvega tujejezičnega lektorja, native speakerja g. Webstra. Pri učnem programu germanistov – nemcistov, nemščino sem študirala kot B-predmet, sta sodelovali gospa Žgurjeva in gospa Počarjeva. Ne spominjam se, da bi takrat že imeli predavanja iz nemške historične slovnice, ki jih je kasneje vodil prof. dr. Dušan Ludvik.

Študij germanistike v teh daljnih časih ni veljal za posebno težavnega. Dokaz temu je tudi dejstvo, da je marsikateri slušatelj končal študij z diplomom v štirih letih. Dokaj ugoden je bil tudi urnik predavanj, pri prof. Kelemini so se začela ob 11. uri dopoldne. Populacija po spolih je bila večinoma ženska, spominjam se iz našega letnika samo treh kolegov, fantov. Na splošno smo bili kar plaha populacija, vzgojena v spoštovanju do učnega kadra, ki si ga je ta nedvomno zaslužil. Asistent v tem obdobju je bil dr. Janez Stanonik, ki sem ga kasneje doživela

Slika 10: Helena Spanring z Doris Debenjak, 1976

tudi kot šefa, ko sem (kasneje) med leti 1971 in 1989 službovala kot lektorica za nemški jezik na Filozofski fakulteti in tam tudi zaključila svojo poklicno pot. V času vodenja Oddelka za germanske jezike prof. Janeza Stanonika se je močno razširila tudi knjižnica za germanske jezike.

Ves čas mojih stikov s fakulteto, tako študentskega obdobja kot tudi službenih let, se spominjam topline, ki je družila nas kolege v letniku in učiteljskem zboru ter knjižnici, in stremjenja, da pridobimo kanček germanistične znanosti in jo kasneje posredujemo dalje. Hvaležna sem za vsa leta, ki sem jih smela preživeti pod okriljem tega dela alme mater.

4.3.3 Mojih 35 let v oddelčni knjižnici

Angelika Hribar

Knjižnica Seminarja za germansko filologijo je bila ustanovljena leta 1920. Nahajala se je v stavbi Narodne in univerzitetne knjižnice (NUK), a je skoraj v celoti zgorela, ko je leta 1944 na stavbo po nesreči padlo poštno letalo. Po vojni je bilo treba knjižnico popolnoma na novo sestaviti in postaviti. Prostor(ček) je dobila v poslopju univerze na Kongresnem trgu, leta 1962 pa se je preselila v novo zgrajeno poslopje Filozofske fakultete, kjer je sprva imela le en prostor v sobi 319. Ker je bil ta že takrat premajhen, je bila periodika shranjena v kletnem prostoru.

Knjižnico so sprva urejali profesorji oziroma njihovi asistenti in študenti, šele leta 1961 je delo v njej prevzela prva profesionalna bibliotekarka Katarina Bogataj (tedaj še ne Gradišnik) in jo vodila do svoje upokojitve leta 1989. Jaz pa sem bila v tistih letih šele študentka, sprva sem vpisala angleščino in nemščino, a ker je moja mati menila, da nemško že znam, slovensko pa nikoli dovolj ne znamo, me je sama šla prepisat na slovenščino kot drugi predmet. »Če ne boš dobila službe, boš pa doma prevajala«, mi je pojasnila. Nemško sem se učila še preden sem začela hoditi v šolo, nato pa še osem let v gimnaziji, kjer sem se učila tudi francoščino. Angleščina je bila takrat le na redko kateri šoli in smo jo lahko vpisali brez posebnega predznanja. Tako sva se s sestro tega jezika učili na večernem tečaju, ki ga je organizirala »ljudska univerza« za odrasle v poklicih, jaz pa sem imela tedaj šele 15 oz. 16 let. V počitnicah po drugem razredu višje gimnazije me je mati poslala v Anglijo k teti (mamini sestrični)

Margareti Schollmayer, ki so jo po vojni pregnali z domačega gradiča Koča vas na Notranjskem. Na srečo je dobila službo gospodinje in družabnice lady Hawarden na podeželju blizu Canterburyja. Jaz sem bila tam seveda »deklica za vse«, pomagala sem teti v kuhinji in lady na vrtu, ko pa je prišla njena hči z družino na počitnice, sem pazila na vnučki. Ker sem spala na podstrešju v nekdanjih prostorih za služinčad, mi je teta govorila »uboga pepelka«. V resnici pa mi ni bilo nič hudega, saj so teto baronico sprejeli v svojo družino in zato sem tudi jaz smela sedeti z njimi za družinsko mizo. Zdelo se mi je kot bi se preselila v kakšen angleški roman. Lady H. ni imela televizorja, ker se to za višji sloj ni spodobilo, pač pa sta ga imela vrtnar in njegova žena, ki sta stanovala v svoji hišici v parku. Lady in teta Margareta pa sta ob večerih sedeli vsaka na svoji strani kamina, poslušali radio in pletli za božični bazar v dobrodelne namene. No, vsekakor sem se takrat zaljubila v Anglijo in angleščina mi je postala nekako »domača«, vendar sem potrebovala še veliko časa, da sem se je bolje naučila, zdaj jo pa, žal, spet pozabljam.

Po končanem študiju sem le pol leta poučevala angleščino na eni ljubljanskih osnovnih šol, kjer sem skoraj obupala nad nevzgojenimi živahnimi otroki, še bolj pa nad njihovimi starši – nakar se je moje življenje začelo čudežno obračati na bolje. Dolgoletni predstojnik oddelka za germanske jezike, profesor Stanonik, ki smo mu vsi rekli Noni, me je že med študijem vzpodbujal, zlasti takrat, ko se zaradi zahtevnosti in obsežnosti seminarske naloge iz historične slovnice pri prof. Orešniku nismo nikamor premaknili. Potem sem izbrala naslov literarne diplomske naloge pri prof. Stanoniku, o pripovedni tehniki v romanu »Moby Dick«, ne vedoč, da je belega kita obravnaval tudi on v svoji disertaciji. (Tako sem se – kakor mnogi poprej in potem – spraševala: »Was Moby Dick really Moby Dick?«). Profesor Stanonik mi je pomagal z nasveti in celo posodil svoje knjige, saj je bila takrat naša oddelčna knjižnica še bolj slabo založena s potrebno literaturo. Stanonik je imel tudi največje zasluge za dopolnjevanje knjižnega fonda. Pri svojih študijskih potovanjih v tujino je navezoval stike z raznimi ustanovami, ki so nato pošiljale naši knjižnici knjige in časopise. Po njegovi zaslugi so k nam prihajali tuji lektorji in gostujoči predavatelji. Med njimi je bil tudi ameriški profesor Daniel Aaron, ki je prof. Stanoniku povedal, da njegova ustanova Smith College vsako leto razpiše sedem štipendij za tuje podiplomske študentke za program »American Studies«, doslej da so prihajale k njim le študentke iz Beograda, zakaj ne bi enkrat prišla

katera iz Ljubljane. Še preden se je končalo šolsko leto na OŠ Hinka Smrekarja, me je poklicala na razgovor Katarina Bogataj in vprašala, če bi prišla v službo v knjižnico. Tako sem nastopila službo 1. julija 1970, ker pa je prišel iz ZDA pozitiven odgovor, da sem prejela štipendijo za študijsko leto 1970/71, mi je fakulteta odobrila enoletni brezplačni študijski dopust. Za vse to se moram zahvaliti prof. Stanoniku in Katarini, ki je name čakala še leto dni. – O bivanju v Ameriki (tedaj še ni veljalo »America first!«) na tem mestu ne bom povedala kaj več kot to, da so se moja »obzorja« zelo razširila. Tam sem honorarno (večinoma ob nedeljah) delala tudi v knjižnici in se marsičesa naučila.

»Po lojtrci gor, po lojtrci dol«

Ko sem se vrnila na delovno mesto, me je Katarina najprej vpeljala v osnovna opravila v knjižnici. Za izposajo se je bilo najprej treba ponovno naučiti abecedo, nato si je bilo treba zapomniti, kje približno kakšna knjiga stoji. Bilo je le nekaj razdelkov, v glavnem smo ločili nemško in angleško književnost, ustrezne literarne študije in lingvistiko ter jezikovne učbenike. Poleg podarjenih knjig smo nekaj knjig tudi kupili in sledilo je vpisovanje v inventarno knjigo s »službenim« nalivnim peresom. Nakup te osnovne potrebščine je bil težaven birokratski postopek od prošnje do odobritve; Katarina je vztrajala, da mora biti peresnik kvaliteten, vpisi pa brezhibni, kar se meni ni vedno posrečilo. Za tipkanje katalognih listkov smo imeli v začetku pisalni stroj »Biserka«, a velik napredek je bil, ko so prišle na trg »Olympije«. Katalogni listki so morali biti brezhibni. Radiranja, koresa ali ediksa nismo smele uporabljati. Če si se zmotil, je bilo treba listek natipkati znova.

Slovarji, zlasti tisti, ki smo si jih lahko izposodili ob koncu tedna na dom (za izdelavo seminarske naloge iz historične slovnice), so bili v sobi 306, kjer je bila hkrati oddelčna tajnica. To je bil še dolgo tudi »družabni« prostor, kjer se je kuhala kava. Sprva je tam kraljevala gospa Zofka, pozneje pa je njeno mesto prevzela Vida Kološa. Če tajnice ni bilo ali ni imela časa, smo na predstojnikovo željo (ukaz) kuhale kavo knjižničarke. Vendar nas je prof. Stanonik pogosto peljal na kavo tudi v katerega od bližnjih bifejev in nam včasih kupil tudi njegove priljubljene janeževe upognjence. Takrat so bile knjižnice odprte le po tri ure na dan, le en dan v tednu tudi popoldne. Seveda so nas vabili na kavo tudi drugi člani oddelka. V začetku mojega službovanja smo hodili vse do »Šumija«.

Ko je knjižnica leta 1972 dobila še bivšo seminarsko sobo 322, so se slovarji in enciklopedije preselile v novo postavljeno knjižnico, kakor tudi vsa periodika (vezane in nevezane revije in časniki) iz kletnega prostora. Tako je nastala priročna knjižnica, kjer sem kar nekaj let sama kraljevala. Katarina pa je dobila novo pomoč; leta 1975 je prišla Madita (Marija Edita) Šetinc (mnogo pozneje Salzmann). Poleg abecednega smo uvedle še stvarni katalog po univerzalni decimalni klasifikaciji – tudi postavitvev knjig je postala glede na vsebino preciznejša. Za vsako knjigo je bilo treba zdaj natipkati kar več katalognih listkov. Jaz tipkati sploh nisem znala, tako da je profesor Ludvik vsakokrat, ko me je videl tipkati, vprašal, če potrebujem lovskega psa.

Tehniška revolucija

Sčasoma je tehnika v svetu že zelo napredovala. V trgovinah pri nas so se najprej pojavili električni pisalni stroji. Katarina se je že skoraj odločila za nabavo takega, ki je imel tudi malček spomina, da ne bi bilo treba listkov tipkati znova, če si se zmotil, saj si napako lahko elegantno »brisal«, na kar zdaj pri računalnikih sploh več ne pomislimo. A tedaj nas je naša ustanova prehitela – nabavila je prve računalnike, po imenu Atari. Morali smo na razne tečaje, Primož Jakopin nam je razlagal zgodovino računstva in binarni sistem, praktične uporabe računalnika pa smo se bore malo naučili. Komaj sem začela tipkati na svoj Atari, že je eksplodirala na ekranu kakšna bomba in je moral v popravilo. Natipkano besedilo je izginjalo neznano kam, tipkala sem znova in znova, potem se je pa nenadoma pokazalo dvojno in trojno in deseterno. Nato nam je Jakopin naredil prvi program za vnašanje knjig in tiskanje katalognih listkov. To se nam je zdelo že prav imenitno in naši listkovni katalogi so se polnili. Nov problem: kam postaviti nove katalogne omarice in predalčke? Zdaj tega problema ni več, saj so vsi podatki v računalniku.

Leta 1987 se je Madita odločila, da bo raje lektorica za nemški jezik za nefilologe. Nadomestila jo je Marija Šinko, imenovana Manca, ki se je še istega leta zaposlila v knjižnici, a jo je leta 1995 zapustila, ko se je zasidrila na svojo »Barko« in se posvetila prizadetim. V oktobru 1988 pa je prišla na četrto delovno mesto še Marjana Benčina. Marjana ni bila le odlična germanistka, temveč tudi nadarjena za matematiko in računalništvo, da o njeni pevski dejavnosti sploh ne govorimo. Katarina je ugotovila, da računalniki niso zanjo, in se je leta 1989

upokojila. A malo prej je še doktorirala iz sentimentalnega romana, da njenih študij o grozljivih romanih sploh ne omenjamo. Na Katarininino mesto je prišla leta 1990 Kristina Pegan (pozneje Vičič), ki je velika poznavalka predelav takih in podobnih angleških romanov v filmski medij.

V tem času je mariborski IZUM (Institut informacijskih znanosti Maribor) »izumil« spletno povezanost jugoslovanskih knjižnic COBISS (Koooperativni online bibliografski sistem in servisi) in sprva smo se vozili na tečaje v Maribor. Ljubljanski NUK pa se je specializiral za vnos posameznih vrst knjižničnega gradiva v sistem COBISS, tako da smo s tečaji lahko nadaljevali v Ljubljani. Ko je bilo konec Jugoslavije, je bilo tudi konec povezanosti jugo knjižnic. Osamosvojili smo se in se tehniško vse bolj izpopolnjevali. Pa vendar smo za vnos vsake knjige potrebovali zdaj še več časa kot prej, saj je sistem zahteval kup podatkov več. Marjana je vpeljala računalniško signiranje knjig ne le v naši knjižnici, temveč v vseh oddelčnih knjižnicah fakultete, ki se je po novem imenovala OHK ali Osrednja humanistična knjižnica, kar je bil pogoj za avtomatsko izposojjo knjig. To se nam zdaj zdi samoumevno in smo že kar pozabili, da je bilo nekoč treba za vsako knjigo izpolniti izposojni listek, te pa smo morali pred koncem delovnega

Slika 10: Angelika Hribar in Anton Janko

dne urejati po abecedi izposojevalcev in abecedi izposojene knjige v posebno škatlo. To zdaj »naredi« računalnik, še vedno pa je treba plezati »po lojtrci gor, po lojtrci dol«. Knjig je bilo vse več, končno (1993) je bila dodeljena knjižnici tudi soba 320 in naposled še kabinet 321 kot prostor za obdelavo knjig. Tega dosežka nisem dočakala, ker sem šla leta 2005 v zasluženi pokoj.

To pa ne pomeni, da upokojenci nismo več »aktivni«. Za naše druženje je poskrbela zlasti bivša direktorica radovljiške knjižnice Rezka Šubic Pleničar, ki je skupaj z drugimi »ustanovila« Društvo predračunalniških knjižničarjev. Vsako leto se srečujemo na »strokovni ekskurziji« z družabnim kosilom. Srečujemo se pa tudi s skoraj vsemi nekdanjimi sodelavkami v oddelčni knjižnici (priključeni člani sta oddelčni tajnici in knjižničarke z romanistike), običajno kadar katera praznuje rojstni dan. V februarju 2018 je Marjana Benčina odšla na novo delovno mesto v knjižnico Slovenske akademije znanosti in umetnosti, kar pa ni daleč od Filozofske fakultete.

4.3.4 Freundschaften im Ost-West-Gerangel

Käthe Nina Grab

»Wahnsinn!« riefen Deutsche aus West und Ost, die einander 1989 als völlig Unbekannte an der eben geöffneten Mauer in die Arme fielen.

Ich kam 1966 aus einem Ort, den es heute nicht mehr gibt, in ein Land, das es heute nicht mehr gibt. Westberlin war bis 1966 mein Heimatort, eine Nachkriegskuriosität, die nach dem Zweiten Weltkrieg bei der Aufteilung Deutschlands durch die alliierten Siegermächte entstanden war. Deutschland oder das, was davon übrig war, bestand nach der Kapitulation 1945 aus einer amerikanischen, einer britischen, einer französischen und einer sowjetischen Besatzungszone. Die alte Hauptstadt Berlin lag in der Letzteren, also »im Osten«, und war aufgeteilt in einen amerikanischen, einen britischen, einen französischen und einen sowjetischen Sektor.

Westberlin, Berlin West, die drei »westlichen« Sektoren des 1948 gespaltenen Berlins: Es unterstand dem Alliierten Kontrollrat, dem durch die Siegermächte 1945 eingesetzten Organ (aus den Zonenbefehlshabern der USA, der UdSSR, Großbritanniens und Frankreichs) mit Sitz in Berlin. Der Alliierte Kontrollrat

fand praktisch sein Ende mit dem Austritt der Sowjetunion am 30.3.1948 aus Protest gegen die von den Westmächten geplante Gründung eines westdeutschen Staates.

Westberlin lag also wie eine Insel mitten in Ostdeutschland, d. h. im Gebiet der sowjetischen Zone, der späteren Deutschen Demokratischen Republik (DDR), die 1949 kurz nach der westlichen Bundesrepublik Deutschland (BRD) gegründet wurde. Westberlin galt als Bundesland mit eigenem Status unter der Vier-Mächte-Regierung.

Für eine Reise nach Jugoslawien brauchte ich einen Reisepass, der für Westberliner von westdeutschen Behörden ausgestellt werden konnte, von den ostdeutschen Behörden aber nicht anerkannt wurde, sondern dort als illegal galt. Vor der Abreise aus Westberlin versteckte ich ihn also in meinem Gepäck, denn ich musste zunächst beim Transit durch Deutschland zweimal eine ostdeutsche Grenze mit Grenzkontrollen passieren, nämlich bei der Einreise aus Westberlin in die Ostzone und ein paar Stunden später wieder bei der Ausreise aus der Ostzone nach Westdeutschland, bevor ich weiter nach Jugoslawien reisen konnte. Im Transit galt nur der Westberliner Personalausweis.

Der so genannte »Kalte Krieg« zwischen Ost und West entfachte sich 1948 mit Blockade, Luftbrücke und immer neuen »Berlinkrisen«, spaltete Europa und nicht nur Europa, sondern die internationale Politik in Ostblock und Westblock, gipfelte 1961 im Bau einer Mauer zwischen West- und Ostdeutschland sowie rund um die Westsektoren, also Westberlin, dessen Insellage dadurch augenfällig markiert wurde. Aufbau der Bundeswehr im Westen und der Nationalen Volksarmee im Osten: Als in den Achzigerjahren die Möglichkeit der Stationierung atomarer Waffen im Gespräch war und Deutschland West und Ost somit in Gefahr geriet, zum Aufmarschgebiet eines möglichen Krieges zu werden, der dann vielleicht kein »kalter« mehr sein würde, witzelten unsere Freunde und Besucher aus der Bundesrepublik: »Dann kommen wir halt zu Euch als Flüchtlinge nach Jugoslawien!«

Schon 1948 gab es Fluchtwege in dieser Richtung, vor allem aus Ostdeutschland, als Jugoslawien auf seinem eigenen Weg zum Sozialismus beharrte und es zum Bruch zwischen Belgrad und Moskau kam: Ein früher und prominenter Flüchtling auf dieser Route ist 1949 der junge hohe ostdeutsche Funktionär Wolfgang Leonhard, späterer Ostexperte im Westen, der dann durch ein Buch

über seine Kindheit und Jugend in der Sowjetunion bekannt wird (Wolfgang Leonhard: *Die Revolution entlässt ihre Kinder*. Köln 1955).

Vor allem in Westberlin entfesselt sich im Zuge der Studentenrevolte von 1968 eine sehr bunte, facettenreiche linke Bewegung, die von Stalinismus über Mao bis zum moderaten Sozialdemokraten Willy Brandt reichte. – »Ihr habts gut«, sagen wieder unsere linken Besucher aus dem Westen, »ihr seid in Jugoslawien und habt die Selbstverwaltung«. – Aber auch an Beschimpfungen der jugoslawischen Politik seitens linksorientierter Gruppierungen fehlte es nicht: Sie reichen von »Revisionisten« und »Abweichler« bis »Trotzkismus« und »Titofaschist«. Der letztere Titel wurde Wolfgang Leonhard aus der stalinistischen Ecke der Ostzone nach seinem Abgang nach Jugoslawien und später in den Westen verliehen. Der Westberliner Studentenfürer Rudi Dutschke lacht dazu: »Ich beneide Wolfgang darum!« (Wolfgang Leonhard: *Meine Geschichte der DDR*. Berlin 2007, S. 182). – Die ostdeutsche Dichterin Helga M. Novak schreibt in ihrem autobiographischen Roman *Im Schwanenhals* (Frankfurt/M 2013, S. 322): »Meine erste Parteistrafe erhielt ich mit achtzehn für Titoismus«. Leonhard bemerkt später in seinem eben angeführten Werk über seine ersten Erlebnisse in Jugoslawien: »Die kommunistische Partei Jugoslawiens zog sich aus vielen Lebensbereichen zurück... Das Stichwort hieß ... Dezentralisierung«. (Leonhard 2007, S. 113) – »Ich erlebte in Jugoslawien seit Frühjahr 1949 das genaue Gegenteil dessen, was ich zuvor in der Sowjetzone erfahren hatte, wo allmählich sämtliche Lebensbereiche zentralisiert wurden und eine isolierte Führungsgruppe immer mehr die Entscheidungsgewalt an sich riss.« (S. 114) Und an anderer Stelle über Jugoslawien: »Vielen ist heute gar nicht mehr bewusst, welche Bedeutung dieser Staat für die politische Landschaft Europas hatte und wie mutig die politische Führung des Landes sich Moskau widersetzte.« (S. 99)

Im westlichen Teil Deutschlands, ab 1949 Bundesrepublik Deutschland, entstand in Anlehnung an die politische Orientierung der Besatzungsmächte – USA, UK, RF – mit dem wirtschaftlichen Wiederaufstieg nach 1948 eine sozialliberale bürgerliche Gesellschaft, im östlichen Teil, der Deutschen Demokratischen Republik unter der Schirmherrschaft der Sowjetunion, ein sozialistischer Arbeiter- und Bauernstaat, wie es hieß, mit Ausblick auf einen künftigen Kommunismus. Die Nachbarschaft des letzteren Systems trug vielleicht bei zu einer Hinwendung des westlichen Teils zur sozialen Marktwirtschaft: Es

entstand hier eine Art Wohlfahrtsstaat. Das Selbstverständnis im Westen war konservativ und antikommunistisch, das führte zum Verbot der kommunistischen Partei (DKP) in der Bundesrepublik.

Die entschiedene Ablehnung des Systems im Osten durch den Westen führte endlich auch zum Abbruch der diplomatischen Beziehungen zwischen der Bundesrepublik und Jugoslawien, als dieses die DDR 1957 diplomatisch anerkannte. Die Bundesrepublik betrachtete sich als einzigen legitimen Rechtsnachfolger des untergegangenen Deutschen Reichs («Alleinvertretungsrecht») und so als einzigen Ansprechpartner auf internationaler Ebene. Diplomatische Kontakte beanspruchte sie für sich: Wer mit der DDR Beziehungen anknüpfte, durfte keine zur Bundesrepublik haben. In diese Lage geriet Jugoslawien Mitte der Fünfzigerjahre, von Dušan Nećak ausführlich beschrieben in seiner Abhandlung *Hallsteinova doktrina in Jugoslavija*, Ljubljana 2002; sowie in *Brandtova ospolitic je bila sodelovanje, ne zategovanje* in der Sobotna priloga der Tageszeitung DELO vom 25. Januar 2014. Nećak sieht im Hintergrund der Anerkennung der DDR durch Jugoslawien, die zum Abbruch der Beziehungen Jugoslawiens zur Bundesrepublik führte, den Wunsch Titos, das Verhältnis zwischen Belgrad und Moskau zu entspannen; Leonhard zitiert dazu das jugoslawische Außenministerium, das meinte, von einem deutschen Staat könne doch erst die Rede sein, »wenn es ein vereintes Deutschland gebe, das von keinem fremden Regime regiert werde«, und später: »Das war das Besondere an der Haltung Jugoslawiens, des einzigen Landes, das sich weigerte, nur einen der beiden deutschen Staaten anzuerkennen. Man wollte auch im Kalten Krieg Neutralität wahren. Später folgten dem Beispiel Titos auch Nehru in Indien und Nasser in Ägypten und allmählich stieg die Zahl der blockfreien Länder weiter an.« (Leonhard 2007, S. 118)

Erst als sich in den Sechzigerjahren die Beziehungen wieder normalisierten, begann ein regerer Reiseverkehr nach und von Jugoslawien. Für die Universitäten hieß das Austausch von Hochschullehrern und Studenten zwischen jugoslawischen und deutschen Universitäten. Davon profitierte die Germanistik in Ljubljana mit bald ständigen Auslandslektoren aus der Bundesrepublik und bald darauf aus der DDR.

So kam es dann, dass auf einmal Auslandslektor Ost seinen Schreibtisch neben Auslandslektorin West hatte im Büro der Germanistik im Raum 306, wodurch

eine für beide Seiten ungewohnte Situation entstand, denn zu der Zeit waren in Deutschland oft auch Besuchskontakte familiärer Art zwischen Ost und West nur unter erschwerten Bedingungen möglich. Unmittelbar nach dem Mauerbau gab es z. B. für uns Westberliner zunächst gar keine Einreiseerlaubnis in den Ostsektor oder die Ostzone. DDR-Bürger wurden bei ihrem Sommerurlaub in den »Sozialistischen Bruderländern« (z. B. ČSSR, Ungarn oder Bulgarien, Rumänien), der auch nicht einfach jedem zustand, durch den eigenen Geheimdienst (»Stasi«) der DDR beobachtet, damit sie – sowieso getrennt untergebracht in Hotels für Osttouristen und Westtouristen – keine unerlaubten Kontakte zu West-Urlaubern aufnahmen. Trotzdem hörte man immer mal wieder von heimlichen Familientreffen zwischen Ost und West in diesen Urlaubsgebieten. Zu ihrem Dienstantritt in Jugoslawien durfte der DDR-Lektor auch nicht einfach über München und Salzburg anreisen, sondern hatte die längere Route durch die »sozialistischen Bruderländer«, also andere Ostblockländer, zu benutzen.

Der Ostlektor (aus dem Osten waren es erstmal nur Männer) konnte bei den Treffen, die von seinem Arbeitgeber für seine Lektoren in Jugoslawien veranstaltet wurden, das Land auf gemeinschaftlichen Reisen kennenlernen, aber z. B. der allgemeine Traum- und Sehnsuchtsort Venedig (höchstens 250 km von Ljubljana entfernt) war ihnen untersagt. Solidarisch boten ihnen westliche Kollegen und Kolleginnen sogar einmal ihre Reisepässe zur Benutzung an, das wurde aber abgelehnt: »Wir haben unsere Familien zu Hause...«

Diese Gäste aus Ost und West zählten hier zu unseren besonderen Freunden und mit manchen von ihnen stehen wir noch heute in familiärem Kontakt. Ich erinnere mich gern an sie.

Da waren aus Westdeutschland zuerst Wolfgang Held, dann Gert Hofmann als Lektoren zu Gast, beide Schriftsteller, die schon damals einige Veröffentlichungen aufzuweisen hatten. Gert Hofmann schrieb in seiner Zeit in Ljubljana den Roman *Die Fistelstimme* (Salzburg und Wien 1980), in den wohl viele seiner persönlichen Eindrücke von Ljubljana und der Universität mit einfließen. Das Werk erschien in der Übersetzung von Katarina Bogataj-Gradišnik auch auf Slowenisch: *Lektor v Ljubljani*, Ljubljana 1982. Beide Lektoren sind, wie ich kürzlich erfuhr, nicht mehr am Leben.

Walter Moschek und nach ihm Siegfried Heusinger aus der DDR waren häufiger als Gäste bei uns zu Hause. Walter sehe ich noch mit Töchterchen Jule und

unseren beiden Jungs bei uns im Garten: Es gab eine Schaukel und aus einem mir heute unerfindlichen Grund lagen rund um die Schaukel und unter ihr Mengen von geknülltem Zeitungspapier, das beim Schaukeln hoch in die Luft flog. Ein Mordsspaß, und es gab geradezu erbitterte Kämpfe darum, wer »an der Reihe« war. Walter wachte darüber als gerechter Schaukelgott, der unbestechlich mit Hilfe des Sekundenzeigers seiner Uhr jedem der Drei zu seinem Recht verhalf. Unsere beiden Kinder liebten ihn. Walter ging – wie auch viele andere ausländische Gäste der Universität mit Vorliebe in die Berge, oftmals unter Führung unseres bergsteigenden Kollegen von der Anglistik. Bei einem Betriebsausflug gingen wir einen Kammweg, welcher den geographischen Gegebenheiten folgend, mal auf jugoslawischer, mal auf österreichischer Seite des Kamms verlief, der die Grenze bildete, ohne sich um Ost oder West zu scheren. Das war für den DDR-Bürger sicher ungewohnt (wenn man an die innerdeutsche Grenze denkt mit Wachtürmen, Hunden, Todesstreifen und Schießbefehl!).

Mit Heusingers hatten wir viele schöne Nachmittage zusammen. Bei Wanderungen hing unser Ältester, damals etwa acht Jahre alt und gar nicht wanderfreudig, an Frau Edel Heusingers Lippen, die ihn listig mit vielen spannenden Geschichten über weite und steinige Pfade lockte, ohne dass er das merkte.

Slika 12: Käthe Grah in Siegfried Heusinger

Noch jahrelang kamen sie später nach dem Mauerfall im Sommer an die Adria, machten Halt in Ljubljana, wo unsere Kollegenrunde abends lange mit ihnen im Mrak zusammensaß. Auch Kirchhoffs sind noch lange Zeit Jahr für Jahr im Sommer an unser Meer gekommen. Ihre Ankunft mit Grillfest bei uns im Garten bedeutete für uns jedesmal den Sommeranfang. Sie brachten ihre Enkelin Marie mit, die schon immer ungeduldig von unserer Enkelin Mia erwartet wurde. Die beiden Mädchen verschwanden sofort auf dem Speicher, wo sie sich eine Küche eingerichtet hatten.

Hans Joachim Kirchhoff starb im Dezember 2016 nach längerer Krebsbehandlung, die einigemal leider trügerische Hoffnungen weckte.

Wenn man von Sommerfest spricht, fallen uns natürlich Frauke Meyer Gosau aus Bremen und Sabine Berloge ein. Vor allem später im Wochenendhaus von Angelika Hribar, wo sie zuletzt mit Hündin Pikica wohnten, haben wir zauberhafte Stunden im Gespräch unter dem sommerlichen Nachthimmel verbracht. Wie viel mir das damals bedeutete!

Slika 13: Frauke Meyer Gosau

Der letzte Ost-Lektor war Harry Ulrich mit Frau Karla. Ein gutes Jahr nach seinem Antritt hier fiel die Mauer und sie kehrten nach Hause zurück. Letzten Sommer hatten wir ein schönes Zusammentreffen mit ihnen hier in Slowenien.

Wenn ich hier so vor mich hin plaudere, lasse ich mich lediglich von einem gelegentlichen Aufblitzen sehr persönlicher Erinnerungen inspirieren, die mich anwandeln ohne Anspruch auf Zeitfolge oder irgendeine Art von Vollständigkeit. Wer nicht erwähnt wurde, möge das einem alten, sich langsam, aber unaufhaltsam entleerenden Kopf nachsehen. Er oder sie wäre mir nur im Augenblick entglitten, soll aber keinesfalls vergessen sein. Nicht direkt in mein Ost-West-Thema hier gehören eigentlich die Gastlektoren aus Österreich und manch einer oder eine mehr. Keinesfalls will ich hier Heidrun Thomas mit Mann Harry unerwähnt lassen und ganz und gar nicht Fabjan Hafner, den wir leider auch schon begraben haben.

Im Laufe der Jahre gab es natürlich noch zahlreiche Gastprofessoren und -dozenten aus Ost und West zu einem kurzen Auftritt an der Fakultät. Besonders gegenwärtig sind mir noch immer Walter Jens und Frau Inge, die ich vom Studiensemester in Tübingen kannte. Mehrere Begegnungen hatten wir, auch später noch, mit dem sächsischen Schriftsteller Erich Loest, der sieben Jahre im ostdeutschen Gefängnis in Bautzen verbracht hatte und dann kurz nach Wolf Biermann von der DDR-Regierung ausgebürgert wurde. Auch er ist jetzt nicht mehr am Leben.

Nicht zu vergessen den Redakteur des Deutschlandfunks Heinz Klunker, der ja hier an der Germanistik nicht unbekannt war und ist. In den späten Fünfzigerjahren aus der DDR geflüchtet, lebte er in Köln, blieb aber immer ein gewissenhafter und engagierter Beobachter der Theaterlandschaft im Osten und schrieb über Aufführungen in Zeitschriften wie *Theater heute*. Auch das jugoslawische Theater gehörte bald zu seinem Themenbereich. Er besuchte mehrfach das Filmfestival in Pula und Theateraufführungen in Novi Sad, Belgrad, Zagreb, Ljubljana und Maribor. Er ist noch immer ein guter Freund unserer Familie. Auch Klaus Schuhmann aus Leipzig muss hier erwähnt werden.

In den Nachwendejahren erinnere ich mich auch an Juli Zeh, die, glaube ich, zweimal zu Gast in Ljubljana war. Juli Zeh, geboren 1974 in Bonn, bereiste allein mit Hund im Auto den Krieg in Bosnien und schrieb darüber ein Buch (*Die Stille ist ein Geräusch*, Frankfurt/Main 2002). Heute lebt sie in Brandenburg.

Ihr Roman *Unterleuten* (München 2016) findet viel Beachtung und befasst sich u.a. mit den Zuzüglern aus Westberlin nach Brandenburg (Jahrzehntelang eingesperrte Westberliner nach der Wende endlich raus aufs Land!). Den Spannungen zwischen »Wessis« und »Ossis«, fügt sie, wie uns der Klappentext verrät, den Konflikt zwischen Wendegewinnern und Wendeverlierern hinzu und schlägt so ein neues Kapitel in der Beziehung zwischen West und Ost in Deutschland auf.

Doch ich will nicht vorgreifen.

In der Zeit zwischen dem Kriegsende und 1989 entstand jenes Westberlin, das ich dann später bei meinen Besuchen einerseits mit immer größerem Befremden wahrnahm, andererseits auch begrüßte um der vielen Impulse willen, die ich dort jedesmal aufnahm. Hier, wie auch und erst recht in Westdeutschland, hatte sich in Nachkriegsdeutschland ziemlich rasch jene gutbürgerlich-konservative Schicht etabliert, die buchstäblich aus Trümmern und Ruinen kam und fest entschlossen war, sich die kaum wiedergewonnene, recht trügerische Wohlanständigkeit samt einsetzendem Wohlstand, sowie Ruhe und Frieden nicht wieder nehmen zu lassen. Dazu gehörte das Schweigen über die Nazizeit und ihre Verbrechen.

Das Bild von Ruhe und Frieden wurde nun aufgestört durch eine unbotmäßige Jugend: langhaarige Gammler an der Gedächtniskirche und andere Leistungsverweigerer, aufmüpfige Studenten auf Demonstrationen und Sit-ins in und um die Universitäten. Die junge Generation fühlte sich von den legalen politischen Institutionen nicht vertreten und bezeichnete sich als Außerparlamentarische Opposition (APO), wobei man sich überwiegend auf linken Positionen sah, diese aber keineswegs mit denjenigen des ostdeutschen Systems, der DDR, in Zusammenhang sehen wollte. Und es wurden mehr und mehr Fragen gestellt an die Elterngeneration nach ihrer Vergangenheit zwischen 1933 und 1945.

Als am 2. Juni 1967 bei einer Demonstration an der Deutschen Oper Schüsse fielen und der Student Benno Ohnesorg von der Polizei erschossen wurde, wurde die Straße zum Schlachtfeld und die Auseinandersetzung zwischen der Jugend und dem Establishment zum Krieg. Der Kampf schlug dann hier und da in Terrorismus um mit Entführungen, die manchmal tödlich endeten. Der Staat antwortete mit Härte: Verhaftungen und Unterbringung der Anführer in Hochsicherheitsgefängnissen sowie Berufsverbote.

Studenten bezogen leer stehende und verwahrloste Mietshäuser und versuchten sie einigermaßen wieder instand zu setzen. Kindererziehung fand

immer häufiger in sogenannten Kinderläden statt, wo sich junge Familien in leer stehenden Ladengeschäften bemühten, ihre Kinder gemeinsam in eigener Regie und nach ihren Vorstellungen zu erziehen, da ihnen die öffentlichen Kindergärten nicht mehr zeitgemäß erschienen. Hier begann ein Versuch, unautoritäre bis antiautoritäre Erziehungskonzepte zu entwickeln, denen Theorie und Praxis der bestehenden pädagogischen Welt wenig entgegensetzen hatten.

Die libertär heranwachsenden Kinder unserer westlichen Freunde und Besucher wirbelten in unserem braven slowenischen Dorf einigen Staub auf und belehrten als erstes unsere Kinder mit ihrer Kampfparole: »Erwachsene sind blöd!« Eltern redete man nicht mit Mama oder Papa an, sondern mit ihren Vornamen. Das gab es in unserer Familie zwar nicht, aber wir schnappten dann doch etwas überrascht nach Luft, als einer der Gastlektoren aus der DDR darum bat, von den Kindern nicht einfach mit dem Vornamen angedredet zu werden, wie unsere Kinder das von den Westbesuchern her gewohnt waren, die »Onkel« oder »Tante« empört zurückgewiesen hätten. Da bekamen wir vielleicht die erste Ahnung davon, wie weit Ost und West in Deutschland bereits auseinanderdrifteten.

Die Diskussionen um politische Standpunkte in Westberlin nach 1968 waren heftig und gnadenlos und störten auch manchen Familienfrieden auf. Die gutbürgerliche Gesellschaft wollte nichts wissen von den unterschiedlichen linken Denkmodellen, mit denen sie von den jugendlichen Gruppierungen konfrontiert wurden, die sich untereinander oft heftiger bekämpften als den erklärten politischen Gegner. Der scharfe bürgerliche Antikommunismus wurde genährt durch die Axel-Springer-Presse (Bildzeitung!) und mündete in Vorschlägen, links orientierte Jugendliche einfach »über die Mauer zu werfen«, in die Ostzone, »wo sie hingehören«. Diese jedoch distanzieren sich vom DDR-System bis auf eine verschwindende Gruppe von Anhängern der SEW (Sozialistische Einheitspartei Westberlins) wenn man, einmal absieht von späteren obskuren Kontakten extremer Terroristen in die DDR.

Unsere Gastlektoren hier aus Ostdeutschland hätten wahrscheinlich wenig mit den manchmal bizarren »-ismen« der Westberliner Szene anfangen können, für den jugoslawischen Sozialismus hingegen ließ man hier und da vorsichtig Sympathie erkennen. »Kollegen, wir haben hier viel gelernt«, sagte einer von ihnen in seiner Abschiedsrede. Mehr war wohl nicht möglich, denn auch hier

in Jugoslawien wurden DDR-Bürger von ihrem heimatlichen Geheimdienst, der »Stasi«, und nicht nur dem überwacht.

Was an Stasi-Akten nicht in den letzten Stunden des DDR-Regimes im Schredder gelandet war, wurde in der BStU, oder auch Stasi-Unterlagenbehörde, zusammengefasst und betroffenen Bürgern nzugänglich gemacht, verwaltet zunächst von Joachim Gauck, danach von Marianne Birthler.

Die notwendige und auch nützliche Stasi-Debatte nach dem Mauerfall brachte manches ans Licht, wer alles ein IM (Informeller Mitarbeiter des Geheimdienstes) war oder gewesen sein sollte, begleitet auch manchmal von absurden Unterstellungen bis hin zum Rufmord. Die ehemalige ostdeutsche Bürgerrechtlerin Marianne Birthler und spätere Leiterin der Stasi-Unterlagenbehörde (BStU), berichtet in ihren Erinnerungen von der großen Wirkung, die diese Einrichtung im Laufe der Jahre entfaltete, nämlich wie sie 2008 zum Ausgangspunkt wurde für die Gründung eines »Europäischen Netzwerks der für die Geheimpolizei zuständigen Behörden«, in dem außer Deutschland Polen, Ungarn, Tschechien, Slowakei, Rumänien und Bulgarien vertreten waren und die z. B. zur Anlaufstelle wurde für Bürgerrechtler ehemaliger südamerikanischer Militärdiktaturen, die sich hier beraten ließen. Sogar aus Kambodscha und Irak reisten Opfervertreter an (Marianne Birthler: *Halbes Land Ganzes Land Ganzes Leben*. Berlin 2014, S. 366 ff.).

Helga M. Novak, oben bereits erwähnt, dichtete in ihrer »*Tragoballade vom Spitzel Winfried Schütze in platten Reimen*«:

»der schlechteste Mann im ganzen Land
das ist und bleibt der Denunziant –.«

Dieser hält es nicht aus und begeht Selbstmord, spricht aber an der Teppichstangenstütze das Urteil:

»der schlechteste Staat auf dieser Welt
ist der der sich die Spitzel hält.«

(Zitiert nach Jürgen Fuchs: *Einmischung in eigene Angelegenheiten*. Hamburg 1984, S. 88 f.)

So lebten nun hier auf diesen 480,1 Quadratkilometern Westberlin 1 879 200 Einwohner (*Der Fischer Almanach 88*, Frankfurt am Main 1987). Manch einer war um besserer Wirtschaftschancen willen nach Westdeutschland ausgewandert, dafür kamen Flüchtlinge aus dem Osten Deutschlands nach Westberlin, auch Wehrdienstverweigerer aus der BRD, als dort noch die allgemeine Wehrpflicht herrschte, in Westberlin aber nicht. Es gab auch Deserteure aus der amerikanischen Besatzungstruppe. Das alles verschmolz hier zu einer bunten, faszinierenden Szene, die sich vor allem in Kreuzberg entfaltete. Wirtschaftsbetriebe sind im Laufe der Jahre meist in den Westen umgezogen, trotz verlockender Subventionsangebote (»Zitterprämie«) für Ausharren in Westberlin. Letztendlich wurde Westberlin, mehr oder weniger mit beträchtlichen Mitteln künstlich am Leben gehalten, gern als »Biotop« bezeichnet, was nicht immer wohlwollend gemeint war.

Nachdem mit dem Mauerbau 1961 das Mauseloch« Westberlin, durch welches Jahr für Jahr immer mehr Flüchtlinge die DDR in Richtung Westen verließen, gestopft war, versuchten immer wieder junge Leute beharrlich Fluchttunnel unter der Mauer zu graben, manche haben dafür in Ostgefängnissen gebüßt mit jahrelangen Freiheitsstrafen.

Wir Westberliner lebten von den Ostbürgern getrennt und doch mit ihnen zusammen auf engem Raum. Zugänge waren längst versperrt bis auf die offiziellen Grenzübergänge. Die S- und U-Bahnlinien der Vorkriegszeit hielten sich natürlich nicht an die Sektorengrenzen. Es wurde ein Bahnring rund um Berlin gebaut, der von DDR-Bürgern benutzt werden sollte. Nach dem Mauerbau wurden Westlinien, die den Ostsektor unterirdisch querten, auf diesen Strecken totgelegt, d.h. die Westzüge hielten an den östlichen Stationen nicht mehr an sondern fuhren durch ohne Halt. Marianne Birthler beschreibt, wie sie solche Lebenszeichen von der anderen Seite wahrnahm: » So gab es zum Beispiel im Bezirk Mitte zehn zugemauerte U-Bahnstationen, die zu U-Bahnlinien gehörten, die auf ihrem Weg vom Wedding nach Neukölln oder von Tegel nach Mariendorf den Osten ohne Halt unterquerten. Wenn ich beispielsweise am Rosenthaler Platz war oder die Friedrichstraße entlangging, konnte ich manchmal das Vibrieren der durchfahrenden Züge spüren, und aus den Luftgittern drang ein warmer Luftzug – sinnliche Botschaften einer anderen unerreichbaren Welt.« (Birthler, S. 62). Wir Westler unterdessen

fuhren unten langsam durch abgedunkelte, weil stillgelegte Ostbahnhöfe wie durch eine Geisterwelt.

Am 9.11.1989 endete der Mauerfall diesen hier ganz alltäglichen Wahnsinn.

Gastlektor Hubertus Knabe war in den Neunzigerjahren in Ljubljana an der Germanistik. Knabe hatte als Bürger der Bundesrepublik, wo er früh Auftritte in der Friedensbewegung hatte, öfter die DDR bereist, dort durch Kritik am politischen System und bei Diskussionen über Rudolf Bahros Buch *Die Alternative* die östliche Theologiestudentin Buche, seine spätere Frau, kennengelernt. Bei Besuchen in der DDR schmuggelte er, versteckt in seinem weiten Mantel, verbotene Literatur ein. Er beschreibt diesen Lebensabschnitt in Hans Joachim Schädlichs (Hg.) Buch *Aktenkundig* (Hamburg 1993, S. 232 ff). Familie Knabe Buche kommt in den Nachwendejahren nach Ljubljana, wo Hubertus in Fortsetzung seines engagierten oppositionellen Wirkens in der DDR als Lektor in Ljubljana in die slowenische politische Nachwende-Diskussion eingreift. Das wurde als unziemlich betrachtet und die Deutsche Botschaft empfahl ihm Zurückhaltung. Wieder in Deutschland wird er Leiter der Stasi-Opfer-Gedenkstätte Hohenschönhausen, einem ehemaligen Gefängnis der Staatssicherheit in Ostberlin. Marianne Birthler erwähnt ihn kurz in ihren oben angeführten Erinnerungen: »...früherer BStU-Mitarbeiter und im Unfrieden gegangen...« (S. 356). Im vergangenen Jahr polemisierte er dagegen, dass die Chinesen in Marx' Geburtsstadt Trier eine überlebensgroße Statue von Karl Marx zu dessen hundertjährigem Geburtstag aufgestellt haben (Berliner Zeitung, 5./6. Mai 2018). – Jetzt wurde Hubertus Knabe im Frühjahr 2019 nach 18 Jahren Amtszeit von seinem Posten als Gedenkstättenleiter entbunden: Die #Me-Too-Bewegung war ihm zum Verhängnis geworden. Einer seiner Mitarbeiter hatte Übergriffe zu verantworten, Knabe als sein Chef habe das gewusst und trotz Hinweisen zwei Jahre lang nicht reagiert.

Die Beharrlichkeit jedoch, mit der er seinen politischen Standpunkt in all den Jahren vertrat, auch in gefährlichen Situationen, ließ mich nicht unbeeindruckt.

So kam es in den Jahren, die ich als Lektorin an der Germanistik in Ljubljana verbracht habe, zu einer Reihe von persönlichen Begegnungen unter recht speziellen und prägenden zeitgeschichtlichen Umständen, wie sie unseren jüngeren Kolleginnen und Kollegen vielleicht nicht immer gegenwärtig sind. An sie vor allem wendet sich dieser Beitrag.

Slika 14: Podelitev jubilejnega zbornika Nini Grah, 2007 (uredniki zbornika: Madita Šetinc Salzmann, Viktorija Osolnik Kunc, Niko Hudelja)

4.3.5 Mojih prvih petdeset let na Filozofski fakulteti

Stojan Bračič

Če me spomin ne vara, sem bil prvič v poslopju FF na Aškerčevi cesti (takrat še 12) kot gimnazijec enkrat v šestdesetih letih prejšnjega stoletja. Kaj me je zaneslo tja, ne vem več točno. V spominu mi je ostal le bežen pogovor na stopnišču fakultete z nekoliko starejšim mimoidočim znancem, ki je tam študiral takratni srbsko-hrvaški jezik. Odsvetoval mi je študij tujih jezikov na Filozofski fakulteti, rekoč, da tam padeš na izpitu, že če samo eno besedo izgovoriš malo narobe ...

Jeziki so mi bili vedno zelo všeč in ko se je bližala matura, sem imel hude težave, za kateri študij se odločiti. Naravno bi bilo, da bi se odločil za študij jezikov. Vendar so me od leve in desne (pa ne v političnem smislu) obkladali z nasveti, da je znanje jezikov prednost, ki da mi bo prav prišla pri vsaki drugi izobrazbi. Pa da so jeziki za »punce«, da je FF »cuclfaks«. In sem popustil. Zadnji gimnazijski leti sem z Vodmata na Poljansko gimnazijo hodil skozi park ob Klinični bolnišnici na Zaloški cesti, ki je deloval zelo pomirjujoče, posebej

ko sem se vračal iz šole domov. Po maturi leta 1969 sem na medicini opravil sprejemni izpit. Vendar si nisem mogel kaj, da ne bi šel jeseni 1969 vsaj na prvi, informativni sestanek z bruci francisti, na katerem je bilo treba za lektor mag. Elzo Jereb odpisati precej zahteven test iz francoščine, ki naj bi bil verjetno služil za razdelitev v skupine. To je bil moj prvi, recimo »poluradni« stik s FF. Kolega, ki je ostal na francoščini, mi je kasneje povedal, da je mag. Jerebova naslednjo uro baje vprašala, kje da sem. Gotovo mi je hotela odsvetovati študij francoščine. Bodisi, da je bil test tako slab, bodisi da je izpadel dobro, in me je cenjena profesorica želela opogumiti, da moje znanje francoščine zadostuje in bi ga lahko s pridom uporabil v kakem drugem poklicu (glej zgoraj).

Po zame nelahkih peripetijah, ki jih tu ne bi opisoval v podrobnostih, saj bi iz tega lahko nastal roman z deloma dramatično vsebino, a tudi - tako se mi vsaj zdi danes, iz distance petdesetih let - s komičnimi zapleti, sem po enem letu počasi moral spoznati, da bolnišnica od znotraj vendarle zgleda nekoliko manj prijazno, kot če jo opazuješ iz parka. In sem v začetku oktobra 1970 s prvih vaj iz histologije v drugem letniku medicine odkorakal naravnost na FF in pri takratnem tajniku, gospodu Antonu Pišku, naletel na veliko razumevanje: brez kakršnih koli težav sem se lahko vpisal v prvi letnik študija francoščine (A) in nemščine (B). (Kaj takega bi bilo danes verjetno nemogoče.) Pri takrat že »bivših« kolegicah in kolegih medicincih, ki sem jih v jutranjih urah srečeval na Trubarjevi ulici - oni so hiteli na MF, jaz pa v nasprotni smeri proti FF - sem naletel na različne odzive; večina je zmajevala z glavo in pokazala - znabiti že v duhu svoje poklicne usmeritve - zaskrbljenost. Mene je pa grel prijetni občutek, da je bila odločitev - za nevesto iz ljubezni - prava.

Po opravljeni B-diplomi iz nemščine in A-diplomi iz francoščine sem še dodatno hodil na predavanja in opravil diferencialne obveznosti za A-diplomo iz nemščine. Iz tega časa mi je ostalo v lepem spominu nekaj učiteljev in učiteljic. Lektorica Doris Debenjak s svojim perfektnim obvladanjem nemškega jezika in s posluhom za študentske probleme. Profesor Adela Žgur je imela ob vsem teoretičnem, že kar enciklopedičnem znanju s področja germanske filologije vedno tudi pristno humanistično držo. Lektorica mag. Elza Jereb, ki ji je bila francoščina kot materinščina, nas je vse očarala s svojim šarmom. Ko je bila v bolnišnici, smo jo šli študenti in študentke drugega letnika tja obiskat kolektivno. Lektorica Andreja Kiauta je za nas, franciste, imela lektorat iz latinščine. Bila je

stroga in zahtevna, morali smo poznati tudi izjeme, kot da študiramo latinščino. Danes se s hvaležnostjo spominjam njenega profesionalnega pristopa. Takrat smo imeli še po dva tuja lektorja za nemščino: iz ZRN in iz NDR. Iz ZRN je bil dolgo v Ljubljani dr. Gert Hofmann, tudi pisatelj. Iz NDR pa je med drugimi gostoval pri nas dr. Siegfried Heusinger. Bil je izkušen pedagog, znal je navdušiti za jezikoslovje. Imel sem srečo, da sem diplomsko delo iz nemškega jezika lahko spisal pod njegovim mentorstvom, saj so se do takrat - če sem bil prav informiran - diplomska dela pisala samo s področja literature. Sodelovanje z njim je potem trajalo še preko magisterija do doktorata in naprej.

Že kot študent sem ugotovil, da knjižnica Oddelka za germanistiko posluje v vseh ozirih odlično. To je bila zasluga kolegic Angelike Hribar in Marije Šetinc Salzmanna, ki so takrat tam delovale na čelu z vodjo dr. Katarino Bogataj-Gradišnik. Ta tradicija se je nadaljevala vse do današnjih dni, ko je knjižnica postala pristojna tudi za Oddelek za prevajalstvo. Za to so bile oz. so še zaslužne kolegice Marjana Benčina, Neja Čop, Kristina Pegan Vičič, mag. Maja Lipužič in Tina Sušnik.

Kot asistent za nemški jezik sem na FF začel redno delati jeseni 1979. leta. Takrat smo bili nemcisti in anglisti še na skupnem Oddelku za germanistiko. Dolgoletnega predstojnika, prof. dr. Janeza Stanonika, smo spoštovali. Znal je uspešno voditi enega največjih oddelkov na fakulteti. Bil je hudomušen in dobrotljiv, s poslušom za podrejene; če je mogel, nam je pomagal. Prof. dr. Mitja Skubic z Oddelka za romanistiko je bil kot glavni urednik mednarodno uveljavljene strokovne revije »Linguistica« vedno odprt za objavo strokovnih člankov, kar nam je takratnemu podmladku zelo koristilo. Prof. Breda Pogorelec z Oddelka za slavistiko je zgledno vodila raziskovalni projekt, v katerega je sprejela vsakega lingvista s fakultete, ki je želel sodelovati.

Žal mi je, da kot študent nisem hodil na predavanja prof. Janeza Orešnika. Predavanja so bila neobvezna, pa je pretehtala storilnostna logika. Profesor Orešnik mi je bil in je še vedno svetel zgled znanstvenika v vseh ozirih: vrhunski strokovnjak, odličen predavatelj, korekten pedagog in razumevajoč kolega, vedno pripravljen prisluhnuti in dati strokovni ali drugačen nasvet. Bil sem počaščen, da sem leta 1992 od njega za dve leti lahko prevzel vodenje Lingvističnega krožka, čigar duša je bil dolga leta in mu vtisnil neizbrisen pečat. Za mene je in bo zadnji vitez med lingvisti.

Sčasoma se je utrjevalo tudi mednarodno sodelovanje. Meduniverzitetne pogodobe o sodelovanju, ki so bile kasneje žal ukinjene, so omogočale študijsko bivanje na različnih univerzah po svetu. Za nas germaniste so bile pomembne predvsem tiste v nemško govorečih državah. Prof. dr. Irmhild Barzova z Univerze v Leipzigu je v letu 1993 spodbudila in vodila sodelovanje med germanističnima oddelkoma obeh univerz, ki ga je več kot deset let financirala nemška vlada in je zaobjemal vsakoletno izmenjavo učiteljev in študentov ter druge oblike sodelovanja. Na podlagi tega angažmaja je bila prof. Barzova leta 2000 tudi proglašena za častno senatorko Univerze v Ljubljani. Tesne stike smo imeli po zaslugi prof. dr. Albrechta Greuleja tudi z univerzo v Regensburgu, ki se nadaljujejo še danes, tudi po zaslugi prof. dr. Marie Thurmair.

Prof. Dr. Albrecht Greule in prof. dr. Ulla Fix iz Leipziga sta kot soavtorja sodelovala pri učbeniku za besediloslovje, ki smo ga izdali pri fakultetni založbi v Ljubljani. V Regensburgu se je stkalo tudi tesno sodelovanje s prof. dr. Anno Betten, ki je kasneje postala profesorica v Salzburgu. Uspešno je bilo tudi sodelovanje z avstrijskimi germanisti. Prof. dr. Peter Wiesinger, predstojnik Germanističnega inštituta na Dunaju, nam je bil zelo naklonjen. Spominjam se, da sem krajšo avstrijsko štipendijo koristil tudi z delom v knjižnici njegovega inštituta. Ker je bil ravno v tistem času neki državni praznik, mi je zaupal ključne inštituta in knjižnice, ki sta bila, kot sicer vsa univerza, zaprta. Drugi člani inštituta so se ob tem samo brez besed spogledovali. Nikakor ne smem spregledati tudi sicer že pokojnega prof. dr. Karla Sorniga z Univerze v Gradcu. Imel je slovenske prednike. Kot sourednik zelo priznane revije »Grazer linguistische Studien« je objavljaj naše članke in predlagal tudi izmenjavo njihove revije za revijo »Acta neophilologica«. Rad se je odzval vabilom, da pride predavat v Ljubljano. Finančno je to kot tudi številne druge podobne prireditve podprl kulturni resor avstrijskega veleposlaništva v Ljubljani, za kar mu gre vsa zahvala. Prof. Sornig je mene in preko mene druge moje kolegice in kolege uvedel v Lingvistični kolokvij, ki se vsako leto odvija v drugi državi. Leta 2001 smo ga tako organizirali tudi v Ljubljani. Preko tega so se odprla nova poznanstva in možnosti za sodelovanje z odličnim strokovnjaki: prof. dr. Heinrichom Webrom iz Tübingena, prof. dr. Wilfriedom Kürschnerjem iz Vechte, prof. dr. Jürgom Strässlerjem iz Berna, dr. Reinhardom Rappom iz Germersheima in drugimi. Posebno poglavje je bilo sodelovanje s poljskimi germanisti. Germanistika je na Poljskem zelo dobro

razvita, sodelovanje s profesoriciami in profesorji Zofio Bilut-Homplewicz, Ano Lewandowsko, Beato Mikołajczyk, Zofio Berdychowsko, Waldemarjem Zachurjem in drugimi je bilo zelo plodovito.

Pred razpadom Jugoslavije je bilo aktivno tudi Jugoslovansko združenje germanistov. Srečanja so bila enkrat letno v obliki simpozijev v različnih krajih Jugoslavije. Kot organizatorica se je pri tem posebej odlikovala že pokojna prof. dr. Pavica Mrazović iz Novega Sada. Delovala je zelo povezovalno in tudi sicer organizirala različna strokovna srečanja, na katera je redno vabila tudi nas Slovence. Bila je neke vrste »grande dame« jugoslovanske germanistike.

Naj omenim še nekatere tuje lektorje in lektorice za nemški jezik, saj sem bil vedno z njimi skupaj v kabinetu in smo se dobro ujeli: dr. Johannes Preschla, dr. Horsta Ehrhardta, dr. Daniela Holla, dr. Christiana Donka, dr. Danielo Kirschchstein, dr. Christino Lahl. Prvi avstrijski lektor je bil koroški Slovenec Fabian Hafner, tudi pisatelj in prevajalec, ki je kasneje tragično preminil. Nisem poznal nobenega človeka, ki bi tako perfektno obvladal oba jezika, slovenskega in nemškega. Prijetno je bilo tudi sodelovanje z Jamilom Barcho in dr. Elisabeth Hofstadler. Dr. Johann Lughofer je pa tako ostal pri nas in postal docent.

V letih 2000 do 2002 sem bil predstojnik Oddelka za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko. Takrat smo germanisti zaradi odcepitve od anglistov, do katere je prišlo v letu 1998, dobili tudi svojo tajnico, Tatjano Györkös, ki odlično obvlada goro podatkov, obvestil, sprememb, preklicev, urnikov, predpisov, učnih načrtov, napovedi predavanj, iskanja nadomestnih predavalnic itd., ki se zgrinjajo nad njo.

Zelo dobro smo sodelovali in še sodelujemo tudi s kolegicami in kolegi s Filozofske fakultete Univerze v Mariboru. To so s področja jezikoslovja predvsem prof. dr. Karmen Teržan Kopecky, prof. dr. Vida Jesenšek in doc. dr. Teodor Petrič. V lepem spominu so mi ostala tudi srečanja s pokojnim prof. dr. Mirkom Križmanom

Še kot študent sem si v levi pritlični avli FF ogledoval razstavljeni maketo prizidka fakultete, ki naj bi ga zgradili na severni strani poslopja in povezali s stopniščem. Po naključju si je istočasno razstavo ogledovala tudi mag. Jerebova in preroško pokomentirala: »Vi boste diplomirali še kar v stari stavbi.« Od takrat se je zgodilo že marsikaj (glej zgoraj), pa bom očitno odšel iz stare stavbe tudi v pokoj. Sreča v nesreči je, da je fakulteta kljub prizadevanjem izgubila poslopje

bivše fakultete za kemijo. Znanec, ki je tam deloval kot kemik, je bil mnenja, da so tisti prostori tako nasičeni z ostanki kemikalij, da nikoli ne bodo primerni za normalno uporabo. Mislim, da bi bila možnost, ki se nakazuje z odhodom strojnikov iz sosednje Fakultete za strojništvo, v več pogledih boljša rešitev.

Na univerzi smo privilegirani vsi: študenti, ki lahko študirajo (marsikdo bi tudi rad, pa nima pogojev), in mi, ki lahko tam delamo stvari, ki jih imamo radi. Iz te simbioze izhaja vzajemna odgovornost, da svoje obveznosti opravimo čim bolje. Pa vendar smo mi starejši tisti, ki s svojim zgledom na neki način dajemo ton. Tega bi se morali spričo vedno večje mednarodne konkurence tudi v visokem šolstvu dobro zavedati in tako ohranjati ugled Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Nekateri »moji« najboljši zgodnji študenti/šudentke so že redni profesorji in/ali prodekani. Nekateri mlajši so namestniki predstojnikov oz. predstojniki oddelkov. Tako tudi izr. prof. dr. Irena Samide. Od nje je tudi prišla pobuda za ta kratek zapis spominov. Da ne bo kakega nepotrebnege preplaha – tudi naslov tega sestavka je njen predlog in jaz se bom jeseni 2019 upokojil. Prav je, da se generacije menjavajo. Je pa ob takih priložnostih koristno pogledati nazaj, pa tudi naprej. Zdaj mlajši utirajo pot v svet.

Slika 15: Stojan Bračič, Nina Grah, Darko Čuden, 2017

Kolegicam in kolegom pa tudi vsem na Filozofski fakulteti bi želel, da bi imeli čim boljše pogoje za delo in da se ne bi dušili v administrativnih direktivah in reformah, ki nenehno dežujejo z vseh strani.

Našemu Oddelku za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko pa še posebej želim predvsem tudi, da bi se še naprej tako dobro razumeli, kot smo se doslej. Ko smo imeli na specifično lingvistično temo manjši enodnevni simpozij z mednarodno udeležbo (poleg Ljubljane in Maribora še Nemčija in Poljska), so nas v odmoru za kavo na posebnem pladnju čakali slastni, doma pečeni piškoti. Za nas jih je pustila kolegica, ki se simpozija ni mogla udeležiti, a je bila očitno v mislih z nami.

4.3.6 Nič ni bilo naključno

Brigita Kosevski Puljić

Izbira študija germanistike in slavistike na FF UL v zgodnjih sedemdesetih letih prejšnjega stoletja ni bila slučajna. Tako kot tudi ne institucionalno učenje vseh ostalih jezikov, ki so me obkrožali in se me nenehno dotikali od mojega rojstva dalje. Z vsemi jeziki sem bila čustveno povezana, neozdravljivo okužena, bi lahko rekli. To je bilo za mojo prihodnost ključnega pomena. Torej, nič ni bilo slučajno, čeprav se na prvi pogled morda tako zdi.

Moja babica, mama moje mame, je bila rojena Dunajčanka, hči Filomene z Dunaja in notarja Vaclava, čigar starši so izhajali z Moravskega. Ker je očetova mama pela samo češke otroške pesmi, je izročilo potovalo seveda naprej in tako sem tudi jaz bila najprej deležna čeških pesmic kot npr. »Skákal pes přes oves, přes zelenou louku, šel za ním mislivec, péro na klobouku«, in seveda nemških kot »Hänschen klein, ging allein in die weite Welt hinein, ...«. Slovenske pesmice so prišle kasneje na vrsto, saj jih niti oma niti mama nista dobro poznali, dedek kot edini Slovenec v družini pa ni nikoli prepeval. Moj oče, Makedonec iz Strumice, je razen slovenskih pel makedonske pesmi. Bila sem deležna tudi teh, sploh kadar smo bili pri babici in dedku v Strumici. Nemščina je bila kljub vsem multikulturnim vplivom v mojem otroštvu skupaj s slovenščino najpomembnejši jezik. Ker sem jo že takrat doživljala kot jezikovno kopel. Oma je z mano govorila večinoma v nemščini, mama v slovenščini, oče občasno tudi v makedonščini, vendar premalo. Takrat je bil namreč prepričan, da mora s

svojima hčerama govoriti v slovenščini, saj sva se tukaj rodili in se šolali, tako, da je slovenščina zame tudi resnično najbolj »moj« jezik.

V petem razredu osnovne šole sem se začela učiti angleščino, v gimnaziji pa poleg angleščine imela štiri leta francoščino, ki sem jo že prej oboževala, saj je moja mama bila rojena v kraju Differdange v Luksemburgu, kjer so govorili predvsem v francoščini. Zaradi vsega, kar je oma pripovedovala o življenju v Differdangeu, je bila tudi izbira francoščine v gimnaziji logična posledica.

Nemščine se v šoli nisem učila. Na srečo je oma vedela, da se moram naučiti tudi pravopisa in da moram veliko govoriti v nemščini.

Pisala sem tetam kartice s pozdravi, čestitkami, stricu, ki je bil slikar, sem morala pisati tudi pisma, kjer sem poročala o vsem, kar se je dogajalo v družini. Velikokrat sem skupaj z omo odpotovala na Dunaj in tam preživela tudi po nekaj tednov med sorodniki, ki so govorili samo nemško. To so bile omine sestre, ki jih ni bilo malo, saj je bilo nekoč v njeni družini petnajst otrok, in pa moja mrzla sestrična Elfie, ki je enakih let kot jaz in s katero imam še vedno pogoste stike. Pri mojih šestih letih smo imeli tudi že televizijo. Otroški program na avstrijski televiziji se je začel že zgodaj popoldan (v primerjavi z našim, ki se je pričel pozneje), tako, da sem vsa pomembna sedela pri dedku in babici v kuhinji in vsem sosedovim otrokom, ki so prišli k nam gledat program, saj doma niso imeli televizije, prevajala, kaj je rekel medvedek Petzi Kasperlu. Takrat smo gledali samo lutkovne predstave.

Germanistika je bila torej logična izbira, slavistika pa seveda tudi – zaradi makedonščine. Še danes sem ponosna, da sem napisala prvo diplomsko nalogo pri makedonščini na FF. Izredno so to takrat dovolili, čeprav je bila makedonščina samo kot lektorat.

Po končanem študiju na FF sem dobila službo seveda v šoli, saj sem to vedela baje že od otroštva, namreč, da bom »učičica«. Pot me je dobesedno zanesla v Tacen pod Šmarno goro, kjer sem kljub prvotnemu odporu zaradi meni takrat grozne oddaljenosti iz Ljubljane pristala v Srednji kadetski šoli za miličnike. In ostala tam dobrih petnajst let. Kot profesorica nemščine.

Začela sem poučevati na polno, brez kakršnekoli pomoči, brez pripravništva in z zelo malo didaktično-metodičnega znanja. V razredih s celo po 38 dijakov, seveda samih fantov. In takrat se je začel resnični študij, kaj študij, borba za obstanek v razredu.

Če primerjam moj pedagoški študij z današnjim, je bila »pedagoškost« samo, milo rečeno, okrasek k resnemu študiju literature in malo jezika. Ker sem imela razvit občutek za jezik in zapis v možganih, mi študij ni povzročal težav, samo to, kaj in kako naj delam v razredu, tega me pa ni naučil nihče. Takrat so bili profesorji na FF prepričani, da »to itak zna vsak«.

Na predavanja smo pridno hodili, saj so bila marsikje edini vir informacij, ker je bilo študijske literature bolj malo. Vztrajno smo delali zapiske, saj jih tudi fotokopirat takrat še nismo mogli, Borili smo se za prve vrste v predavalnicah, ker nas je bilo zelo veliko. Tisti, ki so bili pozni, so sedeli na stopnicah v velikih predavalnicah, tisti zares pozni pa so ostali zunaj. To si današnja študentarija sploh ne zna verjetno predstavljati. Iz tistih časov se najbolj spominjam pedagogike, kjer je kraljeval prof. Strmčnik in psihologije z mojo še vedno najboljšo profesorico prof. Marentič Požarnik, večno borko za kakovostni pedagoški študij na FF. V veliko čast in veselje mi je, da še vedno sodelujeva.

Ker sta bila moj pedagoški praktični domet v okviru specialne didaktike dva nastopa na srednji pedagoški šoli, sem seveda ob nastopu službe takoj spoznala, da se moram učiti naprej, vsak dan, vsako učno uro, vsako noč, ko sem pisala priprave in se ukvarjala s tisto malo dodatne literature, ki sem jo imela na voljo. Prvo leto sem preživela med poučevanjem, učnimi pripravami in spanjem, kolikor mi ga je čas dopuščal. No, včasih smo tudi »žurali«.

So bili pa dijaki moja najboljša šola. In me veliko naučili. Teh petnajst let je bilo ključnih, da sem se lahko suvereno podala v vode metodike in didaktike nemščine na FF.

Da, po dolgih letih sem pristala spet na FF, na oddelku germanistike kot med študijem. Povabilo je prišlo sicer nepričakovano, sem pa sama že nekaj časa razmišljala, da moram zamenjati službo in se premakniti nekam drugam.

Na oddelku sem začela kot lektorica za nemški jezik. Poučevala sem nemščino na komparativistiki in izvajala lektorske vaje na oddelku. In hkrati začela svojo znanstveno pot. Pri štiridesetih. Najprej znanstveni magisterij, potem nekaj let premora po težki bolezni, potem še doktorat. Prevezla sem vse več nalog, tudi vaje in hospitacije pri metodiki nemščine, kasneje na Katedri za didaktiko nemščine. In tam sem še zmeraj. Učičica. S štiridesetletnim stažem in večinoma lepimi spomini, predvsem na tiste, ki sem jih poučevala. Še malo, pa se bom poslovila. In šla morda novim dogodivščinam naproti. Recimo, z mojim vnučkom.

P.S. Letos, takoj po novem letu, sem organizirala srečanje germanistov mojega letnika. Prišlo je skoraj dvajset kolegic in en kolega. Imamo tudi svojo spletno stran in baje bomo od sedaj naprej imeli tradicionalna srečanja.

Slika 16: Med študijskimi kolegicami in kolegi leta 2019

4.3.7 Študijska in službena leta na FF

Kasilda Bedenk

V zadnjem letniku gimnazije sem se težko odločila za študijsko smer. Kolebala sem med sociologijo, veterino in arhitekturo, pristala pa na Filozofski fakulteti, smer nemški jezik s književnostjo (A) in slovenski jezik s književnostjo (B). Pa mi nikoli ni bilo žal! Obe študijski smeri sta mi na moji poklicni poti prišli zelo prav in na obeh področjih sem se lahko razvijala naprej, ju nadgradila in z njima tudi služila svoj vsakdanji kruh.

Študij nemščine mi je dal zelo veliko. Moji profesorji (prof. Dušan Ludvik, Melita Počkar, Helena Spanring, dr. Helena Stupan, Adela Žgur, dr. Anton Janko, dr. Drago Grah, Valter Braz, Doris Debenjak in legendarni dr. Gert Hofmann) so bili strogi in zahtevni, a zelo dobro izobraženi in razgledani. Spominjam se, da sem imela težave pri Adeli Žgur, ker sem se morala naučiti vseh 45 izjem

pri sklanjatvah, spregatvah ipd., čeprav sem nemščino obvladala od otroštva – nisem se je pa učila v šoli. Povsem drugače je bilo seveda pri literaturi, kjer sem se rada oglašala in odzivala na vprašanja predavateljev. Vsi predavatelji so imeli strogo začrtan program, ki so ga izvedli od prve do zadnje strani. Le pri prof. Ludviku smo vedno prišli le do druge ali germanske premene oglasnikov (Zweite/ Hochdeutsche Lautverschiebung). Prisotnost na predavanjih je bila obvezna, učbenikov v glavnem ni bilo (ali niso bili dosegljivi) in smo se učili le iz zapiskov. Spominjam se le nemške slovnice Adele Žgur, ki sem se jo naučila skoraj na pamet in jo še vedno hranim, ter izbora besedil (berila) za nemško književnost Melite Počkar.

Študenti germanistike v tistem času nismo bili dobro organizirani. Nismo vedeli, kdo je mentor letnika, nismo imeli brucovanja, ekskurzij in absolventskega izleta kot na slavistiki. Tudi skupne študijske sobe, kjer bi lahko med predavanji naredili kaj za študij, nismo imeli. Mislim, da smo jo dobili šele proti koncu študija. Morda je tudi to vzrok, da smo se prvič zbrali šele januarja 2019. Smo se pa vseeno dobro poznali in imamo še vedno stike.

Vse do danes sem zelo hvaležna za štipendiji DAAD-ja, ki sem ju dobila med študijem. Tako sem se poleti 1977 udeležila tritedenskega seminarja nemškega jezika v Weimarju, poleti 1978 pa v Mainzu. Ti dve bivanji v tedanji Vzhodni in Zahodni Nemčiji sta mi na široko odprli oči za dogajanje v obeh Nemčijah, spoznala sem študente in učitelje germanistike z vsega sveta, začela spremljati nemške medije in izpopolnila svoje jezikovno znanje.

V zelo lepem spominu so mi ostali tudi literarni večeri, ki jih je organiziral dr. Hofmann in nas na njih seznanjal s sodobno nemško in slovensko literaturo. Nam študentom je tako odstrl vrata v svet književnosti in nas navdušil zanjo. Njegov pristop k literaturi je bil izredno občutljiv in analitičen, zato sem najbolj uživala na njegovih predavanjih.

Ko sem dvajset let po začetku študija dobila lektorsko mesto na germanistiki, večine mojih nekdanjih učiteljev ni bilo več med predavatelji. Srečala sem pa še Heleno Spanring in dr. Antona Janka. Pošteno me je bilo strah začeti poučevati na oddelku, kjer sem sama študirala. In najtežje od vsega mi je bilo, ko sta mi dr. Janko in dr. Meta Grosman že prvi dan ponudila tikanje – ker smo sedaj kolegi. Ta »ti« mi dolgo ni šel z jezika, čez čas smo bili pa odlična »klapa«. Najlepša so bila »kofetkanja« v sobi 306, pa srečevanja na hodnikih,

ki je deloval kot današnji Facebook – vse novice si izvedel kar mimogrede. Ko se sedaj kdaj sprehodim po hodnikih FF, se mi zdijo kar precej prazni. A verjetno ni vedno tako.

Od mojih službenih let mi je najbolj ostala v spominu študijska ekskurzija po severni Nemčiji, ki sem jo s svojimi študenti organizirala od 24. septembra do 3. oktobra 1995. Vse prejšnje študijsko leto 1994/ 95 smo se pripravljali, pisali dopise hotelom, univerzam in turističnim organizacijam, pripravljali referate o posameznih mestih, načrtovali in se veselili potovanja. Žal smo bili neuspešni le pri iskanju sponzorjev oz. finančne podpore. Ogleдали smo si Göttingen, Goslar, Hildesheim, Hannover, Celle, Bremen, Lüneburg, Lübeck, Rostock in Kassel. Ekskurzije se je udeležilo 34 študentk (samo dekleta). Za na pot smo pripravili debelo skripto gradiva (197 tipkanih strani), vključno s pesmimi in odlomki iz nemške književnosti, študentke so tudi same vodile ogleda posameznih mest – razen v Goslarju. Vsak dan smo pisali v dnevnik potovanja. Obiskale smo štiri univerze, kjer so nas zelo prijazno sprejeli: v Göttingenu, Hildesheimu, Bremnu in Kasslu. Verjetno pa je vsem najbolj ostal v spominu Hildesheim, kjer smo imeli priložnost eno dopoldne hospitirati na gimnaziji.

Moji spomini na Filozofsko fakulteto v Ljubljani so povezani z mojo mladostjo in mojimi najbolj aktivnimi leti. Zato je in bo ostala moj poklicni dom, moje zatočišče in kraj, kamor se vedno znova rada vračam.

4.3.8 Vtisi in obrisi mojih 35 let na Filozofski fakulteti

Marjana Benčina

Filofaks

Na filofaks sem začela redno zahajati kot nadebudna študentka nemščine in angleščine. To so bila lepa, intenzivna, ustvarjalna leta. Študij obeh jezikov je bil združen na Oddelku za germanske jezike in književnosti, tako da je bil desni trakt v tretjem nadstropju takorekoč moj drugi dom. S strahospoštovanjem sem gledala na legendarne profesorice in profesorje, ne da bi slutila, da bomo kaj kmalu postali sodelavci.

Knjižnica Oddelka za germanske jezike in književnosti je zame takoj postala nepogrešljiva, saj je bila v tistih predračunalniških časih najzanesljivejši in najbogatejši vir leposlovja in strokovne ter znanstvene literature za germaniste

v Sloveniji. Čeprav je bila stisnjena v dveh majhnih ločenih prostorih (izposojevalna knjižnica v sobi 319 in priročna v sobi 322), sem se v njej vedno prijetno počutila, v prvi vrsti zaradi prijaznega vzdušja, ki so ga ustvarjale bibliotekarke Katarina Bogataj Gradišnik, Angelika Hribar in Madita Šetinc. Občudovala sem njihovo vsestransko razgledanost ter spoštljiv in prijazen odnos do obiskovalcev. Ko sem se ob zaključku študija poslavljala od fakultete, oddelka in od knjižnice, mi je bilo kar tesno pri srcu, mislila sem, da je s tem konec najlepšega življenjskega obdobja.

Dobro leto sem v domačih krajih (v Ribnici na Dolenjskem in okolici) poučevala angleščino na osnovnih šolah, dokler me ni nekega oktobrskega dne 1988 po priporočilu prof. dr. Antona Janka in lekt. Helene Spanring po telefonu poklicala Angelika Hribar in me povabila na razgovor za delovno mesto v germanistični knjižnici. Ko so me dejansko izbrali, je bil to eden najsrečnejših dni v mojem življenju, saj sem že med študijem čutila, da bi bilo tako delo – neposredno pri izviru znanja in v neposrednem stiku s profesorji in študenti – zame idealno.

Delo v knjižnici

Sprva smo v knjižnici pri delu uporabljale pisalni stroj, uporabniki so si pri iskanju gradiva pomagali z listkovnimi katalogi, mnogokrat pa so se zanesli kar na presojo in nasvete bibliotekark. Takrat smo marsikaj vedele tudi na pamet (kje stoji katera knjiga, kje poiskati določene podatke, kaj je treba obvezno prebrati pri raznih študijskih predmetih, kaj posamezni bralci radi berejo ipd.). Moja posebnost je bila v tem, da sem si hitro, že po nekaj obiskih, zapomnila imena in priimke obiskovalk in obiskovalcev knjižnice, v prvi vrsti seveda študentk in študentov. Ponavadi sem z obrazom povezala tudi kraj bivališča in rokopis, saj je bilo treba za izposajo vsake knjige ročno izpolniti izposojevalni listek. Te listke smo vsakodnevno razvrščale po abecedi in mesečno preštevale, kar je bilo dodatno mnemotehnično pomagalo. Ta sposobnost mi je z leti žal opešala, se pa še vedno sem in tja zgodi, da na ulici prepoznam npr. kako bivšo študentko germanistike in se spomnim njenega imena in rokopisa.

Ok. leta 1989 smo v knjižnici na Filozofski fakulteti dobili prve računalnike ATARI in nato začeli graditi knjižnični katalog v urejevalniku EVE Primoža Jakopina. V ta namen smo se morali naučiti osnov računalništva, kar je ležalo enim bolj, drugim manj. V tem času sem opravila tudi strokovni izpit za bibliotekarko.

Naslednja velika sprememba, ki je delo v knjižnici popolnoma postavila na glavo, je bila vključitev v sistem COBISS v letih 1992-1993. Vsi katalogizatorji so morali skozi obsežno začetno izobraževanje za katalogizacijo COBISS, ki se je nato skozi leta stalno nadaljevalo z napredovanjem tehnologije, menjavanjem programske opreme in razvojem novih storitev. Sicer smo gradivo še dolgo ročno vpisovali v inventarno knjigo, tudi kataložne listke smo tiskali še do leta 1999, a računalniki so postali nepogrešljivo delovno orodje. Ko se je COBISS pogosto »sesuval« ali pa se je pokvaril računalnik, se nam je včasih kar tožilo po pisalnemu stroju.

Iz tega obdobja sta se mi vtisnili v spomin tudi dve študijski potovanji, ki mi ju je omogočil oddelek: poleti 1989, malo pred padcem berlinskega zidu, sem se v Weimarju udeležila tritedenskega seminarja iz nemščine, 1993 pa v Edinburghu poletnega seminarja iz britanske modernistične proze. Ob obeh prilikah sem spoznala pisano paleto udeležencev z vseh celin; z nekaterimi sem v stiku še dandanes. Še drobna zanimivost: ko sem se v Edinburghu veliko družila s Čehom Milošem Urbanom, se mi še sanjalo ni, da bo postal mednarodno uveljavljen pisatelj grozljivk.

Za uporabnike knjižnice sta bili prelomni leti 1993, ko se je ta prostorsko razširila z dodano prostorno in svetlo sobo 320 in so dobili dodatna čitalniška mesta ob oknih ter možnost za delni prosti dostop do gradiva, ter 1999, ko smo avtomatizirali izposajo. Osnovni problem knjižnice je bil že od vselej prostorska stiska. 2006 je knjižnični fond močno narastel zaradi priključitve knjižnice Oddelka za prevajalstvo in knjižnica je začela pokati po vseh šivih (2007 smo zato precej manj iskanega gradiva selili v sicer neustrezno skladišče na Karlovski cesti). Je pa bila ob tej priliki knjižnica »združena«, tako da je postala prosto prehodna od sobe 319 do 322 in je imela skupni vhod za obiskovalce. Tako smo lahko tudi podaljšali odprtost knjižnice. Bibliotekarke smo tedaj prvič prišle do ustrežnejšega delovnega prostora, lastnega kabineta v sobi 321. Zadnja večja revolucija se je zgodila z razmahom interneta, ko je Univerza v Ljubljani s konzorcijskimi nakupi omogočila slovenski akademski javnosti dostop do številnih pomembnih zbirk elektronskih revij in e-knjig v polnih besedilih. Takrat smo knjižnice nastopile kot svetovalke pri krmarjenju skozi neskončno morje podatkov do najbolj kakovostnih in uporabnih virov za določene namene.

Naš delokrog je bil večtiren: delo v oddelčni knjižnici, sodelovanje in dodatne zadolžitve v okviru Osrednje humanistične knjižnice FF UL ter tesno sodelovanje z obema oz. z vsemi tremi matičnimi oddelki ter s fakulteto kot celoto. Vse to je za nas bibliotekarke pogosto pomenilo (pre)velike obremenitve in težke delovne pogoje, ki so včasih celo načeli naše zdravje, po drugi strani pa raznoliko in ustvarjalno delo, možnost stalnega učenja in strokovnega izpopolnjevanja ter spoznavanja in sodelovanja z mnogimi izredno zanimivimi ljudmi.

OHK

Osrednja humanistična knjižnica na Filozofski fakulteti je bila ustanovljena 1996 z namenom, da se poenoti in koordinira delo vseh oddelčnih knjižnic, ki so bile posejane po številnih lokacijah na fakulteti in tudi izven nje. V ozadju te virtualne združitve je bila želja (danes, po tolikih letih, bi temu lahko rekli sanje), da se knjižnice nekoč prostorsko združijo v ustreznejši stavbi, po možnosti na novo zgrajeni prav v ta namen. Še najbolj so se te sanje približale resničnosti v obdobju projekta NUK2. Po raznih dolgoletnih peripetijah pretežno političnega značaja proti koncu 20. stoletja in v začetku 21. je že kazalo, da se bo gradnja dejansko začela, in OHK je bila v zadnji fazi vključena v projektni načrt. Knjižnice OHK so bile že konkretno umeščene v načrte arhitekta Marka Mušiča, s projektnim odborom smo se pogajali o podrobnostih (koliko m² prostora in tekočih metrov polic bo imela katera oddelčna knjižnica, v katerem nadstropju bo umeščena ipd.). Žal se je obrnilo drugače in knjižnice OHK so še vedno tam, kjer so bile.

Dejavnost OHK je organizirana skozi delovne skupine, ki se ukvarjajo s posameznimi segmenti strokovnega dela in opravljajo in koordinirajo nekatere dejavnosti za vse oddelčne knjižnice. Naša oddelčna knjižnica je bila vedno med najbolj aktivnimi v številnih delovnih skupinah, sama pa sem bila poleg dela v oddelčni knjižnici v letih 2005 in 2006 tudi v. d. strokovne vodje OHK. V 22 letih delovanja v OHK sem se srečevala z vrsto bibliotekark in bibliotekarjev, markantnih osebnosti z zanimivimi življenjskimi zgodbami, ki so mi polepšali delovna leta in od katerih sem se tudi marsičesa naučila.

Pomembni so ljudje

Naša knjižnica

Moje bibliotekarske začetke je kot mentorica spremljala Katarina Bogataj Građišnik - boljše učiteljice si ne bi mogla žele. Čeprav sva bili sodelavki manj kot eno leto, je s svojo osebnostjo in zgledom močno zaznamovala mojo poklicno pot. Bila je pojem vljudnosti, prežete s človeško toplino. Za dostojanstveno skromnostjo se je skrivala živa enciklopedija, znanstvenica, odlična prevajalka in duhovita sogovornica. Angelika Hribar je od Katarine prevzela vodenje knjižnice, odlično je obvladala referenčno, katalogizatorsko in bibliografsko delo, imela je smisel za podrobnosti. Nam mlajšim kolegicam je bila vedno v veliko pomoč pri trtju trdih katalogizatorskih orehov. Bila je (in je še vedno) tudi polna zanimivih zgodb o svoji širni rodbini, pospremljenih s fotografijami iz domačega arhiva ter z izletov in potovanj (po upokojitvi se je rodoslovju in zgodovinopisju lahko tudi resneje posvetila). S Katarino in Angeliko vse do danes ostajamo v pristnih prijateljskih stikih, ravno tako z Madito Šetinc Salzmann, s katero pa v knjižnici nisva delali skupaj.

V prvem obdobju (od 1988 do 1995) sva tesno sodelovali tudi z Manco Šinko Kastelic. Za krajša obdobja so bile zaposlene v knjižnici še Irena Sbil-Novak, Nataša Uršič in Milena Vukić ter še nekaj kolegic in kolega, ki so nas nadomeščali med porodniškimi dopusti. Na moje mesto je 2018 prišla Tina Sušnik.

Delo v knjižnici so zaznamovali tudi študentke in študenti, t. i. demonstratorji, ki so opravljali fizična in manj zahtevna strokovna dela v knjižnici, obenem pa nabirali delovne izkušnje in s pridom uporabljali bogastvo, ki jim ga je knjižnica nudila. Večina je zelo uspešno doštudirala in nekateri so se celo zaposlili na Filozofski fakulteti. Seveda ne gre naštevati vse te množice, ki se je zvrstila v knjižnici skozi desetletja, kot zanimivost pa bom vendarle omenila štiri imena iz različnih obdobj, ki so začeli svojo akademsko kariero v naši knjižnici: legendarni dr. Stanko Klinar, ki je letos dopolnil 85 let, žal pokojni prof. dr. Rastislav Šušteršič, pa dr. Špela Virant in dr. Veronika Rot Gabrovec.

»Moje punce«

Po Angelikini upokojitvi leta 2005 sem postala vodja knjižnice. Vedno sem delala »vsakega po malem«, v ospredju je bila sicer katalogizacija z bibliografijami. Morda je zanimivo, da sem se z veseljem ukvarjala tudi z opravili, ki so večini

ljudi nadležna: statistična poročila in preglednice, delovna poročila in načrti, inventure ... Če bi se morala na kratko označiti, bi rekla, da je moja izrazita lastnost vztrajnost, rada pa imam tudi napredek, izboljšave in nova znanja. Pa glasbo in srednji vek.

Najdaljši skupni staž sva imeli s Kristino Pegan Vičič, ki se je v knjižnici zaposlila leta 1990 in tam dela še danes. Kristina suvereno obvlada referenčno delo s poudarkom na elektronskih bazah podatkov, specializirana je tudi za bibliografije raziskovalcev in bibliopedagoško delo. Krasita jo natančnost in trezna presoja, zelo je tudi načitana in je velika ljubiteljica in poznavalka filmov.

»Pod mojo taktirko« sta poleg Kristine delali še Neja Čop (sicer zaposlena v knjižnici od leta 2001) in Maja Lipužič, ki je Angeliko nadomestila. Neja je po mojem odhodu prevzela vodenje, knjižnice, »glavna« je pri nabavi knjižničnega gradiva (obvlada tudi javne razpise), med drugim se zelo spozna na sodobno književnost nemško govorečih dežel. Je odločna in se ne ustraši delovnih izzivov. Maja je bibliotekarka »nove generacije«, saj je diplomirala iz bibliotekarstva v 21. stoletju. Tako so ji najbližje nove tehnologije, urejanje spletnih strani in promoviranje knjižnice. Intenzivno se ukvarja s serijskimi publikacijami. Tudi ona ima mnogo znanja in talentov, najbolj pa jo zaznamuje izreden občutek za ljudi.

Vse štiri smo si bile tako različne, da smo se dobro dopolnjevale in tvorile lepo štiriperesno deteljico. Poleg tega, da so vse odlično strokovno podkovane, prizadevne in učinkovite, je vsaka od njih tudi krasna oseba. Bile smo dobra ekipa, uspešno smo premagovale delovne izzive in si stale ob strani tudi zasebno, ko nam je bilo lepo in kadar nam je bilo hudo. Vedno smo bile tudi za vice in se zlahka lotile kakšne neumnosti, če je bilo treba. Na našo prepletenost pa me spominja tudi pisani volneni šal, ki so mi ga ob slovesu družno spletle.

Oddelek, oddelka, oddelki

Najprej je bil Germanski seminar, nato Oddelek za germanske jezike in književnosti. Ta se je 1998 razdelil na angleškega in nemškega. Knjižnica se je temu prilagodila, 2006 pa smo v njen naziv dodali še prevajalstvo. Tako se je širil krog pedagoških delavcev, s katerimi smo sodelovale pri osebnih bibliografijah, večalo pa se je tudi število študentov, za katere smo bili matična knjižnica. V »zlatih časih« smo tako skrbele za ok. 110 pedagoških delavcev in ok. 1500 študentov, kar

je bilo največ na celi fakulteti. Spremljale smo dogajanje na vseh treh oddelkih, se udeleževale sej in sodelovale pri izvajanju sklepov.

Knjižnica je aktivno sodelovala tudi pri oddelčnih dejavnostih, in sicer pri strogo službenih, še raje pa pri družabnih (npr. na praznovanjih in izletih). Najbolj sta mi ostala v spominu sejma akademske knjige Liber.ac 2013 (Germanski babilon) v organizaciji Oddelka za germanistiko in Liber.ac 2014 (Iz Emone do Avalona in še dlje), ki ga je organiziral Oddelek za anglistiko, saj smo se takrat res izkazale z zanimivimi razstavami, sodelovale smo pri oblikovanju publikacij in pomagale pri organizaciji spremljevalnih dogodkov. Na uradnih in družabnih dogodkih sem sprva sama večkrat sodelovala z glasbenim programom, v zadnjih letih pa smo tudi skupinsko ob sodelovanju članic in članov germanističnega in anglističnega oddelka nekajkrat pripravili lepe, pa tudi zabavne glasbene vložke in krajše prireditve ter z njimi razveseljevali posamezne slavljence ali celo širšo fakultetno javnost. Tudi pri tem je naša knjižnica prednjačila s pevskim »kadrom« in vsestransko pomočjo. Člani oddelkov so vedno radi prihajali v knjižnico po nasvet, gradivo ali na klepet, tako da smo vzpostavili uspešno sodelovanje in

Slika 17: Knjižničarke, 2017

spletli pristrčne stike. V spominu mi je ostala pohvala, ki nam izredno veliko pomeni: »Naša knjižnica je duša oddelka.«

Slovo

Glede na 100 let zgodovine Filozofske fakultete se mi moje 35-letno delovanje v tej ustanovi niti ne zdi zanemarljivo. Ker pa sem 31. 1. 2018 iz Knjižnice za anglistiko, germanistiko in prevajalstvo po več kot 30 letih dela odšla na novo delovno mesto, ta zapis poleg obujanja spominov v sebi skriva tudi slovo in zahvalo vsem bivšim sodelavkam in sodelavcem, s katerimi smo skupaj doživeli ogromno lepega in tudi delež žalostnega. Z veseljem in naklonjenostjo se spominjam kolegic in kolegov iz Osrednje humanistične knjižnice ter z germanistike, anglistike in prevajalstva, pa tudi marsikoga z ostalih oddelkov; naše druženje, skupni dosežki in doživetja ostajajo z mano, se pa na fakulteto tudi rada vračam kot obiskovalka in uporabnica knjižnic. Še posebej dragocena so srečevanja »damskega krožka« bivših in sedanjih bibliotekark germanistične in romanistične knjižnice ter tajnic z germanistike in anglistike.

4.4 Z ljubljanske na mariborsko germanistiko

4.4.1 »Über Sterne zu den Sternen«

Matjaž Birk

Ob obletnici ustanovitve študija germanistike na ljubljanski univerzi – almi mater večine iz moje generacije – se z mislimi vračam v pozna sedemdeseta leta preteklega stoletja, ko sem obiskoval gimnazijo in razmišljal o svojem poklicu, za katerega sem – vzgojen v idealista – verjel, da, če ima človek pri izbiri študijske smeri srečno roko, zmore preseči številne determinante in ga ponese proti zvezdam.

Moja odločitev za študij germanske in romanske filologije se je v kasnejši časovni perspektivi izkazala, če citiram Stefana Zweiga, za enega mojih ‚zvezdnih trenutkov‘.

Poglavitne danosti in okoliščine za dokončno odločitev so bile navdušenje nad jezikom, začenši z maternim, in besedno umetnostjo, večkratna avtentična izkušnja z nemško družbo in kulturo, vključujoč stik s socio-kulturnim okoljem zdomcev v Nemčiji, nadalje izziv, ki ga je predstavljal študij jezika, usvojenega izven sistema javnega šolstva, in nenazadnje še svojska okoliščina – nepričakovana, a odločna vzpodbuda, ki sem je bil pri prebiranju obvestil z oglasne deske na takratnem oddelku za anglistiko in germanistiko deležen od naše spoštovane, za študentov dobrobit zavzete prof. Spanringove, ki je prepodila še tistih nekaj zadnjih pomislekov glede »stati in «(b)stati«.

Že na samem začetku študija sta mi, po zaslugi mojega kasnejšega znanstvenega mentorja, prof. dr. A. Janka, in prof. dr. N. Šlibar, zlezli pod kožo zgodovina in hermenevtika književnosti. Prvo literarno besedilo, ki sem ga ‚interpretiral‘, je bila J. W. Goethejeva »Mignon«, in to kar v avli FF, ob neki priložnosti, ki je klicala po potrditvi vključenosti študentov v aktivnosti na oddelku. V spominu zasidrano je tudi sodelovanje, v sozvočju s Cvetko Sokolov, pri besednih in glasbenih intepretacijah na brucovanju germanistov in anglistov generacije 1982/1983 v ljubljanskem Levu, ki se ga je udeležila tudi znamenita alumna ljubljanske anglistike Marjana Deržaj. Posebno zvezdno poglavje v smislu strokovne in pedagoške odličnosti ter profesionalne zavzetosti so poleg literarnih kurzov predstavljali seminarji iz skladnje pri prof. dr. S. Bračiču. Ti so botrovali vznikom za konkurenco književnosti v mojem študijskem ‚podkožju‘, ki so jim pripomogli tudi seminarji iz francoske historične slovnice pri prof. dr. V. Pogačniku. A je literarni tenor prevladal, tako da je podiplomski magistrski ter doktorski študij s področja germanistične literarne vede predstavljal njegovo logično izpeljavo, ki je dobila ključne vsebinske in metodološke vzpodbude iz znanstvenoraziskovalnega in pedagoškega dela na Oddelku za germanistiko Univerze v Mariboru. Iz primarnega ‚zvezdnega trenutka‘ se je tako postopoma razvila osmislujoča profesionalna konstelacija, ki je izvirnemu idealizmu pridala tudi neslutene bivanjske razsežnosti. Zato je stoti jubilej ljubljanske germanistike nedvomno razlog za iskreno zahvalo, ki naj jo spremlja vzneseni ‚Hoch‘!

4.4.2 Aškerčeva, kraj neznanega imena

Vida Jesenšek

Nekega toplega spomladanskega petka na informativnem dnevu med množico radovednih in samozaverovanih dijakov tik pred maturo in bodočih brucov, ki še ne vejo, da bodo v kratkem bistveno manj samovšečni in samozavestni. Vsrkavam precej suhoparne podatke o študiju in študiranju in se hkrati sprašujem, čemu vse to. Saj sem se za študij vendar že odločila in me od tega nič ne bo odvrnilo. Nemščina pod A, slovenščina pod B. Prikladna kombinacija za učiteljico, po družinski tradiciji pač. Kaj več domišljije za drugačne zaposlitve takrat nisem imela, pa se je kasneje, predvsem pa po dveh krajših izletih v knjižnice in bibliotekarsko stroko izkazalo, da je tudi ni bilo treba. – V neki zgodnji jeseni pred davnimi leti kot brucka sedim v dvojki, veliki in takrat precej zmahani predavalnici, kjer mi v roke »svečano« potisnejo indeks. Veliko nas je, za današnji čas nepredstavljivo veliko vpisanih v prvi letnik nemščine. Bolj ali manj anonimno se srečujemo in ogledujemo na predavanjih, bistveno bolj prijazno se družimo v manjših lektorskih skupinah. Nekaj tam sklenjenih prijateljstev traja še danes. Manj je pač vedno več. – Lektorat trikrat na teden v popoldanskem času, z obsežnimi domačimi nalogami, ki smo jih ob pruski avtoriteti vzhodnonemške lektorice vzeli res zares. Redne in resne priprave na vaje, pogosto med opoldanskim odmorom v veliki nukovi čitalnici, vsakokrat preverjanje naloge in (ne)znanja. In ne, ne spomnim se, da bi se kdo pritoževal nad načinom in obsegom dela. – Predavanja iz morfologije, s pomočjo učbenika z zelenimi platnicami, ki je še danes na moji knjižni polici. Predavatelj, na fakulteti nov tako kot mi, si z njim ni vedel kaj prida početi. In sem se čudila in čudila in sama prežvečila učbenik po dolgem in počez. – Besedotvorje in idiomatika, oboje z razkošnim, danes nepredstavljivim obsegom ur, ki pa v meni niso pustile trajnejših spominov. Kdo ve, mogoče se prav zaradi tega s tema področjema danes najbolj intenzivno ukvarjam. – Pri prevajalskih

vajah sem kaj kmalu spoznala, da prevajalka ne bom in tudi ne želim biti. Moje razumevanje jezika je bilo drugačno od zapovedanega, predvsem pa preširoko za prerekanje o tem, ali je prevedena beseda ustrezna, prava, pravilna ali ne; nisem verjela v eno ali dve namišljeni resnici trenutnega razsodnika. – Književnost, takšna in drugačna; po eni strani smo se po literarnih besedilih sprehajali pregledno, enciklopedično, šolsko, drugič smo jih po doktorsko secirali, precizno, od besede do besede, od ene do druge literarne osebe, kot so jih videli in razumevali večinoma nemški in avstrijski gostje na oddelku. Buddenbrookovi, interpretirani do najmanjših podrobnosti, Berlin Alexanderplatz, prevprašan do zadnjih malenkosti. Ko sem se proti koncu nekega poletja namenila na izpit iz vzhodnonemške književnosti, me je na oglasni deski v 3. nadstropju pričakal neugleden listek z nakracanim obvestilom, da nas je profesor za vedno zapustil. Prizadelo me je, najprej zaradi slovesa, še bolj pa zaradi birokratske hladnosti in nečloveškosti načina, kako so nam to žalostno novico sporočili. – Pri fonetiki srečanje z gospodom, ki je kasneje bistveno zaznamoval mojo nadaljnjo študijsko in raziskovalno pot. Ne bi si mislila, predvsem glede na moje takratno popolno pomanjkanje smisla za glasoslovne zgodbe in skrajno nezanimanje za skladenjska vprašanja, ki nam jih je s potrpežljivostjo in pedantnostjo razlagal, sveže pečeni asistent pa dodatno zapletal. – No, s tem zadržanim asistentom sva se nekoč nehote zapletli tudi s prijateljico, pa ne tako, kot bi si bralec v manirah modernih profesorsko-študentskih odnosov lahko razlagal. Ne, zdelo se nama je, da sva sila pametni in sva mu to strašno pamet hiteli dokazovati pred polno predavalnico. Seveda sva ga spravili v zadrego, in šele dosti kasneje sva uvideli, kako se je, na videz sila nerodno, v resnici pa res spretno umaknil iz najine znanstvene predstave. Srčno upam, da nama ni zameril in ob priložnosti ga o tem vendarle moram povprašati. – Jezikovnozgodovinske, didaktične in druge študijske obveznosti so minile brez večjih dogodkov in odmevov in tako sem mirno prijadrala do zaključka študija. Začetno učiteljevanje na dveh ljubljanskih srednjih šolah sicer ni bilo posebej spodbudno, je pa precej pripomoglo k odločitvi, da sem se nekaj let kasneje z germanistiko začela bolj poglobljeno ukvarjati. Odločitev za nadaljevanje študija je bila hipna in usodna. Na Aškerčevi se je spet pojavil gospod s fonetike in skladnje in moja študijsko-raziskovalna pot je bila začrtana, tokrat v smeri besedoslovja

in pragmatike. Spremljajo me prijetni in živi spomini na izčrpne mentorske pogovore o besedah, njihovi moči in nemoči, njihovi širini in hkrati ozkosti; grejejo me spomini na izjemno širino, strpnost, uglajenost in skoraj prijateljsko podporo pri pisanju disertacije in na kasnejše kolegalno sodelovanje prof. dr. Siegfrieda Heusingerja z mariborsko univerzitetno germanistiko, ki ji že četrto stoletje pripadam tudi sama. – Aškerčeva, kraj srečnega imena.

4.4.3 Z goriških bregov v belo Ljubljano na Filozofsko fakulteto

Vesna Kondrič Horvat

Z goriških bregov, od Grada, od koder je izviral tudi moj profesor v prvem letniku študija nemščine, dr. Drago Grah, sem se preko Radenc, kamor so se starši preselili leta 1977 in preko Murske Sobote, kjer sem obiskovala gimnazijo, leta 1979 odpravila v belo Ljubljano, ki me je očitno tako očarala, da sem po 40 letih še vedno, in zelo rada, tukaj, čeprav se vozim v službo na Filozofsko fakulteto Univerze v Mariboru.

V Ljubljano me je pripeljala želja po znanju, ki sem jo tešila na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, a moji začetki so bili vse prej kot rožnati. Po gimnaziji sem se, čeprav sem malo oklevala med študijem farmacije in študijem germanistke in anglistike, vpisala na nemščino in angleščino. Pri nemščini sem bila zelo dobra, saj se je moj oče že zelo zgodaj trudil, da bi naju z bratom naučil jezika, ki se ga je bil sam prisiljen učiti med vojno in sem zatorej imela odlično podlago. Pri angleščini je bila zgodba popolnoma drugačna, saj sem se jo učila le štiri leta v gimnaziji in sem bila na začetku zelo izgubljena. Še danes se spomnim prvega predavanja iz morfologije v predavalnici 15, kjer sem po nekaj minutah dregnila soseda in vprašala: »A ti kaj razumeš?« in ko je rekel »Seveda«, sem skoraj zlezla pod klop. Pri lektorskih vajah sem potem izvedela, da se jih je večina angleščino učila osem let in da tisti s severovzhoda Slovenije s svojim skromnim predznanjem študija po navadi ne končajo in profesorica nam je svetovala prepis kam drugam. Dva sta potem takoj pobegnila na pedagogiko, jaz pa sem jo ucvrla na Ekonomsko fakulteto, dala prošnjo

za prepis in predavanja tam poslušala en teden, upajoč, da mi bodo dovolili prepis, a mi ga na srečo niso, češ da sem prepozna, da naj pridem naslednje leto. Tako mi ni preostalo nič drugega, kot da zagrizem v kislo jabolko in z ovnovsko zagnanostjo sem konec junija imela opravljene vse izpite. Kako? Tako, da je taista profesorica, ki me je na začetku skoraj odslovila, organizirala dodatno skupino za »revčke«. Po dveh letih sem dohitela ostale in profesorica je bila upravičeno na koncu zelo ponosna, da sem na angleščini v rednem roku diplomirala z odliko, saj je šlo največ zaslug za to prav njej in ne le moji vztrajnosti. O ekonomiji pa nisem razmišljala nikoli več.

Angleščino sem študirala z velikim veseljem, predvsem književnost, in še posebej proti koncu študija, ko sva s kolegico Marinko ob študiju za preddiplomske izpite prečuli marsikatero noč v »podmornici« v študentskem domu. Zelo pa sem uživala tudi v knjižnici, kjer sem delala kot demonstratorica in od knjižničark prav tako dobila marsikatero spodbudo.

Nemščina pa je itak bila od vsega začetka moja prioriteta – čeprav me je bilo včasih sram, ker sem zaradi ogromnega truda, ki sem ga vlagala v študij angleščine, nemščino na začetku delala kar malce z levo roko in ocene niso bile vedno najboljše. A delala sem jo z lahkoto, uživala v lektorskih vajah, pri predavanjih književnosti v prvem letniku dr. Graha, v drugem pa smo po tem imeli kar malce smole. Zaradi nenadne smrti dr. Graha in ker je bil že na pol v odhajanju lektor Gert Hofmann, je bilo predavanje bolj malo. Sem se pa zato sama toliko bolj zatopila v delo in nato leta 1992 pri prof. Antonu Janku z izdatno pomočjo Neve Šlibar končala magistrski študij in leta 1997 pri prof. Šlibar še doktorski študij nemške književnosti.

Danes sva oba z bratom tam, kjer sva kot osnovnošolca in gimnazijca vedno trdila, da tam pa midva že ne bova, saj sta bila oče in mama kot predana pedagogata po cele dneve v šoli – oba sva univerzitetna profesorja.

Kot profesorica za nemško književnost z največjim veseljem svoje znanje predajam naprej študentom in študentkam na Univerzi v Mariboru, včasih tudi kot gostujoča profesorica v tujini, kamor se pogosto odpravim raziskovat in na različne simpozije; z veseljem sodelujem tudi pri podiplomskem študiju na svoji Almi mater v Ljubljani, kamor me včasih povabijo tudi, da koga nadomeščam. Posebej ponosna pa sem, da je med mojimi dvanajstimi knjigami, ki sem jih doslej bodisi napisala ali uredila, tudi knjiga, posvečena

mojemu nekdanjemu profesorju Dragu Grahu z naslovom *Nekoč se bodo vendarle morale sesuti okostenele pregrade med ljudstvi: spominski zbornik ob sedemdesetletnici Draga Graha*.

Po 40 letih, odkar sem prvič prestopila prag te ustanove, grem na Filozofsko fakulteto v Ljubljani vedno zelo rada – in skoraj nikoli ne izpustim obiska knjižnice.

4.4.4 Spomini na ljubljansko germanistiko

Alja Lipavic Oštir

V četrtem letniku gimnazije sem si razbijala glavo s tem, ali naj ob nemščini študiram umetnostno zgodovino ali primerjalno književnost. Oči mi je odprl oče, ko mi je rekel, naj raje razmišljam, kaj bi v življenju rada počela in ne, kaj bi rada študirala. Rada bi prevajala, torej bom študirala nemščino in slovenščino.

Tako sem jeseni 1984 prišla na Filozofsko fakulteto v Ljubljani. In se kar hitro začela čuditi razlikam med vzdušjem v tretjem in drugem nadstropju fakultete, kjer so domovali germanski in slovanski jeziki. V drugem nadstropju je na hodniku vladala tišina, levo in desno so v nas strogo strmela trdno zaprta vrata kabinetov slovenističnih profesorjev in njihovih večno prestrašenih asistentov. Zdelo se ti je, da je nate legla vsa teža narodove usode, pod katero si se potil in zvijal do nihajnih vrat, ki so vodila na veliko stopnišče. Dobesedno odneslo te je v tretje nadstropje!

In tukaj je bilo, kot da bi prišel na drug planet. Vrata marsikaterega kabineta profesorja ali lektorja so bila odprta, slišal se je smeh, na stenah so viseli plakati in na vratih so bile celo prilepljene kakšne šale! Tukaj sem se počutila dobro! Tukaj se mi je zdelo, da se zame odpirajo vrata v svet. In to vzdušje se je okrepilo na marsikaterem seminarju. Na primer pri dr. Frauke Meyer Gosau in njenem seminarju iz sodobne književnosti. Kakšen užitek je bilo interpretiranje literarnih del, ki nam jih je prinašala v branje! Takšni seminarji so me prepričali v to, da je prevajanje književnosti to, kar si želim početi.

Ampak kot tolikokrat v življenju greš po nekih drugih poteh kot po načrtovanih. Tako sem po dveh letih v Ljubljani odšla v Nemčijo in študij nadaljevala v Mariboru. In pristala med jezikoslovci. Natančneje pri stičnem jezikoslovju, sociolingvistiki in večjezičnosti. In tega nikoli ne bi zamenjala, saj sem lahko pri svojem delu kreativna in radovedna. Ko tako gledam nazaj na študentska leta, sem vesela, da sem prvi dve leti preživela na germanistiki v Ljubljani. Pokazali sta mi, da je odprtost v življenju neprecenljiva.

4.5 Iz študijskih klopi

Na študijska leta nas vežejo prav posebni spomini. Zato smo naše nekdanje študentke in študente povabili, naj nam zaupajo svoja takratna doživljanja in povedo, kaj je bilo tisto, kar jih je zaznamovalo za življenje, kaj jim je ostalo v trajnem spominu, kaj bi radi posebej izpostavili. Vsem, ki so se odzvali, se toplo zahvaljujemo. Ob pregledovanju teh zapisov smo tudi lažje opredelili področja, na katerih se zaposlujejo naši alumni. Ta so res zelo razvejana. Diplomanti in diplomantke germanistike delujejo tako v gospodarskih dejavnostih, na vseh stopnjah izobraževanja, v znanosti, kulturi, medijih, veliko pa jih svojo poklicno pot nadaljuje tudi v mednarodnem prostoru. V grobem lahko torej področja njihovega delovanja razdelimo v tri glavne kategorije: kultura in mediji, izobraževanje in znanost ter gospodarstvo in mednarodne inštitucije.

4.5.1 Kultura in mediji

Številni diplomanti in diplomantke, ki delujejo na področju kulture in medijev, so že trdno zasidrani v kulturnem in družbenem spominu, saj so (bili) vsakodnevno prisotni na radiu ali televizijskih ekranih, na pevskih odrih ter v javnem in kulturnem življenju. Med najbolj legendarne diplomantke germanistike prištevamo dve *grande dames*, ki sta poslušali še predavanja prve profesorske generacije. Priljubljena radijska in televizijska napovedovalka **Nataša Dolenc** je s svojim žametnim glasom zaznamovala dober del zgodovine slovenske radiotelevizije, bila je mentorica več generacijam mladih napovedovalk in napovedovalcev in je Slovence v izbranem jeziku in razumljivi razlagi vedno znova opominjala na napake pri govorjenju. Leta 2003 je za svoje življenjsko delo dobila nagrado kristalni mikrofoni. Mikrofoni je imela v rokah tudi **Betty Jurković**, ki se je

že v petdesetih letih prejšnjega stoletja uveljavila kot ena najboljših in najbolj priljubljenih pevk zabavne glasbe. Že med študijem germanistike v Ljubljani je pod vodstvom Bojana Adamiča postala solistka v Big Bandu Slovenske radio-televizije, nato pa je nastopala na vseh pomembnih festivalih zabavne glasbe in za svoje legendarne popevke (*Vози me vlak v daljave* (1958), *Mandolina* (1962), *Poletna noč* (1964) idr. prejela številne nagrade. Nastopala je z mnogimi glasbenimi legendami, med drugim tudi z Louisom Armstrongom, v času svoje glasbene kariere pa je prodala neverjetnih sto tisoč plošč. Pevka je tudi **Alenka Godec**, brez katere si sodobne slovenske popularne zabavne glasbe skorajda ne moremo več predstavljati. Med mlajše medijske osebnosti sodi **Ana Tavčar Pirkovič**, ki se je uveljavila kot televizijska voditeljica in moderatorica pogovornih oddaj.

Kulturološke teme predstavljajo pomemben del germanističnega kurikula, zato gotovo ni naključje, da je veliko naših diplomantov našlo svoj izziv na tem področju. Bodisi tako, da delujejo v kulturnih inštitutih z nemškega govornega področja (**Tina Kolar** v Goethe inštitutu in **Sara Gulam** na kulturnem oddelku Avstrijskega veleposlaništva), ali pa so se uveljavili kot kulturni posredniki med nemško, avstrijsko, švicarsko in slovensko kulturo, kamor sodijo zlasti literarni prevajalci. **Brane Čop**, ki je zaposlen kot bibliotekar v Centralni tehnični knjižnici, je mdr. prevedel dela Petra Handkeja (*Še vedno vihar*), Ilije Trojanowa (*Zbiralec svetov*), Wolfganga Herrendorfa (*Čik*) in Bernharda Schlinka (*Olga*), **Štefan Vevar**, zaposlen kot kustos na Slovenskem gledališkem inštitutu, pa je v slovenščino preličil številna dela najeminentnejših nemških avtorjev, od Goetheja (*Učna leta Wilhelma Meistra*), za katerega je leta 1999 prejel tudi Sovretovo nagrado, do Schillerja, Novalisa, Heinricha Heineja in Theodorja Fontaneja ter sodobnih mojstrov nemške besede, kot so Christoph Ransmayr, Robert Schneider, Arno Geiger in drugi. Leta 2019 je Vevar prejel avstrijsko prevajalsko nagrado, ob tem pa objavlja tudi članke in knjige s področja nemške književnosti, teorije prevajanja in prevodne kritike. Kot kulturno posrednico *par excellence* lahko označimo **Simono Škrabec**, ki živi v Barceloni in zelo uspešno oscilira med slovensko, nemško, katalonsko in špansko kulturo. Je prevajalka, esejistka in literarna kritičarka, ob tem pa velja za ambasadorico srednjeevropske literature in kulture. Utrinke iz germanističnih študentskih let zaključuje **Jani Virk**, slovenski pisatelj, pesnik, prevajalec, dolgoletni urednik kulturnih in umetniških programov na RTV Slovenija

ter avtor številnih dokumentarnih oddaj. Potem ko je leta 2014 doktoriral iz nemške književnosti, je objavil monografijo *Parzival še išče gral*.

Foto:Bernhard Ludewig

Brane Čop

Uradno sva se z Vladom Kreslinom spoznala šele lani na tiskovni konferenci Beletrine, ko nama je vsakomur nekaj izšlo. Na samem koncu, ko smo se udeleženci že odpravljali proti domovom, sva z Vladom ostala sama in se »klasificirala«, kdaj je kdo vpisal germanistiko. Bila sva eno leto narazen in to je bilo dovolj, da se s faksa sploh nisva poznala. V trenutku pa sva postala spet zarotniška devetnajstletnika, ko sva enoglasno pričela naštevati osovražene predmete. Nekatere reči ostanejo za zmeraj ...

Nataša Dolenc

Za študij nemščine sem se odločila, ker mi je tako svetoval moj oče. V gimnaziji v Kamniku sem v neki drami igrala zoprno profesorico matematike. Profesorji so bili navdušeni in so me prepričevali, naj se vpišem na igralsko akademijo, ampak moj oče je bil mnenja, da sem preveč občutljiva. »Mogoče imaš res talent, toda v igralskem poklicu moraš imeti tudi srečo. Raje si izberi kaj bolj konkretnega,« je bil

odločen oče. Tako sem se vpisala na nemščino in francoščino, saj sem se obeh jezikov učila že na gimnaziji. Ker sem vzporedno študirala dva jezika, sem kar naprej dirkala iz univerzitetne knjižnice na univerzo, ker so se mi predavanja pokrivala. Dobro se spominjam predavanj o angleški in nemški romantiki pri profesorju Ocvirku. V tistem času, ko sem hodila na fakulteto, so ga na rokah prinesli v predavalnico iz mercedesa, ki je pripeljal na dvorišče univerze. Zaradi njegovega načina predavanja je bila dvorana vedno zasedena do zadnjega kotička. Spominjam se na primer, ko je govoril o Richardsonu in njegovi *Pameli* in se norčeval, ker so te uboge zapeljane punce odšle v samostan. Zabavno je bilo poslušati njegovo podajanje snovi, veliko smo se presmejali in morda so mi te

ure prav zato ostale v spominu vse do danes. Imel je oster jezik, zraven še malo zlehtnoben, nam pa je bilo prav to všeč. Nekoč je celo priznal, da bi dal 10 let življenja za 10 cm višine. Pri profesorici Stupanovi je bilo bolj suhoparno. Imela je drugačen pristop, a ni bilo nič narobe, prav tako nas je ogromno naučila. S kolegicami in kolegi smo se dobro razumeli in lušno je bilo. V 3. letniku smo šli na ekskurzijo po Nemčiji. Vodila nas je Doris Debenjak. Ves čas me je šikanirala, pa še danes ne vem, zakaj, saj nisem delala nobenega cirkusa. Morda zato, ker sem bila takrat na radiu. Že v 3. letniku sem bila stalno zaposlena na radiu in sem se morala zelo potruditi, da sem vse nadoknadila. Tudi v službi sem prosila, da so me kdaj spustili na predavanja. Takrat ni bilo nobenih knjig, morda smo imeli kakšno skripto tu in tam, a v glavnem smo morali vse pisati na roko. Za fonetiko smo imeli Počkarjevo, ki je imela srednješolski pristop. Na diplomskem izpitu me je čisto sesula. Zahtevala je, naj povem predloge, ki se vežejo s 3. sklonom in od same treme se mi je malo zapletlo, čeprav jih še danes znam. »Poglejte, kakšno tremo ima, na radiu pa tako korajžno govori.«

V času socializma je bilo dovoljeno, da je kdo prišel na fakulteto tudi brez srednješolske izobrazbe. Spominjam se kolega, ki je bil v Nemčiji rudar in se je pri nas vpisal na nemščino. Mislil je, da mu bo minimalno znanje nemščine zadostovalo za fakultetni študij. In se je vpisal. A že pri nepravilnih glagolih je povsem odpovedal. Glagoli so mu bili španska vas. V tistih časih so nekateri povsem ignorirali, da je potrebna osnovna izobrazba, preden greš na univerzo. Spominjam se tudi, da smo morali 200 verzov iz *Nibelungenlied* prevesti v moderno nemščino. Študij nemščine sem dokončala, a nikoli nisem bila v Nemčiji. Kolegica Helga Vlahović je študirala germanistiko v Zagrebu, kjer so od študentov zahtevali, da vsaj en semester preživijo v tujini. Tistim, ki tega finančno niso zmogli, je fakulteta celo pomagala pri iskanju stanovanja. Brez enega semestra v tujini niso mogli zaključiti študija. Že takrat sem si želela, da bi to bilo omogočeno tudi nam.

V mojem poklicu mi je študij nemščine prišel zelo prav. Na ta račun sem imela precej oddaj, ki so bile povezane s sodelovanjem z avstrijskimi in nemškimi radiji. Spominjam se dogodka, ko so me povabili v Böblingen blizu Stuttgarta na *Tanzparty am Samstagabend*. Govorila sem v slovenščini in ko sem napovedala orkester (*Erwin Lehn Orchester*) pod vodstvom Erwina Lehna, sem ime seveda sklanjala v slovenščini. Napovedovalec me je vprašal, zakaj sem ga

spremenila v gospo Erwino. Vsa dvorana se je od srca nasmejala, tudi orkester. Urednik radia me je povabil domov k družini na čaj. Vprašali so me, od kod moje odlično znanje nemščine. Ko sem jim povedala, da nisem nikoli živela v Nemčiji, se kar niso mogli načuditi. »Ja, kje pa ste se naučili tako odlično govoriti?« jih je zanimalo. »V šoli,« sem ponosno odgovorila, in ob tem nisem povedala, da nemščino tudi študiram. Dobila sem občutek, da nas, ker smo prišli z Balkana, ne cenijo dovolj, zato sem še bolj poudarila, da smo se že v gimnaziji učili pisati in brati v gotici. »Kaj takega!« so rekli, »tega pa naši otroci nimajo.« »Mi pa znamo,« sem nadaljevala, »veste, nemščina je od vseh germanskih jezikov naredila največji napredek, imeli so *1. und 2. Lautverschiebung*. Vendar ta ni zajel vseh dežel, zato se *plattdeutsch* razlikuje od *hochdeutsch*, v *plattdeutsch* je recimo pisal Fritz Reuter, *Aus meiner Festungszeit ...*«. Gostitelji so ostali brez besed. Seveda sem znala razložiti vse glasovne spremembe, saj sem naredila tisto nalogo pri profesorju Ludviku. Bila sem nadvse ponosna, da sem naredila vtis kot Slovenka in jim pokazala, da nismo tako neizobraženi, kot so mislili. Celo v časopisu so me omenjali.

Foto: Boštjan Tacol

Alenka Godec

Študij jezikov je bilo nekaj, kar sem si želela že kot deklica. No, poleg prepevanja. Nemščina se mi je priljubila med počitnicami, ki sem jih preživljala pri očetu, ko je muziciral po nemško govorečih deželah. Že v osnovni šoli pa me je navdušila tudi angleščina. To, da sem se na gimnaziji vpisala na jezikovni oddelek z intenzivno angleščino in nemščino, je bila logična posledica.

Kasneje pa je prišla Filozofska fakulteta. To so bila lepa leta, ne glede na študijske obveznosti. Spomnim se tiste največje »vzpenjajoče« predavalnice, pa tudi nekaterih profesorjev. Do prav vseh sem čutila veliko spoštovanje. Takratni dekan je bil prof. Jurak.

Prvič sem naenkrat spoznala toliko različnih ljudi, z vseh koncev Slovenije. Z Mojco iz Zagorja sem stkala še posebej lepo vez, veliko časa sva preživeli skupaj in še danes sva veseli, ko pride priložnost za srečanje. Prva misel, ki mi v zadnjih letih šine skozi glavo v povezavi s študijskimi leti, pa je: »Kje je že to!«

Sara Gulam

Zakaj sem kot gimnazijska maturantka hrvaške srednje šole prišla na študij v Ljubljano? Še danes ne vem natančno. Zapustila sem sončni Lošinj na severu Jadrana, svojo družino, prijatelje, in prišla v Ljubljano. Nihče v moji generaciji se ni odločil za tako radikalno potezo. Nekateri so se čudili, nekaterim je bila moja odločitev videti kot bližnjica, saj je moja mati po rodu Slovenka. Mene je pa

preprosto privlačila slovenska odprtost, zdelo se mi je, da bom imela v Sloveniji več možnosti početi to, kar imam rada.

Ko je prišel prvi oktober leta dva tisoč devet, je bilo težko, kot je to vsakemu študentu, ki zapusti svoj dotedanji dom. Strah, negotovost in pa tudi solze so bili nekaj mesecev moj vsakdan. Če ne bi bilo uradnic in uradnikov, ki niso razumeli, da obstajamo tudi ljudje z dvojnim državljanstvom in če me ne bi – predvsem zaradi svoje nevednosti – prikrajšali za kakšno pravico in mi marsikateri dan polepšali z dolgimi pogovori v majhnih in skritih pisarnah različnih uradov, bi mogoče samo nekoliko manj jokala. Najbolj sem pogrešala in še vedno pogrešam primanjkljaj sonca v zimskih mesecih in vonj morja. Še danes se v temačnih zimskih mesecih, ko ljubljanska megla postane neznosna, usedem v avto in se zapeljem do Kopra ali Pirana. Usedem se na promenado, naužijem morja in spijem makiato s hladnim mlekom. Preprost ritual, ki mi pomaga prezimiti. Ko pogledam nazaj, moram reči, da sem pravzaprav imela zelo malo težav. Študij na Filozofski fakulteti me je sunkovito vrgel v nove svetove. Naučila sem se misliti, biti kritična, ceniti drugačnost in jo upoštevati. Imela sem profesorje, ki so prepoznali moj talent in me spodbujali. Oddelek za germanistiko mi je omogočil študij na eni izmed najboljših nemških univerz v okviru Erasmus izmenjave. Več si ne bi mogla želeli. Resnično sem ponosna in neizmerno vesela, da sem študirala na eni izmed članic Univerze v Ljubljani.

Ob tem visokem jubileju ljubljanske univerze si želim, da bi kot institucija tudi v prihodnje ohranila svojo odprtost in pri tem ostala dosledna, saj menim, da je to njena velika prednost in posebna vrednota v časih, ko vedno bolj naraščata

nestrpnost in strah do drugačnih in drugačnega. Nekoliko se bojim, da bodo profesorji imeli vedno manj možnosti od študentov zahtevati kritičnost in kvaliteto, a kljub temu vem, da so in še bodo poučevali in predavali ljudje, ki se zavedajo, kako pomembne so te veščine in kriteriji za družbo. Sto let obstoja univerze morda ni veliko časa, a očitno dovolj za ugnezditev vrednot, zaradi katerih sem ostala tukaj. Svoje nekoliko hazarderske odločitve ne obžalujem. Tukaj sem našla sonce.

Betty Jurković

V zgodnjih petdesetih letih prejšnjega stoletja sem prišla študirat iz Kvarnerja v Ljubljano. Z ozirom na to, da sem se rodila v poliglotski družini, je bil študij germanistike zame povsem samoumevna izbira. Ker sem prva dva razreda osnovne šole zaključila na Bledu, sem izbrala Ljubljano kot mesto, kjer bom študirala. Impozantna nekdanja zgradba fakultete, ki še danes dominira na Kongresnem trgu, mi je nudila zatočišče, bila je okno v svet kulture, v Trubarjevem duhu, daleč od vseh povojnih turbulentnih časov v moji domovini.

Zahvaljujoč stebrom Filozofske fakultete in pedagogom z močno osebnostjo, profesorjem, kot so Jakob Kelemina, Karel Oštir, Anton Ocvirk in Janez Stanonik, sem pridobila znanje, ki mi je bilo v osebnem in poklicnem življenju, kakor tudi v moji predanosti glasbi, v veliko pomoč. Hvala fakulteti moje mladosti.

Tina Kolar

Kadar se spomnim, da sem po izobrazbi germanistka, se mi zdi kar čudno, saj sem si že od nekdaj želela ukvarjati z nemščino. Svoje prve delovne izkušnje sem si kot študentka pridobivala s poučevanjem v mnogih jezikovnih šolah. Takrat sem začutila, da me poleg poučevanja veseli tudi organizacija tečajev. V zadnjem letu študija sem za pol leta odšla na študijsko izmenjavo na Bavarsko, kar je

bila izjemna izkušnja, saj mi je odprla nov pogled na svet. Filozofska fakulteta mi je dala odlično podlago za mojo profesionalno pot, zato z njo zelo rada sodelujem. Na Goethe-Institutu delujem kot strokovna sodelavka za tečaje in izpite že deveto leto.

Simona Škrabec

Po pravici povedano se mi zdi čudno, kadar me kdo spomni, da sem po izobrazbi germanistka. Jezik se mi nikoli ni zdel cilj, temveč le sredstvo in mogoče zaradi tega svoj študij nemščine v Ljubljani ves čas nekako potiskam v ozadje kot nekaj, kar je bilo pač treba opraviti, ampak ... Toda pri tem sem strašno nepravilna, saj mi je ravno nemščina spremenila življenje. A ne le zato, ker sem na poletnem tečaju v Weimarju sredi študija spoznala svojega moža, s katerim že petindvajset let živim v Barceloni. Tam sem se potem naučila še dveh jezikov, katalonščine in španščine, doktorirala iz literarne teorije, začela prevajati in pisati in sčasoma se je tega res nabralo kar nekaj. A nemščina mi je ostala kot neka trdna podlaga, ozadje, dokaz, da si je znanje dejansko mogoče pridobiti z voljo, z marljivostjo, z malo sreče in z veliko navdušenja, ki ga je treba vložiti v vsak projekt. Če dobro pomislim v četrto stoletja, odkar živim na drugem koncu Sredozemlja, nisem bila v nemško govorečih deželah dlje kot mesec dni, če seštejem vse zasebne in profesionalne obiske. Nemščina nikoli ni postala zame živ jezik, a mi je vseeno čudovito služila za veliko izjemnih izkušenj. Tisto, česar sem se v Ljubljani naučila v glavnem iz knjig, je bilo dovolj, da sem leta 2007, ko je bila Katalonija kot prva dežela brez lastne države povabljena kot častni gost na Frankfurtski knjižni sejem, uredila obsežno monografijo o katalonsko-nemških odnosih *Grenzen sind Strassen*, v kateri je sodelovalo več kot sto strokovnjakov, prevajalcev in literarnih avtorjev iz obeh dežel. Je torej jezik, ki mi je služil kot motor za potovanje v daljne kraje, tja, kamor ne more vsak. Še vedno se iz čisto vsakega potovanja čez katero od nemških/avstrijskih/švicarskih letališč vrnem z vsaj eno knjigo v žepu. In ko se takole letalo dviga v oblake in se zatopim v besedilo, si mislim: No, tega sem se pa res naučila ... In tega zaupanja vase, te želje po znanju se ne da improvizirati, to je zaslug tistih, ki so nas spremljali pri prvih korakih.

Foto: Adrijan Pregelj

Ana Tavčar Pirkovič

Zelo živo se spomnim prvega dne, ko sem vstopila na Filozofsko fakulteto. Zame, ki sem prišla iz manjšega primorskega kraja v Ljubljano, je bila to čista eksotika; takrat se mi je zdelo vse tako veliko in strašno, bila sem edina z naše gimnazije, ki je prišla študirat jezike na FF in tako se spomnim, da sem najprej nekaj časa iskala prave ulice, nato stavbo, nato oddelek. Potem sem našla to naše tretje

nadstropje, vse tiho, tuje, precej prazno, le po hodnikih so vsi hodili že tako prepričljivo in suvereno. Jaz pa, vsa »miškasta« in krhka, sem zrla v oglasne deske, eno za drugo, in iskala, kje pride kaj v poštrev zame. Potem sem končno našla tablo za vpis v lektorske vaje. In tam zraven je stala prijazna črnolasa študentka. Njo sem vprašala, če se kaj bolj spozna in bolj razume, prijazno mi je odgovorila in vse razložila in tako sem se na vse vaje vpisala skupaj z njo, v vse iste skupine kot ona. In ta temnolasa punca je sčasoma postala moja tesna prijateljica, še danes je moja zaveznica in ljuba oseba!

No, ko sem se živela v študentsko življenje, ko mi je fakulteta postala domača in ljudje v njej vsakdanji obrazi, se je začel pravi užitek. Ampak res užitek! Nisem zamudila, mislim da, res skoraj nobenih vaj, nobenega predavanja – neverjetno, tudi na tisto slavno predavanje ob 7.10 zjutraj na nemški književnosti (je sploh potrebno, da povem, pri katerem profesorju je to bilo?) sem prišla vedno, tudi če sem prišla tja direktno s študentskega žura! Ja, zakaj pa ne, če so to študentska leta! Spomnim se skript, ki smo jih pisale s sošolkami za določene predmete (jaaaa, piflarke – ampak take, še kar frajerske, netipične) in so potem krožile med študenti (kolegi so mi zaupali, da so se pri nekaterih predmetih študentje še par generacij učili iz njih – vesela za to!!). Spomnim se kave v kavarni FF, neskončno dolgih debat o življenju in tegobah, ki jih prinaša. Spomnim se, kako sva z Jasno ponavljali pred izpiti, si delali izpiske, druga drugi vlivali pogum. Potem sta bili tudi še sošolki Lea in Darja, to smo bile taka štiriperesna deteljica. In še danes, še danes se družimo! Ni to nekaj najlepšega, vezi, ki ostanejo? In ja, veliko anekdot, smeha, lepih spominov. Klub študentov anglistike in nemški zborček, izlet v Anglijo. Profesorji, ki

smo jih imitirali (ne povem, koga), profesorji, ki so nas navdihovali, profesorji, ki smo se jih bali (ženski spol je tudi že zajet v tej besedi, tako menda pravi slovenska slovnica), ampak v splošnem – vsi, prav vsi so bili polni znanja in to je bila tako velika motivacija, tako zelo velika! Dokaz za to je tudi dejstvo, da sem po diplomi še kar želela študirati. In tako sem hodila na to preljubo fakulteto še do pred kratkim, ko sem na »našem« oddelku (lahko tako rečem?) doktorirala. In ti hodniki, te predavalnice, ti stoli so postali velik del mojega življenja. Moja ljubezen, pravzaprav. Taka, da še vedno prihajam na fakulteto – zdaj na jezikovni tečaj! Ne morem se posloviti od nje, tako zelo jo imam rada!

Štefan Vevar

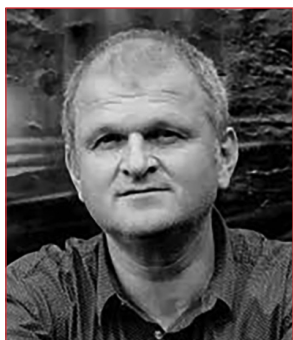
Kaj šteje, šteje največ na poti skozi šolanje, se vprašam, moje šolanje, ki se je na Filozofski fakulteti izteklo 7 let pred njenim 100-letnim jubilejem? Marsikaj, si odgovarjam, kot tisto najpomembnejše pa se mi – skoraj paradoksalno – izriše pred očmi prepuščenost sebi, to, da vsaj na moji poti proti diplomi ni bilo formalistično zasnovanega in srednji šoli podobnega vodenja študentov na vrvicah; da mi je prav prepuščenost sebi puščala čas za tisto, kar mi je bilo blizu, da sem lahko – vsaj kar zadeva literaturo – gradil na duhovnem hedonizmu, ki je (če ga premoreš) najboljši temelj vsake refleksije.

Moja germanistika ... sta Helena Stupan in Neva Šlibar. Prva je bila mejni kamen na poti do »mojega« Goetheja v praksi, druga v teoriji. Hvala obema.

Prva, ki je znala 2 uri govoriti o Musilovem Možu brez posebnosti z gledišča evropske duhovne zgodovine; ki je napisala kratko Zgodovino nemške književnosti, v kateri me je z živim, plastičnim jezikom kleno poantiranih karakterizacij z isto mero pritegnila k nemški literaturi, kakor bi me s sterilnimi diskurzivnimi teoremi sicer lahko odbila. In prav ona nam je, novincem v Ljubljani, priporočila Slovensko kinoteko in antikvariat. In napisala je imenitno knjižico o nemški književnosti z zadetimi karakterizacijami največjih nemških literarnih imen, knjižico, ki je desetletja bila moj mali brevir in temeljna orientacija.

Druga, ki me je naučila nadgraditi duhovni hedonizem kot temelj za dojetanje literature in tradicionalno germanistiko s sodobnejšimi uvidi. In ko

sem se pozneje med »študijem tretje stopnje«, ki ga je karizmatično in nadvse kompetentno vodila Neva Šlibar, srečeval z vejami literarne vede, sem sicer radovedno srkal nova spoznanja, a se tudi nikoli nisem odrekel kancu dvoma. Dvoma spričo opaznega ekskluzivizma in radikalne subverzivne narave nekaterih smeri ter izganjanja življenjske empirije iz njih, teorij, ki v času postmodernega karnevalizma (izraz po Bahtinu) kot ničejanska vesela znanost lažje imponirajo »skolarjem« vseh dežel. Morda je tudi dvom o teorijah, ki se same ne dojemajo kot zgolj komplementarne drugim, eno od važnejših spoznanj na moji poti skozi Filozofsko fakulteto.

Jani Virk

Nemščina me je v obdobju odraščanju občasno spremljala kot tuja, hladna zvočna kulisa. Velik del mladosti sem preživel na avstrijskih ledenikih in smučiščih, že samo v Kaprunu sem v seštevku enotedenskih treningov in podaljšanih smučarskih koncev tedna vsega skupaj preživel več kot eno leto. Kljub temu pa je bila moja nemščina ob koncu gimnazije precej uborna, sestavljena večinoma iz besed z gostilniških menijev, nekaj zmerjavk in kletvic in še kakšne previdne Schatzi ali ironične gnädige Frau.

V tednih, ko se je bilo treba med pravom, medicino ali študijskimi smermi na Filozofski fakulteti odločiti, kaj bom študiral, me je obsedla precej nepraktična ideja, da bi navsezadnje lahko zagrizel v nemščino in preveril, kaj je narobe z mano, da sem se italijanščine ob in na italijanskih smučiščih naučil tako rekoč spotoma, nemščina, ki sem se je za razliko od italijanščine tudi štiri leta učil v gimnaziji, pa se mi je zatikala v grlu kot premalo kuhan germknoedl iz kakšne nesolidne tirolske visokogorske restavracije. Obstajal je en sam praktičen in razumen argument v prid nemščine, nekaj let prej je s študijem na germanistiki začel starejši brat in učbeniki so bili že doma.

Ob sošolkah – fantov je bilo za vzorec, in večina med njimi je, Ivo Štandeker kot novinar, stripar in prevajalec, Miha Fras kot fotograf, Darko Čuden kot profesor in prevajalec, kasneje pustila močan pečat na svojem področju, – za katere se mi je zdelo, da so s svojimi avtentičnimi nemškimi pogrkanji, tekočo

govorico in nemško resnobnostjo vse po vrsti lepo in v nemških ali avstrijskih šolah vzgajanje hčere diplomatov ali trgovinskih predstavnikov, me je ob mojem jezikovnem spotikanju čez nemške člene v njihovih različnih spregatvah minevala volja do spopada z nemščino in z jezikovno konkurenco. Svoj študijski azil sem našel v oddelčni knjižnici pri sijajni gospe in odlični prevajalki Katarini Bogataj-Gradišnik, kjer sem si iz obupa in anarhistične upornosti v nemščini sposodil zbrana dela Nietzscheja in zbrane pesmi Rilkeja in ju v nekaj mesecih med intenzivnim izogibanjem predavanj, občasnih popivanjih s kolegi z umetnostne zgodovine po okoliških bifejih in uživanju v svobodnem študentskem življenju, tudi po dolgem in počez prebral. Nietzschejevo obupavanje nad zahodno civilizacijo, krščanstvom, socializmom, demokracijo, Wagnerjem, skorajda vsem, je v meni vzbudilo optimizem: po mesecih branja se mi je končno zazdelo, da ga razumem in da torej očitno lahko razumem tudi nemščino. To mi je vlilo nekaj poguma, ravno toliko, da sem v finišu študijskega leta ponovno začel hoditi na predavanja in se kasneje tudi pogumno lotil izpitov. Da imajo pogumni srečo, se je potrdilo v mojem primeru. Moji profesorici s področja slovnice, kjer mi je nemščina povzročala največ težav, sta bili spoštovani gospe Käthe Grah in Helena Spanring, materinsko dobri pedagoginji, ki sta vsaka zase ugotovili, da študent Virk sicer nekaterih osnov ne obvlada, po drugi strani pa kaže ravno toliko jezikovnega talenta in iznajdljivosti, da ga je mogoče spustiti v naslednji letnik (ta njuna ugotovitev, povezana z reševanjem študenta Virka, se je pravzaprav kot refren ponavljala do konca mojega študija pri obeh odličnih gospeh).

Obema tolerantnima profesoricama gre zasluga, da sem iz leta v leto nekako premagoval zapletene nemške jezikovne ovire in ostal na študiju nemščine. Nagrada je prišla v obliki predavanj iz novejše nemške književnosti pri profesorici Šlibarjevi, ki so mlademu študentu širila obzorja v smer, kjer se je počutil nekoliko bolj doma, priboljšek pa je bila staronemška književnost pri profesorju Janku, ki je v meni prebudila zanimanje za skrivnostne, temne, svetle, vzvišene, v vseh pogledih intenzivne strasti v arhetipskem središču nemške kulture. Predvsem mit o Parzivalu in imaginarij okrog njega je po zaslugi Antona Janka postal moje vseživljenjska obsesija, iz njega sem diplomiral, nekaj let kasneje naredil televizijski dokumentarni film, in pred nekaj leti tudi doktoriral.

Parzival je po zaslugi profesorja Janka postal zame kasneje sinonim za iskanje duhovne in vsakršne svobode na vijugavi, kdaj vzpenjajoči in kdaj drugič

spuščajoci se življenjski poti. Že v času študija pa sta mi staronemška književnost in Parzival, spet po zaslugi profesorja Janka, omogočila dober teden vetrnjaškega študentskega vagabundstva: ko sem svojemu dragemu profesorju potarnal, da sem dobil poziv za enotedenske orožne vaje pod okriljem rezervne sestave JLA, mi je mirno izdal potrdilo, da se jih ne morem udeležiti, ker imam ravno tiste dni pri njemu izpit.

4.5.2 Izobraževanje in znanost

Dobra polovica naših študentk in študentov se že med študijem odloči za pedagoško smer. Svoje poslanstvo tako najdejo v učiteljskem poklicu, v podajanju znanja in izkušenj mlajšim rodovom. Nekateri odpelje poklicna pot med najmlajše, ki se tako z nemščino spoznajo na igriv in zabaven način (**Jasna Šebez**), številni poučujejo nemščino v osnovnih in srednjih šolah, kjer organizirajo tudi različne prireditve in tekmovanja s področja nemščine (**Lea Blažič Lipoglavšek**, **Tomi Bušinowski**, **Darja Črv Štepec**, **Anja Drozg Peternel**, **Anamarija Lah Šuster**, **Barbara Triler**) ali prevzamejo vodstvene funkcije (**Melani Centrih**, **Katarina Rigler Šilc**), nekateri se podajo tudi na samostojno pot in osnujejo lastne jezikovne šole (**Klavdija Kosmač Toplišek** je dolgoletna vodja jezikovne šole Lingula), marsikoga pa zanese tudi v znanstvene vode (**Kajetana Obreza** je trenutno doktorska študentka, dr. **Mateja Jemec Tomazin** pa je raziskovalka na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU in se prvenstveno ukvarja s slovaropisjem).

Lea Blažič Lipoglavšek

Moji spomini na študij nemščine so še vedno živi. Nekateri manj, drugi bolj prijetni, predvsem pa nepozabni. Nekateri celo tako zelo, da jih še danes podoživljam v sanjah. Kako naj nekdanji študent pozabi četrtkova zgodnja jutranja predavanja stare nemške književnosti pri prof. Janku, izpite pri prof. Šlibar in Miladinović Zalaznik, nasmejanost prof. Polajnar ali pa srčnost in predanost prof. Valenčič

Arh? Iz letnika v letnik smo nadgrajevali ne le svojega znanja, temveč tudi tkali vezi in prijateljstva, tako študenti med seboj kot tudi s profesorji.

Vesela sem, da lahko danes znanje, izkušnje in poglede svojih vzornikov, kolegov in prijateljev z oddelka predajam mlajšim vedoželjnim učenjakom.

Tomi Bušinovski

Odločitev za študij germanistike zame osebno ni bila težka. Leta študija so bila zelo prijetna. Srečevanje s kolegicami in kolegi vsakodnevno na fakulteti in v dejavnostih drugje je bilo sproščeno, bogato in ustvarjalno. Študentje smo, pod vodstvom Tatjane Rupnik, ustanovili Germanistični zborček. Z njim smo posneli zgoščenko, pripravili dva koncerta na magistratu in nastopali na prireditvah oddelka.

V tistem času so se začeli tudi nemški božični večeri in bili smo med prvimi študenti, ki smo se podali na organizirano ekskurzijo v München. Med drugim smo izdajali revijo *alleManiak*, oddelek pa se je s svojo spletno stranjo pojavil tudi na svetovnem spletu. S profesorji, ki so nas varno vodili preko vseh čeri, a tudi skozi bogate globine germanistike, smo imeli dobre odnose. Vsebinsko sem imel najraje predmete s področja prevajanja in jezikoslovja.

Nikoli ne bom pozabil dogodka pri predmetu kontrastivna analiza. Iz nemščine v slovenščino smo prevajali besedilo in ga analizirali. Ker se je delalo po vrstnem redu, sem točno vedel, kdaj bom prišel na vrsto, zato sem si želel pripraviti ustrezen prevod. A v mojem stavku se je pojavila beseda »Karotte«. Korenček, korenje, kaj bi bilo lažjega. In že sem na vrsti. Nastane tišina. Odkar sem začel iskati prevod povedi, v kateri je bila beseda Karotte, me je mučilo to, da ne najdem pravega slovenskega knjižnega izraza. Po glavi mi je rojila in vihrala prekmurska narečna ustreznica. Ko se je že profesor spraševal, kaj je narobe, sem le povedal, kakšno težavo imam. Pozvan sem bil, da besedo povem po prekmursko: »mrkevca«. Sledil je nekajminutni smeh in šele po spočitju trebušnih mišic smo lahko nadaljevali. Takšnih sproščenih trenutkov z našimi profesorji je bilo veliko, tako da naš študij ni bil »nemško resen«, ampak prijetno poglobljen.

Z zagovorom diplome se moje srečevanje s profesorji ni končalo. Na srečo me je ena izmed profesoric prepričala, da sem vpisal podiplomski študij nemščine, čeprav sem vpisoval tudi nov študij, namreč študij glasbe. Oba študija sem po nekaj letih zaključil. V tem času sem delal tudi kot asistent za nemški jezik in

vodil lektorat nemškega jezika na Oddelku za muzikologijo FF. Tudi to je bilo prijetno leto, saj je prineslo veliko novih izkušenj, znanja in sodelovanja. Na vse dogodke imam zelo lepe spomine. Pot me je z univerze ponesla v srednjo in osnovno šolo, kjer še danes z velikim veseljem poučujem oba predmeta.

Melani Centrih

Imeti diplomu Filozofske fakultete v Ljubljani je bil vedno določen privilegij. Pomenilo je, da so se ti odpirala vrata in si hitro dobil službo. A tudi pot do papirja ni bila enostavna. Urnik je bil naporen, izpiti strogi. Razlika med nekoč in danes je morda le, da smo imeli pred petinštiridesetimi leti dve obdobji izpitov in ne vse leto. Konec zimskega in predvsem letnega semestra je bil zelo naporen, ker ni bilo omejitev glede izpitov. Če nisi dobro načrtoval, so te doleteli tudi trije ali štirje izpiti v enem tednu. Na rezultate in ocene izpitov smo čakali pred oglasno desko, na katero so profesorji obesili seznam – včasih smo tudi več dni hodili čakati, ali bodo objavljeni sezname z rezultati in z našim imeni.

Profesorji predavatelji so bili v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja strogi, predavanja so bila bolj starega kova, a študirali smo neumorno. Dušan Ludvik, Helena Stupan, Adela Žgur, Melita Počkar, Doris Debenjak, Anton Janko so bili moji profesorji, nekateri nedostopni, drugi prijazni in polni življenjskih modrosti. V tem obdobju je bilo veliko gostujočih profesorjev iz Vzhodne Nemčije, ki so vodili proseminarje. Skozi njihova predavanja so se nam odpirale nove slike življenja, nova obzorja sveta. V tem obdobju je literaturo predaval legendarni dr. Gert Hofmann. Njegova predavanja so bila nekaj novega, odprta in nedefinirana – drugi prostor in čas.

Čas, ki sem ga preživela na hodnikih in v predavalnicah Filozofske fakultete v Ljubljani, je bil poln mladosti, radovednosti, iskanja, želje po znanju, srečevanj z neznanim in razvijanjem spoštovanja in ljubezni do znanosti in do germanistike na splošno. Vse to je oblikovalo in zaznamovalo moje življenje do danes.

Diploma kot papir je ležala ves čas v predalu, bogastvo tega papirja pa me je spremljalo, bogatilo in spodbujalo vse dni po diplomi.

Moja draga fakulteta, želim ti še naslednjih 100 uspešnih let!

Darja Črv-Štepec

1974 sem se vpisala na Filozofsko fakulteto v Ljubljani. Postala sem tedenska migrantka in moja začasna sobica je bila na Orlovi. Nedelja zvečer – s svetlo rjavo potovalko do železniške postaje na Jesenicah in potem z vlakom do Ljubljane. Pa še malo peš in s trojko do Orlove. Prvi teden precej zmedeno. Urnik na germanistiki. Kdaj, kam, kako. V predavalnici v pritličju vse polno, kam naj se usedem. Še vedno slišim profesorico Dano Blaganje – še tri mesece, pa bo vsak lahko sedel na treh stolih. In res se je zgodilo, tako na angleščini kot nemščini so se stoli počasi praznili. S sostanovalko nisva mogli verjeti, da nekdo tako hitro obupa. Stanovali sva v hiši, kjer so oddajali več sob. Pohištvo staro, pozimi bolj hladno, poleti vroče. Nobenega razkošja. Na najinem kuhalniku z eno ploščo se je kuhalo. Študentski boni??? Med tednom študij, predavanja in vaje. V petek domov. Z vlaka sem občudovala naše gore, gozdove in komaj čakala, da sem spet doma. Počitnic pravzaprav ni bilo več. Kolokviji, izpiti. Takrat si šel pogledat na oglasno desko, ali si opravil izpit. Zagledal si svoje ime in oceno. Največkrat sem si oddahnila. V tretjem letniku me je zapustila sostanovalka. Ostala sem sama in plačevala dvojno najemnino. Zato sem tudi ves čas poučevala otroke – privat. Sedaj sem se sama vozila z vlakom. Zdelo se mi je, da je megla vedno gostejša. Sivina je postala del vsakdana. Domov nisem odhajala več vsak vikend. Včasih sem šla v menzo študentskega doma. Horizont in Vlado Kreslin so popestrili konec tedna. Vsakič so zaključili s komadom Te igre je konec. Tudi mojega študija je bilo konec – rodila sem Natašo in diplomirala.

Moj vlak pa je za vedno odpeljal nazaj na Jesenice.

Anja Drozg Peternel

Nemščino sem študirala kot samostojno smer od leta 1995/1996 do 1999/2000. Študenti smo bili zelo povezani in smo se veliko družili, si pomagali in skupaj tudi študirali. Spomnim se, da nas je profesor Bračič v 2. letniku vprašal, kdo bi bil pripravljen fotokopirati njegove učne liste za vse študente, ki se učimo nemščino. Ker sem bila že v srednji šoli

blagajničarka, sem se takoj javila. Tako sem še bolj spoznala ostale študente in tudi z gospodom Bračičem sva zelo lepo sodelovala.

V 1. letniku smo imeli predavanja profesorja Janka in sicer Nemška literarna ustvarjalnost na Slovenskem. Bilo mi je zelo zanimivo in nikoli nisem manjkala na predavanjih. Profesor je bil večkrat tudi duhovit in lepo mi je bilo, ker nas je nekatere poznal tudi po imenu. Vedno sem sedela v prvi klopi, si marljivo zapisovala in delala lepe zapiske, kar so opazile tudi prijateljice študentke. In ker one niso redno hodile na predavanja, sem jim zapiske z veseljem posodila. Skupaj smo se tudi učile in za izpit bile zelo dobro pripravljene, saj smo ga vse opravile z odliko.

Mateja Jemec Tomazin

Brucka sem postala jeseni leta 1996, izbrala sem si študij slovenščine in nemščine. Za slovenščino sem se odločila hipoma, ko sem razmišljala o študiju prava ali še česa drugega. Počitnice po maturi, za katere so vsi govorili, da bodo najdaljše, sem preživela ob počitniškem delu in počutila sem se res odraslo, saj bom vendar začela študirati. Nemščino sem izbrala kot par slovenščini, v gimnaziji je bila nemščina

zanimiv šolski predmet, priprave na maturo pa so bile naravnost fantastične in z učiteljico smo se ogromno presmejali.

Po prvih dneh študija pa šok in streznitev ... vsi so ves čas govorili v nemščini in čeprav mi je bilo poslušanje jezika všeč, nisem razumela veliko stvari in nenadoma sem se zavedela, da bom morala pošteno pljuniti v roke. Najbolj so mi v spominu ostale fonetične vaje pri Vandi Richter v prvem letniku, ko smo približno pol leta potrebovali, da smo končno kolikor toliko pravilno izgovorili ich- in ach-Laut, imela pa sem priložnost poslušati tudi nepozabnega profesorja Heusingerja pri Uvodu v jezikoslovje, seveda pa nas tudi trubadurska lirika in prof. Anton Janko ob zgodnjih četrtrkovih jutrih (začeli smo malo čez 7!) nista pustila ravnodušnih. Ker sem Gorenjka, sem nekaj časa premišljevala, kako bo potekal moj študij naprej, potem pa sem kupila dve knjigi, ki sta me stali skoraj dveh mesecev prihodka. Takrat pa sem si rekla: »Tole pa že ne bo šlo v nič!« In začela uživati. Dejansko smo se veliko naučili, nepozabna je bila priložnost za

štipendijo ob koncu drugega letnika v Celovcu, kjer smo bili zbrani študenti nemcistike iz regije Alpe-Jadran. V drugem letniku sem začela obiskovati lektorske vaje pri Heidrun Thomas, ki nas je vse študente celo leto (in še del naslednjega) uspešno prepričevala, da niti slučajno ne razume slovensko (čeprav je na Dunaju študirala tudi slovenščino!), zato smo proti koncu leta že govorili čisto spodobno nemščino, ona pa se je (veliko) smejala. Odpeljala nas je tudi na Dunaj, kjer smo izkusili nekaj pravega dunajskega vzdušja in živeli kot pravi študenti tega mesta.

Študij nemščine je bil zanimiv, čeprav nismo pri vseh predmetih ravno blesteli (no, kakor kdo), toda proti koncu študija smo vsaj približno vedeli, kaj želimo in ko se mi je ponudila priložnost za delo na Ludwig-Maximilians-Universität v Münchnu takoj po diplomi, sem priložnost pograbila z obema rokama. Znanje jezika in poznavanje literature mi je prišlo še kako prav, sem se pa včasih znašla pred čisto konkretno zagato, saj nisem poznala nekaterih najbolj običajnih poimenovanj za predmete vsakdanjega življenja, res pa je, da sem živela na Bavarskem ... in po nekaj letih bivanja in službovanja tam sem namesto Hoch-Deutsch govorila pravi »Hoch-Bayerisch«.

Klavdija Kosmač Toplišek

Za študij nemščine sem se odločila bolj po naključju, saj sem se v osnovi želela posvetiti slovenski povojni zgodovini in sem nemščino vzela »tako za zraven«. A me je študij kar navdušil, najverjetneje tudi zato, ker sem prišla z res dobrim jezikovnim znanjem (hvala Poljane, hvala gospa Komac, moja gimnazijska nočna mora) in me je v prvih dveh letih študija profesor Senčarjeva s pohvalo znala

motivirati. Verjetno sem prav zaradi njenih spodbudnih besed študiju namenila mnogo več časa, kot bi ga sicer.

Prelep spomin imam na profesorico Spanringovo, bila nam je kot mama. Nekoč, ko nisem oddala vseh dokumentov za štipendijo v tujini, me je klicala in iskala v Cankarjevem domu, v Centru za tuje jezike, skratka povsod, kjer je vedela, da delam. Bila je res skrbna, razumevajoča in zelo se je trudila za svoje študente.

Zelo mlada, že v drugem letniku študija, sem začela poučevati in bila na začetku najmlajša v razredu. Živo se spomnim svoje prve skupine odraslih tečajnikov. Iskala sem učilnico, pred vrati je stal študent mojih let, in ko me je videl vstopiti, je prihitel za menoj in mi vneto dejal: »Tule zraven mene se usedi.«

»Ne morem,« sem mu dejala v zadregi, »jaz učim.«

»Ojoj, ojoj,« je bil v zadregi potem on in na ta račun sva se smejala še čez leta.

Anamarija Lah Šuster

Oboževala sem predavanja, ki jih je imel prof. Janko, pa čeprav so bila zelo zgodaj zjutraj. Ko je pripovedoval o srednjeveških ljubeznih, je imel pogosto napovedi kot »und da war eine schöne Kikla ...«. Ob tem je ključne besede vedno zapisoval na dvodelno tablo, ki si jo lahko povlekel gor ali dol.

Tako se je nekoč zgodilo, da je ob koncu predavanja pozorno pogledal, ali ima zapisano ČAST (Ehre), okrog katere se je vrtela celotna ura, in to je zvenelo takole:

»Und wo ist die Ehre?« (jo odkrije na spodnji tabli)

»Aha. Am Boden – wie immer!«

Kajetana Obreza

Zdi se mi, da le vedno bolj drži, da poskušamo naše sedanje življenje živeti šele v prihodnosti. Zavedno ali nezavedno. Mogoče se motim, a večkrat razberem iz pogovora najrazličnejših sogovornikov, da delimo takšno prepričanje s številnimi in da ostanejo številne želje le neizpolnjene sanje. A zakaj je temu tako, ko pa se po drugi strani velika večina nekje tam znotraj sebe zaveda, da je treba živeti danes.

Dandanes živimo v času, v katerem se želimo zaščititi pred vsem in vsakim. Sledimo mnenju drugih ali kolektivnim prepričanjem, pri tem pa pozabljamo, da je najvažneje poslušati sebe. Najvažneje je, kaj vsak posameznik želi doseči v življenju, saj sta uspeh in sreča zelo subjektivna pojma, ki sta na žalost prevečkrat merjena na družbenem in ne na osebnem merilu. Sta dva pojma izmed mnogih, za katerima stremi večina in ki sta prevelikokrat vezana le na prihodnost. Najlažje je storiti nič in čakati na prihodnost. Pri tem pa si

upam trditi, da je eden izmed glavnih razlogov za pasivnost večinoma le strah. Strah pred tem in onim in moram reči, da je strah tudi eden izmed mojih sopotnikov, s katerim pa si vedno pogosteje izmenjujete poglede. Bolje prej kot nikoli, si vedno rečem, stisnem zobe in poskusim. Tega pa sem se naučila predvsem v času študija.

Preden sem se preselila v Ljubljano in pričela s študijem nemškega jezika in književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani, sem odraščala doma z mamo in babico. Vedno so me veselili jeziki in doma sem pogosto že kot otrok želela govoriti v nemščini. Tako je bilo popolnoma naravno študirati nemški jezik. En mesec po začetku študija pa je umrla moja mama in pristala sem na kar trdih tleh, ko sem se morala odločiti, kako naprej. Takrat me je seveda postalo strah prihodnosti. Hkrati pa je postalo kristalno jasno, da se bom skoncentrirala na študij, ob tem pa bom poskrbela kar se da dobro za babico. Tako sem celoten študij balansirala med življenjem v Ljubljani in Velenju, pri tem pa mi je študij pomenil predvsem varno časovno obdobje, v katerem se lahko učim in »nekaj naredim iz sebe«. V času študija me je osebno nagovorila predvsem literatura migrantov. Ob obravnavanju tem, kot so integracija in identiteta, so bili migranti v mojih očeh fascinantni ljudje, ki so začeli življenje živeti znova na tujem. Zanimalo me je, kaj je potrebno, da se lahko nekdo vključi v neko novo, popolnoma tujo družbo. In če je v neki družbi začel življenje znova eden, in jih je bilo več, zakaj se ne bi iz tega naučila, da je vedno možno začeti znova kjerkoli. In ob koncu študija na Filozofski fakulteti v Ljubljani je bil moj osebni cilj in moja želja, naučiti se, kaj pomeni biti migrantka – in sem odšla. Kajti, če se naučim živeti znova v novem okolju enkrat, potem lahko to naredim kadarkoli. In to pomeni, da lahko vedno sledim lastnim vizijam znotraj kolektivnega pritiska, brez kakršnekoli obremenjenosti do prihodnosti, ki je samo v mojih lastnih rokah.

In moje mnenje je, da je vse, kar potrebujemo v življenju, le znanje in želja po učenju. Kajti to dvoje lahko vedno vzamemo s seboj in vplivamo na svojo prihodnost.

Katarina Rigler Šilc

Leta 1990 sem se vpisala na Filozofsko fakulteto v Ljubljani. Želela sem študirati predvsem nemščino, vendar sem, tako so mi svetovali drugi, vpisala še slovenščino. Že v 1. letniku sem ugotovila, da za uspešen študij niso dovolj le želje in učenje. Pravzaprav sem tu, bolj kot kadar koli prej, ugotovila, kako velik vpliv ima učitelj na svojega učenca. Zagovor diplomskega dela iz slovenščine sem opravila brez

težav kar ob koncu 4. letnika, medtem ko se pri nemščini ni razpletlo po mojih pričakovanjih. Največ težav mi je povzročal predmet idiomatika. Jezika, ki je živ, se nisem (z)mogla (na)učiti zgolj iz izoliranih primerov in s seznamov frazeoloških enot. Počasi sem začela izgubljati voljo, bila sem tik pred tem, da vržem puško v koruzo ...

Po naključju sem izvedela, da lahko ta predmet poslušam tudi pri drugi profesorici. Šla sem na predavanje in bila prijetno presenečena. Takrat sem prvič prišla v stik s prof. Kasildo Bedenk, učiteljico, ki je svoje delo opravljala kot poslanstvo. Z veliko mero naklonjenosti, strokovnosti in potrpežljivosti. Trudila se je, da smo frazeološke enote spoznavali in proučevali na zanimiv način v aktualnih besedilih. Učenje je dobilo nov smisel. Že po nekaj uvodnih urah me je nemška frazeologija navdušila; celo tako, da sem na to temo napisala diplomsko delo. Za mentorico sem si izbrala prav prof. Kasildo Bedenk. Svoje razmišljanje na študijska leta bom zaključila z besedami Alberta Einsteina: »Najvišja umetnost učitelja je prebuditi veselje do ustvarjalnega izražanja in znanja.«

Jasna Šebez

Spomnim se prvega dne, ko sem stopila na Filozofsko fakulteto. Pred dobro uro sem se izpisala z Medicinske fakultete, kar je bila ena najtežjih stvari, ki sem jih naredila v življenju, nato pa sem morala še na ta novi faks, kjer naj bi imela več sreče in predvsem več uspeha. Ker domov nisem dobila nobenega obvestila o poteku vpisa ter prvih dni na

fakulteti itd. kot vsi ostali, sem se osebno odpravila v tajništvo obeh oddelkov (vpisala sem se namreč na dvopredmetni študij angleškega in nemškega jezika).

V tajništvu sta sedeli dve gospe in seveda sem logično pomislila, da morata biti tajnici. Povedala sem jima za svojo zagato z neobveščeno pričetku študijskega leta, pa mi je ena od njiju rekla: »Vhodna vrata ste že našli, kajne?« Ker tiste dni res nisem bila v najboljši koži, sem na ubogo »tajnico« izlila ves svoj gnev tistega in preteklih dni in odvihrala ven.

Prvi dan predavanj sem (kot je predvidevala »tajnica«) seveda našla vhodna vrata, pa tudi vrata predavalnice, kjer smo čakali na prvo predavanje iz predmeta Uvod v nemško literarno vedo pri profesorici Nevi Šlibar. S takrat še novo sošolko, danes tesno prijateljico Ano Tavčar, sva sedeli v prvi vrsti, ko je nekdo dejal: Prihaja! Obrnila sem se in jo zagledala. In skoraj padla pod stol (oziroma sem si zelo želela kar sama zlesti tja). Izkazalo se je, da gospa v tajništvu le ni bila tajnica, temveč sama profesorica Neva Šlibar. Obrnila sem se k Ani in vse, kar sem lahko rekla, je bilo: »Padla bom.«

Kasneje se je izkazalo, da sem izpit opravila z 9, predavanja pri prof. Šlibarjevi pa so bila med tistimi, na katerih sem najbolj uživala med svojim študijem germanistike. Prav pri njej smo razvijali največje debate (velikokrat še bolj po koncu predavanj) in ona je bila tista, ki mi je ob vpisu na doktorski študij ponudila mentorstvo in prav tako tista, ki mi je prva rekla: »Tako, draga Jasna, zdaj sva pa kolegici. Reci mi Neva.« Krasen občutek, moram priznati. In krasni spomini.

Barbara Triler

Asociacije na študij germanistike? Začetek negotov, poln dvomov. Vse je novo, novi obrazi, novo okolje. Kmalu postane vedno bolj domače, začnši z jutranjo kavo za Filozofsko fakulteto, ki je postala ritual z novimi sošolkami in sošolci, s katerimi si delimo. Delimo dvome, strahove, drug drugega bodrimo in kmalu začnemo verjeti, da je to prava pot. Naša pot. Stkejo se prijateljstva, ki ostanejo.

Na enem izmed božičnih praznovanj, ki smo ga pripravili skupaj s profesoriciami in profesorji, smo predstavili dramatizacijo ljudske pravljice Srajca srečnega človeka. Njeno izredno poučno in lepo sporočilo se me je dotaknilo že takrat, verjetno tudi zaradi dobre družbe in čudovitega vzdušja.

To dramtizacijo še danes zelo rada pripravljam s svojimi učenci. Vedno zelo lepo uspe, učencem, tako odraslim kot tudi otrokom, je vseč njen iskren poziv k skromnosti in srčnosti. Mene pa vedno spomni na moje študijske dni.

4.5.3 Gospodarstvo in mednarodne inštitucije

Gospodarstvo je zagotovo najbolj razvejano področje in ponuja našim diplomantom pestro paleto najrazličnejših profilov, med katerimi lahko najdejo svojo poklicno priložnost. Veliko se jih odloči za delo na področju prevajanja in tolmačenja (**Tina Kočevar Donkov** tako že vrsto let uspešno vodi Proverb, s prevajanjem se ukvarjajo tudi **Matjaž Drobne** in **Borut Novinec**), drugi poiščejo svoje izzive v mednarodnih podjetjih (**Jasmina Batič**, **Janez Hromc**, **Elena Humljan**, **Jani Perne**), mnogi pa znanje in kompetence, ki so si jih pridobili med študijem, uspešno prenesejo tudi v mednarodni prostor. Tako npr. **Matej Meža** že vrsto let dela v mednarodni pisarni na Univerzi v Bremnu, **Marjana Rupnik** pa z uspešnim in dolgoletnim vodenjem slovenske prevajalske kabine pri Evropski komisiji dokazuje, da so naši alumni lahko kos izzivom tudi na najvišji mednarodni ravni.

Jasmina Batič

V četrtem letniku, ko se mladi ljudje soočajo s prvo pravo ljubeznijo, prepiri s prijatelji, preizkušanjem meja in maturo, se hkrati soočajo s svojo prihodnostjo in odločitvijo – kaj študirati. Zame ni bila lahka odločitev, zlasti zato, ker so me zanimale različne stvari. Večina sošolcev se je odločila za ekonomijo, jaz pa sem edina vpisala germanistiko na Filozofski fakulteti v Ljubljani. V začetku nisem bila prepričana, ali je bila moja odločitev pravilna. Dvomi niso izginili niti takrat, ko sem bila sprejeta.

Prvo predavanje je bilo iz morfologije – v kleti, v majhni, do zadnjega kotička zasedeni predavalnici, ki ni imela niti oken. Tudi to ni prispevalo k temu, da bi se počutila, da sem sprejela pravilno odločitev glede izbire študija. Toda v trenutku, ko je profesor spregovoril v nemščini in celotno predavanje opravil v nemščini, sem vedela, da sem na pravem mestu. Vsebina in način predavanja sta me že od začetka navdušila in navdušenje se je obdržalo vseh pet let dodiplomskega in podiplomskega študija. Zanimala so me vsa področja jezika, najbolj pa jezikoslovje. Tudi zdaj ne morem prebrati članka v nemškem časopisu, ne da bi iskala posebnosti v jeziku.

V septembru 2018 sem zaključila magistrski študij in začela z iskanjem zaposlitve. Žal navdušenje, ljubezen do jezika in znanje niso vedno dovolj, da bi bili uspešni tudi pri prvem iskanju zaposlitve. Po nekaj mesecih samozaposlitve kot učiteljica nemščine sem se zaposlila v administraciji mednarodnega podjetja s sedežem v Nemčiji. Z nemščino se ne ukvarjam kot znanostjo, kar sem si želela med študijem, je pa ta še vedno velik del mojega vsakdana in mi je v trenutni službi marsikaj olajšala.

Matjaž Drobne

V petih, šestih letih faksa se je nabralo kar nekaj anekdot ...

Če kot prvo omenim izpit iz morfologije v prvem letniku pri »legendarni Muster'ci«, ko nas je bila na septembrskem roku le peščica, pravzaprav le prvi dve zapolnjeni vrsti, ter med na »zabavljajč«, za katerega je bilo več kot očitno, da je prišel »probat' nar'dit«, saj je prof. Mustrovo vsaj 10x med izpitom vprašal, če je v sorodu z Mikijem Mustrom in zakaj ne odgovori itd., ter jo s tem tako sprovciral, da mu je na koncu odvrnila le:

»Bova o tem po izpitu.«

Ali pa v prvem letniku izpit v »15ki« pri prof. Briški, kjer se je bilo treba »nadudlati« (ali pa se kako drugače znajti) za izpit, med opravljanjem katerega je kar naenkrat zadonelo, kot da bi usekala strela, in sicer tako močno, da smo se vsi zdrznili, medtem ko se profesorica ni pustila motiti. Izkazalo se je, da je kolegici, ki je sedela v tretji ali četrti vrsti čisto ob radiatorju, skripta padla z nog direktno na tla in je pri poskusu neopaznega pobiranja »dokaza plonkanja« z vso silo s komolcem treščila v radiator (»dong«). Seveda smo vsi padli v huronski smeh, izpit pa se je ne glede na to mirno nadaljeval naprej ...

Pa še malce bolj osebna anekdota ... Mislim, da med bivšimi študenti skorajda ni bilo nobenega, ki se ne bi bal MMZ – upravičeno ali ne. Spomnim se opravljanja ustnega izpita za 2. letnik nekje sredi aprila, ko sem se znašel v kabinetu omenjene profesorice v družbi kolegice, kjer sva oba od živčnosti skorajda pobegnili iz kabineta, in kako sem profesorici hote (in njej očitno nevede) sugeriral, kaj si želim za prvo ustno vprašanje – ob vstopu v kabinet je bila namreč ravno na telefonu. Kolegici sem na ves glas razodel svojo željo po vprašanju o Büchnerjevem Lenzu in glej ga zlomka, prvo vprašanje ravno ... Lenz – hvala, MMZ!

Janez Hromc

Študij na Filozofski fakulteti sem pričel leta 2009. V njem sem videl logično nadaljevanje poti, ki se je pričela z obiskovanjem humanističnim vrednotam in jezikom naklonjene Gimnazije Poljane. Prav tako je študij germanistike nudil možnost, da nadgradim in živim ljubezen do nemškega jezika, ki sem jo gojil od malih nog. Študentom in študentkam je Oddelek za germanistiko dal veliko. Poglobljali smo lahko svoja jezikovna znanja, predstavil nam je raznolik svet nemške književnosti, omogočal nam je udejstvovanje v vsakodnevnem utripu Filozofske fakultete, nas seznanil z izvrstnimi profesorji, utrdil nas je za spopadanje z vsakodnevnimi izzivi kasnejšega odraslega življenja in stkal prenekatero prijateljstvo za vse življenje.

Z največjim veseljem se spominjam običajnih študijskih dni, izmenjave, ki sem jo v sklopu študija opravljal v nemški prestolnici, absolventskega leta in nazadnje ponosa, ki sem ga občutil ob zagovoru magistrskega dela.

Filozofski fakulteti in Oddelku za germanistiko sem hvaležen, saj mi naučena znanja in veščine vsakodnevno pomagajo pri opravljanju delovnih obveznosti. Zaposlen sem v avtomobilski industriji, v podjetju, ki v največji možni meri sodeluje z nemškim tržiščem. Brez odličnega znanja nemškega jezika in poznavanja nemške kulture tovrstni poslovni odnosi ne bi bili možni.

Zaradi vsega navedenega Filozofski fakulteti in Oddelku za germanistiko ob visokem jubileju čestitam. Želim jima, da bi tudi v naslednjem stoletju, uspešno kot doslej, vodila in usmerjala življenja svojih študentov.

Elena Humljan

»Vse je še skoraj enako, kot je bilo«, mi je pred dnevi rekla prijateljica, s katero sva študirali nemški jezik na Filozofski fakulteti. Če je tako, potem bom po štiridesetih letih končno spet vstopila v stavbo, ki mi je ostala v tako prijetnem spominu, da ga nisem želela prekriti z novimi vtisi.

Spomnim se, da sem na svoj prvi študijski dan na stopnicah pred vhodom v stavbo fakultete srečala znanko z gimnazije, ki je bila v drugem letniku. Da bi me opogumila, mi je rekla, da bo vse enostavno, če se bom le sproti učila. Držala sem se njenega nasveta po najboljših močeh, profesorji so bili prijazni in se trudili skupaj z nami. Nekateri so mi bili prav posebno ljubi, kot na primer ga. Doris Križaj, ga. Meta Grosman, ga. Melita Počkar, g. Dušan Ludvik, g. Gert Hofmann (nedavno sem ponovno vzela v roke njegovo knjigo *Lektor v Ljubljani*).

Nikoli nisem razmišljala o tem, da bi bilo morda bolje študirati kaj drugega, in sem verjela, da je bilo prav, da sem se odločila za študij nemškega in angleškega jezika. Čeprav se zadnjih enajst let ukvarjam z vodenjem človeških virov v mednarodnem koncernu, kjer sem se sprva zaposlila kot prevajalka za nemški jezik, in čeprav sem nekaj let delala celo v banki, ker je šlo podjetje, v katerem sem bila zaposlena kot prevajalka, v stečaj, sem pri svojem delu vedno uporabljala jezika, iz katerih sem diplomirala.

Verjamem, da mi je znanje jezikov v službi in privatno omogočilo spoznavati ljudi različnih narodnosti in kultur. Vedno, ko sodelujem s kolegicami in kolegi iz drugih držav, me rezultati, ki jih skupaj dosežemo, napolnijo s posebno energijo in srečo. Kaj več si pri svojem delu sploh še lahko želim?

Tina Kočever Donkov

Študij germanistike mi je spremenil življenje. Imam čudovite spomine na čas študija, ki sem ga izkoristila v največji možni meri. Od dodatnih tečajev na fakulteti, poletne šole na Nizozemskem, do študijske izmenjave v Berlinu. Po diplomi sem se odločila še za študij konferenčnega tolmačenja na prevajalskem oddelku Filozofske fakultete, kar je bila odlična razširitev mojih znanj. Trenutno delam kot samostojna tolmačka za Mestno občino Ljubljana in za Vlado Republike Slovenije, sem prevajalka pri različnih EU projektih, zelo rada pa še vedno poučujem tako nemščino kot angleščino. Vedno več časa moram nameniti vodenju svojega podjetja, ki se ukvarja z zgoraj opisanimi dejavnostmi, zato sem se v teh letih ogromno naučila tudi o vodenju, stiki s strankami in

organizaciji dela. Čeprav se morda sliši, da je germanistika ozko področje, lahko rečem, da je ravno nasprotno. Jeziki, pedagoška znanja in literarna širina oblikujejo večšine, ki odpirajo prenekatera vrata in so odlična osnova za katerikoli poklic. Po več kot desetletju izkušenj še vedno naletim na nove izzive in priložnosti.

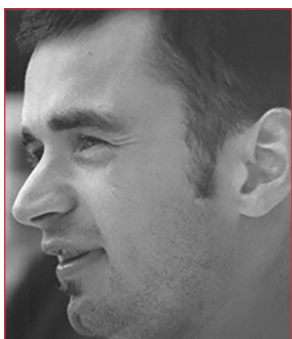

Matej Meža

Študij germanistike me je popeljal v svet. Natančneje v Bremen. Nemčija, kakopak. Kot Erasmus študent sem odšel na izmenjavo in že po nekaj tednih vedel, da bo Nemčija moj drugi dom. Po enoletni izmenjavi sem se vrnil v Slovenijo, kjer sem zaključil vse izpite. Natanko 365 dni kasneje sem se kot štipendist DAAD-ja vrnil v Bremen, kjer sem pisal diplomsko delo na temo Thomasa

Bernharda. Nemška književnost je bila moj glavni motivator, zakaj sem se odločil za študij germanistike. Kmalu zatem sem v Bremnu vpisal še študij filozofije in pedagogike.

Sedaj sem zaposlen na Univerzi v Bremnu, natančneje v mednarodni pisarni, kjer vodim projekte, namenjene mednarodnim študentom. Biti zaposlen v nemški državni upravi je svojevrstna izkušnja. Kafka je to še kako dobro vedel, saj se v primežu z birokracijo pogosto spomnim njegovih tragičnih figur. A nikar se ne ustrašite, delo je vse prej kot nevarno, tudi v birokraciji delajo prijetni ljudje. Prav tako pa kot učitelj nemščine poučujem v zasebni jezikovni šoli. Poučevanje razumem kot osebno zapolnitev. In to učenci, ki so, mimogrede, približno istih let, tudi čutijo. Naj vam kot zanimivost prišepnem, da sem obe službi dobil z diplomo iz germanistike. In nadalje – delo in študij v Nemčiji sta mi omogočila, da spoznavam ljudi in prijatelje iz vseh kontinentov. V šali si včasih rečem, da je svet prišel do mene in ne obratno. Zaključil bi rad z osebnim citatom in apelom na bodoče germaniste: »Neguj bližino tujine, Walter. Kajti tujina, šele tujina, Walter, ti bo razprla tvojo votlino dojemanja sveta, tujost v lastni eksistenci.« (M. M., iz še nedokončanega romana)

Borut Novinec

»Slowenische Diminutiva werden ins Deutsche nicht als solche übersetzt« – so oder so ähnlich lautete ein Standardsatz von Herrn Fabjan Hafner beim Übersetzen aus dem Slowenischen in das Deutsche. Es waren wohl letztendlich sein Wissen, der leichte, spielerische Umgang mit der Sprache und seine Eloquenz, die mich dazu bewogen haben, Übersetzer zu werden, obwohl der Weg ein steiniger und nie

endender ist: bei der ersten Prüfung bin ich durchgefallen, meine ersten Übersetzungen waren alles andere als druckreif und auch heute muss ich jeder Übersetzung mit Respekt begegnen.

An meine Zeit an der Philosophischen Fakultät erinnern mich aber auch noch andere Dinge: das dunkle und verrauchte K-16, der Lesesaal im Keller, auch »valilnica« genannt, und der Deutsche Lesesaal. Auch erinnere ich mich an das akademische Viertel von Herrn Dr. Fried, an das eine frühmorgendliche Seminar von Herrn Dr. Heusinger, an Herrn Prof. Janko und seinen typischen Blick über seine Lesebrille, an meine Diplomprüfungen und natürlich auch an meine Betreuerin Frau Käthe Grah, um nur einige wenige zu nennen.

Zugegeben, damals fand ich nicht jedes Fach interessant, aber ohne dieses Wissen könnte ich weder Deutschkurse leiten noch übersetzen und auch der Zugang zu manch anderem Wissensgebiet wäre schwieriger.

Jani Perne

Das Germanistikstudium hat mir vieles gegeben – auf jeden Fall mehr, als ich mir je erhofft hatte. Lügen möchte ich aber nicht. Auch die fünf Jahre des Studiums waren voller Höhen und Tiefen, und obwohl die Höhen bei Weitem überwiegen, besteht in einigen Bereichen noch immer Nachholbedarf. Damit meine ich aber nicht die Professoren, die voller Begeisterung ihr enormes

Fachwissen in unsere wissbegierigen Köpfe zu verankern versuchten, obwohl unsere Kapazität sich oft als begrenzt erwies. Sie haben uns trotzdem eine

ganze Menge beigebracht und dafür bin ich jedem Einzelnen von Ihnen dankbar! Ich hätte mir nur mehr praxisbezogene Know-hows gewünscht, denn in der Arbeitswelt, wo ich langsam Fuß fasse, zählt jede noch so kleine Erfahrung, denn dem Arbeitgeber ist egal, ob ich die namhaften Autoren der Wiener Moderne kenne (ist nur ein Beispiel). Der Arbeitgeber ist an meinem Können interessiert und eines kann ich mit Gewissheit sagen, wir Germanisten sind echte Alleskönner und hart im Nehmen.

Ob Sie als Lehrer, Übersetzer oder Copywriter beschäftigt sein werden, oder wenn die berufliche Laufbahn Sie in ganz andere Gewässer treiben wird: Ein gewisser Benjamin Franklin hat einmal gesagt: eine Investition in Wissen bringt noch immer die besten Zinsen – und das sollten Sie nie vergessen!

Marjana Rupnik

Na študij germanistike sem se leta 1985 vpisala verjetno zato, ker sem pri koncu gimnazije vedela v bistvu samo to, da me zanima širni svet, kar pa je kot akademsko vodilo nekoliko neoprijemljivo... Jeziki so mi vedno šli, knjige sem svoj čas požirala, torej se je ponudil študij nemščine in angleščine na FF.

Sredi osemdesetih let se je od nas zahtevalo precej več »guljenja« kot pa akademskega razmišljanja, pa vendar: določenih stvari se pač drugače ni mogoče naučiti in tako pridobljena znanja so podstat za razumevanje ne samo književnosti in jezika, pač pa tudi širše: zgodovine, slovenske, nemške in evropske. Četudi so moji spomini na študijska leta precej pisani – po eni strani ure in ure čakanja na izpit na zakajenih hodnikih, pa predavanja v obliki večurnega nareka, po drugi strani pa iskrive razprave o Trümmerliteratur, pa Güntherju Grassu na izpitu pri prof. Šlibarjevi, vaje iz prevajanja, kjer si vedno odkril kaj novega.

Lahko rečem, da mi je predvsem širina, ki jo je študij na germanistiki dal, omogočila, da sem našla svojo pot v širni svet.

Ko se sedaj vračam na FF, kjer imam redne stike z oddelkom za tolmačenje, se vračam z veseljem in spoštovanjem do znanja in ustvarjalnosti, zbranega pod streho germanistike in FF ter s prijetno zavestjo, da se je tudi mene nekaj malega prijelo.

Povzetek

Monografija 100 let germanistike na Slovenskem prinaša celovit pregled razvoja germanistike na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, na kateri je bila germanska filologija ena od tistih ved, ki jih je bilo mogoče vpisati že v prvem letu delovanja univerze, v študijskem letu 1919/20. Prva predavanja so se začela v letnem semestru leta 1920.

Monografija je razdeljena na tri dele. Prvi del, *historia*, prinaša poglobljeno zgodovino oddelka. Zlasti temeljito je osvetljenih prvih dvajset let germanistike, ki jih je krojil predvsem prvi predstojnik, nestor germanistike Jakob Kelemina. Poleg pregleda vsebin predavanj in seminarjev, ki jih je ponujal, je predstavljena tudi prva generacija študentov in študentk germanistike, izpostavljeni pa so tudi nekateri drugi germanisti in germanistke, ki so pustili trajne sledi v slovenskem kulturnem spominu. V uvodnem prispevku je predstavljenih tudi nekaj statistik, povezanih s študijem germanistike na ljubljanski univerzi – od števila študentov po posameznih letnikih in deleža študentov in študentk do števila diplomantov. Drugi zgodovinski naravnani prispevek pregledno obravnava razvoj oddelka za germanistiko po letu 1945. Nekdanji Seminar za germansko filologijo se je tako sčasoma preoblikoval v Oddelek za germanske jezike in književnosti, dokler ni leta 1998 prišlo do razdelitve obeh glavnih jeder, na Oddelek za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko ter na Oddelek za anglistiko in amerikanistiko.

Drugi del monografije, *praesentia*, se podrobneje posveča razvoju posameznih kateder na oddelku, lektoratoma za nizozemski in švedski jezik ter prikazu knjižnice. V okviru kateder so upoštevani vsi predavatelji in predavateljice na oddelku od ustanovitve oddelka do danes, zajete so tudi mednarodne povezave in projekti, ki potekajo v okviru oddelka. Pomembno mesto zajema tudi prispevek o obštudijskem delovanju študentov in študentk germanistike.

Tretji del, *memoria*, pa je namenjen tistim, ki so soustvarjali študij germanistike v preteklosti – oziroma ga izkusili na lastni koži. Svoje spomine na študij ter na delo na oddelku je zapisalo veliko nekdanjih sodelavcev in sodelavk, posebno poglavje pa je namenjeno tudi tistim, ki so študirali na Univerzi v Ljubljani in svoje profesionalno delovanje nadaljevali na Oddelku za germanistiko Univerze v Mariboru. Besedo so dobili tudi alumni: njihovi spomini na študij germanistike, na posamezne profesorje in izbrana predavanja, zaokrožujejo celotno podobo razvoja germanistike na Slovenskem.

Zusammenfassung

Die Monographie *100 Jahre Germanistik in Slowenien* bietet einen umfassenden Überblick über die Entwicklung der Germanistik an der Philosophischen Fakultät der Universität Ljubljana. Die deutsche Philologie gehörte zu jenen Wissenschaften, die bereits im Gründungsjahr der Universität, d. h. im akademischen Studienjahr 1919/1920, inskribiert werden konnten. Die ersten Vorlesungen begannen im Sommersemester 1920.

Die Monographie ist in drei Teile gegliedert: Der erste Teil, *historia*, präsentiert eine ausführliche Geschichte der Abteilung. Besonders detailliert wird auf die ersten zwanzig Jahre der Germanistik eingegangen, die vor allem vom ersten Institutsvorstand, dem Doyen der Germanistik Jakob Kelemina, geprägt wurden. Neben einem fundierten Überblick über die Inhalte der angebotenen Vorlesungen und Seminare werden auch die erste Generation der Studierenden der Germanistik sowie einige andere Germanistinnen und Germanisten, die das slowenische Kulturgedächtnis nachhaltig geprägt haben, vorgestellt. Das einführende Kapitel enthält außerdem einige statistische Angaben zum Studium der Germanistik an der Universität Ljubljana – von der Anzahl der Studierenden nach einzelnen Jahrgängen, nach dem Anteil an männlichen und weiblichen Studierenden bis hin zur Anzahl der Diplomanten. Das zweite Kapitel befasst sich mit der Entwicklung der Abteilung für Germanistik nach 1945. Das einstige Seminar für Germanische Philologie entwickelte sich allmählich zur Abteilung

für germanische Sprachen und Literaturen, bis es schließlich 1998 zur Aufteilung ihrer beiden Hauptpfeiler in die Abteilung für Germanistik mit Nederlandistik und Skandinavistik sowie die Abteilung für Anglistik und Amerikanistik kam.

Der zweite Teil der Monographie, *praesentia*, setzt sich ausführlicher mit der Entwicklung einzelner Lehrstühle an der Abteilung sowie auch der Entwicklung des niederländischen und schwedischen Lektorats und der germanistischen Bibliothek auseinander. Die Darstellung der Lehrstühle berücksichtigt alle Dozenten und Dozentinnen seit der Gründung der Abteilung bis zum heutigen Tag und beleuchtet daneben auch internationale Verbindungen und Projekte, die an der Abteilung zustande kamen. Den Schlussteil bildet ein Beitrag über außerkurrikulare Aktivitäten der Studierenden der Germanistik.

Der dritte Teil, *memoria*, ist denjenigen gewidmet, die das Studium der Germanistik in der Vergangenheit mitgestaltet bzw. selbst erlebt haben. Viele ehemalige Kolleginnen und Kollegen haben ihre Erinnerungen an das Studium der Germanistik sowie an ihre Arbeit an der Abteilung mit uns geteilt, darunter auch diejenigen, die an der Universität in Ljubljana studiert und ihre berufliche Arbeit an der Abteilung für Germanistik an der Universität Maribor fortgesetzt haben. Auch unsere Alumni kamen zu Wort: Ihre persönlichen Erinnerungen an das Studium der Germanistik, an die einzelnen Professorinnen und Professoren sowie an ausgewählte Vorlesungen runden das Gesamtbild der Entwicklung der Germanistik in Slowenien ab.

Summary

This monograph on 100 years of German studies in Slovenia provides a comprehensive overview of the development of German Studies at the University of Ljubljana's Faculty of Arts. German philology was one of the academic streams in which students could enrol already in 1919/20, the University's first year of operations. The first lectures began in the summer semester of 1920.

This monograph is divided into three parts. The first part, *historia*, provides an in-depth history of the Department. It particularly illuminates the first twenty years of German studies, which were shaped primarily by the first department head, the Nestor of German Studies, Jakob Kelemina. In addition to surveying the subjects covered in the lectures and seminars he offered, this part presents the first generation of German students, as well as other German Studies scholars who have left a lasting mark on Slovenian cultural memory. The introductory chapter also presents some statistics related to German Studies at the University of Ljubljana – from the number of students by individual year, to the proportion of students to the number of graduates. The second, historically oriented, chapter deals with the development of the Department of Germanic Studies after 1945. The former “Seminar on Germanic Philology” was eventually transformed into the Department of Germanic Languages and Literatures. In 1998 the Department was divided into the Department of German, Dutch and Swedish and the Department of English and American Studies.

The second part of the monograph, *praesentia*, focuses on the development of individual chairs or divisions in the department, the Dutch and Swedish language sections, and the presentation of the library. In this regard it, also takes into account all who have lectured and taught in the Department since it was founded, while covering all the international links and projects the Department has cultivated. Also important is the chapter about the extracurricular work of German students.

The third part, *memoria*, concerns itself with those who co-created German Studies in the past – or who experienced it first-hand. Many former colleagues have recorded their memories of studying and working at the Department; a special chapter is dedicated to all those who studied at the University of Ljubljana and who continued their careers in the Department of German Studies at the University of Maribor. In addition, some Department alumni are given the floor: their memories of studying German, of individual professors, and of particular lectures round off the overall image of the development of German Studies in Slovenia.

Imensko kazalo

A

Aaron, Daniel 222
Abermann, Stefan 169
Aichinger, Ilse 95, 113, 121, 122,
167, 168
van den Akker, Wiljam 144
Albrecht, Ivan 17, 44
Altenberg, Peter 45
Amman, Klaus 95, 96
Andersch, Alfred 121
Andoljšek, Ivan 49
Andreasova, Alexandra 145
Andres, Stefan 122
Anten, Hans 144
Antunović, Goranka 150
Anzeljc, Adela 161
Apitz, Bruno 121
Askan, Katrin 186
Auer, Peter 136
von Auersperg, Anton Alexander
(Anastasius Grün) 14, 94, 116,
119, 167
Ausländer, Rose 95, 168, 169

B

Bachmann, Ingeborg 49, 68, 94, 121,
167, 217, 218
Baerent, Henrik 30, 31, 36, 46, 57,
66
Baerent, Ingrid 36
Bahro, Rudolf 238

Bahtin, Mihail Mihajlovič 274
Baierl, Helmut 121
Balaniuk, Olga 172
Barcha, Jamil Georg 78, 170, 243
Barle, Andrea 186
Bartsch, Kurt 70, 112, 122, 170
Barz, Irmhild 95, 135, 136, 242
Baškarad, Sofija 123
Batić, Jasmina 286
Baudelaire, Charles 61
Bauer, René 169
Bauer, Wolfgang 167
Baumann, Klaus-Dieter 136
Baumgartner-Naylor, Sandra 123,
176
de Beaugrande, Robert-Alain 136
Beckett, Samuel 204
Bedenk, Kasilda 8, 83, 88, 129, 155,
189, 192–194, 196, 248, 284
Bédier, Joseph 106
Beer, Nikolaj 205
Begić, Mirsad 205
Bekar, Milan 48
Benali, Abdelkader 146
Benčina, Marjana 89, 159, 161, 164,
218, 219, 224–226, 241, 250
Berdychowska, Zofia 243
Berg, Hubert van den 145
Berger, Albert 70, 96, 112, 170, 171
Bergström, Jeannette 150
Berič, Martina 76, 123

- Berloge, Sabine 232
 Bernhard, Thomas 121, 123, 167,
 290
 Bertau, Karl 109
 Bertoncelj, Aco 200
 Bešter, Marja 76
 Betten, Anne 96, 136, 242
 Biermann, Wolf 121, 233
 Bilut-Homplewicz, Zofia 136, 243
 Binder, Ernst M. 171
 Birk, Matjaž 112, 257
 Birthler, Marianne 236–238
 Bister, Feliks 119
 Blaganje, Dana 279
 Blažič Lipoglavšek, Lea 276
 Bobinac, Marijan 96, 118
 Bobrowski, Johannes 121
 Bogataj-Gradišnik, Katarina 8, 27,
 80, 89, 121, 159–161, 164, 189,
 191, 196, 197, 200, 201, 203, 211,
 219, 221, 223–225, 230, 241, 251,
 254, 275
 Bojović, Zala 186
 Böll, Heinrich 49, 112, 121–123
 Bonaventura 58
 de Boose, Johan 146
 Boranić, Dragutin 43
 Borchert, Wolfgang 121
 Borin, Blanka 76, 129
 Boršnik, Marja (Marija) 48
 Bračić, Stojan 71, 90, 91, 94, 126,
 129, 130, 137, 138, 239, 244, 258,
 279, 280
 Brandt, Willy 228
 Brandstetter, Alois 95
 Braun, Volker 121
 Braz, Valter 42, 46, 61, 127, 128,
 193, 248
 Brdar, Jakov 205
 Brecht, Bertolt 67, 203
 Broch, Hermann 49
 Brodar, Urška 123
 Bronnen, Arnolt 121
 Brontë, Emily 204
 Bucher, Nadja 169
 Büchner, Georg 58, 271
 Bünting, Karl-Dieter 137
 Burt, Philipp 116
 Busta, Christine 121
 Bušinovski, Tomi 76, 175, 186, 276, 277
 Buttolo, Franca 49
- C**
- Camenisch, Arno 186
 Cankar, Ivan 44
 Canetti, Elias 200
 Car, Milka 43, 94, 96, 118, 168
 Celan, Paul 49, 95, 121, 168
 Centrih, Melani 276, 278
 Clar, Peter 169
 de Coninck, Herman 146, 147
 Copeland, Fanny Susan 19, 37
 Cotton, Ann 169
 Cvijovic Javorina, Ivana 43
- Č**
- Čampa, Robert 76
 Čelan Hafner, Zdenka 76

Černe, Urška P. 176
Čop, Brane 176, 185, 265, 266
Čop, Dušan 127
Čop, Neja 89, 158, 160, 161, 165,
186, 241, 255
Črepinko, Karin 186
Črv-Štepec, Darja 276, 279
Čuden, Darko 73, 118, 130, 131, 135,
137, 151, 170, 185, 204, 244, 289
Čufar, Tone 47

D

Debenjak, Božidar 62, 200, 205
Debenjak (Krisch), Doris (Doroteja
Kosec) 62, 127, 200, 205, 212,
216, 220, 240, 248, 267, 278
Debenjak, Primož 62, 205
Deisinger, Ema 49
Dekleva, Tatjana 21, 23–25, 40
Delak, Ferdo 46
Dernovšek, Jure 185
Deržaj, Marjana 258
Deželak, Lucija 123
Dežman, Sabina 183, 186
Diefenbach, Ramona 175
Dinev, Dimitréj 177
Dingeldein, Hannah 96
Dirim, Ānci 96, 137
Djurberg, Ulla 150
Döblin, Alfred 122
Doderer, Heimito von 121
Dolenc, Nataša 264, 266
Dominkuš, Darja 151
Donkers, Jan 145

Donko, Kristian 77, 243
Donn, John 204
Dorst, Tankred 123
Drnovšek, Biserka 184
Drobne, Matjaž 286, 287
Drozg Peternel, Anja 276, 279
Drüner, Oton 37
Dudaš, Boris 125, 181
Dürrenmatt, Friedrich 111, 121, 193
Dutschke, Rudi 228
Dvoršak, Žiga 172

D

Dordević, Miloje 136

E

Ehrhardt, Horst 77, 185, 204, 243
Eich, Günter 121
Einstein, Albert 284
Elfvig, Janny 150
Eliot, T. S. 204
Emrich, Wilhelm 58
Engel, Ulrich 137
Enzensberger, Hans Magnus 121
Erb, Elke 176
Erben, Johannes 137
Erčulj, Tatjana 171
Ernst, Peter 137
Erpenbeck, Jenny 176
Exel Škerlak, Silva 49

F

Fassbinder, Rainer Werner 175
Feistner, Edith 137

- Felgner, Lars 75, 131, 183
 Fenk-Oczlon, Gertraud 137
 Ferenc, Mitja 36
 Fiedler, Theodore 118, 130
 Fix, Ulla 95, 130, 137, 242
 Flajs Bektašević Zailac, Diana 184
 Flašar, Milena Michiko 167, 169
 Fliedl, Konstanze 96
 Franklin, Benjamin 292
 Franz, Joachim 96
 Franzobel 95, 168
 Fras, Miha 289
 Frelih, Martina 160
 Fried, Erich 95, 168
 Fried, Joachim 68, 124, 291
 Friedl, Franci 197, 212
 Frisch, Max 111, 121, 172
 Fritz, Martin 169
 Fuchs, Jürgen 236
 Fühmann, Franz 121
 Fussenegger, Gertrud 121
- G**
- Gaber, Mateja 8, 74, 131, 172, 183, 186
 Gaber, Slavko 185
 Gabrovšek, Mili 186
 Gaćeša, Vitoslava (Vita) 91, 129
 Gadeanu, Sorin 96, 137
 Gauck, Joachim 236
 Gauß, Karl Markus 95, 118, 167, 168
 Gende, Jure 142
 Glaser (Glazer), Janko 17, 39, 40
 Glavinic, Thomas 167
 Glovacki-Bernardi, Zrinjka 135, 137
 Godec, Alenka 185, 186, 265, 268
 Goethe, Johann Wolfgang von 46, 49, 216, 258
 Golding, William 204
 Golia, Adolf 57
 Goljar, Alenka 160
 Golob, Stanka 215
 Goltschnigg, Dietmar 70, 112, 170
 Gorec, Larisa 24
 Gorjanc, Vojko 76
 Goršak, Karmen 171
 Gottschalk, Klaus-Dieter 137
 Gotze, Lutz 137
 Gradišnik, Janez 200, 203
 Grah, Drago 62, 64–66, 69–71, 112, 113, 122, 124, 193, 194, 200, 217, 248, 261–263
 Grah, Käthe (Nina) 8, 62, 63, 72, 91, 128, 189, 191, 194, 197, 200, 210, 226, 231, 239, 244, 275, 291
 Granda, Stane 94
 Grass, Günther 292
 Graves, Robert 204
 Gredel, Eva 96, 136
 Greenfield, John 110
 Greule, Albrecht 95, 130, 137, 242
 Grill, Andrea 169
 Grillparzer, Franz 167
 Grimm, brata 206
 Grimm, Jacob 106
 van Groningen, Regina 144
 Grosman, Meta 46, 83, 90, 212, 249, 289
 Gross, Michael 77

- Grošelj, Milan 106, 213
 Grošelj, Nada 151
 Gruber, Reinhard P. 171
 Grünbein, Durs 175
 Gruntar Jermol, Ada 83, 98, 129
 Guček, Andrej 160
 Gulam, Sara 265, 269
 Gumilar, Anita 76
 Gunkel, Lutz 137
 Günther, Susan 180
 Gustinčič Pahor, Mita 64, 75, 149,
 151, 153, 172, 186
 Györköš, Tatjana 91, 243
- H**
- Haar, Onno ter 144, 147
 Haas, Wolf 167
 Haderlap, Maja 168
 Hafedh, Yasmin 169
 Hafner, Fabjan 77, 78, 95, 127, 170,
 233, 291
 Hammerschmid, Michael 169
 Handke, Peter 123
 Hartinger, Ludwig 185
 Hartley, L. P. 211
 Hauptmann, Gerhart 43
 Hawarden, lady 222
 Heine, Heinrich 45, 216
 Held (Duff), Madeline 67, 121, 200,
 202
 Held, Wolfgang 66, 67, 121, 200–
 204, 214, 217, 230
 Henkel, Nikolaus 95, 108
 Henn-Memmesheimer, Beate 96, 137
 Herder, Johann Gottfried 43
 Hergouth, Alois 121
 Heringer, Hans-Jürgen 137
 Hermann, Judith 175
 Hermlin, Stephan 121
 Hertmans, Stefan 146
 Hesse, Hermann 49, 216
 Heusinger, Siegfried 68, 69, 127,
 137, 197–199, 217, 230, 231, 241,
 261, 280, 291
 Heuvel, Paul J. M. van den 72, 73,
 140–142, 145–147, 162
 Heyse, Paul 216
 Hietsch, Ute 116
 Hildesheimer, Wolfgang 121
 Hiligsman, Philip 144
 Hille, Almut 96
 Hille, Franc 36
 Hirschl, Elias 169
 Hiti, Andrej 171
 Hjortfors, Mats 149
 Hladnik, Milan 27
 Hladnik, Miran 47
 Hochhuth, Rolf 121
 Hochwälder, Fritz 121
 Hödl, Günther 116
 Hofmann, Gert 66–68, 112, 121,
 192, 193, 203, 217, 230, 241, 248,
 249, 262, 278, 289
 Hoffmann, E. T. A. 49, 203
 Hofstadler, Elisabeth 78, 170, 175,
 185, 243
 Hojker, Mihaela 91
 Holl, Daniel 58, 77, 180, 185, 186, 243

Holmqvist (Petrič), Lena 64, 149
Holthusen, Hans Egon 121
Horvat, Dragutin 118
Hoya, Ursula 211
Hozjan Kovač, Valerija 123
Hrenko Podergajs, Klavdija 123
Hribar, Angelika 8, 89, 159, 161,
164, 189, 196, 215, 218, 219, 221,
225, 232, 241, 251, 254, 255
Hromc, Janez 286, 288
Huchel, Peter 121
Hudelja, Niko 8, 14, 15, 72, 128,
189, 192–194, 239
Humljan, Elena 286, 288
Hürlimann, Thomas 175
Hutterer, Franz 116

I

Inkret, Lovro 205, 207, 208
Isajević, Vasilij 42
Ivančič, France 76
Ivanji, Ivan 167, 168

J

Jakopin, Primož 224
James, Henry 68
Jandl, Ernst 95, 168
Janich, Nina 137
Janko, Anton 8, 55, 57, 59, 62, 64,
65, 73, 83, 90, 91, 93, 97, 107–
109, 112–114, 116, 117, 122–124,
126, 183, 196, 217, 225, 248, 249,
251, 258, 262, 275, 276, 278, 280,
282, 291

Javor Briški, Marija 65, 73, 90, 91,
94, 105, 109, 113, 170, 287
Jazbec, Saša 98
Jemec Tomazin, Mateja 276, 280
Jens, Inge 233
Jens, Walter 121, 233
Jereb, Elza 240, 243
Jesenovec, Barbara 123
Jesenšek, Vida 82, 243, 259
Johnson, Uwe 68, 121
Jong, Wessel de 145
Jovanović, Dušanka 41
Jurak, Mirko 8, 212, 268
Jurca, Branka 48
Jurković, Betty 264, 270
Just, Christopher 177

K

Kafka, Franz 49, 290
Kalwa, Nina 137
Kaminer, Wladimir 175
Kämper, Heidrun 136
Karlin, Alma 48, 167
Karlin, Pavel 43, 48, 61, 127
Kasack, Hermann 121
Kaschnitz, Marie Luise 121
Kastl Obereigner, Elza 89
Kayser, Wolfgang 58, 218
Kehlmann, Daniel 176
Kelemina, Jakob 8, 16–19, 21, 22,
25, 27, 30, 32, 35, 37, 39, 42, 43,
46, 56, 58, 65, 93, 106, 110, 111,
120, 123, 124, 190, 191, 213, 218,
220, 270, 293, 295, 297

- Kelih, Emmerich 137
 Keller, Gottfried 37
 Kerin, Suzana 75, 129, 174, 179,
 180, 181, 183, 184
 van Keulen, Mensje 146
 Kežman, Petra 175
 Khemiri, Jonas Hassen 151
 Kiauta, Andreja 240
 Kidrič, France 7, 25
 Kiedron, Stefan 145
 Kim, Anna 169
 Kirchhoff, Joachim 68, 69, 232
 Kirschstein, Daniela 77, 243
 Kleist, Heinrich von 178, 179
 Klemenčič, Slavo 213
 Klinar, Stanko 197, 212, 254
 Klopčič, Timotej 8, 183, 184, 186
 Klunker, Heinz 233
 Knabe Buche, družina 238
 Knabe-Buche, Hubertus 77, 238
 Knez, Mirel 152
 Knežević, Jelena 96
 Kocbek, Edvard 112, 123
 Kočvar Donkov, Tina 286, 289
 Köhle, Markus 169, 177
 Köhlmeier, Michael 175
 Kokalj (Željeznov), Marijana 48
 Kokalj, Jože 41
 Kolar, Tina 265, 270
 Kolarič, Rudolf 42
 Kolmar, Gertrud 121
 Kološa, Vida 223
 Kondrič Horvat, Vesna 65, 98, 123,
 261
 Konstantinović, Zoran 116
 Kopland, Rutger 147
 Kordaš, Marjana 62, 64, 128, 153
 Koren, Evald 151
 Koron, Alenka 45
 Korošec, Ivan 48
 Koršič, Igor 151
 Korte, Hermann 96, 114, 125
 Kos, Dejan 98, 111, 124
 Kosevski Puljić, Brigita 8, 74, 88, 90,
 153–155, 245
 Kosmač Toplišek, Klavdija 276,
 281
 Kosovel, Anica 18, 32
 Kosovel, Srečko 18, 32, 33, 48
 Kožar, Erna 72, 128
 Kralj, Vladimir 48
 Kramberger, Petra 59, 65, 74, 114,
 117, 118, 184
 Kranjec, Marko 212
 Krašovec, Lara 183
 Krauß, Angela 175
 Kreft, Bratko 48
 Kremensšek, Slavko 33
 Kreslin, Vlado 266, 279
 Kreuder, Ernst 121
 Krevs Birk, Uršula (Urška) 69, 73,
 90, 95, 132, 135, 136, 138, 167,
 197
 Križ, Milan 142
 Križaj, Doris 8, 16, 27, 32, 191, 289
 Križman, Mirko 243
 Krolow Karl 121
 Krüger, Michael 186

- Kucher, Primus-Heinz 70, 95, 96, 170
 Kührer Wielach, Florian 117
 Kuijer, Guus 146
 Kunert, Günter 121
 Kürschner, Wilfried 242
 Kürthy, Ildikó v. 176
 Kuster, Helena 129
- L**
- Lagerstedt, Bengt 149
 Lagger, Jürgen 169, 177
 Lah, Meta 156
 Lah Šuster, Anamarija 276, 282
 Lahl, Kristina 77, 172, 186, 243
 Laan, Lousewies van der 145
 Langgässer, Elisabeth 121
 Lanoye, Tom 146
 Lavant, Christine 95, 121, 168
 Lawrenson, Alexander Cameron 32, 37
 Leeuwen, Charles van 144, 147
 Leeuwen, Joke van 146
 Lehn, Erwin 267
 Lenau, Nikolaus 45
 Lend, Jimi 169
 Lengauer, Hubert 95, 96, 170
 Lennox, Sara 125
 Lentz, Michel 176
 Lenz, Siegfried 121
 Leonhard, Wolfgang 227–229
 Leskošek, Vlasta 50
 Leskovec, Andrea 83, 98, 123
 Leskovec, Christiane 8, 75, 132, 133, 181
 Leskovec, Mojca 74, 154
 Lessing, Gotthold Ephraim 216
 Lewandowska, Ana 243
 Lewis, Wyndham 204
 Liedtke, Frank 137
 Lindgren, Astrid 150
 Lipavic Oštir, Alja 263
 Lipužič, Maja 89, 160, 161, 164, 241, 255
 Llalloshi, Gani 205
 Loest, Erich 233
 Logar, Janez 214
 Lojk (Fakin), Vida 47
 Lorbek, Marija 184
 Louwerse, Nadja 144, 145
 Lovrić, Goran 96
 Lövström, Monica 150
 Ludewig, Bernhard 266
 Ludvik, Dušan 38, 46, 56, 58, 65, 93, 105–107, 111, 191, 193, 196, 213, 217, 220, 224, 248, 249, 268, 278, 289
 Lughofer, Johann Georg 74, 78, 94, 95, 115, 118, 124, 165, 167–170, 177, 178, 184–186, 243
 Luskovič, Tone 32
 Luth, Janine 137
 Luyendijk, Joris 146
- M**
- Mackus, Nicole 180
 Maček, Amalija 83, 98, 123
 Magallanes, Fernand 118
 Magris, Claudio 125

- Mahrtdt, Helgard 185
 Maier, Andreas 176
 Makovec-Černe, Jasna 71, 128
 Makuc, Vladimir 205
 Malgaj, Kristina 76, 123
 Mann, Heinrich 216
 Mann, Thomas 216
 Marchwitza, Hans 121
 Marentič Požarnik, Barica 247
 Marinšek, Marjan 150
 Markovič, Tomaž 42
 Markun, Tina 172
 Martin, Santiago 147
 Marušič, Živko 205
 Maslo, Mateja 8, 14, 15, 17, 29, 32,
 36, 37, 45, 49
 Matoh, Helena 41
 Matzel, Klaus 137
 Máxima, nizozemska princesa 141,
 143
 Mayröcker, Friederike 95, 168
 Medusa, Mieze 169, 177
 Melichar, Leopold 119, 171
 Melik, Jelka 49
 Menaše, Helena 49
 Meško, Rosanda 76
 Meyer Gosau, Frauke 68, 124, 232,
 263
 Meyer, Conrad Ferdinand 37
 Meža, Matej 266, 290
 Migdalas, Thomas 133
 Mihurko Poniž, Katja 124
 Mikołajczyk, Beata 137, 243
 Mikuž, Metod 16, 17
 Miladinović Zalaznik, Mira 8, 14,
 65, 68, 70–72, 90, 91, 94, 95, 110,
 112–119, 123, 167, 170, 171, 186,
 267
 Miličević, Ana 48
 Moder, Janko 49
 Modrijan, Franjo 17, 43
 Mohorič Premru, Milena 46
 Molè, Vojeslav 37
 Moschek, Jule 230
 Moschek, Walter 66–69, 217, 230,
 231
 Moser, Doris 95
 Moser, Manfred 116, 171
 Mrazović, Pavica 71, 128, 243
 Munda, Jože 214
 Musec, Tina 160
 Musil, Robert 273
 Muster, Ana Marija 8, 71, 88, 90, 94,
 128, 129, 154, 155, 189, 192, 194,
 195, 287
 Muster, Miki 287
 Mušič, Marko 253
- N**
- Nagelschmidt, Ilse 95
 Nahtigal, Rajko 7, 22
 Nečak, Dušan 229
 Nedog, Alenka 47
 Neuhold, Annemarie 78, 170, 180
 Nietzsche, Friedrich 37, 58, 275
 Nilsson, Morgan 150
 Noll, Ingrid 121
 Nooteboom, Cees 146

Nossack, Hans Erich 121
Novak, Ante 49
Novak, Boris A. 49
Novak, Helga M. 228, 236
Novak, Jerko 49
Novak, Miro 49
Novak, Miša 185
Novaković, Jelica 144, 147
Novinec, Borut 286, 291

O

Obersnu, Nevenka 215
Obradović, Dragoljub 17, 43
Obradović, Stevan A. 43
Obreza, Kajetana 276, 282
Ocvirk, Anton 24, 48, 124, 192, 266,
270
Ohnesorg, Benno 234
Okresek, Christine 185
Olschewsky, Hans 58, 217
Orešnik, Janez 126, 149, 162, 212,
213, 222, 241
Orožen, Janko 43
Orthaber, Mihael 24
Osolnik Kunc, Viktorija 75, 133,
239
Oštir, Karel (Karol) Dragotin 32,
216, 270

P

Pacheiner, Francè 17, 42, 43
Paris, Franco 144, 147
Parry, Christoph 118
Patočka, Franz 137

Pavić Pintarić, Anita 136
Pavlič, Dušan 213
Pavlinić, Nina 180, 183
Pečovnik-Dori, Izidor 185
Peer, Alexander 169, 177
Pegan Vičič, Kristina 89, 159–161,
164, 165, 219, 225, 241, 255
Peharc, Maja 183
Peltzer, Ulrich 176
Perne, Jani 286, 291
Perne, Miha 205
Pernel, Marija Mojca 65, 75, 133,
154
Petrič, Tanja 175, 176, 184, 186
Petrič, Teodor 126, 243
Petrišič, Stanislava 72, 129
Petrovič, Nina 181
Pezold, Antonia 95
Pfandl, Heinrich 179
Piirainen, Elisabeth 136
Pirc, Jožica (Žuža) 213
Pišek, Anton 240
Planinc, Petra 186
Plečnik, Jože 16, 33
Počkar (Pirc), Melita 46, 57, 63, 64,
68, 126, 127, 192, 220, 248, 249,
267, 278, 289
Podbevšek, Anton 48
Podgoršek, Marijan 215
Podgoršek, Saša 75, 133, 135, 136,
138, 154
Poe, Edgar Allan 203
Poethe, Hannelore 137
Pogačnik, Vladimir 258

- Pogorelec, Breda 241
 Polajnar Lenarčič, Janja 73, 94, 133, 135–138, 183, 186, 267
 Pözl, Christian 171
 Popov, Ivan 172
 Popovitsch, J. S. (Johann Siegmund) 93
 Porsch, Peter 137
 Pousette, Anna 151
 Povh, Bojan 183
 Präauer, Teresa 169, 177
 Prędota, Stanisław 144
 Preglau, Jure 8
 Preljević, Vahidin 96
 Preschl, Johannes 68, 124, 243
 Prešeren, France 205
 Pretnar, Mirko 42
 Prijatelj, Ivan 7, 22, 25
 Prunč, Erich 76, 176
 Purg, Peter 175
- R**
- Rabe, Dorothee 77
 Rabinowich, Julya (Julija) 167, 168
 Rac, Franc 171
 Rajšp, Vincenc 119
 Rakusa, Ilma 186
 Ramovš, Fran 7, 15, 22
 Rampart, Nele 144
 Ransmayr, Christoph 167
 Rapè, Stanislav (Stanko) 17, 42
 Rapp, Reinhard 242
 Reichart, Elisabeth 167
 Reimann, Sandra 137
 Renčelj, Ana 62, 64, 128
 Retelj, Andreja 74, 154–156
 Reuter, Fritz 268
 Richardson, Samuel 266
 Richter, Gerhard 121
 Rieger, Mladen 129
 Rigler Šilc, Katarina 276, 284
 Rilke, Rainer Maria 49, 275
 Ritter, Anna 137
 Röcke, Werner 96
 Rögglä, Kathrin 168
 Rosei, Peter 168
 Rosendorfer, Herbert 175
 Rössler, Paul 95, 137
 Rot Gabrovec, Veronika 254
 Roth, Joseph 94, 115, 123, 167, 184, 185
 Rudolf, Matevž 8
 Rupnik, general 35
 Rupnik, Marjana 286, 292
 Rupnik, Tatjana 174, 277
 Rusch, Gebhard 125
 Ruthner, Clemens 96, 125
 Ryue, Ana 169
- S**
- Saar, Ferdinand von 216
 Sachs, Nelly 121
 Samobor, Igor 151
 Sbil-Novak, Irena 160, 254
 Schabus, Bernd 171
 Schädlich, Hans Joachim 238
 Schaffer, Mihael 24
 Schaper, Edzard 121

- Schelfhout, Honoré 144
 Scheuringer, Hermann 137
 Schiffner, Sabine 176
 Schmidt, Arno
 Schmidt, Siegfried J. 125
 Schnurre, Wolfdietrich 121
 Schollmayer, Margareta 222
 Schönbach, Anton 106
 Schröter, Melani 137
 Schrott, Raoul 175
 Schuhmann, Klaus 95, 233
 Schumann, Robert 200
 Schutti, Carolina 169 Schwab, Werner 167
 Schwerdtfeger, Malin 175
 Schwob, Alois 116
 Schmidt-Dengler, Wendelin 96, 125
 Seliškar, Mateja 147
 Seliškar, Tone 48
 Senčar, Marjeta (Marjetica) 72, 128, 281
 Serajnik, Zdenka 48
 Sešek, Janja 84, 87
 Shaw, G. B. 204
 Simmler, Franz 137
 Simonis, Femke 144
 Skabernè, Bogomir 47
 Skaberne, Saba 205
 Skralovnik, Tanja 184, 186
 Skubic, Mitja 241
 Slavič, Matija 16
 Slivnik, Franci 212
 Slodnjak, Anton 48
 Smailagić, Vedad 96, 136
 Smykala, Marta 137
 Sodja, Josip 37, 220
 Sodnik, Alma 43, 49
 Sokolov, Cvetka 258
 Sommers, Julia 144
 Sornig, Karl 137, 242
 Spanring, Helena 8, 62, 63, 128, 189, 190, 192, 219, 220, 248, 249, 251, 258, 275, 281
 Spiel, Hilde 123
 Srebnik, Anita 73, 75, 140–143, 146, 147
 Stabej, Marko 76
 Stamm, Peter 176
 Stanek, Leopold 46
 Stanonik, Janez 8, 93, 106, 124, 161, 191, 197, 213, 215, 220–223, 241, 270
 Stavarič, Michael 169, 177
 Steinbuch, Gerhild 169
 Sterckx, Jo 145
 Steyer, Kathrin 136–138
 Strah, Beno 212
 Strässler, Jürg 242
 Strittmatter, Erwin 121
 Strmčnik, France 247
 Strniša, Gregor 213
 Strutz, Janez 95
 Stuhlpfarrer, Karl 76
 Stupan, Helena Gizela 58, 59, 111, 120, 121, 127, 194, 217, 248, 267, 273, 278

Samide, Irena 7, 14, 29, 45, 59, 65,
74, 86, 90, 91, 94, 110, 113–115,
117, 118, 129, 167, 168, 174,
176–181, 184, 186, 189, 244
van Suchtelen, Pablo 144
Suhadolnik, Stane 39
Sušnik, Franc st. 43, 44
Sušnik, Tina 89, 160, 161, 241, 254
Suttner, Bertha von 115
Svane, Gunnar Olaf 149
Svärdström, Jessica 150
Sydow, Björn von 152

Š

Šebez, Jasna 173, 276, 284
Šega (Potokar), Meta (Marjeta) 61,
127, 128
Šega, Milan 61
Šelih, Alenka 59
Šentjunc, Igor 123
Šetinc Salzman, Madita 8, 72, 128,
159–161, 189, 19194, 196, 214,
217, 218, 224, 239, 241, 251, 254
Šetinc, Matej 113
Šinko Kastelic, Manca 159, 218,
224, 254
Širok, Jernej 123, 175, 185
Šivic, Pavel 49
Škerlavaj, Tanja 73, 129, 136
Škrabec, Simona 265, 271
Škreb, Zdenko 122, 218
Šlebinger, Janko 43
Šlibar, Neva 7, 8, 13, 14, 55, 56, 68,
70, 71, 88, 90, 91, 93, 94, 113,

114, 120, 122–124, 129, 155, 167,
170, 185, 195, 203, 209, 210, 258,
262, 273, 274, 275, 276, 285, 292

Špendov, Janez 76

Špes, Sabina 136

Štandeker, Ivo 274

Šteger, Aleš 186

Štrancar, Tina 8, 123, 170, 176, 183,
184, 186

Šubic, Jože 205

Šubic Pleničar, Rezka 226

Šušteršič, Rastislav 254

T

Tabori, George 167

Tanzer, Harald 137

Tavčar Pirkovič, Ana 265, 272

Tellegen, Toon 146

Teržan-Kopecky, Karmen 126, 243

Thomas, Heidrun 78, 170, 185, 208,
211, 233, 281

Thurmair, Maria 242

Tomasini, Silvira 47

Tomazič, Tina 178

Tomazin, Jelena 176

Tominec, Ivan 39, 40, 60

Tominšek-Kralj, Josipina 25

Tomšič, Tadeja 171

Trakl, Georg 95, 168

Travnicek, Cornelia 169

Trdina, Silva 48

Tremetzberger, Otto Leopold 169,
177

Triler, Barbara 276, 285

Trobevšek Drobnak, Frančiška 76
Trömmel-Plotz, Senta 137
Tropsch, Stjepan 43
Trpenoska, Aleksandra 172
Twain, Mark 46

U

Udovič, Danijela 160
Udovič, Lojze 49
Uffelen, Herbert van 144
Uhrmann, Erwin 169, 177
Ulrich, Harry 68, 69, 233
Ulrich, Karla 233
Uphof, Manon 146
Urban, Miloš 252
Uršič, Milena 48
Uršič, Nataša 160, 254

V

Valencič Arh, Urška 7, 73–75, 126,
132, 134–139, 172, 177, 179, 180,
186, 189, 276
Veberič, Bojan 186
van der Veldt, Irit 144
Velema, Edo 144, 145
Vertlib, Vladimir 167, 168, 175
Vevar, Štefan 113, 185, 265, 273
Vide Hladnik, Andreja 160
Vidmar Čeru, David 184, 186
Vimer Kovaček, Uršula 160
Virant, Špela 74, 90, 91, 120, 123,
167, 181, 211, 254
Virk, Jani 216, 265, 274, 275
Vizjak, Vasja 123

Vlahović, Helga 267
Vodnik, France 48
Vodnik-Pegam, Dora 29, 49
Volčanšek Babič, Birgit 76, 129
Volčjak, Barbara 123
Vossestein, Jacob 144
Vrančič, Radojka 49
Vremšak-Richter, Vanda 75, 134,
280
Vukić, Milena 160, 254

W

Wagener, Nora 177
Wagner, Richard 37, 275
Walser, Martin 121, 123, 186, 216
Wassermann, Jakob 216
Watzel, Gerhard 137
Weber, Heinrich 137, 242
Webster, Richard 220
Weidacher, Georg 137
Weidemann, Bodo 61
Weidenholzer, Anna 169
Weigel, Sigrid 125
Weijermars, Janneke 145
Weisenborn, Günther 121
Weiskopf, Franz Carl 121
Weiss, Peter 121
Werber, Andrej 184
Werfel, Franz 167, 216
Wiese, Ingrid 137
Wiesinger, Peter 137, 242
Wilde, Truus de 145
Willem-Alexander, nizozemski princ
141, 143

Wind, Annette 144
Winkler, Josef 168
Wintersteiner, Werner 70, 96, 125
Wittmar, Shanti 149
Wolf, Christa 121
Wolfram von Eschenbach 217
Woltz, Anna 146
Worgt, Gerhard 137, 140
Wortmann, Thomas 96
Wout, Mirjam van der 144

Z

Zach, Krista 116
Zachur, Waldemar 243
Zadravec, Simona 171
Zajas, Pawel 144
Zakrajšek, Božena 82
Zalaznik, Marijana (Mariana) 17,
22, 40, 41, 42
Zalesky, Bodil 151
Zaletel, Vinko 41
Zangl, Anita 78, 170
Zaplátil, Boris 205
Zarnik, Zora 49
Zdravič, Mariola 76
Zeh, Juli 176, 186, 233
Zilles, Sebastian 96
Zinner, Hedda 121
Zobec, Daša 40
Zuckmayer, Carl 121
Zupan, Gojko 36
Zupan, Peter 181, 183, 186
Zwagerman, Joost 146
Zweig, Stefan 46, 167, 216, 257

Ž

Žagar, Irena 144, 147
Žagar, Monika 150
Žgur, Adela 26, 46, 56, 57, 60, 63,
68, 97, 126, 127, 192, 213, 220,
240, 248, 249, 278
Žigon, Tanja 65, 83, 98, 115, 117,
118
Žmegač, Viktor 122, 125
Žnidar, Andra 214

